

รายงานการวิจัย

รายงานการวิจัยย่อยที่ ๑ เรื่อง

ถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

Transfer of tourism promotion and environmental impact

ภายใต้แผนงานวิจัย เรื่อง

การพัฒนาการเชื่อมโยงกับประเทศอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง

ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

Development of links with Countries in the Mekong

Sub-region in terms of Cultural Tourism

โดย

ผศ.ดำเนิน ปัญญาพองใส

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

พ.ศ. ๒๕๖๖

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

MCU RS 800766063

รายงานการวิจัย

รายงานการวิจัยย่อยที่ ๑ เรื่อง

ถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

Transfer of tourism promotion and environmental impact

ภายใต้แผนงานวิจัย เรื่อง

การพัฒนาการเชื่อมโยงกับประเทศอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง

ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

Development of links with Countries in the Mekong

Sub-region in terms of Cultural Tourism

โดย

ผศ.ดำเนิน ปัญญาพองใส

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

พ.ศ. ๒๕๖๖

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

MCU RS 800766063

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

Sub – Research Report 1

Transfer of tourism promotion and environmental impact

Under Research plane

Development of links with Countries in the Mekong

Sub-region in terms of Cultural Tourism

by

Asst. Prof. Damnern Punyapongsai

B.E. 2566

Research Project Funded

by Thailand Science Research and Innovation Fund

MCU RS 800766063

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย : ถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวเกี่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
 ผู้วิจัย : ผศ.ดำเนิน ปัญญาพองใส
 ส่วนงาน : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย
 ปีงบประมาณ : ๒๕๖๖
 ทุนอุดหนุนการวิจัย : กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (สกว.)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง ด้วยชุดความรู้สังเกตการณ์จากสภาพจริง เรื่อง ถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวเกี่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมด้านการท่องเที่ยวให้กับบุคลากร เพื่อพัฒนาการส่งเสริมชุมชนในพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขงและเพื่อศึกษาอิทธิพลของวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ผลการวิจัยข้อที่ ๑ พบว่า การถ่ายทอดความรู้ในเรื่องการจัดการทรัพยากรผ่านบุคลากรการท่องเที่ยวที่ได้รับการฝึกฝนอบรม โดยมีการถ่ายทอดความรู้เพื่อเผยแพร่ความรู้กับผู้สนใจในด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ผลการวิจัยข้อที่ ๒ พบว่า การพัฒนาและการส่งเสริมชุมชนในพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง คือ กลุ่มคนที่เป็นตัวแทนผ่านการฝึกฝนอบรมได้รับการพัฒนาให้เป็นมืออาชีพในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวร่วมกัน

ผลการวิจัยข้อที่ ๓ พบว่า อิทธิพลของวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เกิดจากปัญหาความไม่เข้าใจบทบาทในการถ่ายทอดความรู้ ปัญหาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงส่งผลกระทบที่เกิดขึ้นตามมา ต้องได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐและเอกชนจึงจะบรรลุเป้าหมายและอิงเทคโนโลยี

สรุปได้ว่าการถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวเกี่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เป็นการศึกษาถึงองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของผู้ประกอบการและผู้มีส่วนได้เสีย แล้วเผยแพร่แก่ผู้สนใจในพื้นที่หรือตัวแทนหรือผ่านการอบรมได้รับการพัฒนาจนเป็นมืออาชีพในการบริหารจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวร่วมกัน โดยได้รับการสนับสนุนทั้งภาครัฐและเอกชนที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม พร้อมอาศัยเทคโนโลยีที่ทันสมัยเป็นเครื่องนำทาง

Research Title : Transfer of tourism promotion and environmental impact.

Researchers : Asst. Prof. Damnern Punyapongsai

Department : Mahachulalongkornrajavidyalaya University Chiang Rai Buddhist College

Fiscal Year : 2566/2023

Research scholarship Sponsor : Research Project Funded by Thailand Science Research and Innovation Fund

ABSTRACT

This research is a qualitative research study. by interviewing relevant persons with a set of knowledge Observation from actual conditions on the transfer of tourism promotion and the impact on the environment have a purpose To study methods of transferring tourism culture to personnel To develop community promotion in the Mekong Basin cultural tourism area and to study the influence of cultural tourism transfer methods of local governments.

The first research result found that knowledge transfer in resource management through personnel. Trained tourism There is a knowledge transfer to disseminate knowledge to those interested in cultural tourism.

The second research found that the development and promotion of communities in the cultural tourism area of the Mekong River Basin were representatives through training to become professionals in managing tourist attractions together.

The third research found that the influence of the methods of cultural transfer of tourism of local government organizations. Caused by the problem of not understanding the role of knowledge transfer. natural and environmental issues Hence the consequences that follow. It must be promoted by the public and private sectors in order to achieve its goals and be based on technology.

It can be concluded that the transfer of tourism promotion and environmental impacts It is a study of cultural tourism knowledge of entrepreneurs and stakeholders. Then disseminated to interested people in the area or agents or trained to be developed to become professionals in the management of tourist attractions together. with the support of both the public and private sectors that take into account the impact on the environment Ready to rely on modern technology as a guide.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี เพราะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากบุคคลหลายท่านด้วยกัน ผู้วิจัยมีความรู้สึกซาบซึ้งในความเมตตาเป็นอย่างยิ่ง ใคร่ขอกราบขอบพระคุณและขอบคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณพระพุทธิญาณมุนี ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่ ที่ได้ให้กำลังใจ สนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยจนสำเร็จลุล่วง

ขอขอบพระคุณ พระสุธีรัตนบัณฑิต,รศ.ดร.(สุทิพย์ อาภากร) คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย พระครูสุธีกิตติบัณฑิต,รศ.ดร.,ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ตลอดจนบุคลากรสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยทุกท่านที่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือในการพิจารณาทุนอุดหนุนการวิจัยแก่ผู้วิจัย

ขอขอบพระคุณ พระมหาสมบุญ วุฒิกโร,รศ.ดร. รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ, รองศาสตราจารย์ ดร.โกนิฐ์ ศรีทอง, รศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง,รศ.ดร.สุวิญ รักสัตย์, รศ.ดร.อำนาจ บัวศิริ สภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ คณะกรรมการ/ผู้ทรงคุณวุฒิ ทุกท่าน ตลอดจนพระมหา ชุตินันท์ อภินนโท และทีมงานเลขานุการ ที่ให้กำลังใจ ให้คำแนะนำและติดตามผลการวิจัยอย่างสม่ำเสมอ ทำให้ผู้วิจัยมีกำลังใจที่จะทำการวิจัยจนสำเร็จ

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประกอบ อยู่ชมบุญ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฤทธิชัย แกมมณาค, ดร.กิจชัย วงศ์ราช, ดร.กันตยา มานะกุล, ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิเศษ เนเรศร์ บุญเลิศ ที่ให้คำแนะนำในการจัดทำวิจัยและตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบคุณบุคคลในครอบครัวของผู้วิจัยที่ได้ให้กำลังใจ สนับสนุนช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ในการทำการวิจัยจนผู้วิจัยสามารถทำการวิจัยได้ผลสำเร็จ

คุณค่าและประโยชน์ใด ๆ อันจะพึงมีจากงานวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยขอมอบให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่ นายอำเภอเชียงแสน นายอำเภอเชียงของ วัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงราย องค์การปกครองท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลเวียงเชียงของ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการตามแนวทางแก้นิเวศงานภาครัฐและเอกชนในจังหวัดเชียงราย ในการนำข้อมูลจากผลการวิจัยนี้ไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินการตามโครงการต่อไป

ผศ.ดำเนิน ปัญญาผ่องใส

๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๖

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข
กิตติกรรมประกาศภาษาไทย.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญรูปภาพ.....	ช
บทที่ ๑ บทนำ.....	๑
๑.๑ ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย.....	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	๙
๑.๓ ปัญหาการวิจัย.....	๙
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย.....	๑๐
๑.๕ นิยามศัพท์ที่ใช้ในงานวิจัย.....	๑๒
๑.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	๑๒
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้จากการวิจัย.....	๑๓
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๑๔
๒.๑ แนวคิดการท่องเที่ยว.....	๑๔
๒.๒ แนวคิดการถ่ายทอดความรู้.....	๒๘
๒.๓ แนวคิดการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.....	๔๕
๒.๔ แนวคิดตลาดการท่องเที่ยว.....	๖๐
๒.๕ แนวคิดการมีส่วนร่วม.....	๗๐
๒.๖ แนวคิดการนำทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์มาบูรณาการกับการท่องเที่ยว.....	๘๕
๒.๗ ทฤษฎีเกี่ยวกับการถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวกับผลกระทบ ต่อสิ่งแวดล้อม.....	๙๙
๒.๘ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๑๑๒

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย.....	๑๑๘
๓.๑ รูปแบบการวิจัย.....	๑๑๘
๓.๒ พื้นที่ในการศึกษาวิจัย.....	๑๑๙
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	๑๒๒
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูลและการปฏิบัติการวิจัย.....	๑๒๓
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล.....	๑๒๓
๓.๖ สรุปกระบวนการวิจัย.....	๑๒๖
บทที่ ๔ ผลการวิจัย.....	๑๓๑
๔.๑ บริบทการท่องเที่ยวอำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย	๑๓๑
๔.๒ กระบวนการการถ่ายทอดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม.....	๑๓๕
๔.๓ การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม.....	๑๓๘
๔.๔ วิเคราะห์อิทธิพลการถ่ายทอดความรู้.....	๑๔๑
๔.๕ องค์ความรู้ที่สรุปเป็นโมเดลการเรียนรู้เพื่อการถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยว กับการกระทบต่อสิ่งแวดล้อม.....	๑๔๔
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๑๕๓
๕.๑ สรุปผลศึกษาบริบทการท่องเที่ยวอำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย.....	๑๕๔
๕.๒ อภิปรายผล.....	๑๖๓
๕.๓ ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา.....	๑๖๔
๕.๔ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป.....	๑๖๖
บรรณานุกรม.....	๑๖๘

สารบัญ (ต่อ)

ภาคผนวก.....	๑๗๕
ภาคผนวก ก หนังสือแน.....	๑๗๖
ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์.....	๒๐๐
ภาคผนวก ค ภาพประกอบ	๒๐๔
ภาคผนวก ง รายชื่อผู้ให้ข้อมูล, การนำวิจัยไปใช้ประโยชน์	๒๐๗
ภาคผนวก จ ประวัติผู้วิจัย	๒๑๑

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ ๑ รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม.....๑๒๐

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ ๑ กรอบแนวคิดงานวิจัย.....	๑๓
ภาพที่ ๒ เป้าหมายเชิงเศรษฐกิจ ปี ๒๕๖๓	๓๓
ภาพที่ ๓ ช่วงของการเดินทาง.....	๓๔
ภาพที่ ๔ ภาพการท่องเที่ยวไทยเท.....	๓๖
ภาพที่ ๕ สรุปภาพรวมวิธีการดำเนินการวิจัย.....	๑๒๖
ภาพที่ ๖ ความสอดคล้องของวัตถุประสงค์การวิจัย.....	๑๓๐

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เศรษฐกิจไทยและเพื่อนบ้านได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน ปัจจุบันหลายประเทศได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาประเทศ ด้วยแนวคิดเศรษฐกิจ ริเริ่มโครงการใหม่ ๆ ที่นำเสนอบริการแหล่งท่องเที่ยว การส่งเสริมการท่องเที่ยวร่วมกันเพื่อผลประโยชน์รายได้ของชุมชนร่วมกัน สภาวะทางเศรษฐกิจได้วิกฤตทำให้การท่องเที่ยวชุมชนน้อยลง การกระตุ้นด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนสร้างสรรค์จึงเป็นการแสวงหาความรู้ ความเข้าใจ นวัตกรรมชุมชนสร้างสรรค์ (Creative Economy)^๑ มีความพร้อมด้านทรัพยากรที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ วัฒนธรรม องค์กร หน่วยงาน และบุคคลที่เกี่ยวข้องมีมาตรฐานการท่องเที่ยวขึ้น

สินค้าหัตถกรรมพื้นบ้านรัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมและผลักดันแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เมืองต้นแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นถิ่น ด้านงานศิลปหัตถกรรมเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่ล้ำค่า งานหัตถกรรมผ้าทอ จักสาน แกะสลัก งานฝีมือ งานศิลปะ และศิลปินพื้นบ้านที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่น ศักยภาพที่มุ่งเน้นการสร้างสรรค์จากวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ทั่วโลกให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวแต่ยังขาดการถ่ายทอดความรู้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ดังได้จะเห็นความพยายามอย่างจริงจังในการคลี่คลายปัญหาการแพร่ระบาดมีให้เห็นจากทุกประเทศทั่วโลก วิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปหลัง COVID-๑๙ จึงสะท้อนออกมาเป็นพฤติกรรมรูปแบบใหม่ของนักท่องเที่ยว ซึ่งคงไม่สามารถกลับไปเป็นแบบเดิมได้อีก มีหน้าซ้ำคาดว่ายังคงดำเนินไปในรูปแบบนี้อีกพักใหญ่ ๆ พฤติกรรมหนึ่งที่เกิดขึ้นมาชัดเจนคือนักท่องเที่ยวมีความกังวลเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากมาตรการการเดินทางหรือแผนการเดินทางที่นักท่องเที่ยวอาจต้องปรับเปลี่ยนอย่างกะทันหัน ซึ่งเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ให้ความสำคัญเป็นอันดับต้น ๆ อย่างไรก็ตามก็มีข้อมูลระบุว่าตลาดท่องเที่ยวกลุ่มแรกที่มีแนวโน้มจะกลับมาเติบโต คือ ตลาดนักท่องเที่ยวภายในประเทศ (Domestic Market) และกลุ่มที่มีแนวโน้มจะเดินทางกลุ่มแรก คือ นักท่องเที่ยวกลุ่มคนรุ่นใหม่ ผลสำรวจชี้ว่าปัจจัยหลักที่ทำให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจออกเดินทางและใช้ระยะเวลาในการเดินทางที่ยาวนานขึ้นคือความยืดหยุ่นในการเปลี่ยนแปลงยกเลิกการเดินทางได้โดยไม่ต้องเสีย

^๑ <https://www.creativethailand.org/new/>. ค้นคว้าเมื่อวันที่ ๘ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

ค่าธรรมเนียม และสถานที่นั้น ๆ ต้องให้ความสำคัญด้านสุขอนามัยและความสะอาด เรียกได้ว่า COVID-๑๙ เข้ามาล้างไฟทุกอย่างบนโลกใบนี้ วิถีชีวิตคนทุกคนบนโลกเปลี่ยนไปอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งการใช้ชีวิต การทำงาน รวมถึงการเดินทางท่องเที่ยว พุดในอีกแง่คือเข้ามาพลิกเงื่อนไขในการเดินทาง ความคาดหวังของนักท่องเที่ยว รวมไปถึงรูปแบบการเดินทางท่องเที่ยวในอนาคตด้วย

ในเวทีการประชุมท่องเที่ยวอาเซียน Asean tourism forum ๒๐๑๙ : ATF ๒๐๑๙ ได้เปิดเผยข้อมูลว่าอาเซียนเป็นภูมิภาคสำคัญที่มีแนวโน้มการเติบโตของนักท่องเที่ยวต่างชาติเฉลี่ยมากกว่า ๑๐ เปอร์เซ็นต์ และอาเซียนสามารถสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวเข้าประเทศคิดเป็นสัดส่วน ๑๒.๔ เปอร์เซ็นต์ ต่อจีดีพี และคาดว่าจะเพิ่มขึ้นเป็น ๑๕ เปอร์เซ็นต์ ต่อจีดีพีในปี ๒๕๖๘ ทั้งยังมีการเปิดเผยสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวเบื้องต้นของ ๑๐ ประเทศในอาเซียน ปี ๒๕๖๑ ดังนี้ อันดับ ๑ ไทย ๓๘.๐ ล้านคน (เติบโต ๖.๙ เปอร์เซ็นต์) อันดับ ๒ มาเลเซีย ๒๓.๔ ล้านคน (ลดลง ๐.๑ เปอร์เซ็นต์) อันดับ ๓ สิงคโปร์ ๑๖.๙ ล้านคน (เติบโต ๖.๖ เปอร์เซ็นต์) อันดับ ๔ เวียดนาม ๑๕.๔ ล้านคน (เติบโต ๑๙.๙ เปอร์เซ็นต์) อันดับ ๕ อินโดนีเซีย ๑๔.๓ ล้านคน (เติบโต ๑๑.๖ เปอร์เซ็นต์) อันดับ ๖ ฟิลิปปินส์ ๖.๔๓ ล้านคน (เติบโต ๗.๒ เปอร์เซ็นต์) อันดับ ๗ กัมพูชา ๖.๒๐ ล้านคน (เติบโต ๑๑.๐ เปอร์เซ็นต์) อันดับ ๘ ลาว ๔.๑๘ ล้านคน (เติบโต ๘.๒ เปอร์เซ็นต์) อันดับ ๙ เมียนมา ๓.๕๕ ล้านคน (เติบโต ๓.๑ เปอร์เซ็นต์) อันดับ ๑๐ บรูไน ๒.๐๕ ล้านคน (เติบโต ๔.๕ เปอร์เซ็นต์)^๒

ในเวทีเอทีเอฟ ๒๐ ไทยได้เน้นเรื่องการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ การส่งเสริม ๒๒ เมืองรอง การหารือกับลาว กัมพูชา และเวียดนาม สร้างกิจกรรม และระบบ Self Drive ในกลุ่ม CLVT ซึ่งไทยได้นำเสนอว่ามียุทธศาสตร์เรื่อง Re-entry Visa ซึ่งถ้านักท่องเที่ยวต่างชาติได้วีซ่าเข้าไทยก็สามารถเข้า-ออกประเทศเพื่อนบ้าน ได้หลายครั้ง โดยไม่ต้องขอวีซ่าใหม่ ก็จะเอื้อให้เกิดการเดินทางבקไปยังประเทศเพื่อนบ้านได้มากขึ้น และจะเห็นว่ากลุ่มตลาดอาเซียนที่เข้าไทยกว่า ๔๐ เปอร์เซ็นต์ เป็นการเดินทางมาทางบก ประกอบกับปัจจุบัน เศรษฐกิจเวียดนามเติบโตมีเศรษฐกิจใหม่เพิ่มขึ้นในเมืองใหญ่ ๆ มากมาย ส่งผลให้ในปีที่ผ่านมามีชาวเวียดนามบินมาเที่ยวไทยถึง ๑ ล้านคน เป็นครั้งแรก และมีกลุ่มคนชอบรถหรู ตั้งตัวเป็นชมรมย่อย ๆ เพื่อขับรถทางไกล ก็จะมีการผลักดันกลุ่มตลาดเหล่านี้เพิ่มขึ้น

การถ่ายทอดความรู้ (Knowledge Transfer) เนื่องจากองค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการบริหารความรู้ ได้แก่การถ่ายทอดความรู้ที่มีอยู่ไปยังบุคคลอื่นหรือส่วนอื่นๆ ขององค์กร ความรู้ที่แต่ละหน่วยงานหรือบุคคลจะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรโดยรวมเลย ถ้าความรู้นั้นไม่ได้รับการถ่ายทอดและเผยแพร่ให้เป็นประโยชน์กับบุคคลอื่น ตัวอย่างที่เริ่มปฏิบัติในองค์กรหลายแห่งก็คือเมื่อพนักงานได้เข้าหลักสูตรอบรมเรื่องใดแล้วก็ตาม พนักงานผู้นั้นเมื่อกลับมาแล้วจะต้อง

^๒ เผยสถิตินักท่องเที่ยวต่างชาติ เที่ยวไทยมากสุดในอาเซียน, BLT Bangkok, ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๒, <https://www.bltbangkok.com/News>, ค้นคว้าเมื่อวันที่ ๘ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

ถ่ายทอดความรู้ที่ได้เรียนมาให้กับเพื่อนร่วมงานคนอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นโดยการจัดสัมมนาหรือจัดทำเป็นเอกสาร คู่มือ มีฉะนั้นสิ่งที่พนักงานได้ไปเรียนมาก็จะอยู่ที่ตัวพนักงานเองและไม่เกิดประโยชน์ต่อทั้งองค์กร พอความรู้ได้มีการถ่ายทอดไปแล้วจะทำให้ตัวเองโง่งง เนื่องจากความรู้เป็นทรัพยากรที่แปลกและไม่เหมือนทรัพยากรอื่นที่พอใช้ไปแล้วจะทำให้เหลือน้อยลง แต่ความรู้นั้นยังมีการถ่ายทอดออกไปมากขึ้น องค์กรทั้งองค์กรก็จะมีความรู้เพิ่มมากขึ้น และความรู้นั้นก็จะไม่หายไปจากเจ้าของแต่อย่างใด เราอาจจะถือได้ว่าความรู้ เป็นทรัพยากรเพียงอย่างเดียวที่ยังใช้ไปยิ่งเพิ่มมากขึ้นก็ได้

โดยปกติการถ่ายทอดความรู้ภายในองค์กรได้มีการดำเนินไปอยู่แล้วไม่ว่าเราจะมีการบริหารความรู้หรือไม่ แต่ผู้บริหารเองจะต้องรู้จักวิธีการในการที่จะสร้างบรรยากาศและกลไกที่เหมาะสมในการกระตุ้นให้เกิดการถ่ายทอดความรู้ภายในองค์กรเพื่อประโยชน์สูงสุดต่อองค์กรอย่างไรก็ดีการถ่ายทอดหรือแบ่งปันความรู้ภายในองค์กรไม่ได้ง่ายเหมือนที่เขียน มีอุปสรรคนานาประการที่ทำให้การถ่ายทอดความรู้ภายในองค์กรไม่สามารถเกิดขึ้นได้อย่างเต็มที่ การถ่ายทอดความรู้นั้นต้องอาศัยทั้งความไว้วางใจ ความใจกว้างและการยอมรับของทั้งผู้ถ่ายทอดและผู้รับการถ่ายทอด ในปัจจุบันได้มีเทคโนโลยีสารสนเทศนานาชนิดที่เข้ามาช่วยในการถ่ายทอดเทคโนโลยี แต่ก็อย่าลืมนะครับว่าเทคโนโลยีสารสนเทศนั้นเป็นเพียงแค่เครื่องมือในการสื่อสารและถ่ายทอดความรู้ แต่ไม่ได้เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่ก่อให้เกิดการถ่ายทอดเทคโนโลยี วัฒนธรรมองค์กรนับเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญที่สุดต่อความสำเร็จขององค์กรในการถ่ายทอดความรู้วิธีการถ่ายทอดความรู้ที่มีประสิทธิผลที่สุดและง่ายที่สุดคือการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างพนักงาน มีการกล่าวกันด้วยว่าวิธีการในการถ่ายทอดความรู้ที่ดีที่สุดได้แก่การจ้างคนที่ฉลาดที่สุดแล้วให้บุคคลคนนั้นได้มีโอกาสคุยกับทุกคนให้มากที่สุด อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติแล้วเมื่อองค์กรได้จ้างพนักงานที่เก่งหรือฉลาดเข้ามาทำงาน องค์กรก็มักจะมอบหมายงานที่ยากและเยอะที่สุดให้กับบุคคลผู้นั้น จนเขาเองไม่มีเวลาที่จะคุยกับใคร ท่านผู้อ่านคงจะสังเกตเห็นได้ว่าการพูดคุยระหว่างพนักงานนั้นก่อให้เกิดการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้ การสร้างบรรยากาศและเปิดโอกาสให้พนักงานได้มีโอกาสได้เจอกันและมีการพูดคุยที่แลกเปลี่ยนความรู้ถือเป็นวิธีการหนึ่งในการสนับสนุนให้เกิดการถ่ายทอดความรู้ภายในองค์กรพบว่าในบางองค์กรแทนที่จะสนับสนุนให้พนักงานได้มีโอกาสพูดคุยกันกลับคอยห้ามและดูเมื่อพนักงานได้มีการพูดกัน ทำให้เมื่อเข้าไปที่องค์กรนั้นเหมือนกับเข้าไปในป่าช้า ไม่มีพนักงานคนไหนอยากจะพูดคุยกัน ทำให้การถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้ไม่สามารถเกิดขึ้นได้

บุญเลิศ ตั้งจิตวัฒนา กล่าวถึงหลักการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน^๓ มี ๓ มิติดังต่อไปนี้ คือ ๑. มิติด้านการสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวและ สิ่งแวดล้อมให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องมีแนวคิดที่จะให้ความรู้ ความเข้าใจและ

^๓ บุญเลิศ ตั้งจิตวัฒนา, อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว, (กรุงเทพฯ: เพรส แอนด์ ดีไซน์, ๒๕๔๘), หน้า

สร้างจิตสำนึกแก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทุกฝ่ายในการปกป้องรักษา ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมเป็นอันดับแรก เพื่อคงไว้ซึ่งความสวยงามและคุณค่าทรัพยากร การท่องเที่ยวซึ่งวิธีการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวมีหลายรูปแบบ ๒. มิติการสร้างควมพึงพอใจให้นักท่องเที่ยว ในการพัฒนาการท่องเที่ยว แบบยั่งยืนต้องมีแนวคิดให้นักท่องเที่ยวปรารถนาหรือสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติและ วัฒนธรรม ๓. มิติด้านการสร้างควมมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น ในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องมีแนวคิดในการมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของชุมชนท้องถิ่น ด้วยการเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว แบบยั่งยืนและช่วยให้ชุมชนท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม

ความสำคัญที่กล่าวมาส่งผลให้มีการกำหนดนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวไทย โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างรายได้ทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศเป็นหลัก ทำให้เกิดการเร่งรัดพัฒนาการท่องเที่ยว โดยแรงผลักดันจากทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อผลประโยชน์ตรงกันคือ รายได้จากธุรกิจการท่องเที่ยวที่แม้จะเติบโตขึ้นทุกปีแต่เป็นการเติบโตบนฐานความเสื่อมโทรมทางสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว และการกระจายรายได้ไม่เป็นธรรมต่อคนในแหล่งท่องเที่ยว ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างการท่องเที่ยว สิ่งแวดล้อม และการพัฒนาต้องถูกทบทวน เกิดการปรับตัวจัดสมดุลใหม่ เห็นได้จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบการส่งเสริมการท่องเที่ยวได้มีการปรับตัว เรื้อนโยบายการท่องเที่ยวของประเทศ เช่น จัดทำแผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวไทย โดยสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (Thailand Development Research Institute : TDRI) และทำให้สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วท.) จัดทำนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) แห่งชาติขึ้น

ด้วยเหตุผลดังกล่าวรัฐบาลไทย จึงพยายามส่งเสริมให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยว เห็นได้อย่างเด่นชัดเริ่มจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ ๘ เน้นบทบาทการพัฒนาชุมชนและการที่รัฐบาล ออกกฎหมายการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เป็นแรงผลักดันให้องค์กรท้องถิ่นและหน่วยงานต่างๆ ให้ความสำคัญกับการสร้างรายได้ให้กับชุมชนโดยใช้การท่องเที่ยวเป็นจุดขาย จนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมฉบับที่ ๑๐ ยังคงเน้นการส่งเสริมบทบาทชุมชนและองค์กรชุมชนในท้องถิ่น ให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ทำให้เกิดกิจกรรมท่องเที่ยวหลายรูปแบบในชุมชน ซึ่งการท่องเที่ยว ในแหล่งวัฒนธรรม (Cultural Tourism) เป็นการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งที่อยู่ภายใต้กรอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่กล่าวดังกล่าวข้างต้น ได้รับความนิยมนิยมนในปัจจุบัน เป็นการท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์ที่จะเรียนรู้ วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวพื้นเมืองที่มีวัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ ประจำถิ่น กิจกรรมการท่องเที่ยว ในแหล่งวัฒนธรรมจะอยู่ในรูปแบบที่ได้รับความรู้หรือประสบการณ์ด้าน

วัฒนธรรมจากแหล่งท่องเที่ยว ในขณะที่เดียวกันก็มีความพลิตเพลินรวมอยู่ภายใต้กรอบของการมีจิตสำนึกในการรักษาแหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ

วัฒนธรรมเป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่สำคัญ สามารถดึงดูดให้กลุ่มคนต่างถิ่นเดินทาง มาเยือนเพื่อสัมผัสและชื่นชมกับสิ่งที่ไม่เคยมีในท้องถิ่นของตน จะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมของคนท้องถิ่นกับ การท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์และเกี่ยวพันซึ่งกันและกัน การท่องเที่ยวได้ใช้วัฒนธรรมของท้องถิ่นเป็น ทรัพยากรในการดำเนินกิจการ ในขณะที่ชุมชนท้องถิ่นผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมก็ได้ประโยชน์ จากการท่องเที่ยวในด้านการสร้างรายได้ การจ้างงาน นำมาซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งวัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคม กลุ่มชาติพันธุ์ใด ชาติพันธุ์หนึ่ง ที่ประกอบด้วยความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ วัฒนธรรม กฎหมาย ประเพณี พิธีกรรม วิทยาการและทุกสิ่งทุกอย่างที่คิดขึ้นทำขึ้น ในสังคมนั้นๆ วัฒนธรรมที่นำมาใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยวนั้นเป็นวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุหรือมีลักษณะเป็นรูปธรรมที่จะนำมาพัฒนาให้เป็นจุดสนใจของนักท่องเที่ยวได้แก่ แหล่งท่องเที่ยว โบราณวัตถุสถาน แหล่งประวัติศาสตร์ ศาสนสถาน งานศิลปกรรม สถาปัตยกรรม นาฏศิลป์ และการละเล่นพื้นบ้าน เทศกาลงานประเพณี งานศิลปหัตถกรรมสินค้าท้องถิ่น ตลอดจนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และอัธยาศัยไมตรีของคนไทย^๔

การตลาดและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวคำนึงถึงปัจจัย ดังต่อไปนี้ ๑. ผลกระทบที่จะสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ก่อนการพัฒนาการตลาดทางการท่องเที่ยว ผู้ประกอบภาวหรือ ผู้จัดการแหล่งท่องเที่ยวควรทราบถึงความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น นักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมส่วนมากเน้นที่ความรู้ ความประทับใจ ความสุนทรีย์ ประสบการณ์ ฯลฯ ดังนั้น แหล่งท่องเที่ยวควรมีความโดดเด่นและมีเอกลักษณ์เพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้รับประโยชน์ และสนองความต้องการสูงสุด ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวจะผลักดันการตลาดของแหล่งท่องเที่ยว ทั้งจากการโฆษณาปากต่อปากและการกลับมาเยือนอีกครั้ง นอกจากนี้ การสร้างตราสินค้าแหล่งท่องเที่ยว (Destination Branding) เพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เป็นกลยุทธ์ทางการตลาดที่สำคัญในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เนื่องด้วยแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแต่ละพื้นที่ของประเทศ ไทย มีความแตกต่างกัน มีอัตลักษณ์และมีศักยภาพที่จะสามารถดึงดูดความสนใจและชวนให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติมาเยี่ยมเยือน ๒. การส่งเสริมการตลาดเชิงวัฒนธรรม การส่งเสริมการตลาดเป็นกลยุทธ์ที่จะทำให้ นักท่องเที่ยวรับรู้และสนใจเยือน แหล่งท่องเที่ยว ดังนั้น การส่งเสริมการตลาดอาจ เช่น การให้ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อ การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ หรือการพูดแบบ ปากต่อปากเพื่อกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวสนใจและต้องการท่องเที่ยว การนำเสนอที่น่าสนใจ และสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้สนใจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืน อาจเป็นการ

^๔ สามพร มณีไมตรีจิต, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๙),

ประชาสัมพันธ์ การจัดตั้งศูนย์บริการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหรือการจัดนิทรรศการภาพถ่าย การใช้สื่อมัลติมีเดียปฏิสัมพันธ์เพื่อการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและแนวคิดการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่สืบเนื่องต่อไป^๕ ซึ่งการเลือกใช้สื่อประชาสัมพันธ์จะนำจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนวิธีในการดำเนินชีวิตเป็นจุดขาย (Brand Idea) และสื่อสารไปยังนักท่องเที่ยว (Brand Communication) เพื่อสร้างการรับรู้ (Brand Awareness) และสัมผัสประสบการณ์ (Brand Experience) จนเกิดเป็นกระบวนการท่องเที่ยว

การส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม (Maintain diversity) ต้องวางแผนขยายฐานการท่องเที่ยวโดยการรักษาและส่งเสริมให้มีความหลากหลายเพิ่มขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยการเพิ่มคุณค่าและมาตรฐานการบริการ เพื่อให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาท่องเที่ยวในสถานที่นั้นนานขึ้นหรือกลับไปเที่ยวซ้ำอีก เพราะการส่งเสริมการตลาดเป็นกลยุทธ์ที่จะทำให้นักท่องเที่ยวรับรู้และสนใจเยือน แหล่งท่องเที่ยว ดังนั้น การส่งเสริมการตลาดอาจเช่น การให้ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อ การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ หรือการพูดแบบ ปากต่อปากเพื่อกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวสนใจและต้องการท่องเที่ยว การนำเสนอที่น่าสนใจและสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้สนใจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืน อาจเป็นการประชาสัมพันธ์ การจัดตั้งศูนย์บริการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหรือการจัดนิทรรศการภาพถ่าย การใช้สื่อมัลติมีเดียปฏิสัมพันธ์เพื่อการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและแนวคิดการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่สืบเนื่องต่อไป ซึ่งการเลือกใช้สื่อประชาสัมพันธ์จะนำจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนวิธีในการดำเนินชีวิตเป็นจุดขาย (Brand Idea) และสื่อสารไปยังนักท่องเที่ยว (Brand Communication) เพื่อสร้างการรับรู้ (Brand Awareness) และสัมผัสประสบการณ์ (Brand Experience) จนเกิดเป็นกระบวนการท่องเที่ยว

สิ่งแวดล้อมบางอย่างเป็นสิ่งที่ใช้แล้วสิ้นเปลือง บางชนิดก็มีจำนวนจำกัดและไม่มีทางจะงอกเงยขึ้นมาใหม่ได้ เช่น แร่ธาตุต่าง ๆ เป็นต้น ดังนั้น มนุษย์จึงต้องช่วยกันอนุรักษ์และจัดการกับทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อป้องกันการขาดแคลนและเพื่อมนุษย์จะได้นำมาใช้ประโยชน์ได้นานแสนนาน ประชากรของโลกมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นทุกวัน แต่ขณะเดียวกันทรัพยากรธรรมชาติมีจำนวนจำกัด ถ้าไม่ช่วยกันบำรุงรักษา ในที่สุดทรัพยากรธรรมชาติเหล่านั้นก็จะหมดไปจากโลกหรือทรัพยากรธรรมชาติบางอย่างไม่สามารถเจริญงอกงามขึ้นมาใหม่ให้ทันต่อความต้องการได้เป็นเหตุทำให้มนุษย์ที่เกิดมาในภายหลังได้รับความเดือดร้อนจากการขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติเหล่านั้น สิ่งแวดล้อม เป็นเครื่องส่งเสริมความเจริญ ทางด้านเศรษฐกิจและมีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต ถ้าประเทศไทยหรือกลุ่มชนใด

^๕ Gowdy, J. Economic concepts of sustainability: relocating economic activity within society & environment. In E. Becker, & T. Jahn (Eds.), Sustainability & the Social Sciences. Germany: Hamburger. ๑๙๙๙. pp. ๑๖๒-๑๘๑.

รู้จักการจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ หรือยืดอายุการใช้งานออกไปได้มากเท่าใดจะทำให้ประเทศหรือกลุ่มชนนั้นมีสถานะทางเศรษฐกิจที่มั่นคง ประชาชนดำรงชีวิตอยู่ในสังคมของโลกอย่างภาคภูมิใจและสะดวกสบาย

สิ่งแวดล้อมบางชนิดแสดงออกถึงความเจริญของทางด้านการวัฒนธรรม เช่น โบราณวัตถุ โบราณสถาน ตลอดจนทิวทัศน์ที่สวยงามตามธรรมชาติถ้าสิ่งเหล่านี้ไม่ได้รับการทำนุบำรุงดูแล หรือปล่อยให้ถูกทำลายไปก็เท่ากับสัญลักษณ์หรือวัฒนธรรมของชาติถูกทำลายไปด้วย และจะไม่มีสถานที่เพื่อใช้พักผ่อนหย่อนใจ ทำให้การทำงานของคนเต็มไปด้วยความตึงเครียดตลอดเวลา จังหวัดเชียงราย การตั้งศักยภาพของนวัตกรรมชุมชนอย่างเป็นระบบ จัดทำแผนการจัดการส่งเสริมสนับสนุนชุมชนสร้างสรรค์ เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ควบคู่ไปกับการพัฒนางานศิลปหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อการสร้างเอกลักษณ์ รายได้ และการผลิตสินค้าในท้องถิ่น

ศักยภาพของวัฒนธรรมชุมชนสร้างสรรค์ไปพร้อมกับศิลปหัตถกรรมที่เป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน สร้างแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม คำถามการท่องเที่ยววัฒนธรรมอย่างยั่งยืนอย่างไร การมีส่วนร่วมในการจัดการวัฒนธรรมใหม่ของชุมชนในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ทีมงานวิจัยได้ร่วมศึกษาศักยภาพชุมชน ต้นทุนสังคมอำเภอแม่สรวย อำเภอแม่ฟ้าหลวง ในภาวะผู้นำตลอดถึงกระบวนการสร้างการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในพื้นที่การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมท้องถิ่น^๖ นักวิจัยมีแนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม ทฤษฎีการเรียนรู้และการประยุกต์ใช้กับชุมชนที่จะนำพัฒนาพื้นที่เป้าหมาย

การพัฒนาชุดโครงการวิจัยนี้ ได้นวัตกรรมที่ช่วยขับเคลื่อนวิชาการ ชุมชน สังคม และเศรษฐกิจ จำนวน ๒ นวัตกรรม งานวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการป้องกันผลกระทบอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวลุ่มน้ำโขง และมาตรการยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมความพร้อมในการปฏิบัติงานของบุคลากรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยใช้เกณฑ์การประเมินคุณภาพการบริการ ๕ ด้าน ตามหลักของ SERVQUAL เพื่อพิจารณาด้านการประชาสัมพันธ์ และการเผยแพร่ข้อมูล ปัจจัยที่มีผลต่อขีดความสามารถในการปฏิบัติงานของบุคลากร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในครั้งนี้แบ่งออกเป็น ๓ ประเทศ ได้แก่ อำเภอเชียงแสน อำเภอเชียงของ ประเทศไทย แขวงบ่อแก้ว ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ท่าซี้เหล็ก สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา การมีส่วนร่วมคนในพื้นที่เป็นอย่างดีจากภาคประชาชน ภาครัฐ ภาคเอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ เทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน เทศบาลตำบลเวียงเชียงของ เทศบาลตำบลเวียง องค์ความรู้ นวัตกรรมที่ได้จากการวิจัย ได้แก่ ชุดความรู้ แผนที่เส้นทางการ

^๖ นำชัย ศุภฤกษ์ชัยกุล และคณะ. การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมตามค่านิยมและวัฒนธรรมไทยอย่างยั่งยืนด้วยการสังเคราะห์งานวิจัย, รายงานการวิจัย. (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๗), หน้า ๑๗.

ท่องเที่ยววัฒนธรรม ประโยชน์เชิงวิชาการ แผนบูรณาการนี้ วัตถุประสงค์ย่อยที่ ๑ คู่มือการจัดกิจกรรมการวิจัยการถ่ายทอดวัฒนธรรมเชิงการท่องเที่ยวให้กับบุคลากร ๑ ชุด ส่วนวัตถุประสงค์ย่อยที่ ๒ จะได้รูปแบบการส่งเสริมชุมชนและอิทธิพลของวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ๑ รูปแบบ สังคมเศรษฐกิจ การเพิ่มศักยภาพวัฒนธรรม เศรษฐกิจอำเภอเชียงแสน เศรษฐกิจอำเภอเชียงของเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เตรียมความพร้อมในศักยภาพในการรับนักท่องเที่ยวและดำเนินการเชิงรุก การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน รัฐบาลและเอกชน และสร้างเสริมแนวทางพัฒนาพื้นที่อำเภอเชียงแสน อำเภอเชียงของ อย่างยั่งยืน นโยบาย การเพิ่มศักยภาพและสร้างสังคมเข้มแข็งผ่านเยาวชน และผู้ต้องขังในแผนงานวิจัยนี้ จะสามารถลดปัญหาและความเหลื่อมล้ำ สร้างความเข้มแข็ง พร้อมปรับตัวเข้าสู่สังคมอุดมสุขได้อย่างมีประสิทธิภาพ ฉะนั้นหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับการเพิ่มศักยภาพและสร้างสังคมเอื้ออาทรสำหรับเยาวชนและผู้ด้อยโอกาสในสังคม การพัฒนาผู้คนทุกกลุ่มที่ทำงาน เพื่อจะได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจตั้งแต่ระดับชุมชนไปถึงระดับประเทศให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน กลุ่มคนชุมชนและสังคม แผนบูรณาการการวิจัยนี้จะช่วยเพิ่มรายได้ให้ชุมชน และสร้างภูมิคุ้มกันซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ที่กำลังเกิดขึ้นกับคนไทยทุกระดับ โดยจะเริ่มจากพื้นที่ซึ่งมีสถาบันการศึกษาเป็นจำนวนมาก นอกจากนั้น คณะผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญกับกลุ่มประชาคมอาเซียน การพัฒนาสร้างแรงบันดาลใจเป็นการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม แผนบูรณาการนี้ ตอบสนองยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด นำไปใช้ประโยชน์ เทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน เทศบาลตำบลเวียงเชียงของ เทศบาลตำบลเวียง

คณะผู้วิจัยดำเนินการพัฒนาการเชื่อมโยงกับประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ ๓ ประเทศจากการลงพื้นที่วัฒนธรรมตามชายขอบไม่ได้มีความแตกต่างกันมากนักเพราะในอดีตประชาชนได้ไปมาหาสู่กันและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมตลอดจนกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความคล้ายคลึงกัน พบว่า การศึกษานำไปสู่การหาแนวทางปรับปรุงแก้ไข ๑. ต้นทุน และการลงทุนความพร้อมของบุคลากรทั้ง ๓ ประเทศไม่มีความพร้อมในการปฏิบัติงานในทุกด้าน ๒. การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง ให้มีความพร้อมความเป็นรูปธรรมของการบริการ ความเชื่อถือไว้วางใจได้ การตอบสนองต่อลูกค้า การให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า และการรู้จักและเข้าใจลูกค้า ๓. ปัจจัยที่มีผลต่อขีดความสามารถในการปฏิบัติงานร่วมกันทั้ง ๓ ประเทศ มีผลต่อการประเมินเป็นไปในทิศทางเดียวกันมากที่สุด คือ ยังขาดทักษะด้านภาษา ผลการศึกษาในครั้งนี้ได้นำผลการศึกษาในพื้นที่นำมาปรับปรุงเป็นแนวทางการแก้ไข ด้านภาษาในการพัฒนาทักษะให้แก่บุคลากรซึ่งสามารถสื่อสารได้คล่องแคล่วโดยเฉพาะภาษาอังกฤษที่มีความจำเป็นต้องมีการฝึกอบรมอยู่เสมอเนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะมีชาวต่างชาติเข้ามาในพื้นที่สอบถามข้อมูล และการจัดสัมมนาความรู้ด้านภาษาร่วมกันกับภาคีเครือข่ายเพื่อการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนอย่าง

ยั่งยืน ชุดโครงการวิจัยนี้ คณะผู้วิจัยมีการบูรณาการระหว่างศาสตร์ คือ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ สรรพศาสตร์และศิลปะเป็นต้น มีการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน เทศบาลตำบลเวียงเชียงของ เทศบาลตำบลเวียง องค์การบริหารส่วนตำบลริมโขง เป็นต้น คณะผู้วิจัยมีประสบการณ์ในการทำงานในพื้นที่ ๕ ปี ดังนั้น ชุดโครงการวิจัยนี้ จะก่อให้เกิดประโยชน์ทางวิชาการ ประชุมจัดทำแผนงานร่วมกับหัวหน้าโครงการย่อยทุกโครงการ ประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนภาครัฐและเอกชน และบริหารจัดการศูนย์ประสานงานข้อมูล และการประสานทุกภาคส่วน ประโยชน์เชิงชุมชนและสังคม การบริหารจัดการแผนงานการดำเนินงาน ประชุมเพื่อกำหนดแผนงาน การบริหารจัดการควบคุมการดำเนินงานทุกขั้นตอนของทุกโครงการย่อย ติดตามและประเมินผลการทำงานทั้งแผนงาน และปรับปรุง แก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นกับทุกโครงการ ประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ ให้บริการทางการบริการกับหัวหน้าโครงการย่อย บริการให้ความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศด้านคุณภาพการท่องเที่ยว และต้องมีหน่วยงานเอกชนร่วมดำเนินการอย่างน้อย ๑ หน่วยงาน ประโยชน์เชิงนโยบาย การบริหารจัดการแผนงานการดำเนินงาน ประชุมเพื่อกำหนดแผนงาน การบริหารจัดการควบคุมการดำเนินงานทุกขั้นตอนของทุกโครงการย่อย ติดตามและประเมินผลการทำงานทั้งแผนงาน และปรับปรุง แก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นกับทุกโครงการ ที่จะช่วยขับเคลื่อนสังคมและประเทศชาติให้หลุดพ้นกับดักรายได้ปานกลางและความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ของประชาชนในประเทศไทย ดังมีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมเชิงการท่องเที่ยวให้กับบุคลากร
๒. เพื่อพัฒนาการส่งเสริมชุมชนในพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง
๓. เพื่อศึกษาอิทธิพลของวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่น

๑.๓ ปัญหาการวิจัย

ผลการศึกษาการถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ปัญหาที่พบว่าการถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ผ่านมายังไม่ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายตามที่ส่วนราชการและภาคการท่องเที่ยววางไว้ เพราะการท่องเที่ยวบางแห่งกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทำให้ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยว ทำให้เกิดการต่อต้านและทำให้สภาพแวดล้อมที่นักท่องเที่ยวไปเยี่ยมชมเกิดความเสียหาย แม้กระทั่งสภาพแวดล้อมที่เคยเป็นอยู่อย่างสงบและไม่ส่งผลกระทบต่อการทำมาหากินของประชาชนในพื้นที่ ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา เช่น การจอดรถขวางทางจราจรของประชาชนที่สัญจรไปมา นอกจากนั้นยังส่งผลไปสภาพแวดล้อมของประชาชนในพื้นที่ เพราะในพื้นที่เคยอยู่อย่างปกติสุข ต่อมาเมื่อนักท่องเที่ยวต่างพื้นที่มาและมาจับ

จองพื้นที่และอาศัยอยู่ในพื้นที่นั้น ๆ ทำให้ประชาชนซึ่งอยู่ในพื้นที่ซึ่งไม่สามารถมีที่เป็นของตนเอง ประกอบกับไม่มีสิทธิ์ครอบครองพื้นที่ เนื่องจากไม่มีรายได้ในการประกอบอาชีพและดำรงชีวิต พอสรุปปัญหาเป็นประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

๑. ไม่มีการถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวแก่บุคลากรในพื้นที่
๒. ประชาชนในพื้นที่ยังไม่ตระหนักถึงการอนุรักษ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
๓. นักท่องเที่ยวยังไม่เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศวิทยา
๔. นักท่องเที่ยวไม่คำนึงถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
๕. ผู้ประกอบการการท่องเที่ยวในพื้นที่ขาดความรู้เรื่องการรักษาสีสิ่งแวดล้อม
๖. ประชาชนในพื้นที่ขาดการเอาใจใส่ต่อผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม
๗. ผู้ประกอบการท่องเที่ยวไม่ประสานงานกับชุมชนเพื่อคำนึงถึงผลกระทบสิ่งแวดล้อม

ปัญหาที่คาดว่าจะเกิดในอนาคต หลังจากการแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่

๑. นักท่องเที่ยวไม่ไว้วางใจเกี่ยวกับนโยบายเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครองในประเทศและความไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของแต่ละภูมิภาค
๒. โรคระบาดต่าง ๆ เช่น ไวรัสโคโรนา หรือโควิด -๑๙ ที่แฝงอยู่กับนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการท่องเที่ยว ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ตลอดถึงประชาชนในท้องถิ่น
๓. สภาพภูมิอากาศเปลี่ยนแปลงเนื่องจากการทำลายป่าไม้ และภัยธรรมชาติ เช่น ไฟป่า ภัยแล้งและผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำเนื่องจากเศรษฐกิจในภาพรวม

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research) โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพ เพื่อให้เกิด ผลลัพธ์ องค์ความรู้งานวิจัยเรื่องการถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ดังต่อไปนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตเนื้อหา

๑. ศึกษาวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมเชิงการท่องเที่ยวให้กับบุคลากร
 - การถ่ายทอดทางวัฒนธรรม
 - การให้ความรู้แก่บุคลากรการท่องเที่ยว
๒. การพัฒนาการส่งเสริมชุมชนในพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง
 - การส่งเสริมชุมชนในพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประเทศไทย ประเทศเมียนมาร์และสาธารณรัฐประชาชนลาว

- การวางแผน

- การกำหนดเครื่องมือเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มมีส่วนร่วมในการวางแผน ดำเนินงานตามแผน

๓. ศึกษาอิทธิพลของวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านพื้นที่การวิจัย

๑. การวิจัยเรื่องนี้ได้ทำการศึกษา การถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวเกี่ยวกับผลกระทบต่องานสิ่งแวดล้อมจากในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย, แขวงบ่อแก้ว ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, ท่าขี้เหล็ก สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา

๒. ผลการวิเคราะห์บริบทและศักยภาพของพื้นที่ การวิเคราะห์ศักยภาพพื้นที่เพื่อรองรับการพัฒนาการเชื่อมโยงกับประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย แขวงบ่อแก้ว ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ท่าขี้เหล็ก สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ที่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ศักยภาพพัฒนาการท่องเที่ยวของพื้นที่ร่วมกับระบบสารสนเทศเพื่อประมวลค่าปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้ได้ผลการวิเคราะห์ถูกต้อง จากการวิเคราะห์รูปแบบการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพ ด้านส่งเสริม และด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อพื้นที่การท่องเที่ยวลุ่มน้ำโขง

๓. หน่วยงานสนับสนุน/ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย/ผู้ขับเคลื่อนชุมชน เทศบาลตำบลเวียงเชียงของ เทศบาลตำบลเวียง เทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน วัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงราย

๔. พื้นที่ถ่ายทอด ขยายผล/นำไปใช้ประโยชน์ เทศบาลตำบลเวียงเชียงของ เทศบาลตำบลเวียงเวียงเชียงแสน

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากร

โดยใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง กลุ่มเป้าหมาย คือ

๑. ประชาชน รวม ๓๐ คน

๒. ผู้นำชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้อง รวม ๓๐ คน โดยคัดเลือกตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ขอบเขตด้านพื้นที่

ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย, แขวงบ่อแก้ว ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, ท่าขี้เหล็ก สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา

ขอบเขตด้านระยะเวลา

งานวิจัยเรื่อง การถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ได้แบ่งขอบเขตการศึกษาแต่ละด้านดังต่อไปนี้ แบ่งระยะเวลาในการดำเนินการออกเป็น ๒ ระยะดังนี้

ระยะที่ ๑ ดำเนินการในปีการศึกษา ๒๕๖๖

ระยะที่ ๒ ดำเนินการในปีการศึกษา ๒๕๖๗

๑.๕ นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การถ่ายทอด หมายถึง การถ่ายทอดองค์ความรู้การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การส่งเสริมการท่องเที่ยว หมายถึง การส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้ประกอบการในพื้นที่และประชาชนให้มียุทธศาสตร์ความรู้ในการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมถึงการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่เน้นการถ่ายทอดองค์ความรู้การส่งเสริมการท่องเที่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การประกอบกิจการเชิงพาณิชย์เกี่ยวกับการผลิต การจำหน่าย และการขนส่ง

อนุภูมิภาคแม่น้ำโขง หมายถึง ประเทศในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย, แขวงบ่อแก้ว ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, ทาจิกิสถาน สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา

ทรัพยากร หมายถึง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาทรัพยากรและนำไปสู่การพัฒนาประเทศชาติ

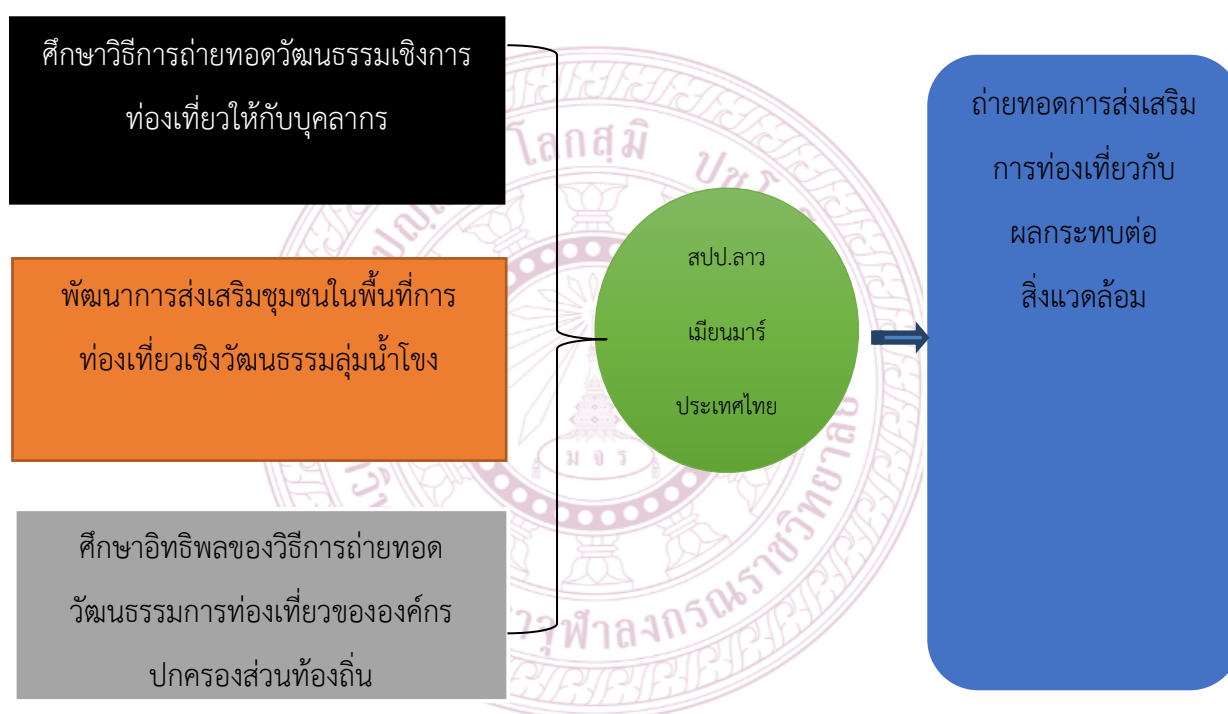
สิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งที่ใช้แล้วสิ้นเปลือง บางอย่างก็มีจำนวนจำกัดและไม่มีทางจะออกเงยขึ้นมาใหม่ได้ บางอย่างไม่สามารถเจริญงอกงามขึ้นมาใหม่ให้ทันต่อความต้องการ เป็นเครื่องส่งเสริมความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและมีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต บางอย่างแสดงออกถึงความเจริญงอกงามทางด้านวัฒนธรรม

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง องค์กรท้องถิ่นในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย ประกอบด้วยเทศบาลตำบลเวียงเชียงของและเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน, แขวงบ่อแก้ว ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, ทาจิกิสถาน สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา

๑.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) พื้นที่วิจัย คือ อำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี ๓ ชนิด คือ ๑. แบบสัมภาษณ์ ๒. ชุดความรู้ ๓. สอดทนากลุ่ม ผู้วิจัย

รวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น การวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอด้วยตาราง และอธิบายเพิ่มเติม สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร สัมภาษณ์ การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์ นำมาวิเคราะห์ข้อคำถามปลายเปิดด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) หลังจากนั้นทำการสังเคราะห์ สรุปจากแบบสำรวจ การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์ แล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา มุ่งพัฒนาและสร้างวัฒนธรรมชุมชน ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบและวิธีวิจัย ดังนี้

ภาพที่ ๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้จากการวิจัย

๑. ได้วิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมเชิงการท่องเที่ยวให้กับบุคลากร
๒. เป็นการส่งเสริมชุมชนในพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง
๓. ได้ทราบถึงอิทธิพลของวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง การถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยจะนำเสนอเป็น ๘ ประเด็น ดังนี้

๒.๑ แนวคิดการท่องเที่ยว

๒.๒ แนวคิดการถ่ายทอดความรู้

๒.๓ แนวคิดการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๒.๔ แนวคิดตลาดการท่องเที่ยว

๒.๕ แนวคิดการมีส่วนร่วม

๒.๖ แนวคิดการนำทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์มาบูรณาการกับการท่องเที่ยว

๒.๗ ทฤษฎีเกี่ยวกับการถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

๒.๘ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ แนวคิดการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยว (Tourism) เป็นกิจกรรมนันทนาการอย่างหนึ่งที่มีการเดินทางเข้ามาเกี่ยวข้องโดยเป็นการท่องเที่ยวเดินทางจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งเป็นการเปลี่ยนบรรยากาศและสภาพแวดล้อมและก่อให้เกิดความสุขใจ และไม่ได้มีจุดประสงค์อื่นมีผู้เชี่ยวชาญได้ให้คำนิยามหรือความหมายของการท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน ดังนี้ องค์การการท่องเที่ยวโลก World Tourism Organization-WTO ให้ความหมายของ การท่องเที่ยวว่าหมายถึงการเดินทางใด ๆ ก็ตามเป็นการเดินทางตามเงื่อนไขสากล ๓ ประการ ดังนี้

ประการที่ ๑ การเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว แต่ไม่ใช่ไปตั้งหลักแหล่งเป็นการถาวร

ประการที่ ๒ การเดินทางนั้นเป็นไปด้วยความสมัครใจ หรือความพึงพอใจของผู้เดินทางเอง ไม่ใช่เป็นการถูกบังคับไม่ใช่เพื่อทำสงคราม

ประการที่ ๓ เป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ตามที่ไม่ใช่ประกอบอาชีพหรือหารายได้แต่เดินทางมาเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อเยี่ยมเยียนญาติมิตร เพื่อความเบิกบาน บันเทิง เริงร่าเพื่อเล่นกีฬาต่าง ๆ เพื่อการประชุมสัมมนา เพื่อศึกษาหาความรู้และเพื่อติดต่อธุรกิจกระหว

ท่องเที่ยวและกีฬา ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวตามความหมายขององค์การสหประชาชาติในคราวประชุมว่าด้วยการเดินทางและท่องเที่ยว ณ กรุงโรม เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๖ ว่าการท่องเที่ยวหมายถึงกิจกรรมที่มีเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องอยู่ ๓ ประการ คือ ต้องมีการเดินทาง ต้องมีสถานที่ปลายทางที่ประสงค์จะไปเยี่ยมเยือน และต้องมีจุดหมายของการเดินทางสำหรับจุดหมายของการเดินทางต้องมีค่าใช้จ่ายเพื่อประกอบอาชีพและไปอยู่ประจำแต่ไปเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลาย ๆ อย่างต่อไปนี้ คือ เพื่อพักผ่อนในวันหยุดเพื่อการศึกษา เพื่อวัฒนธรรมหรือศาสนา เพื่อชมประวัติศาสตร์และความสนใจพิเศษ เพื่องานอดิเรก เพื่อการกีฬาและบันเทิงเพื่อเยี่ยมเยือนญาติมิตรเพื่อวัตถุประสงค์ทางธุรกิจ

ความหมายการท่องเที่ยวเป็นการนับหนทางการรูปแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นระหว่างเวลาว่างที่มีการเดินทางจากที่หนึ่งไปที่หนึ่งซึ่งมักหมายถึงเดินทางจากที่อยู่อาศัยไปยังอีกที่หนึ่งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมโดยมีแรงกระตุ้นจากความต้องการในด้านกายภาพด้านวัฒนธรรม

๒.๑.๑ ที่มาของแนวคิด

รูปแบบการท่องเที่ยวมีหลายรูปแบบ เพราะการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมนันทนาการอย่างหนึ่งที่มีการเดินทางเข้ามาเกี่ยวข้องโดยเป็นการท่องเที่ยวเดินทางจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งเป็นการเปลี่ยนบรรยากาศและสภาพแวดล้อมและก่อให้เกิดความสุขใจ รูปแบบการท่องเที่ยวมีหลายรูปแบบในที่นี้จะกล่าวเพียง ๔ แนวคิด คือ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แนวคิดศักยภาพและมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว (๕As) และแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา

๒.๑.๑.๑ แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ความหมายการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Argo-tourism) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร ดังนี้ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร คือ การท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมการเกษตรเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวหลัก สามารถดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยว โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อเป็นการสร้างรายได้แก่เกษตรกร ในชุมชน ให้ผู้คนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างเต็มตัว ซึ่งรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนับว่าเป็นหนึ่งในรูปแบบของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นการคิดค้นเอาทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในประเทศ มาจัดกิจกรรมหรือจัดเป็นรูปแบบทางการท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวมีความสนใจ และอยากเดินทางไปเที่ยว การขยายเส้นทางการท่องเที่ยว และเป็นการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น อีกทั้งยังเป็นการอนุรักษ์และการให้ความรู้ในคุณค่าของภูมิปัญญาของเกษตรกรไทย ซึ่งการท่องเที่ยวและประเทศไทย (ททท.) ได้จำแนกประเภททรัพยากรทางการเกษตรออกเป็น ๗ กิจกรรม ดังนี้

๑. การทำนา การทำนาปี/ปรัง การทำนาหว่านน้ำตม การทำนาขั้นบันได พิพิธภัณฑข้าว

๒. การทำสวนไม้ตัดดอก การทำสวนดอกไม้เพื่อตัดดอกขายทุกชนิด เช่น สวนกุหลาบ ฟาร์มกล้วยไม้สวนดอกไม้ประดับ นานาชนิด รวมถึงไรทานตะวัน

๓. การทำสวนผลไม้ การทำสวนผลไม้ทุกประเภท รวมทั้งการทำวนเกษตร การทำเกษตร แปลงใหม่และการทำสวนผสม

๔. การทำสวนผัก สวนครัว การปลูกพืชสวนครัวทุกประเภท รวมถึงการทำ ไร่ผัก ไร่ถั่ว ไร่ข้าวโพด เป็นต้น

๕. การทำสวนสมุนไพร การปลูกพืชสมุนไพรนานาชนิด เพื่อใช้เป็นอาหาร เสริมพืชผักสวน ครัวข้างบ้าน เพื่อใช้เป็นเครื่องดื่ม เพื่อใช้เป็นเครื่องสำอาง และเพื่อใช้ในการแพทย์แผนไทย

๖. การทำฟาร์มปศุสัตว์การเลี้ยงและการขยายพันธุ์สัตว์เศรษฐกิจนานาชนิด อาทิการเลี้ยง ไก่ ไก่ชน การทำฟาร์มผึ้ง การทำฟาร์มปลา การเลี้ยงหอยแมลงภู่ เป็นต้น

๗. งานเทศกาลผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ การจัดงานเพื่อส่งเสริมการขายผลผลิตทางการเกษตร อาทิเช่น มหกรรมไม้ดอกไม้ประดับ งานเทศกาลลำไย เทศกาลกินปลา เป็นต้น

๒.๑.๑.๒ แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการรวบรวมแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมถ่ายทอดอย่างเป็นเรื่องราวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) กิจกรรมการเรียนรู้ และการตลาดการท่องเที่ยว กิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศที่ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวกับการพัฒนา การวางแผนการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน การอบรมมัคคุเทศก์ ฯลฯ กิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การจัดโฮมสเตย์ หรือการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ฯลฯ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมรวมถึงการชมวิถีชีวิตของคนในชุมชน การท่องเที่ยวที่สัมพันธ์กับทุนทางธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม ประเพณี ในฐานะการเป็นวัฒนธรรมจึงมีความน่าสนใจซึ่งใช้ต้นทุนทางประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม และ ประเพณีเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวในรูปแบบที่แตกต่างกัน

วัฒนธรรมเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญ^๑ สามารถดึงดูดกลุ่มคนต่างถิ่น เดินทางมาเยือนเพื่อสัมผัสและชื่นชมกับสิ่งที่ไม่เคยมีในท้องถิ่นตน จะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมกับคนในท้องถิ่นมีความสัมพันธ์เกี่ยวพันซึ่งกันและกัน การท่องเที่ยวได้ใช้วัฒนธรรมของคนท้องถิ่นเป็นทรัพยากรในดำเนินกิจการ ในขณะเดียวกันชุมชนท้องถิ่นผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมก็ได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยว ในการสร้างรายได้ การจ้างงานนำมาซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การพัฒนาการท่องเที่ยวทาง

^๑ ปวีณา ขำพัด, แนวทางเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนของจังหวัดพิษณุโลก ประเทศไทย, (พะเยา : มหาวิทยาลัยพะเยา, ๒๕๕๓).

วัฒนธรรม ต้องอาศัยทั้งจากคนในท้องถิ่นภาครัฐและเอกชน ในฐานะที่เป็นผู้ชำนาญการเพื่อการพัฒนาที่เหมาะสมกับชุมชนต่อไป

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจัดมีการจ้างงานสูงถึง ๑๙๒.๓ ล้านคน (World Tourism Organization, ๒๐๑๐) ในระดับประเทศไทย อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ มีการจ้างงานประมาณ ๑.๙๔ ล้านคน หรือประมาณร้อยละ ๕.๓ ของ อัตราการจ้างงานทั้งหมดของประเทศ การพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่เหมาะสมยังจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชน โครงสร้างพื้นฐานของชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน และการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชุมชน การพัฒนาการท่องเที่ยวจะนำไปสู่ผลกระทบต่อชุมชน ค่าครองชีพที่สูงขึ้นของคนในชุมชน อัตราการเกิดอาชญากรรมที่สูงขึ้น การเพิ่มขึ้นของมลพิษ และการเสื่อมถอยของวัฒนธรรมพื้นเมืองและวิถีชีวิต ที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม สถานที่ การพัฒนาทางสังคมและมนุษย์ ผ่านทางประวัติศาสตร์เกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรม องค์ความรู้ สภาพทางเศรษฐกิจ สังคมหรือขนบธรรมเนียม ประเพณี

๒.๑.๑.๓ แนวคิดศักยภาพและมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว (๕As)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (๒๕๕๔) ได้กำหนดมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เรียกว่า ๕As ไว้ดังนี้ ๑) สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) ๒) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) ๓) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) ๔) ที่พัก (Accommodation) และ ๕) กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activity) สอดคล้องกับอารีย์ นัยพินิจ และคณะ (๒๕๕๕) และประทีป พิษทองกลาง และคณะ (๒๕๖๐) แนวคิด ๕As นี้ มีความจำเป็นในการนำมาใช้วางแผนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมของชุมชนทั้งสิ้น ส่วนมาตรฐานคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวเป็นปัจจัยที่จะช่วยสร้างความพึงพอใจและกลับมาท่องเที่ยวซ้ำให้แก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม งานวิจัยนี้ได้นำแนวคิด ๕As มาใช้ในการประเมินและวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดนามมงคลของวัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ทั้งจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและนักท่องเที่ยวทั่วไป

๒.๑.๑.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นสถานที่สัปปายะไว้ว่า^๒ ควรมีองค์ประกอบ ๕ ข้อ ได้แก่ ๑. ถิ่นที่เป็นที่รื่นรมย์ คือ ที่ทำให้เกิดความรู้สึก สดชื่นรื่นรมย์ ชุบชูชีวิต ชื่นกาย ชูใจ ที่ถือเป็นจุดเริ่มต้น ๒. ภูมิภาคสมบัติ คือมีทำเล พื้น ที่ บริเวณ ผืนแผ่นดินที่

^๒ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). ธรรมะกับการพัฒนาชีวิต. (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๕๙), หน้า ๖๙.

สะอาด สดใส ไร่ชยะ ไม่รกรุงรัง เรียบร้อย ราบรื่น เดินง่าย ปลอดภัย สบายตา ควรทอดทัศนา
 นำขึ้นชม ๓. คมนาคมสมบัติ หมายถึงไม่ไกลเกินไป ไม่ไกลเกินไป เดินทางไปถึงได้สะดวก และ ๔.
 บุคคลสมบัติ คือ ปลอดภัย มีคนดี มีคนที่ฟังฟังอาศัยได้ที่จะให้ความรู้ความเข้าใจ สอดรับกับ
 การศึกษาของวุฒินันท์ กันทะเตียน ที่เสนอไว้ว่าการพัฒนาวัดจะต้องคำนึงและครอบคลุมองค์ประกอบ
 ศาสนาใน ๔ ด้านเป็นสำคัญ ได้แก่ ๑. ศาสนบุคคล ๒. ศาสนธรรม ๓. ศาสนวัตถุสถาน ๔. ศาสนพิธี
 เพื่อนำไปสู่การเป็นสถานที่ควรที่ศรัทธาที่จริงใจไปสู่กุศลและเข้าถึงธรรม^๓

สรุปได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาโดยใช้วัดเป็นฐาน ปัจจุบันได้มีหลายวัดได้ใช้
 วิธีการจัดการท่องเที่ยวไหว้พระสำคัญ ๙ วัด เช่น กรุงเทพมหานคร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัด
 เชียงราย จังหวัดกำแพงเพชร และมีอีกหลายจังหวัด โดยร่วมมือกับการท่องเที่ยวของแต่ละแห่งที่มีการ
 จัดการท่องเที่ยวร่วมกัน บางสถานที่มีทุนทรัพย์ก็จัดให้นั่งรถรางฟรี บางสถานที่มีทุนทรัพย์จำกัดก็ให้
 ภาคเอกชนมามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว

นับได้ว่าการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา ได้รับการยอมรับมากขึ้น มีตัวอย่างวัดท่องเที่ยว
 สำคัญ ๆ หลายวัดทั่วประเทศบริหารจัดการบริการให้นักท่องเที่ยวอย่างไม่มีวันหยุด เช่น วัดห้วยปลากั้ง
 วัดร่องเสือเต้น วัดร่องขุน วัดพระแก้ว วัดพระธาตุผาเงา ส่วนต่างจังหวัดก็มีหลายวัดเช่นกัน เช่น วัด
 หลวงพ่อรวย วัดหลวงพ่อคุณ วัดหลวงปู่ทวด วัดท่าไม้ วัดพระปฐมเจดีย์ วัดพระศรีมหาธาตุ เป็นต้น
 เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับวัดในพระพุทธศาสนา สนับสนุนการศึกษาสงเคราะห์ สาธารณะสงเคราะห์
 ตลอดจนการสร้างบุคลากรที่มีคุณภาพควบคู่กับการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา

๒.๑.๒ ความหมาย

ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งมีความหมาย
 ดังที่ทราบกันตามลำดับ

๒.๑.๒.๑ ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา ได้ให้คำนิยามของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agrotourism) “ดังนี้ การ
 จัดนำเที่ยวชมสถานที่ทางการเกษตรกรรมแหล่งทำสวนผลไม้แหล่งปลูกไม้ ดอกไม้ประดับแหล่งทำ
 ฟาร์ม เพื่อรับฟังการบรรยายถึงปัญหาและความสำเร็จในอาชีพเกษตร

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นทางด้านการเรียนรู้วิถีเกษตรกรรม
 ของชาวนบพ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในการด าเนินกิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้ด้าน
 การเกษตรและวิถีการดำรงชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และเป็นการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดการ
 เรียนรู้มาทำให้เกิดประโยชน์ก่อให้เกิดรายได้ต่อชุมชน และตัวเกษตรกร การท่องเที่ยวเชิงเกษตร จะ

^๓ วุฒินันท์ กันทะเตียน. พระสงฆ์กับการเมือง : แนวคิดและบทบาทในสังคมไทย,รายงานการวิจัย.
 (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๑), หน้า ๓๐.

^๔ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร, (กรุงเทพมหานคร : เพรส แอนด์, ๒๕๔๘), หน้า ๙.

เป็นการอนุรักษ์ควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนและผล กระทบต่อ สภาพ สิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นการเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่เกษตรกรรม สวนเกษตร วน เกษตร สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์และสัตว์เลี้ยง เพื่อชื่นชมความสวยงาม ความสำเร็จ และเพลิดเพลิน ในสวนเกษตร ได้ความรู้ ได้ประสบการณ์ใหม่บนพื้นฐานความรับผิดชอบ มีจิตสำนึก ต่อการรักษา สภาพแวดล้อมของสถานที่แห่งนั้นในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรแต่ละแห่งจะมีกิจกรรม ที่จะให้บริการนักท่องเที่ยวหลาย ๆ กิจกรรม แล้วแต่สภาพจุดท่องเที่ยวเชิงเกษตรแต่ละแห่ง ดังนี้ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าคุณทหารลาดกระบัง คณะเทคโนโลยีการเกษตร การท่องเที่ยวเชิง เกษตรหมายถึงการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้น ทางด้านการเรียนรู้วิถีเกษตรกรรม ของชาวชนบท โดยเน้นการมี ส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในการดำ เนินกิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้ด้าน การเกษตรและวิถีการดำรงชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีและเป็นการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดการ เรียนรู้ทำให้เกิดประโยชน์ ก่อให้เกิดรายได้ต่อชุมชน และเกษตรกรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร จะเป็นการอนุรักษ์ควบคู่ไปกับการ ท่องเที่ยวเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนและผลกระทบต่อสภาพสิ่งแวดล้อม

เกศณีย์ สัตตัตถนขจร^๕ ให้คำจำกัดความการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agrotourism) หมายถึง เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เป็นการนำทรัพยากรทางการเกษตร เช่น สวน เกษตรการปลูกพืชสวน และ ฟาร์มปศุสัตว์มาจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อเป็นสิ่งดึงดูดใจให้ นักท่องเที่ยวมาเที่ยวชมโดยนักท่องเที่ยวจะได้ชื่นชมความงามและพักผ่อนหย่อนใจเป็นการสร้างโอกาส และรายได้เสริมให้กับเกษตรกรเจ้าของพื้นที่นั้น ๆ

ราไพพรรณ แก้วสุริยะ^๖ อธิบายความหมายการท่องเที่ยวเชิงเกษตรว่า เป็นการเดินทาง ท่องเที่ยวไปยังพื้นที่เกษตรกรรม สวนเกษตร วนเกษตร สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์ และสัตว์เลี้ยงเพื่อ ชื่นชมความสวยงาม ความสำเร็จ และเพลิดเพลินในสวนเกษตร อันได้ความรู้ ประสบการณ์ใหม่บน พื้นฐานความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมของสถานที่แห่งนั้น

การท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งที่ได้ทั้งความเพลิดเพลินและความรู้มักกลับไปประยุกต์ใช้หรือ ประกอบอาชีพได้ เหนืออื่นใดถือได้หวนกลับไปค้นหา เรียนรู้ เข้าใจ ภาควิชาภูมิคุ้มกันอาชีพเกษตรกรรม รากฐานของแผ่นดินไทยที่เปี่ยมไปด้วยคุณค่าภายใต้แนวคิด ปรัชญา องค์ความรู้ ภูมิปัญญาของบรรพ บุรุษเกษตรกรไทย อีกทั้งได้สัมผัสกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวชนบท ชนบทธรรมนิยม วัฒนธรรม ประเพณีรูปแบบกิจกรรม และการประกอบอาชีพ ทางเกษตรที่หลากหลาย ทั้งวิถีดั้งเดิมจนถึงการ ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง ท่ามกลางทัศนียภาพที่สวยงาม บริหารจัดการโดยเกษตรกรหรือชุมชน ความประทับใจที่เกิดจากได้ชม ชิม ช้อปผลิตภัณฑ์ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ก่อให้เกิดความรู้

^๕ เกศณีย์ สัตตัตถนขจร, คำจำกัดความการท่องเที่ยวเชิงเกษตร, (ลำปาง : จิตวัฒนาการพิมพ์, ๒๕๕๐).

^๖ ราไพพรรณ แก้วสุริยะ, การจัดการท่องเที่ยวชุมชนยั่งยืน, (เชียงใหม่ : นพบุรุษการพิมพ์, ๒๕๕๔).

ทักษะและประสบการณ์แก่ผู้มาเที่ยว ทั้งยังส่งผลให้เกิดรายได้แก่ชุมชน จากการจำหน่ายผลผลิต การเกษตรผลิตภัณฑ์แปรรูป ค่าตอบแทนจากการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

Pareesh V. Joshi & Milind B. Bhujbal^๒ ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวเชิงเกษตรว่าเป็นกิจกรรมที่ดำเนินการในฟาร์ม เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ บันทึกรับรู้หรือเพื่อความ สนุกสนาน กิจกรรมในฟาร์ม โรงบ่มไวน์ปศุสัตว์วัฒนธรรม การเก็บเกี่ยวหรือกิจกรรมอื่นๆที่ น่าสนใจ ที่เป็น กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การท่องเที่ยวฟาร์มหรือการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นกระบวนการของการดึงดูดผู้เข้าชมและ นักเดินทางไปยังที่ทางการเกษตรโดยทั่วไป เพื่อการศึกษาและนันทนาการ กิจกรรมการท่องเที่ยวและการพักผ่อนหย่อนใจที่ เกี่ยวข้องกับฟาร์มหรือการดำเนินการทางการเกษตร พืชสวน ประมงหรือ การเกษตร (เทียบเท่ากับการท่องเที่ยวในฟาร์ม) การท่องเที่ยวชนบทยังสามารถกำหนด เป็นกิจกรรมท่องเที่ยว ที่พักผ่อนหย่อนใจ

จากคำนิยามของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรผู้ศึกษาวิจัยสามารถสรุปความหมายได้ ดังนั้น การท่องเที่ยวเชิงเกษตรหมายถึงการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้ให้เกิดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการเกษตร อีกทั้งยังเป็นการพักผ่อนหย่อนใจ ไม่ว่าจะเป็นฟาร์มเกษตร สวนผักสวนผลไม้สวนดอกไม้โดยสถานที่ แห่งนั้นมีความสวยงามของทัศนียภาพ และนักท่องเที่ยวเองก็ได้รับ ประสบการณ์เกี่ยวกับการเกษตรที่ ผ่านทางกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในแหล่งท่องเที่ยวนั้น

๒.๑.๒.๒ ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม หมายถึง การเดินทางของผู้คนหรือกลุ่มคนออกจากสถานที่ ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยประจำไปยังท้องถิ่นอื่นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการท่องเที่ยว การแสวงหา ประสบการณ์ ใหม่ ๆ ประกอบการเรียนรู้ การสัมผัสการชื่นชมกับเอกลักษณ์ความงดงาม ทางวัฒนธรรม คุณค่าทาง ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของกลุ่มชนอื่น ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของชนต่างสังคมไม่ว่า จะเป็นในด้านของศิลปสถาปัตยกรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ เรื่องราวและคุณค่าทางประวัติศาสตร์รูปแบบวิถีชีวิตภาษา การแต่งกาย การบริโภค ความเชื่อ ศาสนา จารีตประเพณี ล้วนแล้วแต่เป็น สิ่งดึงดูดใจที่สำคัญกระตุ้นให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขึ้น การสัมผัสโดยตรงระหว่าง นักท่องเที่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ มีระดับที่แตกต่างกัน ซึ่งทำ ให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์และ วัฒนธรรมพื้นถิ่นอย่างน้อย ๒ ประเภท คือ

^๒ Pareesh V, Joshi and Milind B, Bhujbal, **Agro-Tourism A Specialized Rural Tourism: Innovative Product Of Rural Market**. International Journal of Business and Management Tomorrow, ๒๐๑๒, pp ๑-๑๒.

๑. ท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสชาติพันธุ์และวัฒนธรรมพื้นถิ่นอย่างเต็มรูปแบบโดยนักท่องเที่ยว ไปพำนักรออาศัยอยู่กับกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่ง ๆ เป็นระยะเวลาหนึ่ง และใช้ชีวิตเหมือนชนพื้นเมืองอาทิ การท่องเที่ยวพักค้างแรมแบบโฮมสเตย์

๒. การท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสชาติพันธุ์และวัฒนธรรมพื้นถิ่นแบบมีการจัดการโดย นักทัศนอาจรไปทัศนศึกษาเยี่ยมชมกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งๆ ในช่วงเวลาสั้นๆ ไม่พักค้างโดยพยายาม เรียนรู้เข้าใจวัฒนธรรมของชนเผ่าชนนั้น และแต่ไม่ได้ลองใช้ชีวิตในรูปแบบเดียวกับชนพื้นเมือง วัฒนธรรมเป็นเรื่องที่ทุกคนในชาติควรได้ร่วมมือกันบำรุงรักษา ส่งเสริม และเผยแพร่ ให้ดำเนินไปอย่างได้ผลและมีประสิทธิภาพเพื่อให้วัฒนธรรมของชาติได้คงอยู่สืบไปอีกนานเท่าอนัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระราชทานพระบรมราโชวาทไว้ว่า “งานด้านการศึกษา ศิลปะ และวัฒนธรรม นั้น เป็นงานสร้างสรรค์ความเจริญทางปัญญา และทางจิตใจ ซึ่งเป็นทั้งต้นเหตุและองค์ประกอบ ที่ขาดไม่ได้ของความเจริญด้านอื่นทั้งหมด และเป็นปัจจัยที่จะช่วยให้เรารักษาและดำรงความเป็น ไทยไว้ได้สืบไป” ในแนวทางในการศึกษาส่งเสริม และพัฒนาวัฒนธรรม พ.ศ. ๒๕๓๙ ตามนโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติได้กล่าวถึงความสำคัญของวัฒนธรรมไว้ ๓ ลักษณะ คือ

๑. วัฒนธรรมเป็นทั้งพื้นฐาน และเครื่องมือสำหรับสร้างเสริมความสามัคคี กลมเกลียว และความเป็นปึกแผ่นในหมู่ประชาชน วัฒนธรรมจะช่วยชักนำ ให้คนประพฤติดี ปฏิบัติธรรม และพร้อมที่จะเผชิญชีวิตร่วมกับบนผืนแผ่นดินเดียวกันทั้งในยาสุข และยามทุกข์

๒. วัฒนธรรมเป็นกรอบ และเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมกับ สภาพแวดล้อม จึงถือได้ว่าวัฒนธรรมเป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติของสมาชิกของสังคม ซึ่งอาจจะช่วยป้องกัน และแก้ไขปัญหา ตลอดทั้งตอบสนองความต้องการของสมาชิกและของสังคมได้

๓. วัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ เป็นลักษณะเด่นประจำชาติ หรือประจำหมู่คณะซึ่งมี ส่วนช่วยให้ชนในชาติมีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน อันจะทำให้บังเกิดความรักสามัคคีกัน และจะส่งผลต่อการรวมพลังของหมู่คณะและธำรงไว้ซึ่งความมั่นคงของชาติ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒^๔ ให้นิยามไว้ว่า “สิ่งที่ทำความเจริญงอกงามให้แก่หมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมพื้นบ้าน วัฒนธรรมชาวเขา” คำว่า “วัฒนธรรม” ในภาษาไทยตามความหมายนี้ใกล้เคียงกับคำว่า “อารยธรรม” (ดู วัฒนธรรมในเชิงของอารยธรรม) ส่วนคำว่า “culture” ในภาษาอังกฤษ ที่แปลว่าวัฒนธรรมนั้น มาจากภาษาละติน คำว่า “cultura” ซึ่งแยกมาจากคำ “colere” ที่แปลว่า การเพาะปลูก ส่วนความหมายทั่วไปในสากล หมายถึงรูปแบบของกิจกรรมมนุษย์ และโครงสร้างเชิงสัญลักษณ์ที่ทำให้กิจกรรมนั้นเด่นชัดและมีความสำคัญมีการกล่าวถึงวัฒนธรรมว่าเป็น “หนทางทั้งหมดแห่งการดำเนินชีวิต” ซึ่งรวมถึงกฎกติกาแห่งกิริยามรรยาท การแต่งกาย ศาสนา

^๔ คณะกรรมการราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖), หน้า ๖๖๓.

พิธีกรรม ปทัสถานแห่งพฤติกรรม เช่น กฎหมายและศีลธรรม ระบบของความเชื่อรวมทั้งศิลปะ เช่น ศิลปะการทำอาหาร การนิยามที่หลากหลายนี้สะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างของทฤษฎีที่จะทำให้เกิดความเข้าใจ หรือทำให้เกิดเกณฑ์เพื่อใช้ในการประเมินกิจกรรมของมนุษย์ โดยในปี พ.ศ. ๒๕๑๔ เอ็ดเวิร์ด เบอร์เนต ไทเลอร์ ได้พรรณนาถึงวัฒนธรรมในมุมมองด้านมานุษยวิทยาสังคม ไว้ว่า "วัฒนธรรม หรือ อารยธรรม หากมองในเชิงชาติพันธุ์วรรณนาอย่างกว้าง ๆ ก็คือ ความทับซ้อนกันระหว่างความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ ศีลธรรม กฎหมาย ประเพณีและสมรรถนะอื่นที่มนุษย์ต้องการแสวงหาเพื่อการเป็นสมาชิกของสังคม" เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๓ ยูเนสโก ได้พรรณนาถึงวัฒนธรรมไว้ว่า "วัฒนธรรมควรได้รับการยอมรับว่าเป็นชุดที่เด่นชัดของจิตวิญญาณ เรื่องราว สติปัญญาและรูปแบบทางอารมณ์ของสังคม หรือ กลุ่มสังคม ซึ่งได้หลอมรวมเพิ่มเติมจากศิลปะ วรรณคดี การดำเนินชีวิต วิถีชีวิตของการอยู่ร่วมกัน ระบบคุณค่า ประเพณีและความเชื่อ"

๒.๑.๓ หลักการสำคัญ

ด้วยเหตุผลดังกล่าวรัฐบาลไทย จึงพยายามส่งเสริมให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยว เห็นได้อย่างเด่นชัดเริ่มจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ ๘ เน้นบทบาทการพัฒนาชุมชนและการที่รัฐบาลออกกฎหมายการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเป็นแรงผลักดันให้องค์กรท้องถิ่นและหน่วยงานต่าง ๆ ให้ความสำคัญกับการสร้างรายได้ให้กับชุมชนโดยใช้การท่องเที่ยวเป็นจุดขาย จนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมฉบับที่ ๑๐ ยังคงเน้นการส่งเสริมบทบาทชุมชนและองค์กรชุมชนในท้องถิ่น ให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ทำให้เกิดกิจกรรมท่องเที่ยวหลายรูปแบบในชุมชน ซึ่งการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม (Cultural Tourism) เป็นการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งที่อยู่ภายใต้กรอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่กำลังได้รับความนิยมในปัจจุบัน เป็นการท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์ที่จะเรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวพื้นเมืองที่มีวัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ ประจำถิ่น กิจกรรมการท่องเที่ยว ในแหล่งวัฒนธรรมจะอยู่ในรูปแบบที่ได้รับความรู้หรือประสบการณ์ด้านวัฒนธรรมจากแหล่งท่องเที่ยว ในขณะที่เดียวกันก็มีความเพลิดเพลินรวมอยู่ภายใต้กรอบของการมีจิตสำนึกในการรักษาแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ

วัฒนธรรมเป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่สำคัญ สามารถดึงดูดให้กลุ่มคนต่างถิ่นเดินทาง มาเยือนเพื่อสัมผัสและชื่นชมกับสิ่งที่ไม่เคยมีในท้องถิ่นของตน จะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมของท้องถิ่นกับ การท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์และเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน การท่องเที่ยวได้ใช้วัฒนธรรมของท้องถิ่นเป็น ทรัพยากรในการดำเนินกิจการ ในขณะเดียวกันชุมชนท้องถิ่นผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมก็ได้ประโยชน์ จากการท่องเที่ยวในด้านการสร้างรายได้ การจ้างงาน นำมาซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งวัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคม กลุ่มชาติพันธุ์ใด ชาติพันธุ์หนึ่ง ที่ประกอบด้วยความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ วัฒนธรรม กฎหมาย ประเพณี พิธีกรรม วิทยาการและทุกสิ่งทุกอย่างที่คิดขึ้นทำขึ้น ในสังคมนั้น ๆ วัฒนธรรมที่นำมาใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยวนั้นเป็นวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุหรือมี

ลักษณะเป็นรูปธรรมที่จะนำมาพัฒนาให้เป็นจุดสนใจของนักท่องเที่ยวนั้น ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยว โบราณวัตถุสถาน แหล่งประวัติศาสตร์ ศาสนสถาน งานศิลปกรรม สถาปัตยกรรม นาฏศิลป์ และการละเล่นพื้นบ้าน เทศกาลงานประเพณี งานศิลปหัตถกรรมสินค้าท้องถิ่น ตลอดจนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และอัธยาศัยไมตรีของคนไทย^๙

๒.๑.๔ ประเภท/องค์ประกอบ

แนวคิดองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการดำเนินการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อแสดงความคิดเห็น และแสดงเจตจำนงในการพัฒนาชุมชนสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม นอกจากนี้ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมยังต้องอาศัยความร่วมมือทั้งจากคนในท้องถิ่นและและเอกชนในฐานะที่เป็นผู้ชำนาญการเพื่อหาแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมกับชุมชน ทั้งนี้ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น The European Center for Traditional and Relational Culture หรือ ECTARC ดังที่วาเลียก แสนคำ^{๑๐} ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่เป็นสิ่งดึงดูดใจของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ ๑. โบราณคดีและพิพิธภัณฑ์ต่าง ๆ ๒. สถาปัตยกรรม สิ่งปลูกสร้างรวมถึงซากผังเมืองในอดีต ๓. ศิลปะ หัตถกรรม ประติมากรรม ประเพณีและเทศกาลต่าง ๆ ๔. ความน่าสนใจทางดนตรี ๕. การแสดงละคร ภาพยนตร์ มหรสพต่าง ๆ ๖. ภาษาและวรรณกรรม ๗. ประเพณีความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ๘. วัฒนธรรมเก่าแก่ โบราณ วัฒนธรรมพื้นบ้านหรือวัฒนธรรมย่อย ทั้งหมดนี้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนได้ โดยงานวิจัยชิ้นนี้ได้ยึดเอาประเด็นเกี่ยวกับประเพณี ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับพระเจดีย์และพระพุทธรูปสำคัญมาเชื่อมโยงกับวัดที่เป็นนามมงคลในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาแห่งใหม่ต่อไปประเภทหรือองค์ประกอบของการท่องเที่ยว ได้มีผู้ให้ความหมายขององค์ประกอบ ดังนี้

ศิริพร ถาวรวิสิทธิ์และเสรี วงษ์มณฑา อ้างในบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา ได้กล่าวว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการเดินทางเที่ยวชมโบราณสถาน ศิลปะวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นต่าง ๆ เพื่อได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน อีกทั้งศึกษาความเชื่อพิธีกรรมต่าง ๆ และมีความเข้าใจวัฒนธรรมใหม่ ๆ ในขณะเดียวกันก็มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรม โดยให้ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยวด้วย เราอาจแบ่งประเภทของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ๕ ประเภท คือ ๑. การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Tourism) ๒. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและ

^๙ สามพร มณีไมตรีจิต, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๙), หน้า ๑๔.

^{๑๐} วาเลียก แสนคำ, การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบ้านเปียงหลวง, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, ๒๕๔๕), หน้า ๙.

ชนบธรรมเนียมประเพณี (Cultural and Traditional Tourism) ๓. การท่องเที่ยวเชิงวิถีชนบท (Rural Tourism/Village Tourism) ๔. การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sport Tourism) ๕. การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางวัฒนธรรม (Cultural Health Tourism) ^{๑๑}ซึ่งมีรายละเอียดตามลำดับ ดังนี้

๑. การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ เพื่อชื่นชมและเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยวได้รับความรู้ความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์และโบราณคดีในท้องถิ่นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อมโดยที่ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว

๒. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและชนบธรรมเนียมประเพณี (Cultural and Traditional Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวเพื่อชมงานศิลปวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ที่ชาวบ้านในท้องถิ่นนั้น ๆ จัดขึ้น เพื่อให้ได้รับความเพลิดเพลิน ตื่นตาตื่นใจ ในสุนทรียศิลป์และศึกษาความเชื่อการยอมรับนับถือ การเคารพนับถือ การเคารพพิธีกรรมต่าง ๆ อีกทั้งได้รับความรู้ความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม มีประสบการณ์ใหม่ ๆ เกิดขึ้นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว

๓. การท่องเที่ยวเชิงวิถีชนบท (Rural Tourism/Village Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวในหมู่บ้านชนบทที่มีลักษณะวิถีชีวิต และผลงานสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์พิเศษเด่น เพื่อให้ได้รับความเพลิดเพลิน ได้ความรู้ ดูผลงานสร้างสรรค์และภูมิปัญญาพื้นบ้าน อีกทั้งมีความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นบนพื้นฐานความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว

๔. การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sport Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวไปยังสถานที่ออกกำลังกายหรือเล่นกีฬา โดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบของการจัดรายการกีฬาตามเส้นทางที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมกีฬาได้สนุกสนานเพลิดเพลินกับการออกกำลังกายหรือเล่นกีฬาหรือแข่งขันการกีฬา ในขณะเดียวกันก็ได้ไปท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวตามเส้นทางจัดการรายการกีฬา ทำให้ได้รับความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าทางสภาพแวดล้อมโดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว

^{๑๑} ศิริพร ถาวรวิสิทธิ์และเสรี วงษ์มณฑา. แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดน่าน. วารสารสมาคมนักวิจัย ปีที่ ๒๖ ฉบับที่ ๑ มกราคม-มีนาคม ๒๕๖๔, หน้า ๒๔๗.

๕. การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางวัฒนธรรม (Cultural Health Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยมีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพหรือฟื้นฟูสุขภาพทางวัฒนธรรม เช่น การนวดตัว การนวดฝ่าเท้า การอบสมุนไพร การประคบสมุนไพร การฝึกการบริหาร การฝึกสมาธิ เป็นต้น เพื่อเสริมสร้างสุขภาพและคุณภาพชีวิตของนักท่องเที่ยวบนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่ออย่างมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสิ่งแวดล้อม โดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น อันประกอบด้วยสิ่งดึงดูดใจ ๑๐ ประการ^{๑๒} คือ

๑. ประวัติศาสตร์และร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่ยังปรากฏให้เห็น
๒. โบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานต่าง ๆ
๓. งานสถาปัตยกรรมเก่าแก่ดั้งเดิมในท้องถิ่นและสิ่งปลูกสร้างผังเมืองรวมทั้งซากปรักหักพัง
๔. ศิลปะ หัตถกรรม ประติมากรรม ภาพวาด รูปปั้น และแกะสลัก
๕. ศาสนา รวมถึงพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา
๖. ดนตรี การแสดงละคร ภาพยนตร์ มหรสพต่าง ๆ
๗. ภาษาและวรรณกรรม รวมถึงระบบการศึกษา
๘. วิถีชีวิต เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย การทำอาหาร ธรรมเนียมการรับประทานอาหาร
๙. ประเพณี วัฒนธรรมพื้นบ้าน ขนบธรรมเนียม และเทศกาลต่าง ๆ
๑๐. ลักษณะงานหรือเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่มีการนำมาใช้เฉพาะท้องถิ่น

๒.๑.๕ กระบวนการ/วิธีการ

กระบวนการหรือการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีลักษณะกิจกรรม ประเภท องค์ประกอบและลักษณะสำคัญ ดังกล่าวข้างต้นแล้ว ซึ่งมีกระบวนการของการท่องเที่ยวอยู่หลายประการ ถ้าดูลักษณะความเข้มแข็งและยุทธศาสตร์ที่ส่งเสริมกระบวนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแล้ว สามารถวิเคราะห์ประเด็นออกมา ดังนี้

๑. การพัฒนานคนและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยมุ่งเน้นการพัฒนาคนในชุมชนและท้องถิ่นเพื่อให้สามารถบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของตนเองได้
๒. การเพิ่มมูลค่าทรัพยากรท้องถิ่นโดยมุ่งเน้นให้ชุมชนเข้าใจตัวเองว่ามีดีอะไรและต่อยอดนำเสนอจากทรัพยากรที่มี ไม่จำเป็นต้องสร้างสิ่งใหม่ ๆ ที่อาจจะไม่ใช่อัตลักษณ์ของท้องถิ่น

^{๑๒} อ้างแล้ว, บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, การท่องเที่ยวเชิงเกษตร, ๒๕๔๘, หน้า ๓๖.

๓. การตลาดที่เหมาะสมกับชุมชน เพื่อแสวงหาตลาดนักท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับแต่ละชุมชน และสร้างความสามารถในการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวโดยไม่เสียอัตลักษณ์ของชุมชน นอกจากนี้ เพื่อเชื่อมโยงผู้ประกอบการนำเที่ยวให้นำเสนอกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เหมาะสมเพื่อช่วยเพิ่มมูลค่าเส้นทางการท่องเที่ยว

๔. การสร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่ายมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพชุมชนให้สามารถเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนทรัพยากร ความรู้และประสบการณ์ร่วมกันเพื่อทำงานเป็นเครือข่ายภาคประชาชนที่เข้มแข็งได้ในระยะยาว โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพาการสนับสนุนของภาครัฐหรือภาคเอกชนเสมอไป

๕. การประเมินผลด้วยตัวชี้วัดความสุขของชุมชนและนักท่องเที่ยวเนื่องจากวัตถุประสงค์หลักในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาให้คนในชุมชนได้รับประโยชน์ ดังนั้น ตัวชี้วัดความสำเร็จจึงไม่ใช่เพียงรายได้ที่เพิ่มขึ้นหรือนักท่องเที่ยวที่มากขึ้น แต่เป็นความอยู่ดีมีสุขในมิติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว ในขณะที่เดียวกันก็ต้องคำนึงถึงประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับเป็นการแลกเปลี่ยนของเจ้าบ้านและผู้มาเยือนที่เท่าเทียม มีความสุขร่วมกัน^{๑๓}

๒.๑.๖ การประยุกต์ใช้

การประยุกต์ใช้หลักการการจัดการการท่องเที่ยว ซึ่งหมายถึงการกระทำอย่างมีเป้าหมายที่สอดคล้องกับหลักการทฤษฎีและแนวคิดที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงสภาพที่แท้จริงรวมทั้งข้อจำกัดต่าง ๆ ของสังคม และสภาพแวดล้อม การกำหนดแนวทาง มาตรการ และแผนปฏิบัติการที่ดีต้องคำนึงถึงกรอบความคิดที่ได้กำหนดไว้มีฉะนั้นแล้วการจัดการท่องเที่ยวจะดำเนินไปอย่างไรทิศทางและประสบความสำเร็จ ความล้มเหลว การพิจารณาการจัดการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ (System approach) และบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายนั้นจำเป็นต้องพิจารณาระบบย่อย (Subsystem) หรือองค์ประกอบหลักของการจัดการท่องเที่ยวบทบาทหน้าที่ของแต่ละองค์ประกอบและความสัมพันธ์ (Relationship) ระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้นรวมถึงการพิจารณาสภาพแวดล้อมของระบบการท่องเที่ยวด้วยซึ่งองค์การ UNESCO ได้กล่าวถึงประสบการณ์การท่องเที่ยวในหลวงพระบางได้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าการวางแผนและการจัดการเป็นสิ่งสำคัญถ้าหากประเทศต้องการที่จะประสบความสำเร็จการขาดการวางแผนที่ดีในการก่อสร้าง การโฆษณา การลงทุนก็จะไม่สามารถนำไปสู่ผลประโยชน์ได้การขาดการบริหารที่มีประสิทธิภาพก่อให้เกิดปัญหาต่อภาวะการณ์ควบคุมในอนาคต ไม่ใช่แต่เพียงการวางแผนและการจัดการอย่างเดียวสิ่งที่สำคัญการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการต่าง ๆ มีความสำคัญ เช่นกับชุมชนในหลวงพระบางจะต้องได้รับรู้ในรายละเอียดและได้รับโอกาสเพื่อร่วมกันวางแผนและกระบวนการจัดการ

^{๑๓} <https://www.tatreviewmagazine.com/article/cbt-thailand/> วันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๖๕

การจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน คือ การบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้พัฒนาในทุก ๆ ด้าน อย่างรอบคอบ ระวังเกิดผลดีต่อเศรษฐกิจสังคม และความงามทางสุนทรียภาพ มีการจัดการทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมอย่างชาญฉลาด เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดและยาวนาน โดยไม่ทำให้สูญเสียเอกลักษณ์ทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของท้องถิ่น หลักการในการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ตามหลักการ การพัฒนาการท่องเที่ยวของโลกไว้ว่า

๑. อนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอดี (Using resource sustainable) หมายถึงมีวิธีการจัดการใช้ทรัพยากร ทั้งมรดกทางธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ ใช้อย่างประหยัดคำนึงต้นทุนด้านคุณค่าและคุณภาพของธรรมชาติและต้นทุนทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น

๒. ลดการบริโภคและใช้ทรัพยากรที่เกินความจำเป็นควบคู่กับการลดการก่อของเสีย (Reducing over-consumption and waste) การร่วมกันวางแผนกับผู้เกี่ยวข้องจัดการ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ หรือจัดหาทรัพยากรอื่นที่มีคุณสมบัติมีคุณภาพเหมือนกันหรือใช้ทดแทนกันได้เพื่อลดการใช้ทรัพยากรที่หายาก

๓. รักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม (Maintain diversity) ต้องวางแผนขยายฐานการท่องเที่ยวโดยการรักษาและส่งเสริม ให้มีความหลากหลายเพิ่มขึ้น ในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยการเพิ่มคุณค่าและมาตรฐานการบริการ เพื่อให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาท่องเที่ยวในสถานที่นั้นนานขึ้นหรือกลับไปเที่ยวซ้ำอีก

๔. ประสานแผนการพัฒนากการท่องเที่ยว (Integrating tourism into planning) การประสานแผนการพัฒนา กับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น แผนพัฒนาท้องถิ่น ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต.หรือเทศบาล) แผนพัฒนาของสำนักนโยบายและสิ่งแวดล้อม แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาของกระทรวง ทบวง กรม ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เพื่อให้การทำงานในสถานที่ท่องเที่ยวมีศักยภาพ

๕. นำการท่องเที่ยวขยายฐานเศรษฐกิจในท้องถิ่น (Supporting local economy) การประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมกิจกรรม การท่องเที่ยวในท้องถิ่นโดยสรรหาความโดดเด่นของทรัพยากรในท้องถิ่นนำไปประชาสัมพันธ์เพื่อให้ นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปเที่ยว เป็นการสร้างรายได้กระจายสู่ประชากรที่ประกอบการ ในท้องถิ่น

๖. การมีส่วนร่วมการสร้างเครือข่ายพัฒนาการท่องเที่ยวกับท้องถิ่น(Involving local communities) มีการร่วมทำงานกับท้องถิ่นแบบองค์รวม (Participation approach) โดยเข้าเป็นหน่วยงานร่วมจัด ร่วมวิเคราะห์หรือร่วมแก้ปัญหา ร่วมส่งเสริมการขายการท่องเที่ยว ร่วมประเมินผล

การท่องเที่ยวเป็นต้นนอกจากนั้นต้องประสานเครือข่ายระหว่างองค์การและท้องถิ่นเพื่อยกระดับคุณภาพของการจัดการท่องเที่ยวในท้องถิ่น

๗. จัดประชุม และปรึกษาหารือกับผู้เกี่ยวข้องที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน (Consulting stakeholders and the public) ต้องมีการประสานกับพหุภาคี ได้แก่ ชุมชนหรือประชาคมในพื้นที่ องค์ปกครองส่วนท้องถิ่นกลุ่มผู้ประกอบการการท่องเที่ยวสถาบันการศึกษา สถาบันการศาสนา หน่วยงานราชการที่รับผิดชอบในพื้นที่เพื่อร่วมประชุมปรึกษาหารือในการเพิ่มศักยภาพ ให้กับแหล่งท่องเที่ยว การประเมินผลกระทบการท่องเที่ยว การแก้ไขปัญหาที่เกิดผลกระทบ ด้านสิ่งแวดล้อมและด้านการตลาด เพื่อร่วมปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน

๘. การพัฒนาบุคลากร (Training staff) การให้ความรู้การฝึกอบรม การส่งพนักงานดูงาน อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้พนักงานมีความรู้มีแนวคิดและมีวิธีปฏิบัติในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนเป็นการพัฒนาบุคลากรในองค์กร และช่วยยกระดับมาตรฐานการบริการการท่องเที่ยว

๙. การจัดเตรียมข้อมูลบริการข่าวสารการท่องเที่ยว (Marketing tourism responsibly) มีการจัดเตรียมข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว และการบริการการขายให้พร้อม มีเพียงพอต่อ การเผยแพร่ ซึ่งอาจจัดทำในรูปแบบสื่อทัศนูปกรณ์รูปแบบต่างๆ

๑๐. ประเมินผล ตรวจสอบ และวิจัย(Undertaking research) การช่วยแก้ปัญหาและเพิ่มคุณค่ารวมถึงคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวการลงทุนในธุรกิจท่องเที่ยวผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ต้องมีการประเมินผล การตรวจสอบผลกระทบ และการศึกษาวิจัยเพื่อทราบผลของการบริการ นำมาปรับปรุงและแก้ไขการจัดการ การบริการอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป การจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีเป้าหมายที่สอดคล้องกับหลักการทฤษฎีและแนวคิดที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงสภาพที่แท้จริงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน การบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้พัฒนาในทุกๆ ด้านอย่างรอบคอบ ระมัดระวังเกิดผลดีต่อเศรษฐกิจสังคม และความมั่งคั่งทางสุนทรียภาพ มีการจัดการทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม

๒.๒ แนวคิดการถ่ายทอดความรู้

๒.๒.๑ ที่มาของแนวคิด

แนวคิดการถ่ายทอดความรู้และการถ่ายทอดการท่องเที่ยว นับว่าการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวที่ได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐและเอกชน ทำให้การท่องเที่ยวในปัจจุบันเกิดการพัฒนาด้านต่าง ๆ ทั้งทางด้านกายภาพและในภาพรวมของภาคธุรกิจที่ต้องพึ่งพาตนเองและเครือข่ายการท่องเที่ยว เพราะการประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวในปัจจุบันได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคและช่องทางการตลาดที่หลากหลายและอิงเทคโนโลยี

การถ่ายทอดความรู้เป็นขั้นตอนหนึ่งของการจัดการความรู้ (Knowledge management) ตามทฤษฎีของเยาวภา ปิ่นทพณ์^{๑๔} ว่าการถ่ายทอดซึ่งหมายถึง การแบ่งปันความรู้ภายในองค์การที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลและกลุ่มต่าง ๆ การจัดการวัฒนธรรมทางองค์การสำหรับการถ่ายทอดความรู้จะเริ่มจากการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและค่านิยม ที่นำและสนับสนุนการสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่มีการสร้างความรู้ แบ่งปันความรู้ และสะสมความรู้ในทุกระดับ สภาพแวดล้อมการทำงานที่สะท้อนถึงวิสัยทัศน์ของการจัดการความรู้ขององค์การ จะเห็นจากพฤติกรรมการถ่ายทอดความรู้แบบการทำงานร่วมกันในทุกระดับของสมาชิกองค์การ ซึ่งผู้ปฏิบัติต่างทำงานร่วมกันเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารการปฏิบัติงานในลักษณะ ดังนี้ คือ การเติมข้อมูลการปฏิบัติงานที่ประสบผลสำเร็จมากที่สุดลงในฐานข้อมูลความรู้ขององค์การ การทำแบบประเมินและตรวจสอบประสบการณ์และข่าวสารความรู้ที่ไม่ถูกต้องของผู้ปฏิบัติ การสอน การติวเข้ม การเป็นพี่เลี้ยงให้เพื่อนร่วมงาน การอภิปราย และการพูดคุยอย่างเปิดเผยกับเพื่อนร่วมงาน การเขียนรายงาน และการเตรียมรายงานวิเคราะห์งานเขียน การจัดเตรียมบันทึกเตือนความจำส่วนตัว และรายงานให้กับเพื่อนร่วมงาน การให้ข้อเสนอแนะและข้อสังเกตอย่างเปิดเผย การให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ และการให้คำตอบสำหรับปัญหาการปฏิบัติงานแก่เพื่อนร่วมงานอย่างแข็งขัน การจัดทำเอกสารเกี่ยวกับความเข้าใจในประโยชน์สถานการณ์ที่ซับซ้อน การเขียนลำดับขั้นตอนของการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน และหนังสือคู่มือการปฏิบัติงานในระหว่างที่กำลังทำงานในกระบวนการพัฒนาและปรับปรุงงาน การใช้ฐานข้อมูลความรู้ที่มีอยู่ในการทำกิจกรรมหรือภารกิจต่าง ๆ

แนวคิดในการถ่ายทอดความรู้ของปราชญ์สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน

แม้ว่าในประเทศไทยเป็นประเทศในฝั่งตะวันออก แต่ปรัชญาพื้นฐานทางตะวันตกที่มีอิทธิพลต่อการจัดการถ่ายทอดความรู้ในประเทศของเราเป็นอย่างมาก ปรัชญาพื้นฐานที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษาของประเทศตะวันตกมีหลายกลุ่ม จึงควรทำความเข้าใจกับปรัชญาดังกล่าว^{๑๕} ได้แก่

๑. ปรัชญาจิตนิยมกับการถ่ายทอดความรู้ ปรัชญาจิตนิยม มีแนวคิดเกี่ยวกับโลกและ

^{๑๔} เยาวภา ปิ่นทพณ์. การจัดการวัฒนธรรมทางองค์การสำหรับการถ่ายทอดความรู้. จุลสารสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ, ฉบับที่ ๑ ปี ๒๕๕๒. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๒) หน้า ๒๗.

^{๑๕} อ่างแล้ว, เยาวภา ปิ่นทพณ์. การจัดการวัฒนธรรมทางองค์การสำหรับการถ่ายทอดความรู้. จุลสารสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ, ฉบับที่ ๑ ปี ๒๕๕๒, หน้า ๑๒.

จักรวาลว่าเป็น “โลกแห่งจิต” (The world of Mind) และมีแนวคิดที่ว่าความรู้ที่แท้จริง คือ “จิตที่หยั่งรู้” (Truth as idea) แนวคิดเกี่ยวกับความดีหรือจริยธรรม ของนักปรัชญากรีกกลุ่มจิตนิยม คือ จริยธรรมเป็นการเลียนแบบความดีอันสมบูรณ์ (Imitation of the absolute self) ที่มีค่าคงที่ไม่เปลี่ยนแปลงตามกาลเวลาหรือสถานที่แนวคิดเกี่ยวกับความงาม หรือสุนทรียภาพ คือ สุนทรียะเป็นเครื่องสะท้อนถึงมโนคติ (reflection of the idea) นักปรัชญาคนสำคัญคือ เพลโตซึ่งมีชีวิตอยู่ระหว่าง ๔๒๗-๓๗๕ ก่อนคริสตกาล แนวคิดของเพลโตมีอิทธิพลอย่างมาก ต่อการจัดการถ่ายทอดความรู้ของตะวันตก ทั้งในสมัยอดีตและปัจจุบัน เช่น แนวคิดเกี่ยวกับวิธีการเรียนรู้ ได้แก่ กระบวนการเรียนรู้โดยการรื้อฟื้นความจำ ซึ่งอาศัยการมองเห็นและสัมผัสเข้าไปในตัวเอง หรือการวิปัสสนา นอกจากนี้ยังมีแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม คือ คุณธรรม มี ๒ ประเภท ได้แก่คุณธรรมทางปรัชญา และคุณธรรมทางสังคม ซึ่งแตกต่างกัน คือ คุณธรรมทางปรัชญา เป็นคุณธรรมที่ต้องอาศัยปัญญา เป็นคุณธรรมขั้นสูงสุด และคุณธรรมทางสังคม เป็นการกระทำที่ถูกต้องตามความเชื่อหรือประเพณี และยังมีแนวคิดเกี่ยวกับความหมายของการถ่ายทอดความรู้ คือ การให้ความเจริญเติบโต ซึ่งต้องเน้นการอบรมจิตใจ ให้มีระเบียบวินัย

แนวคิดเกี่ยวกับหน้าที่ของรัฐด้านการถ่ายทอดความรู้ คือ รัฐควรจัดการศึกษาให้แก่คนทุกคนในชาติ และควรจัดให้ตามลักษณะขององค์ประกอบด้านจิตใจ โดยให้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานจนถึงอายุประมาณ ๒๐ ปี และควรให้บุคคลที่มีองค์ประกอบด้านปัญญาสูง ได้ศึกษาต่อไปอีก ในสถาบันการศึกษาขั้นสูง จนถึงอายุ ๓๕ ปี แล้วฝึกปฏิบัติงานบริหารประเทศต่อไปอีก จนถึงอายุ ๕๐ ปี จนถึงขั้นที่เรียกว่าราชานักปราชญ์ (Philosopher King) เพื่อให้สามารถทำหน้าที่ปกครองประเทศตามระบบประชาธิปไตย

๒. ปรัชญาสัจนิยมกับการถ่ายทอดความรู้ ปรัชญาสัจนิยมมีแนวคิดเกี่ยวกับโลกและจักรวาล ว่าเป็น “โลกแห่งวัตถุ” หรือโลกแห่งสิ่งที่เป็นรูปธรรม (The world of Things) และมีแนวคิดที่ว่าความรู้ที่แท้จริงคือ “ข้อเท็จจริงที่สามารถสังเกตได้” (Truth as observable fact) แนวคิดเกี่ยวกับความดี หรือจริยธรรม ของนักปรัชญาสัจนิยม คือ จริยธรรมเป็นกฎของธรรมชาติ (the law of nature) แนวคิดเกี่ยวกับความงาม หรือสุนทรียภาพ คือ สุนทรียะ เป็นเครื่องสะท้อนถึงธรรมชาติที่เป็นจริง (reflection of nature)

๓. ปรัชญาโทมัสนิยมใหม่กับการถ่ายทอดความรู้ ปรัชญาโทมัสนิยมใหม่ มีแนวคิดเกี่ยวกับโลกและจักรวาล ว่าเป็นโลกแห่งเหตุผลและการมีอยู่ของพระเจ้า (The world of Reason Being/God) และมีแนวคิดที่ว่าความรู้ที่แท้จริง คือ ความรู้ที่เป็นไปตามหลักเหตุผล และเป็นการหยั่งรู้ (Truth as reason and intuition) แนวคิดเกี่ยวกับความดี หรือจริยธรรมของนักปรัชญากรีกกลุ่มโทมัสนิยมใหม่ คือ จริยธรรมเป็นการกระทำอย่างมีเหตุผล แนวคิดเกี่ยวกับความงาม หรือสุนทรียภาพ คือ สุนทรียะเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิด การหยั่งรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยอาศัยพุทธิปัญญา แนวคิด

ของนักปรัชญากลุ่มโทมัสนิยมใหม่ ที่นำมาใช้ในการจัดการถ่ายทอดความรู้ เช่น แนวคิดเกี่ยวกับโรงเรียน คือ โรงเรียนเป็นสถานที่ที่จัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงการมีอยู่ของพระผู้เป็นเจ้า (Being) เป็นแหล่งที่ให้การฝึกฝนสติปัญญาของผู้เรียนให้เฉียบแหลมอยู่เสมอ บรรยากาศของโรงเรียนจึงต้องมีลักษณะที่ทำให้ผู้เรียนตื่นตัว รักสัจจะ และฝึกฝนให้มีสัจจะเพื่อตัวของตัวเอง

๔. ปรัชญาประสบการณ์นิยมกับการถ่ายทอดความรู้ ปรัชญาประสบการณ์นิยม มีแนวคิดเกี่ยวกับโลกและจักรวาล ว่าเป็นโลกแห่งประสบการณ์ (The world of Experience) และมีแนวคิดที่ว่าความรู้ที่แท้จริง คือ สิ่งที่น่ามาปฏิบัติในชีวิตอย่างได้ผล (Truth as what works) แนวคิดเกี่ยวกับความดี หรือจริยธรรมของนักปรัชญากลุ่มประสบการณ์นิยม คือ จริยธรรมเป็นการกระทำที่สังคมส่วนรวมเห็นชอบ และยอมรับว่าถูกต้อง แนวคิดเกี่ยวกับความงาม หรือสุนทรียภาพคือ สุนทรียะเป็นไปตามค่านิยมของคนส่วนมาก

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการถ่ายทอดความรู้ ได้แก่ การเน้นการเรียนรู้โดยวิธีแก้ปัญหา (Problem Solving) และอาศัยประสบการณ์ที่ถูกจัดไว้ให้ หรือการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner-centered) คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้รับสาร และอาจเป็นการทำให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ในขณะที่นำความรู้ไปใช้ (Learning while using knowledge) เช่น ให้ทำโครงการหรือกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าหาคำตอบใหม่ ๆ

๕. ปรัชญาอัตถิภาวนิยม มีแนวคิดเกี่ยวกับโลกและจักรวาล ว่าเป็นโลกแห่งความมีตัวตนอยู่จริง (The world of Existing) และมีแนวคิดที่ว่าความรู้ที่แท้จริง คือ สิ่งที่มีมนุษย์แต่ละคนเลือกกำหนดขึ้นมา (Truth as existential choice) แนวคิดเกี่ยวกับความดี หรือจริยธรรมของนักปรัชญากลุ่มอัตถิภาวนิยม คือ จริยธรรมเป็นเสรีภาพของแต่ละคนที่จะเลือกปฏิบัติด้วยความรับผิดชอบ แนวคิดเกี่ยวกับความงามหรือสุนทรียภาพ คือ สุนทรียะ ไม่จำเป็นต้องเป็นไปตามจารีตของสังคม แต่เป็นเรื่องที่แต่ละคนจะสร้างขึ้น

๒.๒.๒ ความหมายการถ่ายทอดความรู้

การถ่ายทอด หมายถึง การย้ายหรือเปลี่ยนจากที่หนึ่งต่อไปยังอีกที่หนึ่ง เช่น ถ่ายทอดวิชา ถ่ายทอดการแสดง^{๑๖} ตามความหมายในพจนานุกรมฉบับแปล ไทย-ไทย อ.เปลื้อง ณ นคร ส่วนการถ่ายทอดองค์ความรู้คือการมีความรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งแล้วถ่ายทอดไปยังผู้ที่ยังไม่รู้ ให้อำนาจในเรื่องนั้น ๆ จึงถือว่าเป็นการถ่ายทอด

การถ่ายทอดความรู้ หมายถึง การที่บุคคลคนหนึ่งหรือกลุ่มหนึ่ง ต้องการนำสารหรือความรู้ เพื่อส่งทอดไปยังบุคคลหรือกลุ่มคนอื่น โดยจะต้องผ่านการจัดการความรู้ของตนให้มีระบบระเบียบแบบ

^{๑๖} เปลื้อง ณ นคร. พจนานุกรมฉบับแปล ไทย-ไทย (กรุงเทพมหานคร ๒๕๕๕), หน้า ๑.

แผน เพื่อส่งผ่านความรู้หรือข้อมูลเหล่านั้นอย่างถูกต้อง ซึ่งมีหลักการและแนวคิดของผู้เชี่ยวชาญหรือนักปราชญ์ท่านต่าง ๆ ที่ได้กำหนดหลักทฤษฎีไว้เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีที่สุดแก่ผู้รับสาร^{๑๗}

การถ่ายทอดความรู้ คือขั้นตอนหนึ่งของการจัดการความรู้ เป็นการเรียกกระบวนการแบ่งปันความรู้ถูกถ่ายทอดจากคนหนึ่งไปยังอีกคนหนึ่ง กลุ่มหนึ่งไปยังอีกกลุ่ม หรือจะเป็นจากองค์กรหนึ่งไปยังอีกองค์กร กล่าวคือเป็นการถ่ายทอดความรู้จากผู้รู้ไปยังผู้ที่ต้องการความรู้ หรือการได้มาซึ่งความรู้ของผู้ที่ต้องการความรู้

ความรู้ หมายถึง การเรียนรู้ที่เน้นถึงการจำ และการระลึกได้ถึงความคิด วัตถุและปรากฏการณ์ ซึ่งเป็นความจำเป็นที่เริ่มจากสิ่งที่ยาก ที่เป็นอิสระแก่กันไปจนถึงความจำเป็นในสิ่งที่ซับซ้อน และมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน

การจัดการความรู้ คือ การรวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่ในองค์กร ซึ่งกระจัดกระจายอยู่ในตัวบุคคลหรือเอกสารมาพัฒนาให้เป็นระบบ เพื่อให้ทุกคนในองค์กรสามารถเข้าถึงความรู้และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้ รวมทั้งปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพอันส่งผลให้องค์กรมีความสามารถในการแข่งขันสูงสุด

การส่งเสริมการท่องเที่ยว คือ กระบวนการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ระหว่างองค์กรที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาเที่ยวแหล่งท่องเที่ยว นันทนาการยังสถานที่นั้น ๆ มากยิ่งขึ้น

๒.๒.๓ หลักการสำคัญ

การถ่ายทอดความรู้ (Knowledge Transfer) เนื่องจากองค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการบริหารความรู้ ได้แก่การที่ถ่ายทอดความรู้ที่มีอยู่ไปยังบุคคลอื่นหรือส่วนอื่น ๆ ขององค์การ ความรู้ที่แต่ละหน่วยงานหรือบุคคลจะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรโดยรวมเลย ถ้าความรู้นั้นไม่ได้รับการถ่ายทอดและเผยแพร่ให้เป็นประโยชน์กับบุคคลอื่น ตัวอย่างที่เริ่มปฏิบัติในองค์กรหลายแห่งก็คือเมื่อพนักงานได้เข้าหลักสูตรอบรมเรื่องแล้วก็ตาม พนักงานผู้นั้นเมื่อกลับมาแล้วจะต้องถ่ายทอดความรู้ที่ได้เรียนมาให้กับเพื่อนร่วมงานคนอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นโดยการจัดสัมมนาหรือจัดทำเป็นเอกสาร คู่มือ มิฉะนั้นสิ่งที่พนักงานได้ไปเรียนมาก็จะอยู่ที่ตัวพนักงานเองและไม่เกิดประโยชน์ต่อทั้งองค์กร ท่านผู้อ่านไม่ต้องกลัวนะครีว่าพอความรู้ได้มีการถ่ายทอดไปแล้วจะทำให้เหลือน้อยลง แต่ความรู้นั้นก็ยังมี การถ่ายทอดออกไปมากขึ้น องค์กรทั้งองค์กรก็จะมีความรู้เพิ่มมากขึ้น และความรู้นั้นก็จะไม่หายไป

^{๑๗} บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. วิธีวิทยาการถ่ายทอดความรู้ : ธุรกิจนำเที่ยว. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสาร, ๒๕๕๕), หน้า ๑๔.

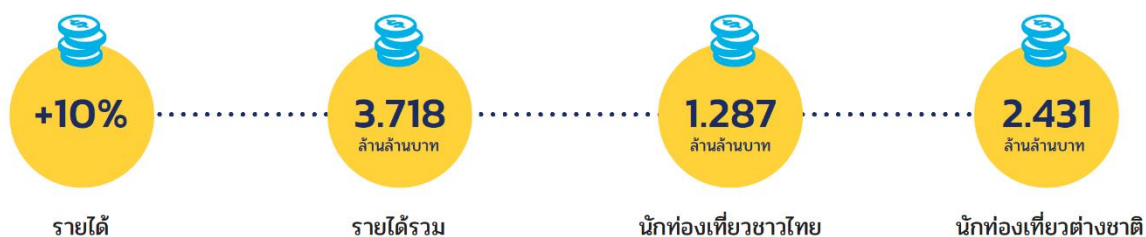
จากข่าวของแต่อย่างใด เราอาจจะถือได้ว่าความเป็นทรัพยากรเพียงอย่างเดียวที่ยังใช้ไปยิ่งเพิ่มมากขึ้นก็ได้^{๑๘}

การนำเสนอทิศทาง การส่งเสริมการท่องเที่ยว ของ ททท. ปี ๒๕๖๓ โดย ดร. ยุทธศักดิ์ สุภสร ผู้ว่าการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย^{๑๙} ได้กล่าวไว้ในการประชุมสัมมนาว่า นับตั้งแต่วันที่มีการก่อตั้งองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเมื่อปี ๒๕๐๓ ประเทศไทยมีนักท่องเที่ยวต่างประเทศเดินทางมาเที่ยวประเทศไทยเพียง ๘๐,๐๐๐ กว่าคนในตอนนั้นคงไม่มีใครคาดคิดว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะกลายมาเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมหลักที่ช่วยพยุงเศรษฐกิจของประเทศให้รอดพ้นวิกฤติในหลายวาระ

ข้อมูลในปี ๒๕๖๐ ระบุว่าสัดส่วนรายได้จากการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว ชาวไทยและชาวต่างประเทศมีมูลค่าคิดเป็นร้อยละ ๑๘.๒๕ ของ GDP ประเทศไทย โดยคาดว่าจะเพิ่มความสำคัญมากขึ้นเป็นลำดับ และหาก พิจารณาตำแหน่งของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยในระดับโลก ข้อมูลล่าสุดของ UNWTO ระบุว่า ในปี ๒๕๖๐ ประเทศไทยติดอันดับ ๔ ในกลุ่มประเทศที่มีรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างประเทศมากที่สุดในโลก

เป้าหมายเชิงเศรษฐกิจ เพื่อรายได้ทางการท่องเที่ยวปี 2563

ภาพที่ ๒ เป้าหมายเชิงเศรษฐกิจ ปี ๒๕๖๓

ในปี ๒๕๖๓ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวยังคงได้รับความไว้วางใจให้เป็น พันเฟืองหลักที่สำคัญในการช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศ ททท. ในฐานะหน่วยงานหลักด้านการตลาด จึงได้กำหนดเป้าหมายเชิงเศรษฐกิจ เพื่อสร้างรายได้ทางการท่องเที่ยวรวมให้เพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๐ จากปี ๒๕๖๒ ซึ่งจะทำให้รายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติเพิ่มขึ้นเป็น ๒.๔๓๑ ล้านล้านบาท ในปี ๒๕๖๓ ในขณะที่รายได้จากนักท่องเที่ยวชาวไทยจะเพิ่มขึ้นเป็น ๑.๒๘๗ ล้านล้านบาท ทำให้รายได้รวมเพิ่มขึ้นจาก ๓.๓๘ ล้านล้านบาท เป็น ๓.๗๑๘ ล้านล้านบาท

^{๑๘} พสุ เตชะรินทร์. เอกสารอัดสำเนา. เมื่อวันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙} <https://www.tatreviewmagazine.com/article/tourism-direction-๒๐๒๐/>. ค้นคว้าเมื่อวันที่ ๑๖

ดังนั้น ผู้ประกอบการทุกภาคส่วนในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจะแสวงหา แนวทางเปลี่ยนวิกฤติเป็นโอกาส โดยนำโอกาสและจุดแข็งของประเทศ ที่สะท้อนจากตัวนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศมากำหนด เป็นแนวทางหลัก ตลอดจนการตลาดท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ ตามวิสัยทัศน์ ททท. ที่ต้องการส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยม (Preferred Destination) อย่างยั่งยืนต่อไป ด้วย ๓ กลยุทธ์หลักนั้น คือ

สร้างความเชื่อมั่นในคุณค่าของแบรนด์ประเทศไทย โดยผลักดัน การส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบ Responsible Tourism อย่างเป็นรูปธรรมในทุกมิติของการดำเนินงานและการสื่อสาร นำเสนอสินค้าและบริการที่สามารถชูเอกลักษณ์ของประเทศไทยแสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมตลอดจนสินค้าที่กระตุ้นและเพิ่มการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว

ขยายตลาดกลุ่มลูกค้าคุณภาพปรับสมดุลตลาดกลุ่มเป้าหมายดึงดูดกลุ่มคนไทยที่นิยมท่องเที่ยวในต่างประเทศให้หันมาท่องเที่ยวในประเทศ นอกจากนี้ ททท. จะให้ความสำคัญกับการปรับสมดุลตลาดกลุ่มเป้าหมายเพื่อลดความเสี่ยงไม่ว่าจะเป็นตลาดต่างประเทศระยะใกล้การขยายตลาดในภาคต่าง ๆ นอกเหนือจากกรุงเทพมหานคร เพื่อลดการแย่งลูกค้าการท่องเที่ยวข้ามภาคและภายในภูมิภาค และพยายามทำให้คนไทยที่นิยมท่องเที่ยวต่างประเทศหันมาให้ความสนใจกับประสบการณ์และคุณค่าจากการท่องเที่ยวในเมืองไทยมากขึ้น ต่อยอดความเข้มแข็ง “วิถีไทย” ผ่านประสบการณ์จริง เพิ่มคุณค่าของผลิตภัณฑ์ผ่านการใช้นวัตกรรมกระบวนการผลิตที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อมผนวกกับการเล่าเรื่องที่เชื่อมโยงกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเนื่องจากนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมีแนวโน้มสนใจทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีถิ่นเพิ่มมากขึ้นอย่างชัดเจน “Tourism Journey” ในปี ๒๕๖๓ เป็นปีแรกที่ ททท. จะส่งเสริมการเดินทางท่องเที่ยว โดยการนำเสนอเรื่องประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว หรือ “Tourism Journey” โดยแบ่งเป็น ๓ ช่วงหลัก ๆ ได้แก่ ก่อนการเดินทาง (Before The Trip) ระหว่างการเดินทาง (During The Trip) และภายหลังการเดินทาง (After The Trip)

ภาพที่ ๓ ช่วงของการเดินทาง

ก่อนการเดินทาง (Before the Trip) การรักษาความเชื่อมั่นในคุณค่าแบรนด์ประเทศไทย นับเป็นบทบาทหลักของ ททท. ที่จะทำให้นักท่องเที่ยวสนใจและเห็นคุณค่า ในการเดินทางมาท่องเที่ยว

ประเทศไทยมากกว่าปัจจัยด้านราคา โดยมุ่งเน้นการสื่อสารแนวคิดปลูกจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม การใส่ใจ สมดุลด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ให้สอดคล้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบ Responsible Tourism เน้นการแก้ปัญหา Over tourism โดยคำนึงถึงศักยภาพของ แหล่งท่องเที่ยวเป็นสำคัญ ปรับปรุงช่วงเวลาในการสื่อสารให้เข้าถึง ลูกค้ากลุ่มเป้าหมาย โดยนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยว เพิ่มบทบาทของอนุสาร อสท. ให้เป็นกลไกในการปลูกจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม รวมถึงการใช้เครื่องมือ Social Listening ร่วมกับพันธมิตรเพื่อรับมือกับปริมาณข่าวสารจำนวนมากที่อาจส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของประเทศไทย

ระหว่างการเดินทาง (During the Trip) มุ่งแก้ปัญหาการกระจุยตัวของนักท่องเที่ยว ททท. จึงวางแผนออกแบบสินค้าทางการท่องเที่ยวโดยคำนึงถึง “ความรู้สึก” ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ นอกเหนือจากประสบการณ์จากการเดินทาง ส่งเสริมการเดินทางแบบเชื่อมโยงเมืองหลักและเมืองรอง ทั้ง ๕ ภูมิภาคทั่วประเทศและรักษาสมดุลสิ่งแวดล้อมและสังคมในคราวเดียวกัน ในขณะที่ตลาดต่างประเทศจะเน้นเรื่องของความหลากหลาย โดยปรับปรุงเนื้อหาและจังหวะการโฆษณาประชาสัมพันธ์ที่ลงตัว เพื่อไม่ให้เกิดการแย่งลูกค้ากลุ่มเดียวกัน ในขณะเดียวกันก็จะส่งเสริมแนวคิดของตลาดในประเทศอย่างต่อเนื่อง ใช้ข้อมูลจากงานวิจัย ในการออกแบบสินค้า/บริการด้านการท่องเที่ยวที่ตอบโจทย์ลูกค้า เพื่อเพิ่มการใช้จ่ายต่อทริป โดยรายได้จากการท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นจะสร้างชีวิตที่ดีให้กับชุมชน/ท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

การบูรณาการกับพันธมิตร พร้อมทั้งจะทำงานร่วมกับพันธมิตรในอุตสาหกรรมโดยมีความจำเป็นต้องผลักดันให้เกิดขึ้น ๒ ประการด้วยกัน ได้แก่ ประการแรก สร้างเกณฑ์มาตรฐานของธุรกิจด้านการขนส่งและที่พัก เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักท่องเที่ยวและเพื่อลดผลกระทบทางลบที่อาจเกิดขึ้น ประการที่สอง คือ การพัฒนาและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อประโยชน์ในการวางแผนเชิงรุก โดยเฉพาะการวิเคราะห์พฤติกรรมของลูกค้าตลอดการเดินทาง ตลอดจนการทำงานร่วมกับพันธมิตรผลักดันการคมนาคมขนส่งเชื่อมโยง ใช้การท่องเที่ยวเพิ่มอุปสงค์ของการใช้พาหนะที่เป็นการคมนาคมหลักของภาค และส่งต่อในรูปแบบขนส่งท้องถิ่น

หลังการเดินทาง (After the Trip) ติดตามฟีดแบ็กจากนักท่องเที่ยวผ่านเครื่องมือออนไลน์ เพื่อประเมิน Return on Experience (ROX) หรือประสบการณ์/ความประทับใจ ที่ได้รับจากการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทย โดยจะริเริ่มให้มีระบบรับฟังเสียงของลูกค้าโดยตรง (TAT Echo) และระบบบริหารความสัมพันธ์ลูกค้า (CRM) อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางการส่งเสริมการตลาด ททท. ปี ๒๕๖๓ ตลาดต่างประเทศ เจาะกลุ่มคุณภาพ ‘๕ Go’ เน้นการเจาะกลุ่มคุณภาพราย Segment ต่อยอดจากปีที่ผ่านมา ๕ แนวทางได้แก่

Go High เจาะกลุ่มตลาดบนที่มีความสนใจในคุณค่ามากกว่าราคา

Go New Customer ขยายตลาดกลุ่ม First Visit ลูกค้ากลุ่มใหม่ในพื้นที่เดิมและลูกค้าในพื้นที่ใหม่

Go Local การท่องเที่ยววิถีถิ่นเพื่อกระจายการเดินทางสู่ชุมชนทั้งเมืองหลักและเมืองรอง

Go Low Season ทำการตลาดที่สอดคล้องกับพื้นฐานของประเทศ ชูความประเทศไทยในฐานะประเทศแห่งการเกษตรกรรม สายน้ำสายฝนที่มีความสำคัญกับชีวิตความเป็นอยู่ ซึ่งจะเชื่อมโยงกับสินค้าหลัก คือ Gastronomy ได้อย่างลงตัว

Go Digital ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือหลักในการเข้าถึงลูกค้าทั้งเชิงลึกและเชิงกว้างตลาดในประเทศ ตอบโจทย์ทุกเจนฯ เน้น Lifestyle มุ่งแบ่งกลุ่มลูกค้าในหลากหลายมิติเพื่อสะท้อนรูปแบบการเดินทางที่หลากหลาย โดยกำหนดเป็นกลุ่มเป้าหมายหลัก/ย่อยเพื่อขยายฐานตลาดใหม่ ๆ และลดความเสี่ยงจากการพึ่งพาบางตลาดมากเกินไป

นอกจากนี้จะเน้นเจาะกลุ่มคนไทยเดินทางท่องเที่ยวต่างประเทศซึ่งเป็นกลุ่มที่มีศักยภาพในการใช้จ่ายสูงให้หันมาสนใจหาประสบการณ์ท่องเที่ยวเมืองไทยกันมากขึ้นซึ่งจะช่วยกระตุ้นการเติบโตของตลาดในประเทศได้อย่างมีนัยสำคัญ

ภาพที่ ๔ ภาพการท่องเที่ยวไทยเท่

“Amazing ไทยเท่” เมืองไทยสวยทุกที่เท่ทุกสไตล์ ต่อยอดการนำเสนอการท่องเที่ยวแบบเท่ ๆ ไม่จำกัดรูปแบบ ผสมผสาน กิจกรรมที่ชอบเข้าไปด้วย เนื่องจากนักท่องเที่ยวไม่ได้แบ่งกลุ่มแค่ตามเพศ อายุ วัยเท่านั้น แต่กลับมี “Lifestyle” ความชอบในการออกเดินทาง ที่แตกต่างกัน ททท. จะกระตุ้นให้คนไทยมีความสุขและภูมิใจในออกแบบการท่องเที่ยวของตัวเองและแบ่งปันวิธีเที่ยวของตนให้กับคนอื่น ๆ ให้เกิดแรงบันดาลใจในการท่องเที่ยวในแบบของตนเองเพราะ “เมืองไทยสวยทุกที่ เท่ทุกสไตล์” Amazing Thailand, Open to the New Shades

ในปี ๒๕๖๓ นี้ ยังคงจะใช้แคมเปญ Amazing Thailand, Open to the New Shades เช่นเดิม แต่เนื้อหาการโฆษณาประชาสัมพันธ์จะมุ่งเน้น การนำเสนอประสบการณ์ที่ทำให้นักท่องเที่ยวประทับใจและคาดไม่ถึง จัดทำชุดโฆษณาจำแนกตามกลุ่มเป้าหมาย ให้ความสำคัญกับ “ความรู้สึก” ที่นักท่องเที่ยวมีต่อประเทศไทย

วางแผนโปรเจกต์ใหญ่ ททท.ครบรอบ ๖๐ ปี “Thailand Week” โดยสำนักงาน ททท. ทั้ง ๒๙ แห่งทั่วโลก เพื่อสร้าง Impact และกระตุ้นความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั่วโลก ผ่านการดำเนินงานอย่างไม่จำกัดรูปแบบ เพื่อให้ทุก Touch point มีแต่เรื่องราวดี ๆ เกี่ยวกับประเทศไทย ตลอดทั้งสัปดาห์ โดยหวังว่าการผนึกกำลังลักษณะนี้จะทำให้ประเทศไทยโดดเด่นเป็นที่จับตามองมากขึ้นกว่าปกติ ใช้สื่อทางการตลาดทุกชนิดและทุกระดับพร้อมๆ กัน เพื่อให้เกิด Impact ที่แรงขึ้น ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็น Thai Restaurant Week, Window Display ในเมืองต่างๆ ร่วมกับการบิน จัด Offer of the Week เพื่อจองตั๋วเครื่องบินที่นั่งพิเศษและทำการตลาดร่วมกับห้างสรรพสินค้าชั้นนำเมืองสำคัญของโลก เป็นต้น

“โครงการ ๖๐ เส้นทางความสุข @ เมืองไทย เดอะ ซีรีส์” กระตุ้นการเดินทางท่องเที่ยวทั้งปีภายใต้แรงบันดาลใจของ ๓ ฤดูกาล ที่แตกต่างกัน โดยเส้นทางที่สร้างสรรค์จะใช้ระบบการขนส่งของภาค และพาหนะท้องถิ่นเป็นเครื่องมือส่งต่อการท่องเที่ยวใน ๖๐ เส้นทางความสุขทั่วประเทศเชื่อมโยงเมืองท่องเที่ยวหลักและรอง จากอดีตถึงปัจจุบัน สู่อนาคตอย่างมั่นใจ

“รอยยิ้มและเสียงหัวเราะ” ที่บ่งบอกความสุขของนักท่องเที่ยว

คือจุดหมายการทำงานของทุกคนในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

เป็นบันไดขั้นแรกความสำเร็จที่แท้จริงเพื่อให้นักท่องเที่ยว

มีความเชื่อมั่นในการมาเที่ยวเมืองไทยให้เกิดความสุขความประทับใจ

กลับบ้านไปด้วยความรู้สึกดี ๆ อย่างเต็มหัวใจ

สุดท้ายนี้ ททท. อยากเชิญชวนให้ทุกท่านในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว มีความมั่นใจ มุ่งมั่นที่จะร่วมกันทำให้ Return of Investment เกิดเป็น Return of Experience (ROX) มาช่วยกันทำให้ลูกค้าของเราเดินทางกลับบ้านอย่างมีความสุข ซึ่งเป็นความสุขที่หาจากที่อื่นไม่ได้ จนอยากกลับมาอีก ทุกครั้งที่มีโอกาส และยินดีที่จะบอกเล่าความประทับใจดี ๆ แทน พวกเรา ความมุ่งมั่นตั้งใจจะทำให้เรา

ก้าวข้ามความท้าทายและวิกฤติต่าง ๆ ที่เผชิญอยู่ไปได้ และทำให้ปี ๒๕๖๓ เป็นอีกปีหนึ่งแห่งความภาคภูมิใจของพวกเราทุกคน

ปัจจัยที่สำคัญที่สุดต่อถ่ายทอดความรู้ภายในองค์กรได้แก่ วัฒนธรรมขององค์กร ซึ่งลักษณะของวัฒนธรรมองค์กรที่ปิดกั้นหรือเป็นอุปสรรคต่อการถ่ายทอดความรู้ในองค์กร ได้แก่

๑. วัฒนธรรมที่พนักงานขาดความเชื่อถือและไว้วางใจซึ่งกันและกัน เนื่องจากในการถ่ายทอดความรู้ทั้งผู้ถ่ายทอดและรับการถ่ายทอดจะต้องมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน การถ่ายทอดความรู้จึงจะประสบผลในองค์กรที่มีวัฒนธรรมของการแก่งแย่งชิงดีหรือบรรยากาศของการเป็นศัตรูระหว่างบุคลากรภายใน ย่อมยากที่จะเกิดการถ่ายทอดความรู้ เนื่องจากแต่ละฝ่ายต่างไม่ไว้วางใจและเกิดความหวาดระแวงที่จะถ่ายทอดความรู้ระหว่างกัน

๒. การขาดสถานที่และเวลาในการถ่ายทอดความรู้ ท่านผู้อ่านอาจจะรู้สึกบ้างว่าปัจจัยนี้ไม่น่าจะเป็นสิ่งที่สำคัญ แต่ในความเป็นจริงแล้วปัจจัยเล็ก ๆ น้อย ๆ เหล่านี้ส่งผลต่อการถ่ายทอดความรู้ภายในองค์กร ถ้าพนักงานต้องทำงานจนขาดเวลาที่จะพบเจอกันไม่ว่าจะเป็นช่วงการทำงานหรือหลังเลิกงาน เวลาที่จะเจอกันเพื่อถ่ายทอดความรู้ระหว่างกันย่อมไม่มี หรือการที่องค์กรไม่จัดสถานที่ให้พนักงานได้มีโอกาสเจอกัน โดยแต่ละคนจะต้องทำงานอยู่ในคอกของตนเองอยู่ตลอดเวลา การถ่ายทอดความรู้จึงยากที่จะเกิดขึ้น ถึงแม้ในปัจจุบันมีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศใหม่ ๆ ที่ทำให้พนักงานสามารถถ่ายทอดความรู้โดยไม่ต้องเจอกัน แต่ถ้านึกดูว่าระหว่างการพูดคุยกันและการพิมพ์ข้อความใส่คอมพิวเตอร์นั้น วิธีการใดที่สะดวกและก่อให้เกิดการถ่ายทอดความรู้ที่มีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งโอกาสและสถานที่ในการก่อให้เกิดความรู้นั้นอาจจะเป็นงานเลี้ยงสังสรรค์ภายในหมู่ผู้บริหารหรือพนักงาน หรือแม้กระทั่งการรับประทานอาหารร่วมกันก็เป็นโอกาสอันดีที่จะได้ถ่ายทอดความรู้แล้ว

๓. การประเมินผลการทำงานโดยพิจารณาจากความรู้ที่ทำให้พนักงานแต่ละคนมุ่งเน้นการเก็บหรือรักษาความรู้ที่ตนเองมีอยู่ไว้กับตัว เนื่องจากจะทำให้ตนเองมีความโดดเด่นและแตกต่างจากผู้อื่น ทำให้บุคลากรไม่มีความกระตือรือร้นและความเต็มใจที่จะถ่ายทอดความรู้ ผู้บริหารจะต้องเปลี่ยนแนวคิดในการประเมินผลเสียใหม่ แทนที่จะประเมินจากความรู้ที่พนักงานมีอยู่ แต่ควรประเมินโดยดูจากเกณฑ์ความสามารถในการถ่ายทอดหรือแบ่งปันความของพนักงาน^{๒๐}

๒.๒.๔ ประเภท/องค์ประกอบของความรู้ การถ่ายทอดการท่องเทียวและการส่งเสริมการท่องเทียว

๒.๒.๔.๑ ประเภทหรือองค์ประกอบของความรู้

ประเภทและองค์ประกอบของความรู้ มี ๒ ประเภท คือ

๑. ความรู้ที่ฝังอยู่ในคน (Tacit Knowledge) เป็นความรู้ที่ได้จากประสบการณ์พรสวรรค์

^{๒๐} <https://pasuonline.com/2018/07/26/> ค้นคว้าเมื่อวันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๖๖

หรือสัญชาตญาณของของแต่ละบุคคลในการทำความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ เป็นความรู้ที่ไม่สามารถถ่ายทอดออกมาเป็นคำพูดหรือลายลักษณ์อักษรได้ง่าย เช่น ทักษะในการทำงาน งานฝีมือ หรือการคิดเชิงวิเคราะห์ บางครั้งจึงเรียกว่าเป็นความรู้แบบนามธรรม

๒. ความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) เป็นความรู้ที่สามารถรวบรวม ถ่ายทอดได้โดยผ่านวิธีต่าง ๆ เช่น การบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ทฤษฎี คู่มือต่าง ๆ และบางครั้งเรียกว่าเป็นความรู้แบบรูปธรรม

การถ่ายทอดความรู้ นอกจากพัฒนาให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ ขึ้นแล้ว การถ่ายทอดความรู้ให้แก่บุคคลอื่น ๆ หน่วยงานอื่น ๆ ภายในองค์กรหรือชุมชน ท้องถิ่นก็สำคัญเช่นกัน หากองค์กรชุมชนท้องถิ่นหรือสังคมขาดการถ่ายทอดความรู้ที่ดีความรู้อันที่บุคคล องค์กร หรือชุมชนท้องถิ่นมีอยู่อาจจะไม่เกิดประโยชน์แก่องค์กรหรือชุมชน ท้องถิ่นเลย การถ่ายทอดความรู้ที่มีประสิทธิภาพที่สุด คือ การพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้และความคิดเห็น ดังนั้น องค์กรหรือชุมชนท้องถิ่นควรสร้างบรรยากาศและเปิดโอกาสให้บุคลากรในองค์กร หรือประชาชนในชุมชนท้องถิ่นได้พบปะพูดคุยกัน เพื่อให้การแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน นอกจากนี้การสนับสนุนให้มีการถ่ายทอดความรู้โดยใช้แนวทางดังนี้คือ

๑. การสร้างระบบในการค้นหาความรู้ เป็นการสร้างเครื่องมือในการบ่งชี้ว่า แหล่งความรู้ที่สำคัญขององค์กรอยู่ที่ใด เพื่อให้ผู้ที่ต้องการความรู้ความสามารถทราบว่าคุณสมบัติที่ตนต้องการนั้นมีแหล่งความรู้อยู่ที่ใดบ้าง โดยอาจอยู่ในรูปของฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ หรือรายชื่อบุคลากรที่มีความรู้เรื่องนั้น ๆ อยู่ก็ได้ การถ่ายทอดความรู้โดยการสร้างระบบในการค้นหาความรู้ เน้นเฉพาะความรู้เปิดเผยหรือความรู้ชัดแจ้งที่จับต้องได้ (Explicit knowledge) เท่านั้น

๒. การสร้างเครือข่ายการถ่ายทอดความรู้เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อมุ่งเน้นให้พนักงานในองค์กรหรือประชาชนในชุมชนท้องถิ่นได้มีโอกาสพบปะพูดคุยกันเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกันทำให้เกิดการถ่ายทอดความรู้ชนิดที่เป็นความรู้ฝังลึกหรือซ่อนเร้นจับต้องไม่ได้ (Tacit knowledge) ได้ดียิ่งขึ้น

๓. การจัดตั้งหน่วยงานเพื่อทำหน้าที่สนับสนุนและให้บริการถ่ายทอดความรู้ มีการจัดตั้งหน่วยงานเพื่อทำหน้าที่สนับสนุนและให้บริการในการถ่ายทอดความรู้โดยตรง ทำหน้าที่คอยช่วยเหลือกระตุ้น และสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาความรู้ใหม่ ๆ และถ่ายทอดรู้นั้นให้กับหน่วยงานอื่น ๆ ขององค์กรหรือให้กับองค์กรท้องถิ่นอื่น ๆ ภายในชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้สามารถนำรู้นั้น ๆ ไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่องค์กรหรือชุมชนท้องถิ่นโดยรวม

๒.๒.๔.๒ ประเภทหรือองค์ประกอบของการถ่ายทอดการท่องเที่ยว

ประเภทและองค์ประกอบของการถ่ายทอดการท่องเที่ยว ตามที่สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ได้กล่าวว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง จำเป็นต้องให้

ความสำคัญกับขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ที่เหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งแบ่งได้เป็น ๔ ลักษณะ^{๒๑} คือ

๑. ขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ในด้านกายภาพ (Physical Carrying Capacity) หมายถึง ระดับนักท่องเที่ยวสูงสุดที่ไม่ทำลายสภาพแวดล้อมทางกายภาพตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้นรวมถึงระดับความอึดตัวของสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการนักท่องเที่ยวในพื้นที่ขีด

๒. ขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ในด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Carrying Capacity) หมายถึง ระดับนักท่องเที่ยวสูงสุดที่จะไม่ทำให้ระบบสิ่งแวดล้อมและระดับนิเวศน์ด้อยค่า ซึ่งได้แก่ ระบบนิเวศน้ำ อากาศ รวมถึงการทิ้งและกำจัดขยะมูลฝอย

๓. ขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ในด้านสังคม (Social Carrying Capacity) หมายถึง ระดับปริมาณนักท่องเที่ยวสูงสุด ที่จะไม่ทำให้ความสนุกสนานและประทับใจของนักท่องเที่ยวจางหายไปเมื่อมีการขยายตัวของนักท่องเที่ยว ทั้งนี้ รวมถึงระดับสูงสุดที่จะไม่ทำให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนท้องถิ่นจนเกิดความไม่พอใจของประชาชน

๔. ขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ในด้านเศรษฐกิจ (Economic Carrying Capacity) หมายถึง ระดับการพัฒนาที่ระบบเศรษฐกิจดำเนินต่อไปได้อย่างเหมาะสม โดยไม่เกิดปัญหาความขัดแย้งของสมาชิกในสังคม ไม่กระทบต่อการลงทุนและการดำรงชีพของประชากร

พอสรุปได้ว่าความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่นักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมทรัพยากรใด ๆ ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัย ๓ ประการ คือ

๑. ทรัพยากรการท่องเที่ยวจะต้องมีสิ่งดึงดูดใจ เช่น ความสวยงามของธรรมชาติ ศิลปะวัฒนธรรม โบราณสถาน สถานที่ทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น

๒. ทรัพยากรท่องเที่ยวต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น มีบริการอำนวยความสะดวก น้ำประปา ไฟฟ้า การสื่อสาร การขนส่ง ที่พักแรม อาหาร นันทนาการ จำหน่ายสินค้าที่ระลึก เป็นต้น

๓. ทรัพยากรท่องเที่ยวจะต้องมีเส้นทางคมนาคมเข้าถึงเป็นปัจจัยสำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยวที่ต้องมีเส้นทางหรือโครงข่ายคมนาคมที่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวนั้นตลอดจนสามารถเชื่อมโยงกัน ระหว่างแหล่งท่องเที่ยวกับบริเวณใกล้เคียง

๒.๒.๔.๓ พื้นฐานความรู้ ทักษะแห่งศตวรรษที่ ๒๑

พื้นฐานความรู้ทักษะแห่งศตวรรษที่ ๒๑ ถือว่าเป็นแนวคิดและยุทธศาสตร์สำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ในเนื้อหาเชิงสหวิทยาการ โดยการส่งเสริมความเข้าใจในเนื้อหาวิชาแกนหลัก และสอดแทรกทักษะแห่งศตวรรษที่ ๒๑ เข้าไปในวิชาแกนหลัก ๘ กลุ่มสาระ กล่าวถึงความรู้ ดังนี้

^{๒๑} อ้างแล้ว, สมเกียรติ ชัยพิบูลย์. การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : กรณีศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร, ๒๕๕๑, หน้า ๑๕.

๑. ความรู้เกี่ยวกับโลก (Global Awareness) เป็นการสร้างความรู้ ความเข้าใจและกำหนดประเด็นสำคัญต่อการสร้างความเป็นสังคมโลก การขับเคลื่อนเชิงวัฒนธรรม ศาสนา และวิถีชีวิตที่อยู่ร่วมกันได้อย่างเหมาะสมในบริบททางสังคมที่ต่างกันรอบด้าน และสร้างความเข้าใจความเป็นมนุษย์ร่วมกันในด้านเชื้อชาติและวัฒนธรรม การใช้วัฒนธรรมทางภาษาที่ต่างกันได้อย่างลงตัว

๒. ความรู้เกี่ยวกับการเงิน เศรษฐศาสตร์ ธุรกิจ และการเป็นผู้ประกอบการ (Financial, Economics, Business and Entrepreneurial Literacy) เป็นการสร้างความรู้และวิธีการที่เหมาะสมสำหรับการสร้างตัวเลือกเชิงเศรษฐศาสตร์ หรือเศรษฐกิจมีความเข้าใจบทบาทในเชิงเศรษฐศาสตร์ที่มีต่อสังคม และใช้ทักษะการเป็นผู้ประกอบการในการยกระดับและเพิ่มประสิทธิภาพด้านอาชีพ

๓. ความรู้ด้านการเป็นพลเมือง (Civic Literacy) เป็นการสร้างประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมทางสังคมผ่านวิธีสร้างองค์ความรู้และความเข้าใจในกระบวนการทางการเมืองการปกครองที่ถูกต้อง และนำวิถีแห่งความเป็นประชาธิปไตยไปสู่สังคมในระดับต่าง ๆ ที่เข้าใจต่อวิถีการปฏิบัติทางสังคมแห่งความเป็นพลเมืองทั้งระดับท้องถิ่นและสากล

๔. ความรู้ด้านสุขภาพ (Health Literacy) เป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจ ข้อมูลสารสนเทศ ภาวะสุขภาพอนามัย และนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ให้เข้าใจวิธีป้องกันแก้ไขและเสริมสร้างภูมิคุ้มกันที่มีต่อภาวะสุขภาพอนามัย ห่างไกลจากภาวะความเสี่ยงจากโรคภัยไข้เจ็บ ใช้ประโยชน์ข้อมูลสารสนเทศในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านสุขภาพอนามัยได้อย่างเหมาะสมกับบุคคล เฝ้าระวังสุขภาพอนามัยส่วนบุคคลและครอบครัวให้เกิดความเข้มแข็ง รู้และเข้าใจในประเด็นสำคัญของการเสริมสร้างสุขภาพที่ดีระดับชาติและสากล

๕. ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Literacy) เป็นการสร้างภูมิรู้และเข้าใจการอนุรักษ์และป้องกันสภาพแวดล้อม และมีส่วนร่วมอนุรักษ์และป้องกันสภาพแวดล้อม มีภูมิรู้และเข้าใจผลกระทบจากธรรมชาติที่ส่งผลต่อสังคม สามารถวิเคราะห์ประเด็นสำคัญด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และกำหนดวิธีการป้องกันแก้ไขและอนุรักษ์รักษาสภาพแวดล้อม สร้างสังคมโดยรอบให้เกิดความร่วมมือในการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรสิ่งแวดล้อม

๒.๒.๕ กระบวนการ/วิธีการ

กระบวนการหรือผลกระทบต่อการท่องเที่ยวซึ่งมีกระบวนการของการท่องเที่ยวอยู่หลายประการ ถ้าดูลักษณะความเข้มแข็งและยุทธศาสตร์ที่ส่งเสริมกระบวนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแล้วสามารถวิเคราะห์ประเด็นออกมา ดังนี้

๑. การพัฒนาคนและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยมุ่งเน้นการพัฒนาคนในชุมชนและท้องถิ่นเพื่อให้สามารถบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของตนเองได้

๒. การเพิ่มมูลค่าทรัพยากรท้องถิ่นโดยมุ่งเน้นให้ชุมชนเข้าใจตัวเองว่ามีดีอะไรและต่อยอดนำเสนอจากทรัพยากรที่มี ไม่จำเป็นต้องสร้างสิ่งใหม่ ๆ ที่อาจจะไม่ใช่อัตลักษณ์ของท้องถิ่น

๓. การตลาดที่เหมาะสมกับชุมชน เพื่อแสวงหาตลาดนักท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับแต่ละชุมชน และสร้างความสามารถในการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวโดยไม่เสียอัตลักษณ์ของชุมชน นอกจากนี้ เพื่อเชื่อมโยงผู้ประกอบการนำเที่ยวให้นำเสนอกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เหมาะสมเพื่อช่วยเพิ่มมูลค่าเส้นทางการท่องเที่ยว

๔. การสร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่ายมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพชุมชนให้สามารถเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนทรัพยากร ความรู้และประสบการณ์ร่วมกันเพื่อทำงานเป็นเครือข่ายภาคประชาชนที่เข้มแข็งได้ในระยะยาว โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพาการสนับสนุนของภาครัฐหรือภาคเอกชนเสมอไป

๕. การประเมินผลด้วยตัวชี้วัดความสุขของชุมชนและนักท่องเที่ยวเนื่องจากวัตถุประสงค์หลักในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาให้คนในชุมชนได้รับประโยชน์ ดังนั้น ตัวชี้วัดความสำเร็จจึงไม่ใช่เพียงรายได้ที่เพิ่มขึ้นหรือนักท่องเที่ยวที่มากขึ้น แต่เป็นความอยู่ดีมีสุขในมิติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว ในขณะเดียวกันก็ต้องคำนึงถึงประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับเป็นการแลกเปลี่ยนของเจ้าบ้านและผู้มาเยือนที่เท่าเทียม มีความสุขร่วมกัน^{๒๒}

วิธีการถ่ายทอดความรู้ที่มีประสิทธิภาพที่สุดและง่ายที่สุดคือการพูดคุยเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างพนักงาน มีการกล่าวกันว่าวิธีการในการถ่ายทอดความรู้ที่ดีที่สุดได้แก่จ้างคนที่ฉลาดที่สุดแล้วให้บุคคลคนนั้นได้มีโอกาสคุยกับทุกคนให้มากที่สุด อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติแล้วเมื่อองค์กรได้จ้างพนักงานที่เก่งหรือฉลาดเข้ามาทำงาน องค์กรก็มักจะมอบหมายที่ยากและเยอะที่สุดให้กับบุคคลผู้นั้นจนเขาเองไม่มีเวลาที่จะคุยกับใคร จะสังเกตเห็นได้ว่าการพูดคุยระหว่างพนักงานนั้นก่อให้เกิดการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้ การสร้างบรรยากาศและเปิดโอกาสให้พนักงานได้มีโอกาสได้เจอกันและมีการพูดคุยที่แลกเปลี่ยนความรู้ถือเป็นวิธีการหนึ่งในการสนับสนุนให้เกิดการถ่ายทอดความรู้ภายในองค์กร บางองค์กรแทนที่จะสนับสนุนให้พนักงานได้มีโอกาสพูดคุยกันกลับคอยห้ามและดูพนักงานได้มีการพูดกัน ทำให้เมื่อเข้าไปที่องค์กรนั้นเหมือนกับเข้าไปในป่าช้า ไม่มีพนักงานคนไหนอยากจะพูดคุยกัน ทำให้การถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้ไม่สามารถเกิดขึ้นได้^{๒๓}

ปัจจัยความสำเร็จในการถ่ายทอดความรู้ ตามแนวคิดของบุญดี บุญญากิจ^{๒๔} ประกอบด้วย

๑. ภาวะผู้นำและกลยุทธ์ (Leadership and Strategy) เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้การถ่ายทอดความรู้ประสบความสำเร็จ เนื่องจากผู้บริหารต้องเข้าใจแนวคิดและตระหนักถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ตลอดจนผลักดันสร้างบรรยากาศให้เกิดการทำงานเป็นทีมทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ของผู้ปฏิบัติงาน

^{๒๒} <https://www.tatreviewmagazine.com/article/cbt-thailand/> วันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๖๕

^{๒๓} อ้างแล้ว, พสุ เตชะรินทร์. เอกสารอัดสำเนา. เมื่อวันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

^{๒๔} บุญดี บุญญากิจ. การจัดการความรู้ จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. (กรุงเทพมหานคร : สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, ๒๕๔๗), หน้า ๒๔.

๒. วัฒนธรรมองค์กร (Organizational Culture) เช่น วัฒนธรรมการแลกเปลี่ยนและแบ่งปันความรู้ระหว่างบุคคล ซึ่งบางครั้งอาจเกิดปัญหาไม่ยอมแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน เพราะกลัวความสำคัญของตนเองจะหมดไป ซึ่งเป็นหนึ่งในสิ่งที่กีดกันไม่ให้เกิดการถ่ายทอดความรู้ จึงต้องมีการจัดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (Transition and Behavior Management) เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สำคัญมากสำหรับองค์กร เพราะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคนและเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ยาก การจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพต้องเริ่มต้นจากการที่คนในองค์กรเปลี่ยนแปลงได้ยาก การจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพต้องเริ่มต้นจากการที่คนในองค์กรมีการแลกเปลี่ยนแบ่งปันและถ่ายทอดความรู้ซึ่งกันและกัน การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ต้องทำ อย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความเชื่อและพฤติกรรมที่องค์กรต้องการปรับเปลี่ยนเพื่อเป็นบรรทัดฐานและค่านิยมจนก่อให้เกิดเป็นวัฒนธรรมขึ้นมาได้ โดยกระบวนการนี้ต้องเน้นไปที่เรื่องการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนในองค์กรให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยการส่งเสริมและสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง

๓. การสื่อสาร (Communication) เป็นหัวใจหลักที่ทำให้คนเข้าใจถึงสิ่งที่กำลังจะเกิดขึ้น สิ่งที่องค์กรต้องสื่อสารให้ทุกคนเข้าใจคือเป้าหมายคืออะไร สิ่งที่กำลังทำคืออะไร และมีแนวทางไปถึงเป้าหมายอย่างไร ซึ่งองค์กรจะต้องมีการวางแผนการสื่อสารอย่างเป็นระบบและทำอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอตรงกับที่องค์กรต้องการให้การจัดการความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้เกิดขึ้นจนกลายเป็นวัฒนธรรมโดยต้องคำนึงถึงองค์ประกอบหลัก ๓ อย่างด้วยกัน คือ เนื้อหาที่ต้องการสื่อสาร กลุ่มเป้าหมาย และช่องทางในการสื่อสาร เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้การแลกเปลี่ยนและถ่ายทอดความรู้ทำได้ง่ายขึ้นสามารถค้นหาความรู้และดึงองค์ความรู้ไปปรับใช้เพื่อพัฒนาการทำงานหรือต่อยอดสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้ง่ายยิ่งขึ้น

๔. กระบวนการและเครื่องมือ (Processes and Tools) เปรียบเสมือนแกนหลักที่จะช่วยให้พฤติกรรมของการแลกเปลี่ยนความรู้ในองค์กรสามารถเกิดขึ้นได้รวดเร็วและสะดวกยิ่งขึ้นซึ่งการเลือกใช้เครื่องมือและกระบวนการต้องให้ความสำคัญกับความรู้ทั้ง ๒ ประเภท คือ Tacit คือ ความรู้ที่อยู่ในตัวคนจะสามารถสื่อสารได้ดีที่สุดผ่านการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างผู้ให้ความรู้และผู้รับความรู้ และ เทคโนโลยีสารสนเทศจะช่วยให้สามารถแลกเปลี่ยนความรู้ประเภทนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้เครื่องมือยังสนับสนุนให้เกิดการถ่ายทอดข้อมูลระหว่างบุคคลหรือหน่วยงานรวมถึงอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๕. การวัดผล (Evaluation) เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยบ่งบอกถึงสถานะของกระบวนการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งผลจากการวัดจะสะท้อนถึงประสิทธิภาพประสิทธิผลที่จะช่วยให้องค์กรสามารถทบทวนแก้ไขปัญหาข้อบกพร่องในกระบวนการต่าง ๆ ได้ ทั้งนี้จุดประสงค์ของการวัดผลแท้จริงแล้วไม่ใช่เชิงควบคุมแต่เป็นเชิงการจัดการและการเรียนรู้พัฒนา

๖. โครงสร้างขององค์กร (Organizational Structure) ต้องเอื้อต่อการถ่ายทอดและเปลี่ยนเรียนรู้

๗. การเรียนรู้ (Learning) เป็นองค์ประกอบเพื่อเตรียมความพร้อมของบุคลากรทุกระดับในการสร้างความเข้าใจ และสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการแลกเปลี่ยน ส่งต่อความรู้ระหว่างกัน

๒.๒.๖ การประยุกต์ใช้

จากความหมาย องค์ประกอบ ประเภท รูปแบบ กระบวนการของการถ่ายทอดการท่องเที่ยว จะเห็นว่าแนวทางการพัฒนาที่ท้าทายเพื่อเป็นแนวทางในการคงมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังนี้

๑. ด้านศักยภาพดึงดูดในด้านการท่องเที่ยว สังเกตได้จากสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมบางแห่งอาจเกิดทีหลัง แต่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาสัมผัสบรรยากาศหรือมาท่องเที่ยวในสถานที่แห่งนั้นอีก หรือชักชวนให้คนอื่นมาเที่ยวซ้ำอีกเป็นรอบที่สอง ถือว่าสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแห่งนั้นมีศักยภาพดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวในรอบต่อไป นับได้ว่าสถานที่แห่งนั้นสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาสัมผัสบรรยากาศอีกครั้ง

๒. ด้านศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว สถานที่ท่องเที่ยวที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวนั้นต้องสามารถรองรับด้านการท่องเที่ยว จะเป็นสถานที่จอดรถ สถานที่บริการ เช่น ห้องน้ำ จุดเช็กอิน ของที่ระลึก ตลอดจนป้ายประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ นับได้ว่าศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมสถานที่ดังกล่าวได้รับการบริการอย่างทั่วถึง

๓. ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว การบริหารจัดการเป็นหัวใจสำคัญของความท้าทายในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว และรองรับนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมให้เกิดความประทับใจในการบริการ โดยเน้นความสะอาด ปลอดภัย ประหยัด และอยากกลับมาท่องเที่ยวซ้ำอีก จึงถือว่าการบริหารจัดการเป็นหลักใหญ่ในการนำเสนอการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ได้รับการยอมรับกันอย่างทั่วถึง

ปัจจุบันองค์กรหลายแห่งที่เริ่มนำแนวคิดการถ่ายทอดความรู้ไปประยุกต์และปรับใช้กับการออกแบบสำนักงาน บริษัทแห่งหนึ่งในประเทศฮ่องกงถึงกับปิดทางเข้าออกบริษัทที่มีหลายทางให้เหลือเพียงทางเดียวเพื่อให้พนักงานได้มีโอกาสเจอหน้ากันบ่อยขึ้น และเป็นโอกาสที่จะได้มีการคุยเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ หรือบริษัทผลิตสุกัญช้ายักษ์ใหญ่แห่งหนึ่งในประเทศไทยลดระดับของผนังกันระหว่างพนักงานหรือแม้กระทั่งเอาออกเพื่อให้ได้มีโอกาสคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนร่วมงานมากขึ้น ผู้บริหารสูงสุดของบริษัทนั้นก็ได้ออกเลยว่าการนำเอาผนังกันระหว่างแต่ละคนออกนั้นทำให้ช่องว่างระหว่างฝ่ายหรือแผนกลดลงทำให้พนักงานต่างฝ่ายที่ในอดีตแทบไม่เคยคุยกัน ได้มีโอกาสคุยกันมากขึ้น หรือในบางองค์กรที่เขามีการปรับปรุงห้องดีมิกาแฟของพนักงานให้ดูน่านั่งและเป็น

บรรยายภาวที่ไม่เคร่งเครียดเกินไป เพื่อเปิดโอกาสให้พนักงานได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้กันมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากได้มีการพบว่าความรู้นั้นได้มีโอกาสถ่ายทอดมากที่สุดในบริเวณห้องดื่มกาแฟ หรือห้องรับประทานอาหารที่พนักงานจากต่างฝ่ายต่างแผนกได้มีโอกาสมาเจอกันและแลกเปลี่ยนความรู้กันมากขึ้น

๒.๒.๗ อื่น ๆ

สรุปได้ว่าการถ่ายทอดซึ่งหมายถึง การแบ่งปันความรู้ภายในองค์กรที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคล และกลุ่มต่าง ๆ การจัดการวัฒนธรรมทางองค์การสำหรับการถ่ายทอดความรู้จะเริ่มจากการกำหนด วิสัยทัศน์ พันธกิจและค่านิยม ที่นำและสนับสนุนการสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่มีการสร้างความรู้ แบ่งปันความรู้ และสะสมความรู้ในทุกระดับ สภาพแวดล้อมการทำงานที่สะท้อนถึงวิสัยทัศน์ของการจัดการความรู้ขององค์การ การถ่ายทอดการท่องเทียะที่ได้รับการยอมรับกันได้นั้น ต้องสอดคล้องกับ บริบทของท้องถิ่นโดยให้ประชาชนในท้องถิ่นที่แหล่งท่องเทียะมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ วางแผนและมีส่วนร่วมในการจัดแหล่งท่องเทียะให้ทันต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ พร้อมคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในที่อยู่ของประชาชนในพื้นที่นั้นด้วย เพราะสิ่งแวดล้อม การท่องเทียะนับได้ว่าเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรในท้องถิ่นควบคู่กับการท่องเทียะที่แยกกันไม่ออก อีก ประการเป็นการสนับสนุนศักยภาพของประชาชนในท้องถิ่นที่แหล่งท่องเทียะให้เห็นความสำคัญของการ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไปในตัวและสามารถสร้างงานสร้างรายได้ให้ประชาชนทุกคน จึงสามารถจะหา ชุมชนให้เข้มแข็งและเป็นแหล่งถ่ายทอดการท่องเทียะหรือเป็นตัวอย่างแก่แหล่งท่องเทียะอื่นที่จะนำไป พัฒนาในชุมชนของตนเองอย่างยั่งยืนต่อไป

๒.๓ แนวคิดการจัดการทรัพยากร

การบริหารทรัพยากร คือ กระบวนการวางแผนการใช้ทรัพยากรและวางแผนการจัดสรร งานให้เป็นไปตามความคาดหมาย โดยมีเป้าหมายให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดเท่าที่เป็นไปได้ ตัวอย่างของทรัพยากรก็คือ พนักงาน อุปกรณ์ หรือสิ่งที่จับต้องไม่ได้ เช่น แรนด์ของสินค้า หรือบริษัท ซึ่งทรัพยากรอาจเป็นอะไรก็ได้ที่จำเป็นต่อการดำเนินการของบริษัท ส่วนการจัดสรร คือ กระบวนการเพื่อมอบหมายงานให้ตรงกับความสามารถของบุคลากรในองค์กร เพื่อให้งานลุล่วงได้ ภายในระยะเวลาที่กำหนด

การจัดการทรัพยากรกับการบริหารทรัพยากรต่างกัน เพราะทำหน้าที่ต่างกัน การจัดการคือ การจัดการสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จเกิดประโยชน์ต่อหน่วยงานและประชาชน ส่วนการบริหารทรัพยากร นั้นเป็นการอำนวยความสะดวกหรือจัดสรรทรัพยากรให้คุ้มค่ามีการจัดลำดับขั้นตอน มีการวางแผน มี นโยบายและปฏิบัติตามนโยบายที่ได้วางแผนไว้ ในที่นี้จะกล่าวถึงการจัดการทรัพยากรและการ บริหารทรัพยากรทั้งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดถึงทรัพยากรบุคคลซึ่งถือว่าเป็นส่วน

หนึ่งในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ให้มีประโยชน์ต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม ดังจะได้ทราบจากรายละเอียดต่อไป

การบริหาร (Administration) และ การจัดการ (Management) มีความหมายเหมือนกันแล้วแต่เลือกใช้คำไหน ด้วยเหตุผล ๒ ประการ คือ ไม่ต้องการใช้คำที่มีความหมายหนักไปในทางการจัดการธุรกิจของเอกชน และเหตุผลประการที่สอง เมื่อไม่ต้องการใช้คำที่จะทำให้เกิดความสับสนเพราะคำว่า “การจัดการ” (Management) นั้นใกล้เคียงกับคำว่า “ผู้จัดการ” (Manager) ซึ่งมีความหมายแคบ จำกัดลงไปว่าผู้บริหารขององค์การแห่งใดแห่งหนึ่งหรือหน่วยงานหนึ่งเท่านั้น ดังนั้นเมื่อพูดถึงการบริหารงานโดยทั่ว ๆ ไป หรือการบริหารงาน จึงนิยมใช้ คำว่า “Administration” มากกว่า

คำว่า “Management” นั้น นิยมใช้ในทางการบริหารธุรกิจ แต่อย่างไรก็ตามทั้ง ๒ คำนี้ ก็มีความหมายที่เหมือนกัน เพราะเป็นคำเหมือน (Synonym) ใช้แทนกันได้ เป็นแต่มีที่นิยมใช้ต่างกัน ในวงการบริหารราชการและการบริหารธุรกิจเท่านั้นเอง

นอกจากนี้ คำว่า การบริหาร (Administration) มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน “Administrae” หมายถึงช่วยเหลือ (assist) หรืออำนวยการ (direct) การบริหารมีความสัมพันธ์หรือมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า “ผู้จัดการ” ซึ่งหมายถึงการรับใช้หรือผู้รับใช้ หรือผู้รับใช้รัฐ คือ รัฐมนตรีสำหรับความหมายดั้งเดิมของคำว่า Administrater การติดตามดูแลสิ่งต่าง ๆ

ซึ่งได้มีนักวิชาการให้คำนิยามของคำว่า “การบริหาร” ไว้ต่างกัน ดังนี้

Herbert A. Simon^{๒๕} ได้ให้ความหมายการบริหารว่า การบริหาร หมายถึง กิจกรรมของกลุ่มบุคคลที่ร่วมมือร่วมแรงร่วมใจกันปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ร่วมกัน และยังให้ตัวอย่างการบริหารว่า เมื่อคนสองคนช่วยกันเข็นก้อนหิน ซึ่งคนเพียงคนเดียวทำให้ยวบยื้อนไม่ได้ การบริหารเกิดขึ้นแล้ว การกระทำที่ดูเป็นเรื่องธรรมดา ๆ นั้น มีลักษณะพื้นฐานสำคัญ ๒ ประการ ของสิ่งที่เรียกว่าการบริหาร (Administration) คือ มีจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน (Purpose) คือ การที่คนมากกว่าหนึ่งคนขึ้นไปใช้พลังร่วมกันเพื่อให้ได้ผลบางอย่างบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งไม่สามารถกระทำได้ โดยปราศจากความร่วมมือเช่นกัน และยังได้ให้ความหมายว่า การบริหาร หมายถึง ศิลปะในการทำให้สิ่งต่าง ๆ ได้รับการกระทำจนเป็นผลสำเร็จ กล่าวคือ ผู้บริหารมิใช่เป็นผู้ปฏิบัติ แต่เป็นผู้ใช้ศิลปะในการทำให้ผู้ปฏิบัติงานทำงานจนสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ผู้บริหารตัดสินใจเลือกแล้ว

Haedwick และ Landuyt เห็นว่าความหมายของการบริหาร (Administration) ตามพจนานุกรมนั้น หมายถึงว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับการปฏิบัติการหรือการจัดการเกี่ยวกับราชการหรืองานของรัฐ

^{๒๕} Herbert A. Simon. **Administration Behavior**, (New York : Macmillan Co, ๑๙๔๗), P. ๘

อาร์ เจ เอส เบเกอร์ (R.J.S. Baker) กล่าวว่า ได้ให้ความหมายของการบริหารไว้ว่า การบริการ (Administration) มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า “(Administrare)” หมายถึง ช่วยเหลือ (Assist) หรือ อำนวยการ (Direct) การติดตามดูแลสิ่งต่าง ๆ หรือเป็นการทำงานให้สำเร็จ

Dale ได้เขียนเอาไว้ว่า คำนิยามความหมายประการหนึ่งของการบริหาร (Administration) ที่ได้ยินกันอยู่บ่อย ๆ ก็คือการบริหารนั้นคือการทำงานให้ลุล่วงสำเร็จไปโดยใช้ให้ผู้อื่นกระทำ (Management is getting done through other people)

บาร์นาร์ด (Barnard) ให้ความหมายการบริหารว่า การบริหาร^{๒๖} หมายถึง การทำงานของคณะบุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ที่ร่วมกันปฏิบัติการให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน

ดไวต์ วอลโด (Dwight Waldo) ได้ให้ความหมายของการบริหารว่า การบริหาร หมายถึง ความพยายามของมนุษย์ในการให้ความร่วมมือประสานงานรูปแบบหนึ่งที่มีระดับความมีเหตุผลอย่างสูง

Terry (๑๙๖๘) กล่าวว่า การบริหารเป็นกระบวนการต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การจัดหน่วยงาน การอำนวยการ การควบคุม ที่ถูกพิจารณาจัดกระทำขึ้นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยใช้กำลังคนและทรัพยากรที่มีอยู่

DeJon (๑๙๗๘) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารเป็นกระบวนการที่จะทำให้เกิดวัตถุประสงค์ ประสบความสำเร็จโดยผ่านทางบุคคลและทรัพยากรอื่น กระบวนการดังกล่าวรวมถึงองค์ประกอบของการบริหารอันได้แก่ การกำหนดวัตถุประสงค์ การวางแผน การจัดองค์กร การกำหนดนโยบาย การบริการและการควบคุม

ติน ปรัชญพฤทธิ และอิสระ สุวรรณบล ^{๒๗}ได้เขียนไว้ว่า คำว่า “(Administration)” นั้นมาจากภาษาละตินว่า “Administrare” ซึ่งแปลว่าการรับใช้ การจัดการ การปฏิบัติการกิจ การอำนวยการ ในทางการบริหารเรามักจะเน้น ความหมายของคำว่า “Administration” ไปในแง่ของการรับใช้ เพราะถือว่าข้าราชการต้องเป็นผู้รับใช้ประชาชน มิใช่เป็นเจ้านายประชาชน

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ ^{๒๘} ได้ให้สรุปความหมายของการบริหาร ว่า การบริหารในฐานะที่เป็นกระบวนการ หรือกระบวนการบริหาร เกิดได้จากหลายแนวคิด เช่น (POSDCoRB) เกิดจากแนวคิดของ ลูเทอร์ กุลิก (Luther Gulick) และ ลินดอล เออร์วิค (Lyndall Urwick) ประกอบด้วยขั้นตอนการบริหาร ๗ ประการ ได้แก่

^{๒๖} พินยา บวรพัฒนา. รัฐประศาสนศาสตร์ ทฤษฎีและแนวการศึกษา (ค.ศ. ๑๘๘๗ - ๑๙๗๐) (กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐศาสตร์, ราชภัฏจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า ๒๑.

^{๒๗} ติน ปรัชญพฤทธิ. รัฐประศาสนศาสตร์เปรียบเทียบ : เครื่องมือในการบริหารงานประเทศ , (กรุงเทพมหานคร : แสงรุ่งการพิมพ์, ๒๕๓๕), หน้า ๒.

^{๒๘} วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. หลักการรัฐประศาสนศาสตร์ แนวคิดและกระบวนการ. (กรุงเทพมหานคร : ธรรมมกลการพิมพ์, ๒๕๕๑), หน้า ๑๒๘-๑๓๐.

๑. การวางแผน (Planning)
๒. การจัดองค์การ (Organizing)
๓. การบริหารงานบุคคล (Staffing)
๔. การอำนวยการ (Directing)
๕. การประสานงาน (Coordinating)
๖. การรายงาน (Reporting)
๗. การงบประมาณ (Budgeting)

Planning การวางแผน คือการกำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์กรว่าจะดำเนินการไปได้อย่างไร และวิธีการปฏิบัติที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายนั้นต้องดำเนินการอย่างไรบ้าง

๒. Organizing การจัดองค์การ คือ การจัดตั้งโครงสร้างอำนาจอย่างเป็นทางการภายในองค์การเพื่อให้ปฏิบัติงานและการประสานงานต่าง ๆ ระหว่างภายในหน่วยงานองค์กรสามารถดำเนินการไปได้อย่างเป็นระบบที่มีระเบียบ

๓. Staffing การบริหารงานบุคคล คือ การดำเนินการเกี่ยวกับการสรรหา บรรจุ พัฒนา รักษาบุคลากรองค์กรรวมไปถึงการสร้างบรรยากาศที่ดีต่อการทำงานให้เกิดขึ้นภายในองค์การด้วย

๔. Directing การอำนวยการ คือ การตัดสินใจดำเนินการเรื่องต่าง ๆ และแปลงการตัดสินใจนั้นออกมาเป็นคำสั่งการและคำแนะนำให้แก่บุคลากรในองค์กร นอกจากนี้ยังรวมไปถึงการสร้างภาวะผู้นำของผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาอีกด้วย

๕. Coordinating การประสานงาน คือ การเชื่อมโยงการทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ ภายในองค์กรเข้าด้วยกันเพื่อให้เกิดการทำงานที่มีความสอดคล้อง สัมพันธ์และไปในทิศทางเดียวกันกับเป้าหมายขององค์กร

๖. Reporting การรายงาน คือ การแจ้งข้อมูล รายละเอียด ความเคลื่อนไหวขององค์กรให้บังคับบัญชาหรือบุคลากรที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ

๗. Budgeting การงบประมาณ คือ การวางแผนรายรับ-รายจ่าย รวมทั้งการจัดทำบัญชีองค์กร

สร้อยตระกูล อรรถมานะ^{๒๙} ได้ให้ความหมายของการบริหารไว้ว่าการบริหารคือการกระทำร่วมกันด้วยความตั้งใจของกลุ่มบุคคลอย่างร่วมแรงร่วมใจ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ร่วมกันอย่างมีเหตุผล โดยมีองค์ประกอบพื้นฐาน ได้แก่

๑. จะต้องมียุทธศาสตร์ตั้งแต่สองคนขึ้นไป
๒. จะต้องมีการกระทำอย่างร่วมแรงร่วมใจของกลุ่มบุคคลนั้น

^{๒๙} สร้อยตระกูล อรรถมานะ. **ทฤษฎีการบริหาร** (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สามเจริญพานิช, ๒๕๔๐),

๓. จะต้องมุ่งสู่วัตถุประสงค์ของกลุ่มที่ตั้งไว้ร่วมกันอย่างมีเหตุผล
ขณะที่กระบวนการบริหารตามแนวคิดของ เฮนรี ฟาโยล (Herry Fayol) ประกอบด้วย
ขั้นตอน ๕ ประการ คือ

๑. การวางแผน (Planning)
๒. การจัดองค์การ (Organizing)
๓. การบังคับการ (Commanding)
๔. การประสานงาน (Coordinating)
๕. การควบคุมงาน (Controlling)

จากความหมายของการบริหาร พอสรุปได้ว่า การบริหาร หมายถึง การประสานความพยายามของมนุษย์และทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อทำให้เกิดผลความต้องการหรือการบริหารคือศิลปะในการทำงานร่วมกันของกลุ่มบุคคลให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยกระบวนการและทรัพยากรการบริหารเป็นเครื่องมือ

สมพงษ์ เกษมสิน ได้กล่าวว่า การบริหารมีลักษณะเป็นศาสตร์^{๓๐} หากพิจารณาว่าเป็นสาขาที่มีการจัดระเบียบให้เป็นระบบของการศึกษา การบริหารเป็นกิจกรรมที่ต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ของแต่ละบุคคล การบริหารจึงเป็นศิลป์อย่างหนึ่ง โดยสรุปลักษณะเด่นของการบริหารจากคำจำกัดความไว้ว่า

๑. การบริหารย่อมมีวัตถุประสงค์
๒. การบริหารอาศัยปัจจัยบุคคลเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุด
๓. การบริหารต้องใช้ทรัพยากรการบริหารเป็นองค์ประกอบพื้นฐาน
๔. การบริหารมีลักษณะการดำเนินการเป็นกระบวนการ
๕. การบริหารเป็นการดำเนินงานร่วมกันของกลุ่มบุคคล
๖. การบริหารมีลักษณะเป็นการร่วมมือร่วมใจกันดำเนินการกิจให้บรรลุวัตถุประสงค์

๒.๓.๑ ที่มาของแนวคิด

ปัจจุบันการบริหารจัดการและบริหารทรัพยากรมนุษย์มีความสำคัญเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ต่อองค์กรต่าง ๆ ทั้งในภาครัฐกิจเอกชนหรือแม้กระทั่งในหน่วยงานราชการเอง เพราะไม่ว่าองค์กรจะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปในทางใดย่อมต้องเกี่ยวข้องกับตัวบุคคลทั้งสิ้น จึงอาจกล่าวได้ว่าตัวชี้วัดความสำเร็จอย่างยั่งยืนขององค์กรนั้นอยู่ที่ “คุณภาพของคน” ในองค์กรนั้น ๆ

^{๓๐} สมพงษ์ เกษมสิน. การบริหาร (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๗), หน้า ๕-๖.

ก่อนที่องค์กรต่าง ๆ จะเริ่มเห็นความสำคัญของการจัดการทรัพยากรมนุษย์นั้น บุคคลเคยถูกมองเห็นว่าเป็นเพียงแค่ปัจจัยการผลิตหรือให้ความสำคัญเป็นแค่แรงงานหรือกำลังคน แต่ในปัจจุบันบุคคลได้รับการนิยามใหม่พัฒนาความสำคัญเป็น “ทรัพยากรมนุษย์” ส่วนแผนกหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับบุคคลในองค์กรก็กำลังเปลี่ยนบทบาทจาก “งานบริหารงานบุคคลและธุรการ” ไปเป็น “การจัดการทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์” ซึ่งเปลี่ยนจากการจัดการเฉพาะหน้าไปเป็นการใช้กลยุทธ์เข้ารุกอย่างเต็มตัวและต่อเนื่องไปในระยะยาว

ปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้ แพร่หลายอย่างมากในสาขาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ภาคปฏิบัติ (HR Practice) อย่างไรก็ดีตามเรื่องราวต่าง ๆ เหล่านี้ย่อมมีฐานความคิดทางวิชาการเกื้อหนุนอยู่เบื้องหลัง การจะเข้าใจเรื่องเหล่านี้อย่างถ่องแท้ จึงจำเป็นต้องเข้าใจหลักทางความคิดด้วยการทบทวนเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง กับการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ในเบื้องต้นพบว่า มีการพัฒนาตัวแบบเกี่ยวกับเรื่องนี้จากนักคิดนักวิจัยใน ๒ กลุ่มประเทศที่สำคัญ คือ กลุ่มนักคิดในประเทศสหรัฐอเมริกาและกลุ่มนักคิดในสหราชอาณาจักร โดยสามารถจำแนกกลุ่มทางความคิดไว้ ดังนี้

กลุ่มนักคิดในสหรัฐอเมริกา สำหรับกลุ่มนี้มีตัวแบบการจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญจาก ๒ สำนักคิด คือ

ตัวแบบการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์กลุ่มฮาร์วาร์ด (The Harvard model) หรือเรียกว่า กลุ่มแนวคิดแบบ “มนุษยนิยมเชิงพัฒนาการ” (Developmental humanism) เป็นแนวคิดกระแสหลักที่ทรงอิทธิพลและแพร่หลายที่สุด มีรากฐานทางความคิดมาจากสำนักคิด “มนุษยสัมพันธ์” ซึ่งมีจุดเน้นทางความคิดอยู่ที่เรื่องของการสื่อสารในองค์กร การสร้างทีมเวิร์ก และการใช้ความสามารถของแต่ละบุคคลให้เกิดอรรถประโยชน์สูงสุด กล่าวโดยสรุปสำหรับแนวคิดของสำนักนี้แล้ว การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์จะให้ความสำคัญกับเรื่องของการสร้างสัมพันธภาพของคนในองค์กร เพราะการที่จะทำให้องค์กรมีผลประกอบการที่ดีขึ้น องค์กรจะต้องสามารถตอบสนองความต้องการของบุคลากรในองค์กรให้เหมาะสม และเมื่อบุคลากรได้รับการตอบสนองที่ดีขึ้น

ตัวแบบการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์สำนักมิชิแกน (The Michigan School) หรือเรียกอีกนามหนึ่งว่าเป็นแนวคิดแบบ “บริหารจัดการนิยม” (Managerialism) กล่าวคือ เป็นกลุ่มที่เน้นเรื่องของการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ ที่มองการจัดการทรัพยากรมนุษย์ จากมุมมองของฝ่ายจัดการธรรมชาติของฝ่ายจัดการคือ การให้ความสำคัญอันดับแรกที่ผลประโยชน์ตอบแทนที่องค์กรจะได้รับ โดยที่เรื่องของคน และการบริหารจัดการคนเป็นเครื่องมือ ในการที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายเช่นนั้นขององค์กร ดังนั้น จึงมีผู้เรียกแนวคิดการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ของสำนักนี้ว่า เป็นพวก “อรรถประโยชน์-กลไกนิยม” (Utilitarian-instrumentalism) คือมองผลประโยชน์หรือผลประกอบการขององค์กรเป็นหลัก โดยมีการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรให้ไปสู่ผลประกอบการที่เป็นเลิศ

กลุ่มนักคิดในสหราชอาณาจักร สำหรับแวดวงวิชาการด้านการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ ของสหราชอาณาจักร ก็คล้าย ๆ กับสำนักคิดของสหรัฐอเมริกา คือ มีการนำเสนอแนวคิดของ ๒ กลุ่มความคิดที่มีจุดยืนที่แตกต่างกันระหว่าง “กลุ่มอ่อน” กับ “กลุ่มแข็ง” กล่าวคือ

สำหรับกลุ่มที่มีมุมมองแบบอ่อน (Soft) คือ กลุ่มนักคิดที่ทุ่มน้ำหนักความสำคัญไปที่คนมากกว่าการบริหารจัดการ โดยเชื่อว่าบุคลากรทุกคนเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าอยู่ในตนเอง ดังนั้นแนวทางของกลุ่มความคิดนี้จึงมองการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ว่าจะเป็นวิธีการหนึ่งที่จะต้องปลดปล่อยพลังศักยภาพทั้งหมดของทรัพยากรมนุษย์ออกมา การจัดการทรัพยากรมนุษย์แนวนี้ จึงเน้นในเรื่องการสร้างควมไว้วางใจกัน การหาแนวทางที่จะสร้างความรู้สึถึงการมีพันธกิจผูกพัน (commitment) เกี่ยวข้อง (involvement) และการมีส่วนร่วม (participation) ให้เกิดขึ้นในหมู่มวลพนักงาน

สำหรับกลุ่มที่มีมุมมองแบบแข็ง (hard) ก็คือ กลุ่มนักคิดที่ทุ่มน้ำหนักความสำคัญไปที่เรื่องของบริหารจัดการมากกว่าเรื่องของคน ดังนั้น แนวทางของกลุ่มความคิดนี้ จึงมองการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ว่า เป็นภาระงานด้านหนึ่งที่ต้องกระทำเพื่อเพิ่มพูนผลตอบแทนทางเศรษฐกิจให้ได้มากที่สุดจากการใช้ทรัพยากรบุคคลให้เกิดประโยชน์สูงสุด แนวทางที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะทำให้การบริหารจัดการองค์การให้เกิดประสิทธิภาพก็คือ ต้องมีการบูรณาการ (integrate) เรื่องของการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์เข้ากับกลยุทธ์ทางธุรกิจขององค์กร

๒.๓.๒ ความหมายของการจัดการทรัพยากร

การจัดการทรัพยากร คือ การดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพต่อสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ และให้ประโยชน์ต่อมนุษย์ ทั้งในด้านการจัดหา การเก็บรักษา การซ่อมแซม การใช้อย่างประหยัด และการสงวนรักษา เพื่อให้กิจกรรมที่ดำเนินการนั้น สามารถให้ผู้ยั่งยืนต่อมวลมนุษย์และธรรมชาติ โดยหลักการแล้ว การจัดการต้องมีแนวทางการดำเนินงาน ขบวนการ และขั้นตอน รวมทั้งจุดประสงค์ในการดำเนินงานที่ชัดเจนแน่นอน^{๓๑}

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง การดำเนินงานต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านการจัดหา การเก็บรักษา การซ่อมแซม การใช้อย่างประหยัด และการสงวนรักษา เพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น สามารถเอื้ออำนวยประโยชน์แก่มวลมนุษย์ได้ใช้ตลอดไป อย่างไม่ขาดแคลน หรือมีปัญหาใด ๆ หรืออาจจะหมายถึง กระบวนการจัดการ แผนงาน หรือกิจกรรมในการจัดสรรและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อสนองความต้องการในระดับต่าง ๆ ของมนุษย์และเพื่อให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดของการ

^{๓๑} saranukromthai.or.th/sub/book/ ค้นคว้าเมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๖๖.

พัฒนา คือ เสถียรภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพสิ่งแวดล้อมอย่างฉลาด ประหยัด และก่อให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง การดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพต่อสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ และให้ประโยชน์ต่อมนุษย์ ทั้งในด้านการจัดหา การเก็บรักษา การซ่อมแซม การใช้อย่างประหยัด รวมทั้งการสงวน เพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาตินั้น สามารถให้ผลได้อย่างยาวนาน

การจัดการสิ่งแวดล้อม หมายถึง การดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อทำให้สิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัวเรามีผลดีต่อคุณภาพชีวิต นั่นก็คือ จะต้องดำเนินการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาภาวะมลพิษที่จะมีผลต่อการดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุข ปลอดภัยนั่นเอง

การบริหารทรัพยากร คือ กระบวนการวางแผนการใช้ทรัพยากรและวางแผนการจัดสรรงานให้เป็นไปตามความคาดหมาย โดยมีเป้าหมายให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดเท่าที่เป็นไปได้ ตัวอย่างของทรัพยากรก็คือ พนักงาน อุปกรณ์ หรือสิ่งที่จับต้องไม่ได้ เช่น แบรินด์ของสินค้าหรือบริษัท ซึ่งทรัพยากรอาจเป็นอะไรก็ได้ที่จำเป็นต่อการดำเนินการของบริษัท ส่วนการจัดสรร คือ กระบวนการเพื่อมอบหมายงานให้ตรงกับความสามารถของบุคลากรในองค์กร เพื่อให้งานลุล่วงได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด

๒.๓.๓ หลักการสำคัญของการจัดการทรัพยากร

ในแง่จุดประสงค์ของการจัดการทรัพยากรและการจัดการทรัพยากรมนุษย์นั้นมีประเด็นที่น่าสนใจว่า การที่จะเข้าใจในจุดประสงค์ของการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ได้ จะต้องเข้าใจถึงเป้าประสงค์ขององค์กรเสียก่อน หากกล่าวในเชิงปรัชญาที่อาจกล่าวได้ว่าการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ไม่ได้เป็นสิ่งที่ “สมบูรณ์” (absolute) ในของมันเอง แต่ทว่าเป็นสิ่งที่จะต้อง “สัมพัทธ์” (relative) ไปกับปัจจัยควบคุม นั่นคือ นโยบายการบริหารจัดการองค์กร กล่าวง่าย ๆ ก็คือเป้าประสงค์ขององค์กรจะเป็นตัวกำหนดเป้าประสงค์ของการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์

ในทางธุรกิจองค์กรเอกชนแบบจารีตดั้งเดิมมักจะมีเป้าหมายใหญ่ ๆ สำคัญ ๒ ประการ คือ ประการที่ ๑ เป้าหมายของการที่จะต้องสร้างความมั่นใจว่าองค์กรจะอยู่รอดได้พร้อมไปกับความสามารถที่จะมีกำไรในการประกอบธุรกิจได้อย่างเพียงพอ ซึ่งจะเกี่ยวโยงไปถึงบรรดาผู้ถือหุ้น หรือหุ้นส่วนทางธุรกิจที่จะรักษาความเป็นหุ้นส่วนไว้หรือไม่

ประการที่ ๒ องค์กรเอกชนอาจจะต้องแสวงหารูปแบบของการมีความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืน เพื่อที่จะทำให้องค์กรอยู่รอดและมีกำไรที่ต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามในโลกยุคสมัยใหม่ที่มนุษย์และสังคมได้ผ่านวิวัฒนาการและการพัฒนาทางความคิดและวิถีการดำรงชีวิตมาถึงจุดหนึ่ง ทำให้ยังมีสิ่งที่ยังคงต้องพิจารณาให้ความสำคัญเพิ่มเติม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเศรษฐกิจสังคมยุคปัจจุบันที่เกิดพลวัตผลักดันสังคมให้ก้าวสู่การเป็นระบบเศรษฐกิจสังคมบนพื้นฐานความรู้

ประการที่ ๓ การประกอบธุรกิจนั้นมีใช้มุ่งมองแต่เรื่องผลกำไร และความอยู่รอดทางธุรกิจตามแนวคิดแบบจารีตดั้งเดิมได้อีกต่อไป สำหรับกระแสนิยมในปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะเรียกร้องให้เกิดแนวคิดที่ว่า การดำรงอยู่ขององค์กรก็ต้องให้ความสนใจกับผลกระทบที่ตนเองจะก่อให้เกิดขึ้นกับสังคมโดยรวมด้วย ดังนั้น องค์กรธุรกิจเอกชนจะต้องมีเป้าหมายเรื่องความชอบธรรมทางสังคมขององค์กรด้วย

เมื่อองค์กรธุรกิจเอกชนมีเป้าประสงค์ ๓ ประการข้างต้น ได้แก่ การอยู่รอดด้วยผลกำไรที่เพียงพอ การมีขีดความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืน และการมีความชอบธรรมทางสังคม เป้าประสงค์เหล่านี้ย่อมส่งผลต่อเป้าประสงค์ของการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ซึ่งอาจจะสามารถแปลงเป้าประสงค์ใหญ่ระดับองค์กรมาสู่เป้าประสงค์ย่อยในระดับการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งจะสามารถช่วยให้เราเห็นภาพเป้าประสงค์ของการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ได้ ดังนี้ ในแง่ของการที่จะสร้างมั่นใจว่าองค์กรจะสามารถอยู่รอดได้พร้อมไปกับความสามารถที่จะมีกำไรในการประกอบธุรกิจได้อย่างเพียงพอ นั้น การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์จะต้องกำหนดเป้าประสงค์ในแง่ของการสร้างผลิตภาพด้านแรงงานให้เกิดขึ้นภายในองค์กร นั้นย่อมหมายถึงการบริหารทรัพยากรมนุษย์จะต้องทำให้องค์กรเกิดความคุ้มค่าในการลงทุนที่เกี่ยวกับทรัพยากรบุคคลในองค์กร

ในแง่ของการที่องค์กรประสงค์ที่จะมีความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืน การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ก็จะต้องกำหนดเป้าประสงค์ในแง่ของการที่จะทำให้องค์กรพร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น การทำให้องค์กรมีความยืดหยุ่นพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันอย่างยั่งยืนจึงเป็นเป้าประสงค์ที่สำคัญอีกประการของงานด้านการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์

ในแง่ของการที่องค์กรประสงค์ที่จะมีความชอบธรรมทางสังคม ก็ถือเป็นภาระหน้าที่สำคัญของการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่จะต้องมีความหมายที่มุ่งเน้นการสร้างความรู้สึกให้องค์กรให้มีความรับผิดชอบต่อสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรับผิดชอบต่อบุคลากรภายในองค์กรและผลกระทบจากการบริหารทรัพยากรบุคคลของบริษัทที่จะไปมีผลต่อสังคมภายนอก

หากเปิดดูตำราและงานเขียนของผู้รู้ด้านการบริหารทรัพยากรบุคคลแล้ว การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีความสำคัญต่อการสรุปได้หลากหลายประการ ดังนี้

๑. ช่วยทำให้ระบบและวิธีปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น มีการติดต่อประสานงานดียิ่งขึ้น
๒. ช่วยทำให้เกิดการประหยัด ลดความสิ้นเปลืองของวัสดุที่ใช้ในการปฏิบัติงาน
๓. ช่วยลดระยะเวลาของการเรียนรู้งานให้น้อยลง
๔. ช่วยแบ่งเบาภาระหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาหรือหัวหน้าหน่วยงานต่าง ๆ ในการตอบคำถามหรือให้คำแนะนำแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาของตน
๕. ช่วยกระตุ้นบุคลากรให้ปฏิบัติงานเพื่อความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน
๖. ช่วยทำให้บุคคลนั้น ๆ มีโอกาสได้รับความรู้ ความคิดใหม่ ๆ เป็นคนทันสมัยต่อ

ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีใหม่ ๆ

แนวคิดพื้นฐานของการพัฒนาทรัพยากรบุคคลดังกล่าว เป็นไปตามปรัชญาของการพัฒนาบุคคลที่สำคัญ คือ

๑. บุคคลทุกคนมีศักยภาพของตนเองที่สามารถพัฒนาให้เพิ่มพูนขึ้นได้ทั้งด้านความรู้ทักษะ และทัศนคติ ถ้าหากมีแรงจูงใจที่ดีพอ

๒. การพัฒนาศักยภาพของบุคคล ควรดำเนินการโดยยึดหลักสมรรถนะ (competency Based Development)

๓. การพัฒนาทรัพยากรบุคคลจะต้องดำเนินการอย่างเป็นกระบวนการต่อเนื่องเป็นระบบ ตั้งแต่การสรรหา การคัดเลือก สู่ระบบการพัฒนาขององค์กร

๔. วิธีการในการพัฒนาบุคคลมีหลายวิธี จะต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับลักษณะของบุคคล และภารกิจขององค์กร

๕. จัดให้มีระบบการประเมินการพัฒนาความสามารถของบุคคลเป็นระยะ ๆ เพื่อพัฒนาบุคคลบางกลุ่มให้มีความสามารถเพิ่มขึ้นและในขณะเดียวกันก็สนับสนุนให้ผู้มีความรู้ความสามารถสูงได้ก้าวไปสู่ตำแหน่งใหม่ที่ต้องใช้ความสามารถสูงขึ้น

๖. ระบบข้อมูลบุคคลขององค์กรจะต้องครบถ้วน ถูกต้องและทันสมัยสามารถตรวจสอบความก้าวหน้ารายบุคคลได้

๗. การพัฒนาบุคคลจะต้องทำทุกด้าน คือ สุขภาพอนามัย ความรู้ ความสามารถจิตใจและคุณธรรมควบคู่กันไป

๘. องค์กรต้องคำนึงถึงความมั่นคงและความก้าวหน้าของบุคคลควบคู่ไปกับความก้าวหน้าขององค์กร องค์กรจะอยู่ไม่ได้ถ้าขาดบุคคลที่มีกำลังกาย กำลังใจและสติปัญญาที่ทุ่มเทให้กับองค์กร จึงไม่เกินไปนักหากจะกล่าวว่า วัตถุประสงค์หลักของการพัฒนาบุคลากรไม่ว่าจะในภาคเอกชนหรือภาครัฐก็คือการมุ่งให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติงานตามที่องค์กรต้องการ ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว

การที่เราจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการทำงานของบุคคลเพื่อให้เป็นไปในทางที่ต้องการได้นั้น เราจำเป็นต้องพัฒนาบุคลากรในด้านต่าง ๆ อย่างน้อย ๓ ด้าน ประกอบด้วย

๑. ความรู้ (Knowledge)

๒. ทักษะ (Skill)

๓. ทัศนคติ (Attitude)

หรือบางตำราก็ว่าจะมีความเข้าใจ (Understanding) และก็รวมเรียกว่า KUSA KUSA เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาบุคคลในทุกองค์กร ประกอบด้วย

๑. การพัฒนาให้มีความรู้ (Knowledge) เรียนรู้ทำความเข้าใจแล้วจึงนำแนวคิดมาประยุกต์ใช้ การเรียนรู้ จึงไม่ใช่เพียงการรับรู้ที่จำ ๆ มาโดยไม่เข้าใจ

๒. การพัฒนาให้มีความเข้าใจ (Understanding) ต้องทำความเข้าใจข้อมูลต่าง ๆ ทบทวนวิเคราะห์ให้เป็นจุดต่าง ๆ เพื่อตอบตัวเองให้ได้ แล้วจึงเชื่อในแนวคิดนั้น ๆ พร้อมจะนำไปปฏิบัติได้เสมอ

๓. การพัฒนาให้มีความชำนาญ (Skill) เมื่อเรียนรู้และเข้าใจในข้อมูลแล้วต้องมีโอกาสนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประสบการณ์ด้วยตัวเอง ผึกฝนและปฏิบัติบ่อย ๆ จนเกิดความชำนาญเพิ่มพูนสติปัญญาและมีความรอบรู้มากยิ่งขึ้น

๔. การพัฒนาให้มีความทัศนคติที่ดี (Attitude) มีความคิดเชิงสร้างสรรค์คนเราอาจมีความคิดทัศนคติที่เหมือนหรือต่างกันได้ การเปลี่ยนทัศนคติเป็นสิ่งที่ยาก หากองค์กรใดต้องการประสบความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพองค์กร ก็จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติของบุคลากรด้วยการหาเทคนิคหรือแนวทางใหม่ ๆ จัดการความแตกต่างทางความคิดและสร้างวัฒนธรรมหรือมาตรฐานใหม่เป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของคนในองค์กรให้ไปสู่สิ่งที่ดีกว่า การพัฒนาบุคลากรด้านความรู้ นั้น ควรให้ความรู้เกี่ยวกับนโยบายขององค์กรหรือนโยบายของรัฐในกรณีที่เป็นราชการ ความรู้ด้านวิชาชีพความรู้เสริมที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหารและความรู้ใหม่ ๆ ที่จะช่วยให้บุคคลเหล่านั้นสามารถปรับตัวให้ทันกับความก้าวหน้าทางวิทยาการส่วนในด้านทักษะหรือความชำนาญงานหากเน้นการพัฒนาบุคลากรให้ได้ฝึกปฏิบัติงานให้เกิดทักษะความชำนาญเพิ่มขึ้น จะทำให้บุคคลเหล่านั้นสามารถทำงานได้ดีตามมาตรฐาน เป้าหมายหรือตามความคาดหวังของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทำงานได้อย่างคล่องแคล่วรวดเร็วขึ้นกว่าเดิม ทำงานได้อย่างมีคุณภาพที่ดีขึ้นสำหรับการพัฒนาทางด้านทักษะนี้จะมีทั้งทักษะทางการปฏิบัติ ทักษะทางมนุษยสัมพันธ์ และทักษะทางการคิด ส่วนในด้านทัศนคตินั้น บุคลากรจะต้องได้รับการพัฒนาให้เกิดทัศนคติที่ดีและถูกต้องในการทำงาน เช่น การพัฒนาจิตสำนึกและความเข้าใจในการทำงานเพื่อสาธารณะ การทำงานเป็นทีมและมีความสามัคคี (Team Work) สร้างเสริมความรู้สึกรักงานที่ถูกต้องในการทำงาน (Work Attitude) สร้างเสริมจิตสำนึกที่ถูกต้องในการให้บริการแก่ประชาชน (Sense of service) และทัศนคติในการพัฒนาตนเอง (Self - Development) ให้มีความรู้ความสามารถเหมาะสมต่อตำแหน่งหน้าที่ และตื่นตัวตลอดเวลาในการเรียนรู้เพื่อปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงรวมทั้งพัฒนาทางด้านจิตใจควบคู่กันไปด้วยปัจจุบัน

๒.๓.๔ ประเภทหรือองค์ประกอบการจัดการทรัพยากร

ประเภทของการจัดการทรัพยากร ตามหลักการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แบ่งทรัพยากรธรรมชาติ เป็นลักษณะใหญ่ ๒ ประเภท ดังนี้

๑. ทรัพยากรธรรมชาติประเภทใช้แล้วไม่หมดสิ้น ได้แก่ ๑. ประเภทที่คงอยู่ตามสภาพเดิม ไม่มีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ เลย เช่น พลังงานจากดวงอาทิตย์ ลม อากาศ ฝน ใช้เท่าไรก็ไม่มีการเปลี่ยนแปลงไม่รู้จักหมด ๒. ประเภทที่มีการเปลี่ยนแปลงได้ เนื่องจากถูกใช้ไปในทางที่ผิด เช่น ที่ดิน

น้ำ ลักษณะภูมิประเทศ เป็นต้น ถ้าใช้ไม่เป็นจะก่อให้เกิดปัญหาตามมา ได้แก่ การปลูกพืชชนิดเดียวกันซ้ำ ๆ ซาก ๆ ในที่เดิม ย่อมทำให้ดินเสื่อมคุณภาพ ได้ผลผลิตน้อยลง ถ้าต้องการให้ดินมีคุณภาพต้องใส่ปุ๋ยหรือปลูกพืชสลับและหมุนเวียน

๒. ทรัพยากรธรรมชาติประเภทใช้แล้วหมดสิ้นไป ได้แก่ ๑. ประเภทที่ใช้แล้วหมดไป แต่สามารถรักษาให้คงสภาพเดิมไว้ได้ เช่น ป่าไม้ สัตว์ป่า ประชากรโลก ความอุดมสมบูรณ์ของดิน น้ำเสียจากโรงงาน น้ำในดิน ปลาบางชนิดที่ศึกล่าจนหมดไป ซึ่งอาจทำให้เกิดขึ้นใหม่ได้ ๒. ประเภทที่ไม่อาจทำให้มีใหม่ได้ เช่น คุณสมบัติธรรมชาติของดิน พรสวรรค์ของมนุษย์ สติปัญญา เผ่าพันธุ์ของมนุษยชาติ ไม้พุ่ม ต้นไม้ใหญ่ ดอกไม้ป่า สัตว์บก สัตว์น้ำ ๓. ประเภทที่ไม่อาจรักษาไว้ได้ เมื่อใช้แล้วหมดไป แต่ยังสามารถนำมาอุปโภคบริโภคเป็นวัฏจักรเช่นเดิมแล้วนำกลับมาประดิษฐ์ขึ้นใหม่ เช่น โลหะต่าง ๆ สังกะสี ทองแดง เงิน ทองคำ ๔. ประเภทที่ใช้แล้วหมดสิ้นไปนำกลับมาใช้อีกไม่ได้ เช่น ถ่านหิน น้ำมันก๊าซ โอโลหะส่วนใหญ่ ถูกนำมาใช้เพียงครั้งเดียวก็เผาไหม้หมดไป ไม่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ ทรัพยากรธรรมชาติหลักที่สำคัญของโลกและประเทศไทย ได้แก่ ดิน ป่าไม้ สัตว์ป่า น้ำ แร่ธาตุ และประชากรมนุษย์

ประเภทของการจัดการทรัพยากรมนุษย์ตามกระบวนการจัดการทรัพยากร ๔ ประเภท คือ

๑. ทรัพยากรบุคคล (Man) ถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ซึ่งถ้าไม่มีทรัพยากรบุคคลก็จะไม่มีองค์การเกิดขึ้น บุคคลหรือมนุษย์เป็นสัตว์สังคม จึงมีการอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม เป็นครอบครัว และเป็นองค์การ ทำงานร่วมกัน ผู้จัดการที่ดำนเนินงานจะต้องจัดการทรัพยากรบุคคลให้เกิดประสิทธิภาพ โดยจัดบุคลากรให้เหมาะสมกับงานตามที่ตนถนัด และจำนวนบุคคลที่เหมาะสมกับขนาด ประเภทขององค์การ

๒. ทรัพยากรด้านการเงิน (Money) ในครอบครัว เงินได้มาจากรายได้ของสมาชิกในครอบครัว และนำเงินที่ได้ใช้จ่ายในองค์กรอื่น ๆ หากเป็นองค์กรธุรกิจ ร้านค้า ห้างหุ้นส่วน หรือ บริษัท เงินที่นำมาบริหารจัดการ ได้จากเงินส่วนตัวแล้วหรือการระดมเงินทุน ผลกำไรหรือการกู้ยืม ส่วนองค์การของรัฐเงินที่ได้มาจากเงินงบประมาณแผ่นดิน หรือเงินที่องค์กรแต่ละแห่งหามาได้ หรือเงินที่ได้รับบริจาคส่วนองค์การเอกชน เช่น มูลนิธิต่าง ๆ เงินที่ได้ อาจมาจากการบริจาคหรือหารายได้ซึ่งทรัพยากรด้านการเงินขององค์กรมีจำนวนจำกัด ดังนั้น ผู้บริหารต้องจัดการเงินอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

๓. ทรัพยากรเครื่องจักรและอุปกรณ์ (Machines) เช่น ที่ดิน ตัวอาคาร เครื่องจักร อุปกรณ์ ผู้บริหารจัดการต้องดูแลจัดการทรัพยากรให้คุ้มค่าและต้องบำรุง ดูแลรักษาให้พร้อมใช้งานอยู่เสมอ ทรัพยากรประเภทนี้จะมีมากน้อยเพียงใด ก็จะขึ้นอยู่กับขนาดขององค์การว่าขนาดใหญ่ ขนาดกลาง หรือขนาดเล็ก ผู้จัดการต้องดำเนินการเลือกใช้ให้เหมาะสมกับงานและขนาดขององค์การของตน และ

มอบหมายให้เจ้าหน้าที่รับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายและปฏิบัติงานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กรนั้น ๆ

๔. ทรัพยากรวัตถุดิบ (Materials) หมายถึง ปัจจัยการผลิตขององค์กร หรือสินค้าสำเร็จรูปองค์การต่าง ๆ หากมีทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรด้านการเงิน ทรัพยากรเครื่องจักรและอุปกรณ์พร้อม แต่ขาดทรัพยากรด้านวัตถุดิบ องค์กรไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้ เช่น สถานศึกษามีครู อาจารย์ เงิน และเครื่องจักรอุปกรณ์ แต่ไม่มีนักศึกษา สถานศึกษาก็ไม่สามารถผลิตผู้สำเร็จการศึกษาได้ เช่นเดียวกับโรงงานผลิตน้ำตาลไม่มีอ้อยก็ไม่สามารถผลิตน้ำตาลออกมาจำหน่ายได้ เป็นต้น

องค์ประกอบของการจัดการทรัพยากรมนุษย์ เพราะทรัพยากรมนุษย์มีความสำคัญเชิงปัจจัยที่เป็นเหตุและผลให้เกิดการพัฒนาเปลี่ยนแปลงในองค์กรต่าง ๆ ดังนี้

๑. ทำให้นวัตกรรม (Innovation) ต่าง ๆ เข้ามาใช้ในองค์กรอันจะเป็นตัวกระตุ้นการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในองค์กร เพื่อให้สามารถปรับตัวได้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีการปรับเปลี่ยนรวดเร็วและรุนแรงเพิ่มมากขึ้นทุกขณะ

๒. ก่อให้เกิดการเผยแพร่นวัตกรรมนั้น ๆ ให้เป็นที่เข้าใจและยอมรับไปปฏิบัติในวงกว้างขององค์กร

๓. กระตุ้นบุคลากรให้เต็มความพร้อมด้านสมรรถนะ ความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงขององค์กรทั้งในระดับนโยบาย กลยุทธ์ในการดำเนินงาน โครงสร้างการจัดองค์กร ระบบการทำงาน การสร้างนวัตกรรม การเผยแพร่นวัตกรรมและการสร้างความพร้อมในการใช้นวัตกรรมเป็นกุญแจสำคัญของการเพิ่มคุณค่าให้แก่บุคลากรในองค์กรโดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคแห่งสังคมฐานความรู้ (Knowledge Based Society) ยุคที่องค์กรต้องการบริหารจัดการความรู้ (Knowledge Management)

๒.๓.๕ กระบวนการหรือวิธีการจัดการทรัพยากร

กระบวนการหรือวิธีการจัดการทรัพยากรถือว่าเป็นบ่อเกิดแห่งปัจจัยสี่และเครื่องอำนวยความสะดวกสบายในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นที่จะต้องทำการจัดการกับสิ่งแวดล้อม ดังนี้

๑. สิ่งแวดล้อมบางอย่างเป็นสิ่งที่ใช้แล้วสิ้นเปลือง บางชนิดก็มีจำนวนจำกัดและไม่มีทางจะงอกเงยขึ้นมาใหม่ได้ เช่น แร่ธาตุต่าง ๆ เป็นต้น ดังนั้น มนุษย์จึงต้องช่วยกันอนุรักษ์และจัดการกับทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อป้องกันการขาดแคลนและเพื่อมนุษย์จะได้นำมาใช้ประโยชน์ได้นานแสนนาน

๒. ประชากรของโลกมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นทุกวัน แต่ขณะเดียวกันทรัพยากรธรรมชาติมีจำนวนจำกัด ถ้าไม่ช่วยกันบำรุงรักษา ในที่สุดทรัพยากรธรรมชาติเหล่านั้นก็จะหมดไปจากโลกหรือ

ทรัพยากรธรรมชาติบางอย่างไม่สามารถเจริญงอกงามขึ้นมาใหม่ให้ทันต่อความต้องการได้เป็นเหตุทำให้มนุษย์ที่เกิดมาภายหลังได้รับความเดือดร้อนจากการขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติเหล่านั้น

๓. สิ่งแวดล้อมเป็นเครื่องส่งเสริมความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและมีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต ถ้าประเทศไทยหรือกลุ่มชนใดรู้จักการจัดการ และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ หรือยืดอายุการใช้งานออกไปได้มากเท่าใดจะทำให้ประเทศหรือกลุ่มชนนั้นมีสถานะทางเศรษฐกิจที่มั่นคง ประชาชนดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคมของโลกอย่างภาคภูมิใจและสะดวกสบาย

๔. สิ่งแวดล้อมบางชนิดแสดงออกถึงความเจริญงอกงามทางด้านวัฒนธรรม เช่น โบราณวัตถุ โบราณสถานตลอดจนทิวทัศน์ที่สวยงามตามธรรมชาติ ถ้าสิ่งเหล่านี้ไม่ได้รับการทำนุบำรุงดูแลหรือปล่อยให้ถูกทำลายไปก็เท่ากับสัญลักษณ์หรือวัฒนธรรมของชาติถูกทำลายไปด้วย และจะไม่มีสถานที่เพื่อใช้พักผ่อนหย่อนใจ ทำให้การทำงานของคนเต็มไปด้วยความตึงเครียดตลอดเวลา

วิธีการจัดการทรัพยากรบุคคลผ่านการพัฒนาและฝึกอบรมบุคลากร ดังนี้

๑. การนิเทศงาน เป็นให้คำแนะนำแก่บุคลากรเกี่ยวกับงานโดยผู้บริหารหรือหัวหน้าหน่วยงานภายในองค์กร เพื่อให้การดำเนินงานได้ผลดียิ่งขึ้น หรือจัดการนิเทศงานเมื่อพบว่าบุคลากรประสบปัญหาในการปฏิบัติงาน

๒. การให้การค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง โดยการให้คำชี้แนะหรือกระตุ้นจากผู้บริหาร เช่น การจัดมุมวิชาการในองค์กร การอ่านตำรา หรือนิตยสารทางวิชาการ การค้นคว้าหรือวิจัย เป็นต้น

๓. การฝึกอบรม เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงสิ่งใหม่ ๆ ควรส่งเสริมให้บุคลากรเข้ารับการอบรม เช่น มีการเปลี่ยนแปลงระบบการทำงาน โดยการนำเอาเทคโนโลยีใหม่ ๆ จำพวกเครื่องใช้อัตโนมัติในสำนักงาน (Office Automation : O.A.) เข้ามาใช้ช่วยประหยัดแรงงานและเวลาในการปฏิบัติงาน

๔. การสัมมนาทางวิชาการเพื่อเพิ่มพูนความรู้ และเปลี่ยนประสบการณ์แนวความคิดใหม่ ๆ ของบุคลากรที่เข้าสัมมนา

๕. การให้ไปศึกษาดูงานทั้งภายในและภายนอกประเทศตามความเหมาะสมเพื่อจะได้เกิดแนวคิดในการเปรียบเทียบระหว่างองค์กรของตนกับองค์กรภายนอกอื่น

๖. การให้ไปศึกษาต่อองค์การควรส่งเสริมให้บุคลากรไปศึกษาต่อ เพราะการที่บุคลากรมีวุฒิการศึกษาสูงขึ้น ช่วยให้เกิดความมั่นใจในตัวเองจะเป็นที่ยอมรับของผู้ร่วมงานมากขึ้น และยังเป็นโอกาสให้บุคลากรนั้นได้ตำแหน่งเงินเดือนเพิ่มตามความสามารถอีกด้วย

๒.๓.๖ การประยุกต์ใช้หลักการจัดการทรัพยากร

การจัดการทรัพยากรกับสิ่งแวดล้อม ต้องคำนึงถึงทรัพยากรทุกอย่างในเวลาเดียวกัน ไม่ควรแยกพิจารณาเฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่ง เพราะทรัพยากรทุกส่วนมีส่วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างยิ่งใกล้ชิด เพื่อให้การอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ผลสูงสุดหรือเป้าหมายในทุกพื้นที่ หรือทุกบริเวณที่เข้าไปจัดการนั้นจะต้องนำยุทธวิธีทั้งทางตรงและทางอ้อมมาพิจารณา

ร่วมกัน เพื่อคัดเลือกวิธีการที่เหมาะสมและเกิดประโยชน์มากที่สุดเข้าดำเนินการ จัดการไปพร้อม ๆ กัน
หลักสำคัญหรือมาตรการสำคัญในการจัดการทรัพยากร มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ เรียงความสำคัญ (Define priority) ก้าวแรกของการวางแผนทรัพยากรคือ
การแจกแจงงานจากตัวโครงการ ซึ่งอาจจะเริ่มตั้งแต่งานที่เล็กที่สุดไปจนถึงงานที่ใหญ่ที่สุดจำเป็นต้อง
ทำ เมื่อได้บันทึกงานไปแล้ว จึงจะสามารถเรียงลำดับความสำคัญได้

ขั้นตอนที่ ๒ กำหนดเดดไลน์ (Add due dates) อีกขั้นตอนที่สำคัญคือการกำหนดเส้นตาย
ของงาน เมื่อร่วมกับสถานะของความสำคัญ จะทำให้ทีมบริหารเวลาได้ดียิ่งขึ้น เพื่อกำหนดวันส่งงาน
หรือไม่ให้พลาดเส้นตายของงานได้อีกด้วย

ขั้นตอนที่ ๓ ประเมินเวลา (Estimate time) งานบางงานอาจจะต้องใช้เวลามากกว่างาน
อื่น การประมาณเวลาของแต่ละงานจะช่วยให้คุณจัดแจงทรัพยากรได้ดีขึ้น เพื่อระบุเวลาที่จะใช้
และกำหนดหน่วยนับเป็นชั่วโมง

สิ่งแวดล้อมการเพิ่มคุณค่าและใช้คุณค่าที่มีอยู่ และเพิ่มขึ้นของบุคลากรให้เป็นประโยชน์ต่อ
การเติบโตขององค์การเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งยวดต่อความสำเร็จต่อความสำเร็จขององค์การ การพัฒนา
บุคลากรจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อบริษัทและอนาคตขององค์การ ทั้งนี้ วิธีการที่จะช่วยให้บุคลากร
ในหน่วยงานได้รับการพัฒนาทั้งด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติ มีหลายวิธีและหลายรูปแบบ ซึ่ง
โดยทั่วไปแล้วการพัฒนาบุคลากรมีแนวทางหลักในการดำเนินการ ๓ แนวทาง คือ

๑. การให้การศึกษาเรียนรู้ (Education Learning) การให้การศึกษาเป็นเครื่องมือและ
กระบวนการอย่างต่อเนื่องที่จะช่วยให้บุคลากรมีความเจริญงอกงามปรับตัวได้ ดำเนินชีวิตดี และมีความ
เปลี่ยนแปลงในทางที่พึงประสงค์ ซึ่งอาจเป็นการศึกษาที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติในวิถีชีวิตการทำงาน
การศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาในระบบโรงเรียน ตลอดจนการศึกษาในระบบมหาวิทยาลัย
ทั้งในและต่างประเทศในการพัฒนาบุคลากรขององค์การ การให้การศึกษาอาจทำได้โดยให้ทุน และ
หรืออนุญาตให้บุคลากรไปศึกษาต่อในหลักสูตรระยะสั้น ระยะกลางและการให้ไปศึกษาปริญญาและ
หลังปริญญา การให้การศึกษาจึงเป็นการลงทุนที่สำคัญทั้งขององค์การและตัวบุคลากรเอง

๒. การฝึกอบรม (Training) การฝึกอบรมเป็นกระบวนการที่จัดขึ้นเพื่อให้บุคลากรได้เรียนรู้
และเสริมสร้างทักษะ ความชำนาญ โดยมีวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งในการยกมาตรฐานการ
ปฏิบัติงานในหน้าที่ที่อยู่ในความรับผิดชอบให้ดียิ่งขึ้น อันจะทำให้องค์ประกอบประสบความสำเร็จตาม
เป้าหมายที่ตั้งไว้ ขณะเดียวกันก็มุ่งหวังให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและหรือทัศนคติในการ
ปฏิบัติงานของบุคคล โดยในการจัดการฝึกอบรมนั้น มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้บุคคลมีสมรรถนะ
ความรู้ ความชำนาญที่จำเป็นต่อความต้องการขององค์การ

๓. การพัฒนาบุคลากร (Employee Development/Staff Development) การพัฒนา

การดำเนินชีวิตด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อเพิ่มและขยายโลกทัศน์สำหรับการปฏิบัติงานและปฏิบัติตนทั้งในงานและในสังคมส่วนรวมให้แก่บุคลากร ซึ่งรวมถึงการมอบหมายงานพิเศษการสอนงานการให้คำปรึกษา แนะนำ การเป็นพี่เลี้ยง การสับเปลี่ยนหมุนเวียนหน้าที่การงานการจัดการทัศนศึกษาดูงาน การมอบหมายให้ประชุมแทนและการมอบหมายให้เข้าร่วมกิจกรรมสังคมอื่น ๆ ซึ่งมีวิธีการต่าง ๆ ดังกล่าวหากเลือกใช้ผสมผสานกันกับ ๒ แนวทางข้างต้น ก็จะช่วยทำให้ระบบการพัฒนาบุคลากรขององค์การมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

๒.๔ แนวคิดตลาดการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวจากท้องคัรสหประชาชาติได้จัดประชุมว่าด้วยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้คือการท่องเที่ยวหมายถึงการเดินทางที่มีค่า ๓ คำ เป็นเงื่อนไขในการท่องเที่ยว คือ ๑. การท่องเที่ยวจะต้องมีการเดินทาง หมายถึง การเดินทางจากสถานที่หนึ่ง ไปยังสถานที่หนึ่งโดยใช้ยานพาหนะนำไปเป็นระยะทางไกลหรือใกล้ก็ได้ ๒. การท่องเที่ยวจะต้องมีจุดหมายปลายทาง หมายถึง มีสถานที่ที่เลือก เดินทางไปเยือนและใช้ช่วงเวลาหนึ่งอยู่ ณ ที่นั้นมักมีสถานที่ที่มีความสวยงามทางทัศนียภาพมาก หรือเป็นสถานที่ที่มีรากฐานทางประวัติศาสตร์ ๓. การท่องเที่ยวจะต้องมีจุดหมาย หมายถึง มีจุดประสงค์ในการในการเดินทางไม่ใช่เพื่อประกอบอาชีพหรือไปอยู่ประจำ แต่มีความมุ่งหมายในการเดินทางอย่างอื่น โดยผู้เดินทางอาจมีจุดหมายในการเดินทางมากกว่า ๑ อย่างก็ได้ การท่องเที่ยวเป็นการเดินทางที่ทำให้นักท่องเที่ยวมีความเพลิดเพลินสนุกสนาน โดยที่นักเดินทางนั้นคือนักท่องเที่ยว การเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว ด้วยความสมัครใจตามวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ได้ ที่ไม่ใช่เพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้

การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว เพื่อทำการศึกษาและพักผ่อนหย่อนใจหรือก่อให้เกิดการกระทำ ร่วมกันของมนุษย์ทั้งทางธรรมชาติและทางสังคมจนเป็นเหตุดึงดูดใจให้เดินทางไปศึกษาและ ท่องเที่ยวตามแหล่งต่าง ๆ

การท่องเที่ยวในปัจจุบันถือได้ว่าการท่องเที่ยวมีความสำคัญทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง มีความร่วมมือระหว่างประเทศในอันที่จะสนับสนุนส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้มีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น โดยแยกเป็นประเด็น ดังนี้ ที่มาของแนวคิด ความหมาย หลักการสำคัญ ประเภทหรือองค์ประกอบ กระบวนการหรือวิธีการ การประยุกต์ใช้หลักการตลาดการท่องเที่ยวตามลำดับ

๒.๔.๑ ที่มาของแนวคิด

แนวคิดมุ่งตลาด (The Marketing concept) มุ่งเน้นลูกค้า และแสวงหากำไรจากความพึงพอใจสูงสุดของลูกค้าอย่างมีประสิทธิภาพกว่าคู่แข่ง แนวคิดทางด้านลูกค้า (The Customer

concept) เน้นความต้องการส่วนตัวเฉพาะลูกค้าแต่ละราย สร้างคุณค่าสัญญาว่าลูกค้าได้รับสิ่งที่ดีที่สุดตลอดชีพ สร้างความภักดีต่อบริษัท

ฟิลลิป คอตเลอร์ ความสำคัญของฟิลลิป คอตเลอร์ในศาสตร์การตลาด ฟิลลิป คอตเลอร์ (Philip Kotler) เกิดเมื่อปีค.ศ.๑๙๓๑ จบการศึกษาระดับปริญญาโทจากมหาวิทยาลัยชิคาโก (University of Chicago) และปริญญาเอกจากสถาบันเทคโนโลยีแห่งรัฐแมสซาชูเซตส์ (MIT) ทางด้านเศรษฐศาสตร์และการศึกษาขั้นสูงกว่าปริญญาเอกทางด้านคณิตศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด และทางด้านวิทยาศาสตร์ทางพฤติกรรม (Behavioural Science) ที่มหาวิทยาลัยแห่งรัฐชิคาโก ขณะนี้เป็นอาจารย์ประจำที่มหาวิทยาลัยนอร์ธเวสเทิร์น (Kellogg Graduate School of Management) ฟิลลิป คอตเลอร์ (Philip Kotler) ได้นำเสนอการนำหลักการตลาดทั้งหลายไปประยุกต์ใช้ในโลปัจจุบัน ทั้งทางด้านธุรกิจทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ (E-Business) รูปแบบทางการตลาดขององค์กรและคุณค่าต่อลูกค้าและเป็นที่ปรึกษาในด้านของการวางแผนและกลยุทธ์ทางการตลาด การวางผังองค์กรทางด้านการตลาดและการตลาดระหว่างประเทศ ให้กับบริษัทเช่น ไอบีเอ็ม (IBM) เจเนอรัลอิเล็กทริก (General Electric) เอทีแอนด์ที (AT&T) ฮันนีเวลล์ (Honeywell) ธนาคารแห่งชาติอเมริกา (Bank of America) สายการบินสวิสแอร์ (SAS Airlines) บริษัทมิชลิน (Michelin) โมโตโรลา (Motorola) และบริษัทฟอร์ด (Ford)

ประการแรก ฟิลลิป คอตเลอร์ (Philip Kotler) เขาเป็นผู้ที่เปลี่ยนการอธิบายทางด้านการตลาด จากกิจกรรม (activity) ไปสู่การให้ความสำคัญที่การสร้างความสำเร็จจากการตลาดคืองานทางด้านการผลิต (work of production) ประการที่สอง ฟิลลิป คอตเลอร์ (Philip Kotler) ได้ต่อยอดความคิดของ ปีเตอร์เอฟ. ดรักเกอร์ (Peter F. Drucker) ในการเปลี่ยนความคิดทางการตลาดจากเดิมมุ่งเน้นที่ราคาและการกระจายสินค้า (price and distribution) ไปสู่การเน้นที่พบความต้องการของลูกค้า (meeting customers's need) และประโยชน์ที่จะได้รับจากผลิตภัณฑ์และบริการ (benefits receives from a product or service) และ ประการสุดท้าย ฟิลลิป คอตเลอร์ (Philip Kotler) เป็นผู้ขยายขอบเขตของการตลาดให้กว้างขึ้น จากการรับรู้เดิมในมิติของการตลาดว่า เกี่ยวข้องสัมพันธ์ขบวนการสื่อสารและแลกเปลี่ยน (process of communication and exchange) หากแต่ ฟิลลิป คอตเลอร์ (Philip Kotler) ได้ขยายกรอบความคิดเหล่านี้ให้ได้เห็นว่าการตลาดนั้น สามารถเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับเรื่องอื่นใดที่ไม่เกี่ยวข้องกับธุรกิจได้เช่นกัน อาทิเช่น การกุศล พรรคการเมือง เป็นต้น

แนวคิดทฤษฎีทางการตลาดของผู้บริโภคสินค้าและบริการนั้น เป็นการตลาดที่มุ่งขายสินค้าและบริการ แต่ที่จริงแล้วการตลาดไม่จำเป็นต้องมุ่งไปทางทำกำไรเพียงอย่างเดียว อันที่จริงแล้วองค์กรใด ๆ ที่ต้องเกี่ยวข้องกับสาธารณะก็ล้วนจำเป็นต้องใช้การตลาดเข้าช่วยทั้งนั้น แม้แต่องค์กรศาสนาซึ่งต้องการเผยแพร่ธรรมะให้ถึงชาวบ้าน แต่ ฟิลลิป คอตเลอร์ (Philip Kotler) เรียกสิ่งว่าเป็นการตลาดอย่างหนึ่งเช่นกัน ดังนั้น สามารถกล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่า การตลาดนั้น สามารถนำไปใช้ในการเผยแพร่

อะไรก็ได้ นับตั้งแต่สินค้าไปจนถึงความคิด ซึ่งเรียกกันว่าการตลาดเชิงสังคม (social marketing) เป็นการตลาดที่ไม่ได้มุ่งหวังกำไรแต่อยากปลูกฝังความคิดหรือพฤติกรรมบางอย่างที่เห็นว่าดีให้แก่ผู้บริโภค ประกอบด้วย ๖ แนวคิด ดังนี้

๑. แนวคิดการผลิต (The Production Concept) นับเป็นแนวคิดที่เก่าแก่ที่สุดในการดำเนินธุรกิจ ซึ่งใช้ได้ดีเมื่อมีความต้องการซื้อ มากกว่าความต้องการขาย และเน้นการปรับปรุงคุณภาพการผลิตให้ต้นทุนต่ำลง เพื่อขายสินค้าในราคาต่ำกว่าคู่แข่ง แนวคิดนี้ถือว่า ผู้บริโภคนิยมสินค้าที่หาซื้อได้แพร่หลายทั่วไป และราคาถูก แนวคิดเช่นนี้มักถูกนำไปใช้ในประเทศที่กำลังพัฒนา ซึ่งผู้บริโภคมักจะสนใจตัวสินค้ามากกว่ารูปแบบ

๒. แนวคิดผลิตภัณฑ์ (The Product Concept) ผู้บริโภคจะให้ความสำคัญต่อคุณภาพมากกว่าราคา และในขณะเดียวกัน ผู้ผลิตเองก็เน้นไปที่การปรับปรุงพัฒนา ผลิตภัณฑ์อยู่เสมอแนวคิดนี้ถือว่าผู้บริโภคชอบสินค้าที่มีคุณภาพดีที่สุด อย่างไรก็ตามผู้ผลิตสินค้า หรือบริการที่ใช้แนวความคิดนี้มักจะหลงใหลไปกับสินค้าของตน จนอาจมองข้ามความต้องการที่แท้จริงของผู้บริโภค

๓. แนวคิดการขาย (The Selling Concept) ต้องมีการกระตุ้นการขายด้วยวิธีการในลักษณะต่าง ๆ เช่น ลดแลกแจกแถม เพื่อให้ซื้อมากขึ้น ปัจจุบันแนวคิดเช่นนี้มักจะถูกใช้ในสินค้าที่ขายยาก หรือไม่ได้อยู่ในความคิดที่จะซื้อเลย (unsought goods) ดังนั้น แนวความคิดนี้จึงมุ่งไปที่การขายเชิงรุก และความพยายามในการส่งเสริมการตลาด แนวความคิดนี้ตั้งข้อสันนิษฐานว่า ลูกค้ามีความเฉื่อยในการซื้อ หรือบางครั้งอาจรู้สึกต่อต้านการซื้อ ดังนั้น ฝ่ายการตลาดจึงมีหน้าที่ต้องเกลี้ยกล่อมให้ซื้อ และเชื่อว่าบริษัท มีเครื่องมือการส่งเสริมการตลาดที่สามารถใช้กระตุ้นให้เกิดการซื้อ บริษัทที่ใช้แนวความคิดนี้ยกตัวอย่างเช่น บริษัท coca-cola โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้ขายสินค้าได้มากขึ้น ขายให้ผู้คนจำนวนมากขึ้น ให้บ่อยขึ้น และให้ได้เงินมากขึ้น เพื่อให้ได้กำไรมากขึ้น

๔. แนวคิดมุ่งตลาด (The Marketing concept) แนวคิดนี้เกิดขึ้นเมื่อกลางปี ๑๙๕๐ ซึ่งแนวคิดต่าง ๆ ที่ผ่านมานั้นจะเป็นการผลิตแล้วขาย แต่แนวคิดมุ่งตลาดนี้ยึดหลัก มุ่งเน้นลูกค้าและแสวงหากำไรจากความพึงพอใจของลูกค้า มิใช่เป็นการตามล่าหาลูกค้า หรือการหาลูกค้าให้เหมาะกับผลิตภัณฑ์แนวคิดการผลิตแนวคิดผลิตภัณฑ์และ แนวคิดการขายนั้น มีข้อจำกัดสำหรับการใช้ใน ปัจจุบัน กล่าวคือ แนวคิดการตลาดใช้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายองค์กร เริ่มต้นจากการตรวจสอบความจำเป็น และความต้องการต่างๆของกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย และนำเสนอสิ่งที่ต้องการนั้น โดยพยายามสร้างความพึงพอใจให้กลุ่มลูกค้าเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพกว่าคู่แข่ง ประสานกิจกรรมต่างๆที่จะกระทบต่อลูกค้ากลุ่มนั้นเพื่อสร้างความพึงพอใจสูงสุด

๕. แนวคิดทางด้านลูกค้า(The Customer concept) ส่วนแนวคิดทางด้านลูกค้าจะมุ่งเน้นความต้องการส่วนตัวเฉพาะลูกค้าแต่ละราย เพื่อเสริมสร้างความภักดีของลูกค้าที่มีต่อบริษัท ตลอดจนสร้างคุณค่าที่ลูกค้าได้รับให้ตลอดชีพถ้าเป็นไปได้

๖. แนวคิดทางการตลาดเพื่อสังคม (The Societal marketing concept)แนวคิดการตลาดเพื่อสังคม มีจุดเริ่มต้นเช่นเดียวกับแนวคิดการตลาดในรูปแบบอื่น

๒.๔.๒ ความหมายของตลาดการทองเที่ยว

ความหมายและขอบเขตของการตลาดตลาด (Market) ความหมายของ ฟิลลิป คอตเลอร์ (Philip Kotler) หมายถึง ที่ใดก็ตาม ทั้งที่เป็นสถานที่หรือไม่มีสถานที่ ที่มีอุปสงค์และอุปทาน ในสินค้าหรือบริการมาพบกัน จนทำให้เกิดราคาที่มาจากกลไกตลาด โดยเศรษฐกิจในระบบตลาดนี้ยอมรับการเปลี่ยนแปลงของราคา เช่น การที่ราคาลดลงโดยอัตโนมัติเมื่อมีการเสนอขายสินค้าเป็นต้น ทางด้านทฤษฎีนั้นเห็นว่าเศรษฐกิจในระบบตลาดที่แท้จริงนั้น จำเป็นต้องประกอบไปด้วยเงื่อนไขต่าง ๆ ดังนี้ คือ ผู้ผลิตสินค้าที่มีขนาดเล็ก ผู้บริโภคจำนวนมากรวมถึง มาตรการในการกีดกันการเข้าตลาดที่น้อย เงื่อนไขเหล่านี้ถ้ามีครบทั้งหมดจะถือว่าเป็นตลาดที่สมบูรณ์ซึ่งพบได้มากในโลกปัจจุบัน^{๓๒} คำตลาด จึงมีความหมายครอบคลุมถึงลูกค้าหลายกลุ่ม รวมทั้งตลาดที่มีตัวตนโดยลักษณะทางกายภาพ และตลาดที่ไม่มีตัวตนในกายภาพ (ตลาด Digital) ตลอดจนตลาดขนาดใหญ่ที่มีหลายๆตลาดย่อยซึ่งมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์อยู่ในธุรกิจนั้นขอบเขตของการตลาด (The Scope of Marketing) การตลาดเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ การส่งเสริม และการส่งมอบสินค้า หรือบริการให้กับผู้บริโภคและองค์กร การธุรกิจต่างๆ นักการตลาดมีหน้าที่กระตุ้นความต้องการ ซื้อผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ของบริษัทตลอดจนรับผิดชอบต่อ

มนัส สุวรรณ ได้กล่าวถึงความหมายของการจัดการการท่องเที่ยวไว้^{๓๓} ดังนี้

การจัดการท่องเที่ยว หมายถึง การกระทำอย่างมีเป้าหมายที่สอดคล้องกับหลักการ ทฤษฎี และแนวคิดที่เหมาะสม ยิ่งไปกว่านี้ยังต้องคำนึงถึงสภาพ ที่แท้จริง รวมทั้งข้อจำกัดต่าง ๆ ของสังคม และสภาพแวดล้อม การกำหนดแนวทาง มาตรการ และแผนปฏิบัติการที่ดีต้องคำนึงถึงกรอบความคิดที่ได้กำหนดไว้ มิฉะนั้นแล้วการจัดการท่องเที่ยวจะดำเนินไปอย่างไร้ทิศทางและประสบความล้มเหลว

การจัดการท่องเที่ยว หมายถึง การวางแผนการท่องเที่ยว และดำเนินการให้เป็นไปตามแผน โดยมีการจัดองค์การบริหารงานบุคคล การอำนวยการ และการควบคุมอย่างเหมาะสม เพื่อให้เป็นไปตามแผนที่ได้วางไว้พร้อมทั้งมีการประเมินผลการท่องเที่ยวด้วย

การตลาดการท่องเที่ยว^{๓๔} หมายถึง ความพยายามของหน่วยงานหรือผู้ประกอบการธุรกิจที่จะวิเคราะห์ให้ทราบว่าตนเองมีทรัพยากรการท่องเที่ยวและบริการการท่องเที่ยวอะไรบ้างที่จะ

^{๓๒} Kotler, P.& Armstrong, G. (2006). Principles of marketing. (11th ed.). New Jersey : Pearson education), P.๑๑.

^{๓๓} มนัส สุวรรณ และคณะ. การจัดการการท่องเที่ยว. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๑), หน้า ๑๗.

^{๓๔} อ้อแล้ว, บุญเลิศ ตั้งจิตวัฒนา. วิธีการถ่ายทอดความรู้ : ธุรกิจนำเที่ยว, ๒๕๕๕, หน้า ๑๗.

สามารถขายให้แก่นักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มได้ และจึงใช้ส่วนผสมการตลาดการท่องเที่ยวจูงใจให้นักท่องเที่ยวเหล่านั้น เกิดความต้องการอยากเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวและซื้อบริการการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนั้น โดยทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวได้รับผลกำไร ความต้องการจากความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

๒.๔.๓ หลักการสำคัญของการตลาดการท่องเที่ยว

หลักการสำคัญของการตลาดการท่องเที่ยว โดยเริ่มต้นจากองค์ประกอบของส่วนผสมทางการตลาด (๔P's) ว่าเป็นตัวกระตุ้นหรือสิ่งเร้าทางการตลาดที่กระทบต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อ โดยแบ่งออกได้ดังนี้

ผลิตภัณฑ์ (Products) ที่ต้องมีคุณภาพและรูปแบบดีไซน์ตรงตามความต้องการของลูกค้าหรือสินค้าหรือบริการที่บุคคลและองค์กรซื้อไปเพื่อใช้ในกระบวนการผลิตสินค้าอื่น ๆ หรือในแนวทางการประกอบธุรกิจ หรือหมายถึงสินค้าหรือบริการที่ผู้ซื้อสินค้าหรือบริการที่ผู้ซื้อไปเพื่อใช้ในการผลิต การให้บริการ หรือดำเนินงานของกิจการ^{๓๕} หรือแม้ผลิตภัณฑ์จะเป็นองค์ประกอบตัวเดียวในส่วนประสมของการตลาดก็ตาม แต่เป็นตัวสำคัญที่มีรายละเอียดที่จะต้องพิจารณาอีกมากมาย ดังนี้ เช่น ความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ (Produce Variety) ชื่อตราสินค้าของผลิตภัณฑ์ (Brand Name) คุณภาพ ของผลิตภัณฑ์ (Quality) การรับประกันผลิตภัณฑ์ (Warranties) และการรับคืนผลิตภัณฑ์ (Returns)

ราคา (Pricing) ต้องเหมาะสมกับตำแหน่งทางการแข่งขันของสินค้าและสร้างกำไรในอัตราที่เหมาะสมสู่กิจการหรือจำนวนเงินที่ถูกเรียกเก็บเป็นค่าสินค้าหรือบริการหรือผลรวมของมูลค่าที่ผู้ซื้อทำการแลกเปลี่ยนเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์จากการมีหรือการใช้ผลิตภัณฑ์สินค้าหรือบริการหรือนโยบายการตั้งราคา (Pricing Policies หรือมูลค่าของสินค้าและบริการที่วัดออกมาเป็นตัวเงิน การกำหนดราคามีความสำคัญต่อกิจการมาก กิจการไม่สามารถกำหนดราคาสินค้าเองได้ตามใจชอบ การพิจารณาราคาจะต้องกำหนดต้นทุนการผลิต สภาพการแข่งขัน ถ้าไรที่คาดหวัง ราคาของคู่แข่ง ดังนั้นกิจการจะต้องเลือกกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการกำหนดราคาสินค้าและบริการ ประเด็นสำคัญจะต้องพิจารณาเกี่ยวกับราคาได้แก่ ราคาสินค้าที่ระบุในรายการหรือราคาที่ระบุ (List Price) ราคาที่ให้ส่วนลด (Discounts) ราคาที่มีส่วนยอมให้ (Allowances) ราคาที่มีช่วงระยะเวลาที่การชำระเงิน (Payment Period) และราคาเงื่อนไขให้สินเชื่อ (Credit Terms)

ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) ก็เน้นช่องทางการกระจายสินค้าที่ครอบคลุมและทั่วถึงสามารถเข้าถึงกลุ่มลูกค้าเป้าหมายทุกส่วนได้เป็นอย่างดีหรือเป็นช่องทางการจัดจำหน่ายเป็นเส้นทาง

^{๓๕} ณัฐ อีรนพโพธิ์, ความพึงพอใจของผู้รับเหมาต่อส่วนประสมทางการตลาดผลิตภัณฑ์คอนกรีตผสมเสร็จของโรงงานซีแพคแฟรนไชส์ สาขาจอมทอง, (บัณฑิตวิทยาลัย, เชียงใหม่, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. บริหารธุรกิจการตลาด), ๒๕๕๔. หน้า ๔๒.

เคลื่อนย้ายจากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภคหรือลูกค้า ซึ่งอาจผ่านคนกลางหรือไม่ผ่านก็ได้ ในช่องทางการจัดจำหน่ายประกอบด้วย ผู้ผลิต ผู้บริโภค หรือผู้ใช้ทางอุตสาหกรรม (Industrial User) หรือลูกค้าทางอุตสาหกรรม (Industrial Consumer) และคนกลาง (Middleman) โลจิสติกส์ทางการตลาด เป็นการวางแผนการปฏิบัติตามแผนและการควบคุมการเคลื่อนย้ายสินค้าจากจุดเริ่มต้นไปยังจุดที่ต้องการ เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าโดยมุ่งผลกำไร หรือกลยุทธ์ทางการตลาดในการทำให้มีผลิตภัณฑ์ไว้พร้อมจำหน่าย สามารถก่ออิทธิพลต่อการพบผลิตภัณฑ์ แน่นอนว่าสินค้าที่มีจำหน่ายแพร่หลายและง่ายที่จะซื้อจะทำให้ผู้บริโภคนำไปประเมินประเภทของช่องทางที่นำเสนออีกอาจก่ออิทธิพลต่อการรับรู้ภาพพจน์ของผลิตภัณฑ์ หรือ ช่องทางการจัดจำหน่ายที่เกี่ยวข้องกับ หน่วยเศรษฐกิจต่างๆ ที่มีส่วนร่วมในกระบวนการนำพาสินค้าจากผู้ผลิตไปสู่มือผู้บริโภค ซึ่งการตัดสินใจเลือกช่องทางการจัดจำหน่ายที่เหมาะสม มีความสำคัญต่อกำไรของหน่วยธุรกิจ รวมทั้งมีผลกระทบต่อการกำหนดส่วนผสมทางการตลาดที่เกี่ยวข้องอื่นๆ เช่น การตั้งราคา การโฆษณา เกรตสินค้า หรือ การกระจายสินค้าเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายตัวสินค้า จากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภค หรือผู้ใช้ทางอุตสาหกรรม การขนส่งและการเก็บรักษาตัวสินค้า ภายในธุรกิจใดธุรกิจหนึ่งและระบบช่องทางการจัดจำหน่ายของธุรกิจนั้น

การส่งเสริมการตลาด (Promotion) ที่เน้นทั้งการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ส่งเสริมการขาย และการตลาดโดยตรง ซึ่งสามารถเรียกว่า ๔P ซึ่งนำไปสู่การได้ครอบครองส่วนแบ่งทางการตลาดที่เพิ่มขึ้นตามเป้าหมายของกิจการนั่นเอง ระดับที่สองคือการตลาดที่มุ่งเน้นทางด้านของการสร้างประสบการณ์ที่ดีน่าประทับใจให้กับลูกค้า ก็จะนำไปสู่การสร้างความผูกพันทางด้านอารมณ์ที่แนบแน่นต่อผู้บริโภคแบบสนิทแนบแน่น โดยผลลัพธ์ที่คาดหวังจากกิจการในการดำเนินกลยุทธ์ทางการตลาดระดับที่สองนี้ คือกิจการจะสามารถมีส่วนแบ่งการตลาดในจิตใจของลูกค้าสูงขึ้นเมื่อเทียบกับคู่แข่ง หรือ เป็นกิจกรรมติดต่อสื่อสารไปยังตลาดเป้าหมายเพื่อเป็นการให้ความรู้ ชักจูง หรือเป็นการเตือน ความจำเป็นของตลาดเป้าหมายที่มีต่อตราสินค้าและผลิตภัณฑ์สินค้าหรือบริการ การโฆษณา การส่งเสริมการขาย หรือเป็นเครื่องมือการสื่อสารเพื่อสร้างความพึงพอใจต่อตราสินค้าหรือบริการความคิด ต่อบุคคลโดยใช้เพื่อจูงใจ ให้เกิดความต้องการเพื่อเตือนความทรงจำ ในผลิตภัณฑ์โดยคาดว่าจะมีอิทธิพลต่อความรู้สึก ความเชื่อ และพฤติกรรมการซื้อ

สรุปแสวงหากำไรจากความพึงพอใจสูงสุดของลูกค้าอย่างมีประสิทธิภาพ การแลกเปลี่ยนเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์จากการมีหรือการใช้ผลิตภัณฑ์สินค้าหรือบริการ การเปลี่ยนความคิดทางการตลาดจากเดิม มุ่งเน้นที่ราคาและการกระจายสินค้า ไปสู่การเน้นที่พบความต้องการของลูกค้า และประโยชน์ที่จะได้รับจากผลิตภัณฑ์และบริการ

๒.๔.๔ ประเภทหรือองค์ประกอบตลาดการท่องเที่ยว

รูปแบบการท่องเที่ยวไว้ ดังนี้

๑. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้ การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อ การรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

๒. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นการท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมการเกษตรเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวหลัก สามารถดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยว มีการจัดระบบการให้บริการไว้รองรับ นักท่องเที่ยวที่ได้มาตรฐาน และเป็นการสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร รวมทั้งมีการวางแผนป้องกัน และแนวทางแก้ไขปัญหาลผลกระทบที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ

๓. การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวเพื่อการชมหรือสัมผัส ศิลปวัฒนธรรมแขนงต่าง ๆ รวมทั้งงานเทศกาล ประเพณี ตลอดจนเที่ยวชมมรดกทางประวัติศาสตร์ ที่เป็นแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และศาสนสถาน สามารถแบ่งได้เป็นการท่องเที่ยว เชิงศิลปกรรม ประเพณี และแหล่งประวัติศาสตร์

๔. การท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์และวัฒนธรรมพื้นถิ่น เป็นการท่องเที่ยวเพื่อแสวงหาการ สัมผัสโดยตรงกับคนที่มีเชื้อชาติและภูมิหลังทางวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากตัวนักท่องเที่ยว ไม่ใช่การ สัมผัสผ่านสิ่งประดิษฐ์ทางวัฒนธรรม

๕. การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกีฬาเป็นการท่องเที่ยวเพื่อบำบัดโรค บำรุงสุขภาพกาย หรือสุขภาพจิต การออกกำลังกายหรือการเล่นกีฬาเพื่อรักษาสุขภาพ รวมทั้งการท่องเที่ยวเชิงผจญภัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในกิจกรรมย่อยของการเล่นกีฬาด้วย

สาระสำคัญของระบบ และองค์ประกอบของการท่องเที่ยว เป็นกระบวนการทางสังคม และเศรษฐกิจที่มีองค์ประกอบหลัก ๑ ด้าน คือ ๑.ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว ๒.บริการการท่องเที่ยว ๓.การตลาดท่องเที่ยว ซึ่งแยกกล่าวแต่ละประเด็น คือ แหล่งท่องเที่ยว บริการท่องเที่ยว ตลาดการ ท่องเที่ยว การให้บริการแก่นักท่องเที่ยวทั้งในประเทศไทย โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้ให้คำ จำกัดความที่เกี่ยวข้องบางส่วน^{๓๖}

องค์ประกอบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว หมายถึง ธุรกิจและบริการสิ่งอำนวยความสะดวกทุกประเภท ที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยว ดังนี้

๑. การคมนาคมขนส่ง การท่องเที่ยวจะเกิดขึ้นโดยปราศจากการเดินทางเห็นจะไม่ได้ การ คมนาคมจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่จะทำให้การท่องเที่ยวขยายตัวจนกลายเป็นอุตสาหกรรม

^{๓๖} สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. การดำเนินการกำหนดนโยบายการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, รายงานขั้นสุดท้าย. (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์บริการวิชาการ, ๒๕๔๒), หน้า ๙.

๒. ที่พัก เมื่อมีการเดินทางก็จำเป็นต้องมีการพักแรม ซึ่งถือว่าอุตสาหกรรมที่พักเป็นอุตสาหกรรมที่ทำรายได้เป็นอันดับสองรองจากอุตสาหกรรมของที่ระลึก

๓. ร้านอาหารภัตตาคาร กิจกรรมร่วมที่ต้องเกิดในระหว่างที่นักท่องเที่ยวเดินทาง ยิ่งใหญ่หรือเป็นสถานที่ ที่มีวัฒนธรรม ประเพณี กิจกรรม ที่น่าสนใจซึ่ง ณ ที่นั้นมีสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการท่องเที่ยวที่เพียงพอสำหรับสนองความต้องการและความพอใจแก่ผู้มาเยือน

๔. บริการนำเที่ยวเป็นธุรกิจที่ดำเนินการเกี่ยวกับการเดินทาง อำนวยความสะดวกในการเดินทางให้แก่นักท่องเที่ยว

๕. สิ่งดึงดูดใจเพื่อการท่องเที่ยว ทั้งสิ่งดึงดูดใจที่เป็นธรรมชาติ และที่มนุษย์ สร้างขึ้น

๖. ร้านขายของที่ระลึกและสินค้าพื้นเมือง เป็นธุรกิจที่ทำรายได้สูงสุดเมื่อเปรียบเทียบกับธุรกิจอื่นในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

๗. ความปลอดภัย ก็เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญมากเช่นกัน

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวเป็นสรรพสิ่ง รองรับในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว เพื่อให้การเดินทางท่องเที่ยวเป็นไปด้วยความสะดวกสบายปลอดภัย โดยสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว แบ่งออกได้ ๒ ประเภท คือ

๑. สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวโดยตรง เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเพื่อรองรับการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะ ได้แก่ การอำนวยความสะดวกในการเข้าออกประเทศ การให้บริการการท่องเที่ยว

๒. สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวโดยอ้อม เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในประเทศแล้ว แม้จะไม่มีนักท่องเที่ยว รัฐบาลก็ต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวก เหล่านี้ให้แก่ประชาชนของตน ส่วนการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวถือเป็นผลพลอยได้ประกอบด้วย สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ จำเป็นต่อการยังชีพของประชาชน สิ่งอำนวยความสะดวกด้านความปลอดภัย เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่รัฐบาลให้ความปลอดภัยทั้งร่างกายทรัพย์สินและการเดินทางแก่ประชาชนและนักท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกด้านอื่น ๆ เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่เสริม หรือสนับสนุนเพิ่มความสะดวกสบายแก่นักท่องเที่ยว

เป็นแหล่งท่องเที่ยวเป็นจุดที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยว ซึ่งต้องประกอบด้วยองค์ประกอบหลาย ๆ อย่างผสมผสานกันทั้งสถานที่ บรรยากาศ ภูมิประเทศ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวมีความสำคัญในการดึงดูดใจคนให้ชื่นชม สะดวก เดินทางไปมาง่ายตลอดทั้งปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน

สรุปแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพองค์ประกอบสำคัญ ๓ ประการ ได้แก่ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านคมนาคมขนส่งที่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ เพื่อช่วยสนับสนุนให้

นักท่องเที่ยวสามารถเดินในเส้นทางท่องเที่ยวในแหล่งที่ท่องเที่ยวอย่างสะดวกสบาย มีความสุขปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

๒.๔.๕ กระบวนการหรือวิธีการตลาดการท่องเที่ยว

กระบวนการหรือวิธีการตลาดการท่องเที่ยว ที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้กำหนดเงื่อนไขสากลของการเดินทางท่องเที่ยวไว้ว่าการเดินทางใด ๆ ก็ตามที่มีลักษณะ ๓ ประการ คือ การเดินทางจากที่อยู่อาศัยไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว การเดินทางนั้นเป็นไปด้วยความสมัครใจ หรือความพึงพอใจของผู้เดินทางเองไม่ใช่เป็นการถูกบังคับ และเป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ตามที่มีใช่เพื่อการประกอบอาชีพหรือการหารายได้^{๓๓๗} นอกจากนี้ อนุชา เล็กสกุลติกุล ได้กล่าวเพิ่มเติมว่าการท่องเที่ยวเป็นกระบวนการทางสังคมและกระบวนการทางเศรษฐกิจที่มีองค์ประกอบย่อยหลัก ๓ ด้าน คือ ด้านทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว บริการการท่องเที่ยวและตลาดการท่องเที่ยว ซึ่งแต่ละองค์ประกอบย่อมมีความสัมพันธ์กันจะเกิดขึ้น เมื่อนักท่องเที่ยวได้ไปใช้ประโยชน์จากทรัพยากรการท่องเที่ยว เพื่อนันทนาการหรือเพื่อทัศนศึกษา^{๓๓๘}

การบริหารจัดการทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ ควรจะมีรูปแบบการบริหาร ๒ ระดับ คือระดับแนวนอนซึ่งประกอบด้วยหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐที่เกี่ยวข้องและระดับแนวตั้งคือหน่วยงานของรัฐใน ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น รวมทั้งองค์กรที่ไม่ใช่ของรัฐบาลแต่มีบทบาทสำคัญใน การเป็นตัวแทนปกป้องผลประโยชน์ส่วนรวม และสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร แรงงาน ความรู้ ตามอำนาจของผู้คนในท้องถิ่นได้ ซึ่งการบริหารงานควรครอบคลุมในเรื่องต่าง ๆ

การที่การท่องเที่ยวของไทยมีมาตรฐานและสามารถแข่งได้ในระดับสากล ผู้บริหารจัดการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและเอกชนควรต้องมองการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบและตระหนักถึงความเป็นอันหนึ่ง อันเดียวกันของระบบ เพราะทุกส่วนล้วนมีความสำคัญระบบการท่องเที่ยวไม่ใช่เป็นอุตสาหกรรม แต่เป็นระบบเริ่มต้นจากนักท่องเที่ยวมีความต้องการในการเดินทางท่องเที่ยวด้วยเหตุผลและแรงกระตุ้นแตกต่างกันไปจากนั้นจึงเริ่มหาข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ แล้วจึงตัดสินใจเดินทางจากที่อยู่เดิม โดยอาศัยการคมนาคมรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งไปยังจุดหมายปลายทาง และ ณ จุดหมายปลายทางแห่งนั้นนักท่องเที่ยวเก็บเกี่ยวประสบการณ์จากการเข้าร่วม กิจกรรมต่าง ๆ มากมายการท่องเที่ยวมี ๒ ส่วน คือ

๑. เกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยน โดยนักท่องเที่ยวซื้อบริการจากภาคเอกชน

^{๓๓๗} อารณีย์ วิวัฒนาภรณ์. กาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในจังหวัดราชบุรี, การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๖), หน้า ๙.

^{๓๓๘} อนุชา เล็กสกุลติกุล. แนวความคิด นโยบายและแผนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, รายงานการวิจัย. (กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, ๒๕๔๑), หน้า ๑.

๒. ไม่มีการแลกเปลี่ยน ไม่ได้มีไว้เพื่อขาย แต่หากเป็นสาธารณสมบัติ เช่น ขายหาที่สวยงามคนไทยที่มีความเอื้ออาทร วัฒนธรรมไทยที่มีความเป็นเอกลักษณ์ สิ่งเหล่านี้อยู่นอกเหนือ การควบคุมของภาคเอกชน และเป็นส่วนที่ต้องแบ่งปันและใช้ร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวและ เจ้าของบ้าน ซึ่งส่วนนี้ทำให้ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวมีลักษณะแตกต่างจากการขายสินค้าอื่น ๆ เพราะจะต้องมีการพึ่งพาอาศัยกัน ต้องอาศัยความร่วมมืออย่างใกล้ชิด การท่องเที่ยวจึงจะนำไปสู่ทุกฝ่าย

๒.๔.๖ การประยุกต์ใช้หลักการตลาดการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดจากกิจกรรมของมนุษย์โดยเป็นการเดินทางด้วยความสมัครใจในการไปสถานที่อื่นเป็นการชั่วคราว ส่วนการตลาดการท่องเที่ยวคือความพยายามของหน่วยงานหรือผู้ประกอบการธุรกิจที่จะวิเคราะห์ให้ทราบว่าตนเองมีทรัพยากรการท่องเที่ยวและการบริการการท่องเที่ยวอะไรบ้างที่จะสามารถขายให้แก่นักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มได้ และจึงใช้ส่วนผสมการตลาดการท่องเที่ยวจูงใจให้นักท่องเที่ยวเหล่านั้น เกิดความต้องการอยากเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวและซื้อบริการการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้น ส่วนการประยุกต์ใช้หลักการตลาดการท่องเที่ยว มีผู้ประกอบการการท่องเที่ยวอยู่มากมาย เป็นธุรกิจภาคเอกชนที่มีความก้าวหน้าในการประกอบกิจการและมีการแข่งขันสูง ดังนั้น ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวจำเป็นต้องศึกษาผู้บริโภคเพื่อกำหนดตลาดเป้าหมายของตน วางแผนและบริหารแผนงานการตลาดให้มีประสิทธิภาพตลอดจนพัฒนาแผนการตลาดเพื่อให้ได้ผลกำไรสูงสุดและสร้างความพึงพอใจสูงสุดให้แก่ลูกค้าของตน^{๓๙}

การพัฒนาการตลาดตามธรรมชาติของพัฒนา ศิริโชติบัณฑิต^{๔๐} กล่าวว่า ในการบริหารงานกิจกรรมต่าง ๆ กิจกรรมต่าง ๆ ทางการตลาดเพื่อให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้น กิจกรรมหรือองค์กรธุรกิจต่าง ๆ จะต้องมีแนวความคิดหรือแนวทางในการปฏิบัติงานอย่างกว้าง ๆ ไว้เพื่อไม่ให้เกิดการจัดสรรทรัพยากรทั้งหมดของกิจการในการสร้างสรรค์ การกระตุ้นและก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่ลูกค้าในระดับที่กิจการสามารถมีกำไรตามที่กำหนดไว้

การตลาดการท่องเที่ยวจากในอดีตมาถึงปัจจุบันนี้ ได้ประยุกต์หรือมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมหรือสถานการณ์ทางการตลาดในยุคนั้น ๆ ว่ามีวัตถุประสงค์ที่จะมุ่งเน้นไปในทิศทางใด แนวความคิดทางการตลาดการท่องเที่ยวจึงสามารถแบ่งได้ออกเป็น ๕ แนวคิด^{๔๑} คือ

^{๓๙} ฉลองศรี พิมลสมพงศ์. การวางแผนและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๒, หน้า ๓.

^{๔๐} พัฒนา ศิริโชติบัณฑิต. การตลาดวิวัฒนาการท่องเที่ยวไทย (กำแพงเพชร : มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, ๒๕๓๔, หน้า ๓๖.

^{๔๑} สุภา พรจุรังศักดิ์. แนวทางการพัฒนาการตลาดเพื่อการท่องเที่ยวตลาดน้ำบางน้อย จังหวัดสมุทรสงคราม. งานปริญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว, มหาวิทยาลัยนเรศวร (พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๕๔, หน้า ๒๒.

๑. แนวคิดมุ่งการผลิต เป็นแนวความคิดแบบดั้งเดิมที่มุ่งเน้นไปในเรื่องของ การปรับปรุงการผลิตให้ดีขึ้น เพื่อให้ได้ต้นทุนต่อหน่วยต่ำที่สุดภายใต้การผลิตสินค้าให้ได้ปริมาณมากที่สุด โดยจะไม่นำถึงความต้องการของผู้บริโภค โดยคิดเพียงว่าผู้บริโภคทั้งหลายต่างมีความชอบพอเหมือนกัน หรือนิยมผลิตภัณฑ์ที่มีการขายกันอย่างแพร่หลายในตลาด

๒. แนวคิดมุ่งผลิตภัณฑ์ แนวความคิดนี้จะเน้นไปในเรื่องของ การปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์ให้ดีที่สุด โดยผู้บริโภคมีความชอบพอในผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่ให้คุณค่าสูงสุดเมื่อทำการเปรียบเทียบกับราคาของสินค้าที่เสนอขาย และได้รับการออกแบบสินค้าที่มีความแตกต่างไปจากสินค้ารายอื่น ๆ ในตลาด

๓. แนวคิดมุ่งการขาย แนวคิดนี้มีข้อสมมติฐานที่ว่าโดยปกติวิสัยของผู้บริโภคทั่ว ๆ ไป แล้วจะไม่พยายามแสวงหาซื้อสินค้าที่ไม่จำเป็นมาใช้ แต่เราก็คouldสามารถที่จะทำการชักจูงใจให้มาซื้อสินค้าเหล่านี้ได้ไม่ยาก ดังนั้น กิจกรรมการทั้งหลายจะมุ่งเน้นไปที่วิธีการขายต่าง ๆ โดยมีการจัดฝึกอบรมเทคนิคการขายให้แก่พนักงานขาย เพื่อใช้ความสามารถในการกระตุ้นให้ผู้บริโภคเกิดความสนใจและมีความต้องการในสินค้าของบริษัทเอง

๔. แนวคิดมุ่งการตลาด เป็นแนวคิดที่นิยมนำเอามาใช้กันมากในปัจจุบัน โดยเน้นไปที่เรื่องของ การค้นหาความจำเป็นและความต้องการของผู้บริโภค

๕. แนวคิดมุ่งการตลาดเพื่อสังคม เป็นแนวคิดที่ใหม่ที่สุดของการตลาดในยุคปัจจุบันที่กล่าวไว้ว่าหน่วยงานธุรกิจไม่ควรจะมุ่งแต่ตอบสนองความจำเป็นและความต้องการของผู้บริโภคเพียงอย่างเดียว บริษัทควรที่จะต้องคำนึงถึงกิจกรรมการณรงค์รักษาสีงแวดล้อมของท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ สังคมประเทศชาติ และโลกด้วย เช่น การไม่ปล่อยของเสียลงในคูคลองสาธารณะ ไม่ทำการผลิตสินค้าที่ก่อมลภาวะทางสิ่งแวดล้อมทั่ว ๆ ไป มีจริยบรรณในการทำธุรกิจ และมีการคืนกำไรสู่สังคมโดยรวม ซึ่งในปัจจุบันนี้สภาวะแวดล้อมของโลกของเราได้รับผลกระทบในเรื่องสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ การขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติ อันเนื่องจากการทำลายสิ่งแวดล้อมในรูปแบบต่าง ๆ มีทั่วไปและเป็นไปอย่างมากมาย จึงทำให้เกิดการรณรงค์ การต่อต้านการทำลายธรรมชาติ และมีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นกว่าเดิม ดังนั้น การตื่นตัวลักษณะนี้ องค์กรธุรกิจเอกชนต่าง ๆ ซึ่งเป็นผู้ประกอบการต่างก็เริ่มให้ความสนใจในการบริหารการตลาดที่มุ่งช่วยเหลือทางด้านสังคมกันมาก

๒.๕ แนวคิดการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการสื่อสารในระบบเปิดซึ่งเป็นการสื่อสารสองทางระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคลชุมชนหรือองค์การในการดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งหรือหลายกิจกรรมทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งการมีส่วนร่วมจะเกี่ยวข้องกับกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนาาร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมการดำเนินการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนรับผลประโยชน์

โดยมีเป้าหมายเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกันของกลุ่มและเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีความรู้สึก ร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มด้วย^{๔๒} การมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นหลักการสากลที่อารยประเทศให้ความสำคัญ และเป็นหลักที่สังคมไทยให้ความสนใจเพื่อพัฒนาการเมืองเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามหลักการธรรมาภิบาลที่ภาครัฐจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ เพื่อสร้างความโปร่งใสและเพิ่มคุณภาพการตัดสินใจของภาครัฐให้ดีขึ้น และเป็นที่ยอมรับร่วมกันของทุก ๆ ฝ่าย^{๔๓} โดยกล่าวถึงที่มาของแนวคิด ความหมาย หลักการสำคัญ ประเภทหรือองค์ประกอบ กระบวนการหรือวิธีการและการประยุกต์ใช้หลักการมีส่วนร่วม

๒.๕.๑ ที่มาของแนวคิด

การมีส่วนร่วมคือการเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกภาคส่วนร่วมมือกันตัดสินใจ การดำเนินกิจกรรม การติดตามตรวจสอบ และการประเมินผลร่วมกันเป็นไปอย่างอิสระภาพ เสมอภาค นำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขพัฒนางานเพื่อพัฒนาหรือใช้ความคิดสร้างสรรค์และความเชี่ยวชาญของแต่ละคนในการแก้ปัญหาของชุมชนและพัฒนางานในกลุ่มให้มีความโปร่งใสและให้มีประสิทธิภาพยิ่ง ๆ ขึ้น นอกจากนั้น การมีส่วนร่วมยังกล่าวถึงกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนาในลักษณะของการเข้าร่วมการจัดการตั้งแต่การเข้าร่วมตัดสินใจร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์และร่วมติดตามการประเมินผล ในรูปของชุมชนที่ได้ประโยชน์หรือผลกระทบโดยตรงจากการพัฒนา

แนวคิดการมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการวางแผนของผู้ได้รับผลกระทบ สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าประชาชนผู้เกี่ยวข้องสามารถชี้ให้เห็นประเด็นหรือสมมติฐานที่ซ่อนเร้นอยู่ ซึ่งอาจเป็นแนวทางนำไปสู่ข้อสรุปที่มีประสิทธิผล โดยช่วยให้สามารถค้นพบข้อผิดพลาด พร้อมทั้งให้ความรู้และประสบการณ์เฉพาะเรื่องในระดับท้องถิ่นที่มีคุณค่า^{๔๔}

แนวคิดการมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์ ผู้ดำเนินโครงการได้ให้ความช่วยเหลือสังคม โดยได้จัดสรรงบประมาณต่าง ๆ ให้แก่ชุมชนที่ได้รับผลกระทบ การมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์เป็นกระบวนการมีส่วนร่วมที่สอดคล้องกับ Szentendre ที่ได้กล่าวว่า กระบวนการมีส่วนร่วมมีอยู่ ๔

^{๔๒} ยุพากร รูปงาม . การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงานงบประมาณในการปฏิรูประบบราชการ. กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๕, หน้า ๕.

^{๔๓} กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร,สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข . การมีส่วนร่วมของประชาชน. เอกสารประกอบการประชาสัมพันธ์, วันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๔๙.

^{๔๔} เสถียร รุจิรวนิชและคณะ . องค์ประกอบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ได้รับผลกระทบในโครงการ **ทอส่งก๊าซธรรมชาติ**. รายงานการวิจัย,วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม ปีที่ ๖ เล่มที่ ๒ กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๕๓ (กรุงเทพมหานคร : สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๓), หน้า ๕๗.

ขั้นตอน ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการหรือดำเนินการ การมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบ^{๔๕}

แนวคิดการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม เป็นขั้นตอนการมีส่วนร่วมในช่วงระหว่าง การก่อสร้างโครงการ ซึ่งการก่อสร้างได้เกิดผลกระทบต่อประชาชน เช่น ผลกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวัน ผลกระทบที่ทำให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งปลูกสร้าง ผลกระทบต่อการประกอบอาชีพ ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การที่ผู้ได้รับผลกระทบเข้าไปมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ นั้น สอดคล้องกับทวิงส์ ศรีบุรี ที่กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมหมายถึงการเปิดโอกาสรับรู้ข่าวสาร รับฟัง และร่วมแสดงความคิดเห็นในรูปแบบต่าง ๆ ต่อการเตรียมการของโครงการหรือการดำเนินการที่จะเกิดขึ้น^{๔๖}

๒.๕.๒ ความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง กระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริมชักนำและสร้างโอกาสให้กับประชาชนทั้งส่วนบุคคล กลุ่มชน ชุมชน สมาคม มูลนิธิและองค์การอาสาสมัคร เข้ามามีบทบาทในการดำเนินการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลาย ๆ เรื่องแล้วแต่กรณี ^{๔๗}

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี ได้ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วม เป็นกิจกรรมในการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณา การตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบ ในเรื่องต่าง ๆ อันเป็นผลกระทบมาถึงตน^{๔๘}

ยุพาพร รูปงาม ได้ให้คำจำกัดความว่า การมีส่วนร่วมไว้ว่าคือกระบวนการให้บุคคลเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนาว่า ร่วมคิดตัดสินใจ แก้ปัญหาด้วยตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของบุคคล แก้ไขปัญหาพร้อมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุนติดตามการปฏิบัติงานขององค์การและบุคคลที่เกี่ยวข้อง^{๔๙}

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ ได้ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่มซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้

^{๔๕} Szentendre.Homepage. Awakening Participatory : Principles of Participation.

Retrieved, ๑๙๙๖, P. ๑๒๘-๑๓๐.

^{๔๖} ทวิงส์ ศรีบุรี. การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. (กรุงเทพมหานคร : บริษัท มายด์ พับลิชชิ่ง จำกัด, ๒๕๓๙), หน้า ๑๘๓.

^{๔๗} ไพรัตน์ เตชะรินทร์. นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภณการพิมพ์, ๒๕๒๗, หน้า ๕.

^{๔๘} ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. การพัฒนาชุมชนจากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. (กรุงเทพมหานคร : บางกอกบล็อก, ๒๕๒๖), หน้า ๒๕.

^{๔๙} อ่างแล้ว, ยุพาพร รูปงาม. การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงานงบประมาณในการปฏิรูประบบราชการ, ๒๕๔๕, หน้า ๖.

กระทำการให้บรรลุจุดหมายของกลุ่มนั้นกับทั้งทำให้เกิดความมีส่วนร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย^{๕๐}

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา ได้ให้คำจำกัดความของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วม คือการที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ไม่เคยได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ หรือเข้าร่วมการตัดสินใจหรือเคยเข้าร่วมด้วยเล็กน้อยได้เข้าร่วมด้วยมากขึ้นเป็นไปอย่างมีอิสรภาพ เสมอภาค มิใช่มีส่วนร่วมอย่างผิวเผิน แต่เข้าร่วมด้วยอย่างแท้จริงยิ่งขึ้นและการเข้าร่วมนั้นต้องเริ่มตั้งแต่ขั้นแรกจนถึงขั้นสุดท้ายของโครงการ^{๕๑}

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน ได้กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าร่วมอย่างแข็งขันและอย่างเต็มที่ของกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในทุกขั้นตอนของโครงการหรืองานพัฒนาชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมในอำนาจการตัดสินใจและหน้าที่ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมเข้าร่วมจะเป็นเครื่องประกันว่า สิ่งที่มีส่วนได้เสียต้องการที่สุดนั้นจักได้รับการตอบสนองและทำให้มีความเป็นไปได้มากขึ้นว่าสิ่งที่ทำไปนั้นจะตรงกับความต้องการที่แท้จริงและมั่นใจมากขึ้นว่าผู้เข้าร่วมทุกคนจะได้รับประโยชน์เสมอหน้ากัน^{๕๒}

สฤณี ธีรภักดิ์ ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนาในลักษณะของการเข้าร่วมการจัดการ ตั้งแต่การเข้าร่วมตัดสินใจร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์และร่วมติดตามการประเมินผล ในรูปของชุมชนที่ได้ประโยชน์หรือผลกระทบโดยตรงจากการพัฒนา^{๕๓}

ปรัชญา เวสารัชช์ ได้สรุปความหมายด้านการดำเนินงานโครงการการมีส่วนร่วม หมายถึง การทำงานร่วมกันกับกลุ่มเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยความตั้งใจ โดยกระทำการงานดังกล่าวในห้วงเวลาและลำดับเหตุการณ์ที่ทรงประสิทธิภาพ โดยให้ผู้เข้าร่วมได้ใช้ความคิด ความรู้ความสามารถ แรงงานสนับสนุนหรือการจัดการทรัพยากร เช่น เงินทุนวัสดุในกิจกรรมการพัฒนา^{๕๔}

^{๕๐} นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา.(กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๗), หน้า ๑๘๓.

^{๕๑} นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณี ตัวอย่าง , (กรุงเทพมหานคร : ๕๙๘ Print, ๒๕๔๖), หน้า ๔.

^{๕๒} วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. การพัฒนาชนบทไทย ,(กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๑), หน้า ๑๐.

^{๕๓} สฤณี ธีรภักดิ์. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม, ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์, ๒๕๔๗), หน้า ๙.

^{๕๔} ปรัชญา เวสารัชช์. การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท. (กรุงเทพมหานคร : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๘), หน้า ๕.

ส่วนด้านการจัดการ ชินรัตน์ สมสืบ ได้ให้ความหมายว่า การที่กลุ่มของประชาชนก่อให้เกิดการรวมตัวที่สามารถจะกระทำการตัดสินใจใช้ทรัพยากรและมีความรับผิดชอบในกิจกรรมที่กระทำโดยกลุ่มในประเด็นการตัดสินใจ หมายถึงเป็นการเข้าร่วมอย่างแข็งขันของประชาชนในการดำเนินการตัดสินใจในทุกระดับและทุกรูปแบบของกิจกรรมต่าง ๆ ทางด้านเศรษฐกิจสังคมและการเมืองและโดยเฉพาะในบริบทของกระบวนการวางแผนที่มีการกำหนดรูปแบบ^{๕๕}

จากการศึกษาจำกัดความและแนวคิดข้างต้น สามารถสรุปความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชนในความหมายกว้าง หมายถึงการทำงานร่วมกันกับกลุ่มเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมกระทำการตัดสินใจใช้ทรัพยากรและมีความรับผิดชอบในกิจกรรมที่กระทำโดยกลุ่มให้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณา การตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบถึงตัวประชาชนเอง การมีส่วนร่วมจึงเป็นหัวใจของการเสริมสร้างพลังการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มและเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มด้วย ^{๕๖}

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การ หมายถึง การส่งเสริมสนับสนุนและเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมโครงการขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ในการร่วมคิด ร่วมวิเคราะห์ปัญหา ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมตัดสินใจ ร่วมติดตามตรวจสอบการดำเนินงาน รวมทั้งร่วมรับผลประโยชน์หรือผลกระทบจากการพัฒนา

การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกภาคส่วนร่วมมือกันตัดสินใจ การดำเนินกิจกรรม การติดตามตรวจสอบ และการประเมินผลร่วมกันเป็นไปอย่างอิสระภาพ เสมอภาค นำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขพัฒนางานเพื่อพัฒนาหรือใช้ความคิดสร้างสรรค์และความเชี่ยวชาญของแต่ละคนในการแก้ปัญหาของชุมชนและพัฒนางานในกลุ่มให้มีความโปร่งใสและให้มีประสิทธิภาพยิ่ง ๆ ขึ้น

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนาในลักษณะของการเข้าร่วมการจัดการตั้งแต่การเข้าร่วมตัดสินใจร่วมปฏิบัติร่วมรับผลประโยชน์และร่วมติดตามการประเมินผล ในรูปของชุมชนที่ได้ประโยชน์หรือผลกระทบโดยตรงจากการพัฒนา

^{๕๕} ชินรัตน์ สมสืบ. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท. (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๙), หน้า ๒๓.

^{๕๖} พระมหาสุณทร ปุญญา. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลบางขุน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสยาม, ๒๕๒๖), หน้า ๗.

๒.๕.๓ หลักการสำคัญของการมีส่วนร่วม

หลักการสำคัญของการมีส่วนร่วมซึ่งประกอบด้วยประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนต่อเนื่อง ซึ่งก่อให้เกิดต้นทุนในการดำเนินการมากพอสมควร อย่างไรก็ตามข้อดีของการมีส่วนร่วม คือการก่อให้เกิดการผลิตนโยบายและบริการสาธารณะที่สอดคล้องกับความต้องการของสาธารณชนเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดสรรทรัพยากรของสาธารณะให้สูงขึ้นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนก่อให้เกิดประโยชน์ต่าง ๆ ดังนี้^{๕๗}

๑. เพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจกระบวนการปรึกษาหารือกับสาธารณชนช่วยให้เกิดความกระจ่างในวัตถุประสงค์และความต้องการของโครงการหรือนโยบายนั้น ๆ

๒. ช่วยลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา การให้ประชาชนมีส่วนร่วมมาตั้งแต่ต้นในการดำเนินงานสามารถที่จะลดความล่าช้าและลดค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งของประชาชนได้

๓. การสร้างฉันทามติ (Consensus Building) โครงการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถที่จะสร้างข้อตกลงที่มั่นคงและยืนยาวและการยอมรับระหว่างกลุ่ม ลดความขัดแย้งทางการเมืองและสร้างให้เกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจของรัฐ

๔. ความสำเร็จและผลในการปฏิบัติของโครงการ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทำให้คนเรามีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของ การตัดสินใจนั้นซึ่งจะได้รับความร่วมมือจากประชาชน

๕. การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าหรือหลีกเลี่ยงความขัดแย้งที่รุนแรง

๖. ความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นวิถีทางที่จะนำไปสู่ความชอบธรรมและการดำรงอยู่ของความชอบธรรม

การมีส่วนร่วมมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนและการพัฒนาชุมชนหลายประการ ได้แก่ เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญสอดคล้องกับปรัชญาแนวความคิดและหลักการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน เป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จนโยบายของรัฐบาลในเรื่องการกระจายอำนาจ นำไปสู่การพึ่งตนเองของชุมชน ทำให้ดำเนินการพัฒนาชุมชนได้ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของประชาชนและชุมชน เป็นการพัฒนาศักยภาพของบุคคลกลุ่มและองค์กรในชุมชนให้มีประสิทธิภาพ เป็นการสร้างความพึงพอใจร่วมกัน ทำให้การพัฒนามีความชอบธรรม ทำให้เกิดความรักหวงแหนรับผิดชอบและเป็นเจ้าของชุมชน ถือว่าเป็นกระบวนการสำคัญในการสนับสนุนส่งเสริม การเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน ให้ประสบผลสำเร็จเพื่อช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาล เพราะการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมเป็นการพัฒนาของคนในชุมชนโดยคนในชุมชนและเพื่อคนในชุมชนอย่างแท้จริง รัฐบาลเป็นเพียงผู้สนับสนุนในบางส่วนเท่านั้น

^{๕๗} สถาบันพระปกเกล้า. การมีส่วนร่วมของประชาชน.(กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๕), หน้า ๑๗.

การมีส่วนร่วมของประชาชนทำให้เกิดประโยชน์ที่หลากหลาย ทั้งทางด้านบุคคล สังคม ชุมชนและหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ โดยเป็นไปตามวิธีการมีส่วนร่วมแต่ละประเด็น ซึ่งในภาพรวมก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตัวบุคคลในการพัฒนาศักยภาพสังคมชุมชนเกิดการพึ่งพาตนเอง เกิดความรัก ห่วงแหนรับผิดชอบและเป็นเจ้าของชุมชน เพิ่มคุณภาพการตัดสินใจสร้างฉันทามติลดกระแสการต่อต้าน หลีกเลี่ยงความขัดแย้ง ลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา มีการรวมพลังเกิดความสัมพันธ์เป็น การแบ่งเบาภาระของรัฐบาล ซึ่งจะทำให้บรรลุมิติประสงค์ในการผ่องถ่ายกระจายอำนาจสู่ประชาชน ท้องถิ่น

จากความหมายของการมีส่วนร่วมข้างต้น จะเห็นว่านักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมาย แตกต่างกันในที่นี้ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ของไพรัตน์ เตชะรินทร์ ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน^{๕๔} ดังนี้

๑. เพื่อร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมทั้งความต้องการของชุมชน
 ๒. เพื่อร่วมคิดหาสร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชนหรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนหรือสนองความต้องการของชุมชน
 ๓. เพื่อร่วมวางนโยบายหรือแผนงานหรือโครงการหรือกิจกรรมเพื่อจัดและแก้ไขปัญหา ตลอดจนสนองความต้องการของชุมชน
 ๔. เพื่อร่วมการตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
 ๕. เพื่อร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
 ๖. เพื่อร่วมลงทุนในกิจกรรมหรือโครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเอง
 ๗. เพื่อร่วมปฏิบัติตามนโยบายและแผนงานโครงการและกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมาย
 ๘. เพื่อร่วมควบคุมติดตามประเมินผลและร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้
- โดยเอกชนและรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ตลอดไป

นอกจากนี้ อคิน รพีพัฒน์ ยังได้แบ่งลักษณะหรือวัตถุประสงค์การมีส่วนร่วมของประชาชน ออกเป็น ๕ ระดับ^{๕๕} คือ

๑. เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและความต้องการของชุมชนตลอดจน เรียงลำดับความสำคัญของปัญหาร่วมกับผู้ปฏิบัติงานในสนาม (Organizer)

^{๕๔} อ่างแล้ว, ไพรัตน์ เตชะรินทร์. นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การ พัฒนาชนบท. ๒๕๒๗, หน้า ๖-๗.

^{๕๕} อคิน รพีพัฒน์. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย, (กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภารพิมพ์, ๒๕๒๕), หน้า ๑๐๔-๑๑๑.

๒. เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุแห่งปัญหาและแนวทางต่าง ๆ ที่อาจนำมาใช้ในการแก้ปัญหา

๓. เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาแนวทางและวิธีการที่จะใช้ในการแก้ปัญหาและวางแผนเพื่อแก้ปัญหาร่วมกันกับผู้ปฏิบัติงานสนาม

๔. เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนเพื่อแก้ปัญหา

๕. เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามผลการปฏิบัติงานร่วมกับผู้ปฏิบัติงานในสนาม

๒.๕.๔ ประเภทหรือองค์ประกอบการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนาร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์ความรู้และความชำนาญร่วมกับวิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องการมีส่วนร่วมของประชาชนที่แท้จริง จึงหมายถึง การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนเองในการจัดการและควบคุมการใช้ทรัพยากร และปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม และการตัดสินใจต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) เป็นแนวความคิดใหม่ที่มีรากฐานมาจากแนวคิดของระบอบประชาธิปไตย เป็นกระแสนิยมความคิดที่ทำให้ผู้คนในสังคมตระหนักว่าการดำเนินกิจการใด ๆ ก็ตาม ผู้ที่ได้รับผลกระทบและมีส่วนได้เสียควรเป็นผู้มีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นและเสนอแนะความคิด การปฏิบัติงานประชาสัมพันธ์ในยุคปัจจุบันจึงต้องประยุกต์แนวคิดให้ตอบรับกับแนวคิดประชาธิปไตย โดยต้องสร้างกระบวนการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนอันเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติงาน และเป็นส่วนสำคัญของแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนกลุ่มที่มีส่วนได้เสียและได้รับผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต ดังนั้น การพัฒนาจึงเริ่มจากความต้องการของชุมชนแทนความต้องการของหน่วยงานภาครัฐรูปแบบของการมีส่วนร่วม การที่ประชาชนภายในพื้นที่ที่มีการรวมกลุ่มในรูปของประชาคมหรือชุมชน ซึ่งเป็นแนวคิดที่สนับสนุน ความเข้มแข็งของชุมชนและสังคม โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ให้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหา ซึ่งการแก้ปัญหานั้นจำเป็นต้องมีความร่วมมือทำพร้อม ๆ กัน ในทุกระดับ ต้องระดมทุกองค์ประกอบในสังคม โดยเฉพาะชุมชน เพื่อเสริมสร้างความเป็นชุมชนให้มีความเข้มแข็งสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ด้วยตนเอง รูปแบบของการมีส่วนร่วมที่ดำเนินอยู่โดยทั่วไป^{๖๐}สามารถสรุปได้ ๔ ประเภทหรือรูปแบบ คือ

การรับรู้ข่าวสาร (Public Information) ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องได้รับ

^{๖๐} สถาบันพระปกเกล้า. การมีส่วนร่วมของประชาชน. (กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๕), หน้า ๓.

การแจ้งให้ทราบถึงรายละเอียดของโครงการที่จะดำเนินการ รวมทั้งผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ทั้งนี้ การได้รับแจ้งข่าวสารดังกล่าวจะต้องเป็นการแจ้งก่อนที่จะมีการตัดสินใจดำเนินโครงการ

การปรึกษาหารือ (Public Consultation) เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมที่มีการจัดการหารือระหว่างผู้ดำเนินการโครงการกับประชาชนที่เกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบเพื่อรับฟังความคิดเห็นและตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดความเข้าใจในโครงการและกิจกรรมมากขึ้น

การประชุมรับฟังความคิดเห็น (Public Meeting) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนและฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรม และผู้มีอำนาจตัดสินใจในการทำโครงการหรือกิจกรรมนั้นได้ใช้เวทีสาธารณะในการทำความเข้าใจ และค้นหาเหตุผลในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมในพื้นที่นั้น ซึ่งมีหลายรูปแบบ

๓.๑ การประชุมในระดับชุมชน (Community Meeting) โดยจัดขึ้นในชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการ โดยเจ้าของโครงการหรือกิจกรรมจะต้องส่งตัวแทนเข้าร่วม เพื่ออธิบายให้ที่ประชุมทราบถึงลักษณะโครงการและผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นและตอบข้อซักถาม

๓.๒ การประชุมรับฟังความคิดเห็นในเชิงวิชาการ (Technical Hearing) สำหรับโครงการที่มีข้อโต้แย้งในเชิงวิชาการ จำเป็นจะต้องเชิญผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาจากภายนอกมาช่วยอธิบายและให้ความเห็นต่อโครงการ ซึ่งผู้เข้าร่วมประชุมต้องได้รับทราบผลดังกล่าวด้วย

๓.๓ การประชาพิจารณา (Public Hearing) เป็นเวทีในการเสนอข้อมูลอย่างเปิดเผยไม่มีการปิดบัง ทั้งฝ่ายเจ้าของโครงการและฝ่ายผู้มีส่วนได้เสียจากโครงการ ซึ่งจะต้องมีองค์ประกอบของผู้เข้าร่วมที่เป็นที่ยอมรับ มีหลักเกณฑ์และประเด็นในการพิจารณาที่ชัดเจนและแจ้งให้ทุกฝ่ายทราบทั่วกัน

๔. การร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) เป็นเป้าหมายสูงสุดของการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งประชาชนจะมีบทบาทในการตัดสินใจได้เพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของคณะกรรมการที่เป็นผู้แทนประชาชนพื้นที่ลักษณะที่สำคัญของการมีส่วนร่วมว่าเป็นเรื่องของกระบวนการ

ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนทางการเมืองตามทัศนะของ Bryant and white ซึ่งอ้างในชินรัมย์ สมสืบ แบ่งกรณีการมีส่วนร่วมเป็น ๓ ประเภท

๑. การมีส่วนร่วมในระดับแนวนอน (Horizontal forms of participation) เป็นการมีส่วนร่วมแบบดั้งเดิม ที่กำหนดโดยการเข้าร่วมเป็นสมาชิกพรรคการเมืองหรือพฤติกรรมทางการเมืองเช่น การเลือกตั้งการรณรงค์หาเสียงกิจกรรมกลุ่มผลประโยชน์การแนะนำชักชวนการมีส่วนร่วมแบบนี้ประชาชนจะเข้ามามีส่วนในความพยายามที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจต่าง ๆ

๒. การมีส่วนร่วมในแนวตั้ง (Vertical forms of participation) เกิดในช่วงต่อจากแบบที่ ๑ การมีส่วนร่วมในแนวตั้งเป็นการที่ประชาชนมีความสัมพันธ์ในเรื่องต่าง ๆ กับผู้นำหรือเจ้าหน้าที่เพื่อได้รับผลประโยชน์จากกันและกัน

๓. การมีส่วนร่วมในการบริหาร (Participation in administrative process) เป็นการมีส่วนร่วมที่เป็นทั้งแนวนอนและแนวตั้งอาจเป็นการออกแบบของกิจกรรมที่กลุ่มผลประโยชน์กำหนดการตัดสินใจในการบริหารหรือแลกเปลี่ยนแต่มีการเข้าไปร่วมมากกว่า ๒ แบบข้างต้น เช่นการตัดสินใจยอมรับเทคโนโลยีการวางแผนทำกิจกรรมมุ่งหลังคาบ้านร่วมกับการวางแผนการตลาด การเข้าร่วมรับการฝึกอบรม^{๖๑}

เงื่อนไขการมีส่วนร่วม การที่ประชาชนจะเข้าไปมีบทบาทหรือมีส่วนร่วมหรือไม่เข้าร่วมนั้นมีเงื่อนไขหลายประการที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมซึ่งอาจเป็นไปด้วยความเต็มใจหรือถูกบีบบังคับหรือผลักดันให้เข้าไปมีส่วนร่วม ดังนั้น เงื่อนไขในการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนจึงขึ้นอยู่กับหลากหลายลักษณะด้วยกันโดยนักวิชาการได้กล่าวถึงเงื่อนไขการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้ ดังที่พงษ์ธร จันทรสวัสดิ์เสนอเงื่อนไขเบื้องต้นของการมีส่วนร่วมไว้ ๕ ประการ^{๖๒} คือ

๑. รัฐบาลจะต้องมีการยอมรับในแนวความคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนก่อนในเบื้องต้น และได้บรรจุหลักการนี้ไว้ในแผนหรือนโยบายในระดับต่าง ๆ ด้วย

๒. ประชาชนต้องมีพื้นฐานองค์กรประชาชนที่สามารถเป็นตัวแทนในการเจรจาต่อรองกับกลุ่มผลประโยชน์และบุคคลอื่น ๆ ได้

๓. ประชาชนต้องมีอิสระในความคิดริเริ่มและในการตัดสินใจในระดับท้องถิ่นเพื่อกำหนดกิจกรรมของตนเอง

๔. ชุมชนต้องมีการไหลเวียนของข่าวสารและความรู้ใหม่ ๆ โดยเฉพาะหลักการและปรัชญาของการพัฒนาเทคนิควิธีการ ในการจัดสรรทรัพยากรและความรู้ทางการบริหาร

๕. ชุมชนจะต้องได้รับการสนับสนุนทางด้านสิ่งของและความคิดเทคนิคที่จำเป็น

ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามทัศนะของ Sherry R. Arnstein กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าถือเป็นอำนาจประเภทหนึ่งของประชาชนและเป็นกระบวนการการจัดสรรอำนาจ (Redistribution of power) โดยส่งเสริมให้ประชาชนผู้ไร้ซึ่งอำนาจ (The Have-Nots) ที่มีโอกาส ถูกกีดกันหรือถูกแยกออกจากกระบวนการทางการเมืองและเศรษฐกิจทั้งหลายให้เข้ามามี

^{๖๑} อ่างแล้ว, ชินรัตน์ สมสืบ. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๙, หน้า ๘.

^{๖๒} พงษ์ธร จันทรสวัสดิ์. การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับท้องถิ่น ศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการจัดตั้งธนาคารหมู่บ้าน จังหวัดพิษณุโลกและจังหวัดอุบลราชธานี, รายงานการวิจัย. (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๒๓.

ส่วนร่วมอย่างจริงจังในกระบวนการดังกล่าว กล่าวคือ การมีส่วนร่วมเป็นกลยุทธ์ให้ประชาชนซึ่งไร้ซึ่งอำนาจสามารถกำหนดแนวทางในการรับรู้และแบ่งปันข้อมูลข่าวสาร การกำหนดเป้าหมายและนโยบายสาธารณะ การจัดสรร-ใช้จ่าย รายได้ภาษีอากร การดำเนินงานกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ และการเปิดเผยและการกระจายผลประโยชน์ ทั้งนี้ ตามแนวคิดดังกล่าวระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถแบ่งออกได้เป็นทั้งหมด ๘ ระดับ^{๖๓} ดังต่อไปนี้

๑. ระดับความถูกจัดการได้ (Manipulation) กลุ่มประชาชนที่รวมตัวกันในรูปแบบ ต่าง ๆ เช่น คณะกรรมการที่ปรึกษา คณะกรรมการตรวจสอบ ฯลฯ เปรียบเสมือน “ตรายาง” ที่ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการสร้างหรือแสวงหาการสนับสนุน แทนที่จะเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง ลำดับขั้นต่ำสุดของขั้นบันไดแห่งการมีส่วนร่วมนี้แสดงถึงการบิดเบือนการมีส่วนร่วมของประชาชนให้ประชาชนกลายเป็นเครื่องมือประชาสัมพันธ์กิจกรรมหรือนโยบายของผู้มีอำนาจ

๒. ระดับการบำบัดรักษา (Therapy) จากการทดลองพฤติกรรมกลุ่มโดยผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา ความไร้ซึ่งอำนาจ (The Powerless) เปรียบเสมือนความเจ็บป่วยทางจิตใจ ภายใต้สมมติฐานนี้ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมอย่างเข้มข้นจึงเป็นสาเหตุของความเจ็บป่วยแต่อย่างใด

๓. ระดับการให้ข้อมูลข่าวสาร (Informing) การให้ข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิหน้าที่ ความรับผิดชอบและทางเลือกนโยบายต่าง ๆ แก่ประชาชนถือเป็นครั้งแรกของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่แท้จริง อย่างไรก็ตาม จุดเด่นของการมีส่วนร่วมในระดับนี้ คือการไหลข้อมูลทางเดียว (one way Flow Information) และมิได้มีช่องทางสำหรับการตอบสนองความต้องการหรือการให้อำนาจแก่ประชาชนในการต่อรองแต่อย่างใด ดังนั้น ข้อมูลข่าวสารที่ประชาชนได้รับมักอยู่ ณ ขั้นตอนท้ายสุดของการวางแผนแล้ว ประชาชนแทบไม่มีโอกาสในการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมและโครงการ โปสเตอร์และการให้ข้อมูลตามการร้องขอต่าง ๆ

๔. ระดับการปรึกษาหารือ (Consultation) การชักชวนให้ประชาชนออกมาแสดงความคิดเห็น เช่น การสำรวจความคิดเห็น การประชุมชุมชน การกระทำประชาพิจารณ์ ฯลฯ กิจกรรมดังกล่าวเป็นวิธีการพยายามดึงดูดประชาชนให้เข้าร่วมและปริมาณการมีส่วนร่วม ยังสามารถวัดผลออกเป็นเชิงปริมาณได้ เช่น จำนวนประชาชนที่เข้าร่วมการประชุม จำนวนเอกสารที่แจกออกไป จำนวนแบบสอบถามที่ประชาชนตอบ ฯลฯ

๕. ระดับการปลอบใจ (Placation) ประชาชนเริ่มที่จะมีอิทธิพล แต่ยังคงอยู่ภายใต้สภาวะของการทำให้ประชาชนตระหนักถึงความชอบธรรมของภาครัฐ (Tokenism) อยู่ กล่าวคือ ประชาชนสามารถให้คำปรึกษาหรือเข้าร่วมในกระบวนการวางแผนได้อย่างไม่มีขอบเขตแต่การตัดสินใจในขั้น

^{๖๓} www.infocenter.nationalhealth.or.th/node/27829 ค้นคว้าเมื่อวันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๕.

สุดท้ายยังเป็นดุลยพินิจของผู้มีอำนาจที่สามารถนำเอาคำปรึกษาหรือคำแนะนำของประชาชนมาพิจารณาประกอบการตัดสินใจ ทั้งนี้ โอกาสที่ประชาชนจะได้รับการลอบใจขึ้นอยู่กับ ๑. คุณภาพความช่วยเหลือทางเทคนิค ระหว่างที่ประชาชนจัดลำดับนโยบาย (Policy Prioritization) และ ๒. ระดับการรวมตัวกันของกลุ่มประชาชนเพื่อกดดันให้ผู้มีอำนาจรับฟังและตัดสินใจตามการจัดลำดับความสำคัญของนโยบายที่พวกเขาได้เสนอให้ไป

๖. ระดับความร่วมมือ (Partnership) อำนาจถูกจัดสรรผ่านการต่อรองระหว่างประชาชนกับผู้มีอำนาจ ทั้งสองฝ่ายมีความรับผิดชอบในการวางแผนและตัดสินใจร่วมกัน ภายใต้รูปแบบของคณะกรรมการนโยบายร่วม (Joint Policy Boards) คณะกรรมการวางแผน รวมทั้งคณะกรรมการแก้ไขความขัดแย้งต่าง ๆ

๗. ระดับอำนาจการเป็นตัวแทน (Delegated Power) ประชาชนสามารถมีบทบาทนำในการตัดสินใจวางแผนและดำเนินการตามแผนงานต่าง ๆ ได้ประกันถึงการรับผิดชอบต่อสังคม (Accountability) โดยภาครัฐซึ่งจะป้องกันมิให้เกิดการตัดสินใจในนโยบายของรัฐแตกต่างไปจากความคิดเห็นร่วมกันของประชาชนและภาครัฐที่เกิดจากการต่อรองกับประชาชนระหว่างกัน การเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมนี้แสดงให้เห็นถึงความสามารถที่จะตอบสนองปัญหาหรือความต้องการของประชาชนในแต่เนิ่น ๆ ไม่รอให้ถึงกระบวนการตรวจสอบหรือติดตามผลนโยบายแต่อย่างใด

๘. ระดับการควบคุมโดยประชาชน (Citizen Control) ประชาชนได้รับการประกันว่านโยบายและการบริหารแผนงานหรือโครงการใด ๆ ก็ตามที่ตนมีส่วนร่วมนั้นจะเป็นไปในทิศทางที่ประชาชนต้องการอย่างแท้จริง รวมทั้งยังสามารถต่อรองข้อกำหนดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและไม่มีใครสามารถมาเปลี่ยนแปลงข้อกำหนดเหล่านั้นได้ภายหลัง

๒.๕.๕ กระบวนการหรือวิธีการการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นหลักการสากลที่อารยประเทศให้ความสำคัญ และเป็นประเด็นหลักที่สังคมไทยให้ความสนใจเพื่อพัฒนาการเมืองเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามหลักการธรรมาภิบาลที่ภาครัฐจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ เพื่อสร้างความโปร่งใสและเพิ่มคุณภาพการตัดสินใจของภาครัฐให้ดีขึ้น และเป็นที่ยอมรับร่วมกันของทุก ๆ ฝ่าย^{๖๔}

ในการบริหารราชการเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๔๐ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๕ และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖ จึงต่างให้ความสำคัญต่อการบริหารราชการอย่างโปร่งใส สุจริต เปิดเผยข้อมูล และการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วน

^{๖๔} กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร,สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข . การมีส่วนร่วมของประชาชน.

ร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ การตัดสินใจทางการเมือง รวมถึงการตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐ
ในทุกระดับ

หลักการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนและ
ผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมกับภาคราชการนั้น International Association
for Public Participation ได้แบ่งระดับของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น ๕ ระดับ ดังนี้

๑. การให้ข้อมูลข่าวสาร ถือเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำที่สุด แต่เป็นระดับ
ที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นก้าวแรกของการที่ภาคราชการจะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าสู่กระบวนการมี
ส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ วิธีการให้ข้อมูลสามารถใช้ช่องทางต่าง ๆ เช่น เอกสารสิ่งพิมพ์ การเผยแพร่
ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อต่าง ๆ การจัดนิทรรศการ จดหมายข่าว การจัดงานแถลงข่าว การติดประกาศ
และการให้ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

๒. การรับฟังความคิดเห็น เป็นกระบวนการที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล
ข้อเท็จจริงและความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การ
รับฟังความคิดเห็น การสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีสาธารณะ การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์
 เป็นต้น

๓. การเกี่ยวข้อง เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน หรือร่วม
เสนอแนะทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ เพื่อสร้างความมั่นใจให้ประชาชนว่าข้อมูลความคิดเห็นและความ
ต้องการของประชาชนจะถูกนำไปพิจารณาเป็นทางเลือกในการบริหารงานภาครัฐ เช่น การประชุมเชิง
ปฏิบัติการเพื่อพิจารณา ประเด็นนโยบายสาธารณะ ประชาพิจารณ์ การจัดตั้งคณะทำงานเพื่อ
เสนอแนะประเด็นนโยบาย เป็นต้น

๔. ความร่วมมือ เป็นการให้กลุ่มประชาชนผู้แทนภาคสาธารณะมีส่วนร่วม โดยเป็นหุ้นส่วน
กับภาครัฐในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ และมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น
คณะกรรมการที่มีฝ่ายประชาชนร่วมเป็นกรรมการ เป็นต้น

๕. การเสริมอำนาจแก่ประชาชน เป็นขั้นที่ให้บทบาทประชาชนในระดับสูงที่สุด โดยให้
ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ เช่น การลงประชามติในประเด็นสาธารณะต่าง ๆ โครงการกองทุนหมู่บ้านที่
มองอำนาจให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจทั้งหมด เป็นต้น

การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน อาจทำได้หลายระดับและหลายวิธี ซึ่งบางวิธีสามารถ
ทำได้ง่าย ๆ แต่บางวิธีก็ต้องใช้เวลา ขึ้นอยู่กับความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน
ค่าใช้จ่ายและความจำเป็นในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของประชาชน
เป็นเรื่องละเอียดอ่อน จึงต้องมีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในการให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องแก่
ประชาชน การรับฟังความคิดเห็น การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม รวมทั้งพัฒนาทักษะ
และศักยภาพของข้าราชการทุกระดับควบคู่กันไปด้วย

จากหลักการและความจำเป็นดังกล่าวทำให้การพัฒนาระบบราชการที่ผ่านมามีได้รับการพัฒนากระบวนการบริหารราชการที่สนับสนุนการปรับกระบวนการทำงานของส่วนราชการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นหรือที่เรียกว่า “การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม”

ในส่วนภาคราชการ การส่งเสริมการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ถือได้ว่าเป็นเงื่อนไขและเป็นกุญแจดอกสำคัญของความสำเร็จของการพัฒนาระบบราชการให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนและเอื้อต่อประโยชน์สุขของประชาชน เพราะกระบวนการมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนและส่งเสริมให้ระบบราชการมีพลังในการพัฒนาประเทศอย่างสร้างสรรค์ อันเป็นเป้าหมายหลักของการพัฒนาราชการยุคใหม่ที่เป็นราชการระบบเปิด

การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของภาคราชการที่มาจากทุกภาคส่วนของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนผู้มีส่วนได้เสีย และชุมชนท้องถิ่น จะช่วยให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีความใกล้ชิดกับประชาชนได้รับทราบความต้องการและปัญหาที่แท้จริง ลดความขัดแย้งและต่อต้าน ทั้งยังเป็นการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่เสริมสร้างให้ประชาชน ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจในประเด็นสาธารณะ ซึ่งเป็นบทบาทที่หน่วยงานภาคราชการจะต้องดำเนินการให้เกิดขึ้น

อย่างไรก็ตาม การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมที่เปิดโอกาสให้ประชาชนและเครือข่ายภาคประชาสังคมทุกภาคส่วนเข้ามาเป็นหุ้นส่วน จะประสบความสำเร็จหรือไม่ ขึ้นอยู่กับหน่วยงานราชการต่าง ๆ จะสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนมากน้อยเพียงใด รวมทั้งต้องอาศัยกระบวนการความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในสังคมที่เป็นพันธมิตรของภาคราชการ ซึ่งถึงเวลาแล้วที่ภาคราชการจะต้องร่วมมือกันเปิดระบบราชการให้ประชาชนมีส่วนร่วม เพื่อทำให้เกิดการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เกิดการแบ่งสรรทรัพยากรอย่างยุติธรรม และลดความขัดแย้งในสังคม และที่สำคัญที่สุด คือ การสร้างกลไกของการพัฒนาระบบราชการที่ยั่งยืน เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนนั่นเอง

๒.๕.๖ การประยุกต์ใช้การมีส่วนร่วม

จากความหมายและวัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมข้างต้น สอดคล้องกับแนวความคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมมี ๕ ประการ^{๖๕} ดังนี้

^{๖๕} คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ . แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (๒๕๖๐-๒๕๖๔). (กรุงเทพมหานคร : สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม, ๒๕๖๔), หน้า ๑๗-๑๘.

๑. เป็นการรับรู้ข่าวสาร ประชาชนผู้มีส่วนได้เสียและบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องได้รับการแจ้งให้ทราบถึงรายละเอียดของโครงการที่จะดำเนินการ รวมทั้งผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น

๒. เป็นการปรึกษาหารือ เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมที่มีการจัดการหารือระหว่างผู้ดำเนินการโครงการกับผู้ที่ได้รับผลกระทบ

๓. การประชุมรับฟังความคิดเห็น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนและฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้ใช้เวทีสาธารณะในการทำความเข้าใจและค้นหาเหตุผลที่จะดำเนินโครงการหรือกิจกรรมในพื้นที่นั้นหรือไม่

๔. เป็นการร่วมในการตัดสินใจ เป็นเป้าหมายสูงสุดของการมีส่วนร่วมของประชาชน

๕. เป็นการใช้กลไกทางกฎหมาย รูปแบบนี้ไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยตรงในเชิงของการป้องกันแก้ไข แต่เป็นลักษณะของการเรียกร้องและป้องกันสิทธิของตนเอง อันเนื่องมาจากการไม่ได้รับความเป็นธรรมและเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ที่ตนเองคิดว่าควรจะได้รับ นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ยังได้กล่าวถึงกระบวนการและขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ ๔ ขั้นตอน คือ

๑. การยกเลิกในการวางแผน คือ การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา ลำดับความสำคัญ ตั้งเป้าหมาย กำหนดแนวทางดำเนินการติดตาม ประเมินผลและตัดสินใจ

๒. การร่วมในการดำเนินกิจกรรม ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านทรัพยากรและการประสานความร่วมมือ

๓. การร่วมในการใช้ประโยชน์คือการนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ การได้รับประโยชน์คือการแจกจ่ายผลประโยชน์ที่ได้จากการพัฒนาอย่างยุติธรรม

๔. การร่วมในการประเมินผลเพื่อประชาชนในชุมชนจะได้ทราบถึงปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อร่วมกันดำเนินการหาทางแก้ไขต่อไป

๒.๕.๗ อื่น ๆ

การแบ่งระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนอาจแบ่งได้หลายวิธี ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และความละเอียดของการแบ่งเป็นสำคัญ โดยมีข้อพึงสังเกตคือ ถ้าระดับการมีส่วนร่วมต่ำ จำนวนประชาชนที่เข้ามีส่วนร่วมจะมาก และยิ่งระดับการมีส่วนร่วมสูงขึ้นเพียงใด จำนวนประชาชนที่เข้ามีส่วนร่วมก็จะลดลงตามลำดับ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนเรียงตามลำดับจากต่ำสุดไปหาสูงสุดได้แก่

๑. ระดับการให้ข้อมูล เป็นระดับต่ำสุด และเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดของการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้วางแผนโครงการกับประชาชน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ข้อมูลแก่ประชาชน โดยวิธีการต่าง ๆ

เช่น การแถลงข่าวการแจกข่าวสาร และการแสดงนิทรรศการ เป็นต้น แต่ไม่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นหรือเข้ามาเกี่ยวข้องใด ๆ

๒. ระดับการเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชน เป็นระดับขั้นที่สูงกว่าระดับแรก กล่าวคือ ผู้วางแผนโครงการจะเชิญชวนให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น เพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินข้อดีข้อเสียของโครงการอย่างชัดเจนมากขึ้น เช่น การจัดทำแบบสอบถามก่อนริเริ่มโครงการต่าง ๆ หรือการบรรยายและเปิดโอกาสให้ผู้ฟังแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการนั้น ๆ เป็นต้น

๓. ระดับการปรึกษาหารือ เป็นการเจรจาอย่างเป็นทางการระหว่างผู้วางแผนโครงการและประชาชนเพื่อประเมินความก้าวหน้าหรือระบุประเด็นข้อสงสัยต่าง ๆ เช่น การจัดประชุม การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการและการเปิดกว้างรับฟังความคิดเห็น เป็นต้น

๔. ระดับการวางแผนร่วมกัน เป็นระดับการมีส่วนร่วมที่ผู้วางแผนโครงการกับประชาชนมีความรับผิดชอบร่วมกันในการวางแผนเตรียมโครงการ และผลที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินการโครงการเหมาะที่จะใช้สำหรับการพิจารณาประเด็นที่มีความยุ่งยากซับซ้อนและมีข้อโต้แย้งมาก เช่น การใช้กลุ่มที่ปรึกษาซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การใช้อินชูลาการเพื่อแก้ปัญหาข้อขัดแย้งและการเจรจาเพื่อหาทางประนีประนอมกัน เป็นต้น

๕. ระดับการร่วมปฏิบัติ เป็นระดับที่ผู้รับผิดชอบโครงการกับประชาชนร่วมกันดำเนินโครงการ เป็นขั้นการนำโครงการไปปฏิบัติร่วมกันเพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

๖. ระดับควบคุมโดยประชาชน เป็นระดับสูงสุดของการมีส่วนร่วมโดยประชาชน เพื่อแก้ปัญหาข้อขัดแย้งที่มีอยู่ทั้งหมด เช่น การลงประชามติ แต่การลงประชามติจะสะท้อนถึงความต้องการของประชาชนได้ดีเพียงใด ขึ้นอยู่กับความชัดเจนของประเด็นที่จะลงประชามติและการกระจายข่าวสารเกี่ยวกับข้อดีข้อเสียของประเด็นดังกล่าวให้ประชาชนเข้าใจอย่างสมบูรณ์และทั่วถึงเพียงใด โดยในประเทศที่มีการพัฒนาทางการเมืองแล้ว ผลของการลงประชามติจะมีผลบังคับให้รัฐบาลต้องปฏิบัติตาม แต่สำหรับประเทศไทยนั้น รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันบัญญัติให้ผลของการประชามติมีทั้งแบบที่มีข้อยุติโดยเสียงข้างมาก และแบบที่เป็นเพียงการให้คำปรึกษาแก่คณะรัฐมนตรีซึ่งไม่มีผลบังคับให้รัฐบาลต้องปฏิบัติตามแต่อย่างใด

๒.๖ แนวคิดการนำทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์มาบูรณาการกับการท่องเที่ยว

แนวคิดการนำทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์มาบูรณาการกับการท่องเที่ยว เพราะการท่องเที่ยวมีส่วนเกี่ยวข้องกับภาครัฐและเอกชน จึงมีความเกี่ยวข้องกับรัฐประศาสนศาสตร์ ในที่นี้จะกล่าวถึงที่มาของแนวคิดเทคนิคการสอนงานแบบ “OLE”, แนวคิดด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แบบ “KUSAB” แนวคิดวิทยาศาสตร์การจัดการของเฟรเดอริก เทย์เลอร์, แนวคิดทฤษฎีสองปัจจัยของเฟร

เดอริก เอิร์ชเบิร์ก, แนวคิดแนวทางรื้อปรับระบบของไมเคิล แฮมเมอร์ และเจมส์ แชมป์ และแนวคิดทางรัฐประศาสนศาสตร์ตามแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ดังนี้

๒.๖.๑ ที่มาของแนวคิด

รัฐประศาสนศาสตร์มีความสำคัญอย่างยิ่งเนื่องจากเป็นกิจกรรมทางสาธารณะที่ต้องดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของฝ่ายบริหารหรือรัฐบาล^{๖๖} โดยเฉพาะภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบเสรีนิยมที่ฝ่ายการเมืองต้องรับผิดชอบต่อประชาชน รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งมีตัวแทนของประชาชนเข้ามาทำหน้าที่แทนประชาชนในการจัดกิจกรรมมากมายเพื่อตอบสนองต่อความต้องการและการแก้ปัญหาของประชาชนให้ลุล่วงไปด้วยดี การกล่าวเช่นนี้ไม่ได้หมายความว่าในระบอบการปกครองแบบอื่น ๆ เช่น ระบอบสังคมนิยม รัฐบาลจะไม่มีการจัดการกิจการสาธารณะ หากแต่กิจการสาธารณะในมุมมองนี้จำกัดอยู่ในมือของชนชั้นนำหรือผู้นำทางการเมืองเท่านั้น ไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการกิจการสาธารณะ

รัฐประศาสนศาสตร์มีความสำคัญอย่างยิ่งเนื่องจากประชาชนมีปัญหามากมายในสังคมการเมือง ปัญหาเหล่านี้เป็นสิ่งแวดล้อมของนโยบายสาธารณะ ประชาชนก็สะท้อนให้ปัญหาและความต้องการผ่านช่องทางที่กำหนดหรือออกแบบไว้ในสังคม เป็นต้นว่ากำหนดให้ประชาชนสามารถสะท้อนปัญหาและความต้องการของประชาชนผ่านทางพรรคการเมือง พรรคการเมืองนำเสนอความต้องการและปัญหาเหล่านั้นไปสู่การกำหนดนโยบายในการรณรงค์หาเสียงสนับสนุนทางการเมืองผ่านการเลือกตั้ง เมื่อสมาชิกของพรรคการเมืองได้รับเลือกเป็นตัวแทนของประชาชนเข้าไปทำหน้าที่ในสภาผู้แทนราษฎร ตัวแทนเหล่านั้นก็จะเสนอนโยบายสาธารณะต่อสภา เมื่อนโยบายสาธารณะเหล่านั้นได้รับการยอมรับก็นำไปสู่การนำนโยบายไปปฏิบัติอันนำไปสู่การบริการสาธารณะ นอกจากนี้หากช่องทางการสะท้อนปัญหาผ่านพรรคการเมืองไม่ประสบผลสำเร็จหรือสังคมไม่ได้ออกแบบสังคมไว้ให้เป็นเช่นนั้น อาจมีช่องทางอื่น เช่น การสะท้อนปัญหาผ่านสื่อมวลชน การเรียกร้องในการเดินขบวนประท้วง การส่งจดหมายถึงผู้เกี่ยวข้อง

ความสำคัญของรัฐประศาสนศาสตร์มีในแง่ที่เป็นกิจกรรมที่ต้องจัดการให้มีบริการสาธารณะให้กับประชาชนในวงกว้าง ซึ่งต้องเกี่ยวพันกับการตัดสินใจมากมายของรัฐบาลในการจัดการบริการสาธารณะโดยที่รัฐบาลมีทรัพยากรอย่างจำกัด ปัจจุบันการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์จึงมีความสำคัญมากขึ้นทุกวัน เนื่องจากการปกครองในระบอบประชาธิปไตยจำเป็นต้องคำนึงถึงประชาชนเป็นอันดับแรก กลไกสถาบันทางสังคมมากมาย มักถูกออกแบบมาเพื่อให้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการกิจกรรมสาธารณะให้เกิดประโยชน์กับประชาชนให้มากที่สุด

^{๖๖} ไพรวัลย์ เคนพรม. **หลักรัฐประศาสนศาสตร์** (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๘), หน้า ๒.

หากทุกฝ่ายในสังคมได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ นับเป็นสาขาวิชาที่มีความสำคัญมาก ปัจจุบันจะเห็นได้ว่ามีสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้ความสำคัญอย่างมากกับสาขารัฐประศาสนศาสตร์ มีการเปิดสอนในระดับปริญญาตรี ปริญญาโทและปริญญาเอก สาขารัฐประศาสนศาสตร์ได้รับการตอบรับจากผู้สนใจอย่างมากมาหลายอาชีพ เช่น บุคลากรภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรไม่แสวงหากำไร

การแบ่งประเภทหรือขอบข่ายของรัฐประศาสนศาสตร์ พิจารณาออกเป็น ๒ แง่มุม คือ ในแง่วิชาการและในแง่กิจกรรม ดังนี้

๑. ขอบข่ายในแง่วิชาการ Public Administration โดยเริ่มจากการตีพิมพ์และเผยแพร่ผลงานทางวิชาการของ Woodrow Wilson ที่ชื่อว่า “The Study of Administration” ในปี ค.ศ. ๑๘๘๗ บทความนี้มีผลทำให้เกิดการศึกษาวิชาขึ้นโดย “wilson” ได้ชี้ให้เห็นว่า วิชาเกี่ยวกับการบริหารงานของรัฐ (Science of Administration) มีคุณค่าในการศึกษาเป็นศาสตร์ที่มีหลักการแนวความคิดที่แตกต่างจากศาสตร์ทางการเมือง (Science of Politics) อาจสรุปขอบข่ายองค์ความรู้แนวความคิดที่ควรเป็นพื้นฐานความรู้ของวิชานี้ได้ตามจุดเน้นและแนวทางการศึกษาที่เกิดขึ้นในแต่ละยุคสมัย ดังนี้

ระยะแรกคือช่วง ค.ศ. ๑๘๘๗ – ๑๙๗๓ การศึกษาในช่วงระยะเวลานี้ถือว่าเป็นการวางพื้นฐานของการศึกษาเกี่ยวกับบริหารงานของรัฐเนื่องจากการสร้างองค์ความรู้แนวความคิดที่มีเนื้อหาสาระและหลักการเกี่ยวกับการบริหารที่ชัดเจน มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง โดยการศึกษาในช่วงเวลานี้มุ่งเน้นที่การค้นหาหลักการบริหารที่มีกฎเกณฑ์ที่แน่นอนชัดเจน (The Principle of Administration) ขึ้นมาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารงานในองค์การของรัฐให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด ทั้งนี้ เพราะการบริหารงานของรัฐที่ผ่านมามักประสบปัญหาความไร้ประสิทธิภาพในการทำงาน เนื่องจากขาดหลักการที่ดีทำให้นักวิชาการในยุคนั้นพยายามศึกษาค้นหาหลักการบริหารที่มีกฎเกณฑ์ที่แน่นอนชัดเจนขึ้นมาใช้

Woodrow Wilson ได้เสนอให้มีการสร้างระบบการบริหารจัดการที่ดี (Good Governance) ขึ้นมาใช้และให้มีการแยกการบริหารออกจากการเมืองอย่างเด็ดขาด ต่อมา Frank J. Goodnow และ Leonard D. white ได้เสนอผลงานเน้นย้ำว่าต้องมีการแยกการบริหารออกจากการเมือง โดยการชี้ให้เห็นถึงบทบาทของรัฐว่ามี ๒ ด้าน คือ หน้าที่ทางการเมืองเป็นเรื่องของการกำหนดนโยบายที่สามารถแสดงออกซึ่งเจตนารมณ์ของรัฐ อีกหน้าที่หนึ่งคือการบริหาร ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายออกไปปฏิบัติโดยอาศัยกลไกการทำงานที่ชัดเจน

ต่อมาในปี ค.ศ. ๑๙๑๑ Max weber ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการการจัดองค์การขนาดใหญ่ที่มีรูปแบบที่เรียกว่า “ระบบราชการ” หรือ “Bureaucracy” ขึ้นมา

ค.ศ. ๑๙๓๓ Gulick & Urwick ได้เสนอหลักการบริหารจัดการที่มีลักษณะเป็นกระบวนการที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่าหลัก “POSDCoRB” ขึ้น (ดูรายละเอียดหน้า ๔๗)

แนวทางการศึกษาวิชารัฐประศาสนศาสตร์เริ่มพบกับความท้าทายภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ คือ ช่วงปี ค.ศ. ๑๙๔๗ – ค.ศ. ๑๙๕๐ โดยมีการเสนอผลงานของนักวิชาการหลายท่าน อาทิเช่น Chester I. Bernard, Herbert A. Simon, Paul H. Appleby ได้เสนอแนวคิดที่โต้แย้งหรือสวนทางกับความคิดเห็นของนักวิชาการยุคแรกส่งผลให้มีการตั้งคำถามเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือในองค์ความรู้ของวิชานี้อย่างมากจนทำให้มีการนำเสนอแนวทางการศึกษาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ แนวทางใหม่ขึ้นมาอย่างน้อย ๒ แนวทาง คือ

ประการแรก ทำให้เกิดแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารที่แยกจากการเมืองเปลี่ยนไปจากเดิมว่าการบริหารแยกจากการเมือง (Political Administration Dichotomy) มาเป็นแนวความคิดที่ว่าการบริหารและการเมืองไม่สามารถแยกจากกันได้อย่างเด็ดขาดทั้งสองฝ่ายต้องมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน

แนวความคิดอีกประการหนึ่งที่พัฒนาขึ้นมาในช่วงเวลานี้คือความเชื่อที่ว่าหลักการบริหารนั้นไม่มีอยู่จริง แท้จริงแล้วสิ่งที่กล่าวอ้างว่าเป็นหลักการบริหารนั้น ความจริงเป็นเพียงข้อสรุปที่สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์เพื่อตัดสินใจในการบริหารอย่างมีเหตุผล จากความคิดที่แตกต่างกันของนักวิชาการในสองยุคส่งผลให้เกิดสิ่งที่เรียกว่า “วิกฤตการณ์ทางด้านเอกลักษณ์ของสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์” ขึ้นมาในช่วงระยะเวลานั้น

๒. ขอบข่ายในแง่ของกิจกรรม การบริหารงานภาครัฐที่เรียกว่า “การบริหารรัฐกิจหรือรัฐประศาสนศาสตร์” หรือ “การบริหารราชการ” นั้นมีการเปลี่ยนแปลงและขยายขอบข่ายออกไปมากขึ้น โดยพิจารณาจากเป้าหมายและภารกิจสำคัญของรัฐ คือ “การจัดทำบริการสาธารณะ” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์สาธารณะและตอบสนองความต้องการของประชาชนและถือเป็นความรับผิดชอบต่อรัฐและระบบการผลิตงานในรัฐ โดยฝ่ายปกครองภายใต้การกำกับดูแลของรัฐบาลการจัดทำบริการสาธารณะ

นอกจากนี้สามารถสรุปขอบข่ายทางด้านกิจกรรมของการบริหารของรัฐได้^{๖๗} ดังนี้

๑. การรักษาเอกราชและความมั่นคงของชาติ โดยการออกกฎหมายกฎเกณฑ์กติกาต่าง ๆ มาใช้เป็นเครื่องมือในการจัดระเบียบสังคม เช่น การกำหนดถึงสิทธิเสรีภาพตลอดจนหน้าที่ของประชาชนในด้านต่าง ๆ เช่น สิทธิและหน้าที่ของประชาชนที่เป็นพลเมืองของรัฐ สิทธิของคนต่างด้าวออกกฎหมายกำหนดบทบาทและอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานและเจ้าหน้าที่รัฐในการทำหน้าที่ปกป้องคุ้มครองรักษาเอกราชและความมั่นคงของรัฐ

๒. การรับความสงบเรียบร้อยของสังคม โดยการจัดทำบริการสาธารณะต่าง ๆ เช่น มีการดำเนินกิจการตำรวจโรงเรียน โรงพยาบาล เพื่อให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในบ้านเมืองได้อย่างปกติสุข มีความรู้สึกปลอดภัยในชีวิตร่างกาย ทรัพย์สิน มีอาชีพการงานที่ดีมีโอกาสทางการศึกษา

^{๖๗} ฤทธิกร ศิริประเสริฐโชค. เอกสารประกอบการสอนวิชาขอบข่ายและวิธีการศึกษาทางรัฐ

ประศาสนศาสตร์, (ชลบุรี : วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๖), หน้า ๒๑.

การรักษาพยาบาล มีกระบวนการยุติธรรมที่สมบูรณ์และเป็นธรรม เพื่อสร้างความชอบธรรมเป็นธรรมให้ประชาชนอย่างเสมอภาค เป็นต้น

๓. การจัดการทรัพยากรสินสาธารณะและกิจกรรมทางการเงินการคลังของประเทศ เช่น การจัดระบบการจัดการดูแลและใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้แหล่งน้ำสาธารณะ และทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ ที่เป็นของรัฐ โดยการออกกฎหมายกำหนดกฎเกณฑ์กติกาในการใช้การครอบครองหรือการแสวงหาผลประโยชน์ระหว่างรัฐกับเอกชน ประชาชนอย่างเป็นธรรม ไม่ส่งผลกระทบต่อหรือทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเหล่านั้นทั้งในด้านการเก็บภาษีที่เหมาะสมและเป็นธรรมมีการดำเนินการจัดเก็บรายได้หรือผลประโยชน์ต่าง ๆ ของรัฐอย่างมีประสิทธิภาพมีการจัดทำงบประมาณและระบบการตรวจสอบที่ดี เป็นต้น

๔. การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เป็นภารกิจที่สำคัญที่รัฐต้องดำเนินการโดยการจัดทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ช่วยส่งเสริมด้านการค้าการลงทุนของภาคเอกชนหรือนักลงทุนทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ การส่งเสริมให้เกิดระบบการค้าเสรี การจัดตั้งสถาบันต่าง ๆ ขึ้นมา เพื่อทำหน้าที่ในการกำหนดหลักเกณฑ์กำกับดูแลการดำเนินงานของภาคธุรกิจเอกชนให้เป็นไปอย่างถูกต้องเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย

๕. การสร้างและรักษาขีดความสามารถในการแข่งขันระหว่างประเทศ ถือว่าเป็นภารกิจที่สำคัญอย่างมากสำหรับรัฐในโลกยุคโลกาภิวัตน์ ทั้งนี้ เพราะปัจจุบันการค้าการลงทุนข้ามชาติ การแข่งขันระหว่างประเทศเกิดขึ้นทั่วทุกมุมโลกและนับจะทวีความรุนแรงมากขึ้น ดังนั้น ทุกประเทศอาจเป็นได้ทั้งคู่แข่งและพันธมิตรหรือผู้ร่วมทุนที่ต้องการแสวงหาผลประโยชน์ร่วมกัน

๖. การสร้างเสรีภาพและความเสมอภาคให้เกิดขึ้นในสังคมถือเป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญของการปกครองบริหารบ้านเมืองของรัฐสมัยใหม่ภายใต้สังคมนิติรัฐที่มีกระบวนการปกครองแบบประชาธิปไตยการบริหารรัฐกิจ มีความเหมือนกับการบริหารธุรกิจในแง่กระบวนการ การเป็นพลังร่วมมือร่วมใจของกลุ่ม การได้รับอิทธิพลจากสภาพแวดล้อม สิ่งที่แตกต่างกันคือแตกต่างกันในแง่วัตถุประสงค์ในการดำเนินการ ความรับผิดชอบต่อประชาชนหรือเจ้าของทุนในการดำเนินงาน การกำหนดราคาสินค้าและบริการ การมีคู่แข่งและความคงอยู่ของกิจการ การเป็นระบบราชการและการตรวจสอบจากประชาชน

กล่าวได้ว่า การบริหาร (administration, management) เป็นเรื่องของกลุ่มบุคคลที่ร่วมมือร่วมแรงร่วมใจกันกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้ได้ผลออกมาตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ร่วมกันอาจจะเป็นการจัดบริการให้กับประชาชนในทางราชการ หรือเป็นการปฏิบัติงานในองค์กรใด ๆ ทางธุรกิจเอกชนก็ได้

Felix A. Nigro ได้ให้ความหมายของคำว่า “รัฐประศาสนศาสตร์หรือการบริหารรัฐกิจ” ออกเป็น ๕ ประเด็น ดังนี้^{๒๘}

๑. เป็นพลังของกลุ่มที่ร่วมมือร่วมแรงร่วมใจกันในหน่วยงานของราชการ
๒. เป็นการดำเนินงานที่ครอบคลุมการใช้อำนาจอธิปไตยทั้ง ๓ สาขา คือ อำนาจอธิปไตย นิติบัญญัติ และตุลาการ ตลอดจนความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ระหว่างอำนาจทั้งสามนั้น
๓. มีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายของรัฐและเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทางการเมือง
๔. มีความแตกต่างในลักษณะที่สำคัญหลายประการจากการบริหารงานธุรกิจของเอกชน ดังนี้

- ๔.๑ การบริหารงานของรัฐเร่ร่อนมาก
- ๔.๒ สินค้าและบริการที่รัฐจัดให้ประชาชนมีลักษณะผูกขาดและควบคุมใกล้ชิด
- ๔.๓ จะถูกควบคุมโดยกฎหมาย
- ๔.๔ ไม่ถูกควบคุมโดยกลไกของราคา
- ๔.๕ บริหารงานต้องทำโดยกลไกของราคา

๕. มีความเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับบรรดากลุ่มธุรกิจเอกชน (Private Group) และบุคคลต่าง ๆ (Individual) ในการจัดทำบริการในด้านต่าง ๆ ให้แก่ชุมชน (Community) Public Administration ในฐานะที่เป็นศาสตร์ (science) และศิลป์ (art) แต่มีความสัมพันธ์กันอย่างยิ่ง เพราะรัฐประศาสนศาสตร์จะมีประสิทธิภาพ ถ้าหากว่านักบริหารมีความรู้ในวิชาการบริหารอันจะช่วยให้เกิดความฉลาดปราดเปรื่อง (Intelligence) ในการบริหารงาน โดยธรรมชาติแล้วไม่ว่าจะมีคุณลักษณะของนักบริหารอยู่อย่างเลอเลิศหรือไม่ก็ตาม นั่นคือหากมองในด้านของการเป็นวิชาการนั้น Public Administration เป็นสาขาวิชาแขนงหนึ่ง เรียกว่า รัฐประศาสนศาสตร์ หรือวิชาการบริหารรัฐกิจ ซึ่งเป็นวิชาที่ว่าด้วยการบริหารงานของรัฐ เป็นศาสตร์หรือวิชาการ (science) อันรวบรวมเป็นระบบ (systematic) มีหลักการ มีกฎเกณฑ์ที่สามารถศึกษาได้และนำมาถ่ายทอดให้ความรู้กันได้

เมื่อมองในด้านของการปฏิบัติงาน Public Administration หรือการบริหารราชการ การบริหารรัฐกิจ การบริหารสาธารณกิจ หรือการบริหารสาธารณะ หมายถึง การใช้ศิลปะ (art) ในการอำนวยการ จัดให้มีการร่วมมือประสานงาน และควบคุมคนจำนวนมากเพื่อให้ได้ผลงานบรรลุจุดหมายหรือวัตถุประสงค์บางประการที่ตั้งไว้ โดยนักบริหารจะต้องใช้ความสามารถที่จะนำเอาทรัพยากรในการบริหารมาใช้ในระบบการบริหารเพื่อให้งานบรรลุสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ คือ

^{๒๘} สร้อยตระกูล อรรถมานะ. สารานุกรมบริหารศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๐), หน้า ๑๓.

การทำให้นโยบายแห่งรัฐบรรลุผลสำเร็จเป็นจุดหมายปลายทาง ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ (experience) และทักษะ (skills) ของนักบริหารแต่ละคนเข้ามาเป็นเครื่องช่วย^{๖๙} การศึกษาถึงวิธีการบริหารงานที่ถูกต้อง จะช่วยให้เป็นนักบริหารที่ดีขึ้นกว่าเดิม โดยนำเอาหลักวิชาไปประยุกต์หรือปรับใช้กับการปฏิบัติงานของตนให้ผลงานมีคุณค่ายิ่งขึ้น อันเรียกได้ว่า เป็นผู้มีศิลป์ในการบริหาร

๒.๖.๒ แนวคิดเทคนิคการสอนงานแบบ “OLE”

แนวความคิดเทคนิคการสอนงานแบบ “OLE” คือ แนวคิดการสอนงานที่นิยมใช้กันมาก โดยมีคำอธิบาย^{๗๐} ดังนี้

O : Objective หมายถึง วัตถุประสงค์ในการสอนงาน กล่าวคือจะต้องมีการกำหนด วัตถุประสงค์ของการสอนงานว่า ต้องการให้เกิดการเรียนรู้และสามารถปฏิบัติได้ในเรื่องใดบ้างมากน้อยแค่ไหน กลุ่มผู้เรียนรู้คือใคร มีกำหนดการในการสอนงานเมื่อไร โดยจะต้องกำหนดวัน เวลา และสถานที่ นอกจากนี้จะต้องมีการจัดเตรียมเกี่ยวกับวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องจักร เครื่องมือต่าง ๆ ไว้ให้พร้อมสำหรับการสอนงานด้วย

L : Learning หมายถึง การให้การเรียนรู้ กล่าวคือ ผู้บังคับบัญชาหรือผู้ให้การเรียนรู้ จะเริ่มดำเนินการให้การเรียนรู้แก่ผู้เรียนรู้หรือผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งมีขั้นตอนย่อย ๆ ดังต่อไปนี้

Telling เป็นการบอกอธิบายให้เรียนรู้หรือผู้ใต้บังคับบัญชา ได้รับทราบว่าจะได้รับการเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องอะไร นำไปใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างไร มีขั้นตอนในการทำหรือปฏิบัติอย่างไร อธิบายขั้นตอนและวิธีการต่าง ๆ ด้วยวิธีการขอยงานเพื่อให้เกิดความเข้าใจและจดจำได้ง่ายตั้งแต่ต้นจนจบ

Showing หลังจากที่ได้มีการอธิบายขั้นตอนย่อย ๆ ทุกขั้นตอนในการปฏิบัติแล้ว ผู้บังคับบัญชาหรือผู้ให้การเรียนรู้ จะต้องทำหรือปฏิบัติให้ดูเป็นตัวอย่างโดยการสาธิตหรือแสดงวิธีการปฏิบัติเป็นขั้นตอนย่อย ๆ ตามขั้นตอนที่ได้ขอยงานไว้แล้ว ซึ่งจะต้องแสดงวิธีการในแต่ละขั้นตอนย่อย ๆ อย่างช้า ๆ เพื่อให้ผู้เรียนรู้ผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถที่จะเรียนรู้ เข้าใจ จดจำและปฏิบัติตามได้

Doing หลังจากที่ได้ผู้บังคับบัญชาหรือผู้ให้การเรียนรู้ ได้แสดงวิธีการปฏิบัติในแต่ละขั้นตอนย่อย ๆ ให้ดูแล้ว จะให้ผู้เรียนรู้หรือผู้ใต้บังคับบัญชาทดลองทำหรือปฏิบัติดูบ้าง ทั้งนี้ เพื่อที่จะได้ทราบว่าผลจากการแสดงวิธีการปฏิบัติให้ดูไปแล้วนั้นเป็นอย่างไร ผู้เรียนรู้หรือผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถที่จะปฏิบัติตามได้หรือไม่

^{๖๙} กวี รัชชชน . การบริการการพัฒนา ,(กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๕), หน้า ๒๒-๒๓.

^{๗๐} ไพฑูรย์ ลินลารัตน์. วิจัยทางการศึกษา ,(กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๑๐๖.

Checking เมื่อผู้เรียนรู้หรือผู้ได้บังคับบัญชา ได้เริ่มทดลองทำหรือปฏิบัติในสิ่งที่ได้รับการสอนงานแล้ว ในขณะที่ทดลองทำหรือปฏิบัติอยู่นั้น ผู้บังคับบัญชาหรือผู้ให้การเรียนรู้จะต้องมีการเดินดูให้ทั่ว (Walk Around) เพื่อตรวจสอบดูว่าผู้เรียนรู้หรือผู้ได้บังคับบัญชาแต่ละคน ได้ทดลองทำหรือปฏิบัติในสิ่งที่ได้รับการสอนงานไปแล้วนั้นเป็นอย่างไรบ้าง ถ้าปฏิบัติแล้วไม่เป็นไปตามที่สอนงานหรือเกิดความผิดพลาดขึ้น ก็ให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องต่อไป

Motivating เมื่อผู้เรียนรู้หรือผู้บังคับบัญชาได้เริ่มทดลองทำหรือปฏิบัติในสิ่งที่ได้รับการสอนงานแล้ว ในขณะที่ทดลองทำหรือปฏิบัติอยู่นั้น ผู้ได้บังคับบัญชาแต่ละคน ได้ทดลองทำหรือปฏิบัติในสิ่งที่ได้รับการสอนงานไปแล้วนั้นเป็นอย่างไรบ้าง เมื่อพบว่าผู้เรียนรู้หรือผู้ได้บังคับบัญชาหรือผู้เรียนรู้ควรที่จะมีการสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นกับผู้ที่ยังทดลองทำหรือปฏิบัติได้เป็นอย่างดีเรียบร้อยและถูกต้อง โดยการกล่าวคำชมเชยยกย่องหรือให้แสดงวิธีการปฏิบัติให้ผู้อื่นดู

E : Evaluation หมายถึง การประเมินผลและติดตามผล กล่าวคือ เมื่อการสอนงานได้ดำเนินการเสร็จสิ้นลงแล้ว จะต้องมีการประเมินผลและติดตามผลของการสอนงานโดยการประเมินผล เมื่อการสอนงานเสร็จสิ้นลง จะดูภาพรวมและผลของการเรียนรู้จากการสอนงานว่าเป็นอย่างไร ส่วนการติดตามผลจะติดตามดูว่า หลังจากที่ได้รับรู้จากการสอนงานไปแล้ว ผลของการปฏิบัติการนั้นเป็นอย่างไร โดยจะมีการติดตามผลเป็นระยะ

๒.๖.๓ แนวคิดด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แบบ “KUSAB”

แนวคิดด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วยหลักการคิดแบบ “KUSAB” ซึ่งประกอบด้วย

๑. ความรู้ (Knowledge) คือการบริหารทรัพยากรมนุษย์จะต้องครอบคลุมปัจจัยทำให้ผู้รับการพัฒนาและฝึกอบรม มีความรู้ในหัวข้อ เนื้อหาสาระหรือหลักสูตรที่เข้ารับการพัฒนาและฝึกอบรม และสามารถที่จะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติงานได้

๒. ความเข้าใจ (Understanding) คือ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ จะต้องครอบคลุมปัจจัยที่ทำให้ผู้เข้ารับการพัฒนาและฝึกอบรมมีความรู้ที่ได้รับจากการพัฒนาและฝึกอบรม มีความจำเป็นอย่างไร

๓. ทักษะ (Skill) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ จะต้องครอบคลุมปัจจัยที่จะทำให้ผู้เข้ารับการพัฒนาและฝึกอบรม มีทักษะ มีความสามารถที่จะปฏิบัติงานได้อย่างถูกหลัก ถูกวิธี และถูกต้อง จะเป็นการลดความสูญเสียและปัญหาต่าง ๆ ขององค์การ เพื่อจะทำให้เกิดผลจากการปฏิบัติงานที่ดีและประสิทธิภาพต่อองค์การมากที่สุด

๔. ทศนคติ (Attitude) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ จะต้องครอบคลุมปัจจัยที่จะทำให้ผู้เข้ารับการพัฒนาและฝึกอบรมมีความเข้าใจในองค์การ หน่วยงานเพื่อนร่วมงานและการปฏิบัติงานมากขึ้น กล่าวคือ เมื่อบุคลากรมีทัศนคติที่ดีต่องาน เพื่อร่วมงาน หน่วยงาน และองค์การแล้ว จะทำให้ปัญหาต่าง

ๆ ในองค์กรลดน้อยลง ไม่ว่าจะเป็นปัญหาที่เกิดจากความขัดแย้ง ระบบการทำงาน การบริหารจัดการ ตลอดจนปัญหาที่เกิดจากการกำหนดนโยบายขององค์กรต่าง ๆ เหล่านี้ก็จะลดลงได้ในที่สุด

๕. พฤติกรรม (Behavior) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ จะต้องครอบคลุมปัจจัยที่จะทำให้ผู้เข้ารับการพัฒนาและฝึกอบรม มีพฤติกรรมหรือการแสดงออกที่เป็นไปตามความต้องการขององค์กร ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของพฤติกรรมส่วนบุคคล พฤติกรรมในการปฏิบัติงานและพฤติกรรมที่เกิดจากวัฒนธรรมองค์กร เมื่อมีการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรแล้ว จะทำให้ผู้เข้ารับการพัฒนาและฝึกอบรม มีพฤติกรรมที่ถูกที่ควร ถูกต้องเหมาะสมและในที่สุดก็จะเป็นวัฒนธรรมขององค์กรและเอกลักษณ์ขององค์กรต่อไป^{๗๑}

๒.๖.๔ แนวคิดวิทยาศาสตร์การจัดการของเฟรเดอริก เทย์เลอร์ (Frederick Taylor)

เฟรเดอริก เทย์เลอร์ (Frederick Taylor) มีชีวิตอยู่ระหว่าง ค.ศ. ๑๘๕๖ – ๑๙๑๕ คือผู้ที่ได้รับการขนานนามว่าบิดาแห่งวิทยาศาสตร์การจัดการ เป็นวิศวกรชาวอเมริกัน ผลงานชิ้นสำคัญของเขา คือหนังสือเรื่องหลักการและการจัดการแบบวิทยาศาสตร์ (The principles of Scientific Management) เขียนขึ้นในปี ค.ศ. ๑๙๑๑ หลักการสำคัญของวิทยาศาสตร์การจัดการตามแนวคิดของ เทย์เลอร์ คือการที่เขาเชื่อว่าการประกอบกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งนั้นจะต้องมีทางที่ดีที่สุด (One Best Way) ซึ่งการที่จะหาหนทางที่ดีที่สุดในการทำงานมาให้ได้นั้น ต้องดำเนินการกรรมวิธีเรียกว่าการวิเคราะห์งาน นั่นคือการแจกแจงแยกแยะงานแต่ละอย่างออกเป็นส่วน ๆ ให้เล็กที่สุด จากนั้นกำหนดว่าอะไรเป็นผลที่เกิดขึ้นจากงานนั้น ๆ มีงานส่วนไหนบ้างที่ไม่มีความจำเป็น การวิเคราะห์งานแบบนี้ เทย์เลอร์เห็นว่าเป็นพื้นฐานของสิ่งที่เรียกว่า การออกแบบทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งก็หมายถึงการคำนวณเพื่อหาหนทางที่ดีที่สุดโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อยกเลิกการทำงานแบบเดิม ๆ ตามความเคยชิน

เทเลอร์ ได้นำเสนอหลักการสำหรับการปรับปรุงประสิทธิภาพในการทำงานให้ดีขึ้นดังต่อไปนี้

๑. ผู้บริหารจะต้องมีความรับผิดชอบในเรื่องของการวางแผนการทำงานจะต้องมีวิธีการทำงานอย่างไร งานที่ต้องดำเนินการจำเป็นต้องใช้เครื่องมืออะไรบ้าง เครื่องมือที่เหมาะสมกับการทำงานเป็นอย่างไร

๒. ต้องใช้หลักเกณฑ์ในการแบ่งงานตามความถนัด (Specialization) ให้มากที่สุด ด้วยการจำกัดคนงานแต่ละคนได้ทำงานแต่เพียงส่วนน้อยของงานภายใต้การวางแผนกำหนดวิธีการทำงาน เครื่องมือที่จะนำมาใช้ และคำแนะนำในการทำงานของผู้เชี่ยวชาญที่กำหนดขึ้นอย่างชัดเจน

๓. ไม่ควรจำกัดผลผลิตของคนงาน (ว่าเอาแต่มาตรฐานเท่านั้น) แต่ควรมุ่งเน้นไปที่ผลผลิตสูงสุด โดยต้องใช้ในการเสนอค่าจ้างแบบจูงใจ พร้อมทั้งมีการกำหนดมาตรฐานของงาน การเลือกเครื่องมือที่ถูกต้อง การฝึกอบรมหรือการสอนวิธีการทำงานที่ถูกต้องให้แก่คนงาน ทั้งนี้ เพื่อยกระดับมาตรฐาน

^{๗๑} สมบัติ กุสุมาวสี. โครงการบัณฑิตศึกษา การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ๒๕๕๗.

การทำงานของคนงานอันจะส่งผลให้พวกเขาได้รับค่าตอบแทนที่สูงขึ้นเนื่องจากการที่พวกเขาสามารถปฏิบัติงานได้สูงกว่ามาตรฐานที่กำหนดไว้เมื่อเป็นเช่นนี้คนงานก็จะมีความพยายามเพื่อประสิทธิภาพในการทำงานของตนเองให้มากขึ้น ให้สูงกว่ามาตรฐานเพราะมีค่าจ้างงานที่สูงขึ้นเป็นแรงจูงใจทำให้ผู้บริหารสามารถเลือกจ้างแต่ละคนงานที่มีประสิทธิภาพได้

เทย์เลอร์เห็นว่าหากการดำเนินการตามแนวทางวิทยาศาสตร์การจัดการแล้วจะสามารถลดความขัดแย้งระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างได้ เนื่องจากทุกฝ่ายต่างมีความเข้าใจในหลักเกณฑ์ของการทำงานเป็นอย่างดีและคนงานก็สามารถได้รับค่าจ้างที่สูงขึ้นหากเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของตนเองให้สูงกว่ามาตรฐานได้

วิทยาศาสตร์ของเทย์เลอร์นี้แม้ว่าจะดูเป็นสิ่งที่มีความเป็นเหตุผลสูง แต่ก็ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์รวมทั้งการต่อต้านจากหลายฝ่าย ดังกรณีที่จะยกมาต่อไปนี้^{๗๒}

๑. การถูกปฏิเสธจากสหภาพการค้า แนวทางการบริหารของเทย์เลอร์ถูกปฏิเสธจากสหภาพการค้าของสหรัฐอเมริกา ซึ่งถือว่าวิทยาศาสตร์การจัดการเป็นวิธีใหม่ในการใช้ประโยชน์ของชนชั้นแรงงานมากขึ้น แต่มติหนึ่งของสหภาพแรงงานอเมริกัน (The American Federation of Labour) ยังเรียกมันว่าแผนที่โหดร้ายในการลดความเป็นมนุษย์ให้เป็นแค่เครื่องจักรคนงานถูกบอกให้ทำตัวเหมือนเครื่องจักร

๒. ความขุ่นเคืองใจจากผู้บริหาร วิธีการของเทย์เลอร์ไม่เพียงแต่ทำให้หัวหน้ากลุ่มเท่านั้นที่มีความขุ่นเคืองแต่ยังสร้างความขุ่นเคืองให้กับผู้บริหารระดับสูงด้วย ผู้ที่ได้ตำแหน่งการบริหารที่สูงขึ้นโดยมีระดับสูงและได้รับการฝึกอบรมกลัวว่าจะถูกเทย์เลอร์กล่าวหาว่ามีคุณสมบัติที่ไม่เหมาะสมในการบริหารเป็นที่น่าสังเกตว่าเทย์เลอร์ถูกบังคับให้ออกจากตำแหน่งของเขาที่ The Midvale Steel works เพราะการขัดแย้งกับผู้จัดการบริษัทกระทั่งในที่สุดเมื่อ ๑ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๐๑ บริษัทก็ให้เขาออก

๓. การสอบสวนวิธีการของเทย์เลอร์โดยคณะกรรมการคองเกรส ในปี ค.ศ. ๑๙๑๒ คณะกรรมการพิเศษของสภาผู้แทนราษฎรของสหรัฐอเมริกาได้เข้าแทรกแซงสหภาพการค้า โดยการสืบสวนระบบของเทย์เลอร์ผลที่ตามมาใน ค.ศ. ๑๙๑๕ ก็คือ พวกเขาได้ออกกฎหมายห้ามการใช้นาฬิกาจับเวลาหรือการจ่ายโบนัสในกรมสรรพากรของกองทัพ กฎหมายดังกล่าวมีผลบังคับใช้จนถึงช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ ในปัจจุบันนี้แนวทางวิธีการแบบวิทยาศาสตร์การจัดการของเทย์เลอร์ยังเป็นที่ได้รับการนำมาใช้อยู่เสมอ โดยเฉพาะในโรงงานต่าง ๆ ซึ่งแม้ว่าหนทางที่ดีที่สุดในการทำงานจะเป็นยอดปรารถนาในการบริหารงาน แต่จุดอ่อนที่สุดของวิทยาศาสตร์การจัดการก็คือการที่หลักการนี้มองคนเป็นเพียงเครื่องจักรเท่านั้นทำให้คนสูญเสียความรู้สึกการเป็นมนุษย์สูญเสียคุณค่าของตัวเองไป ที่นี้จะได้ยกกรณีโรงงานฟอกซ์คอนน์มาเป็นตัวอย่าง

^{๗๒} ชาลส์ ฮาจินส์ อัจฉริยะ . ทฤษฎีการบริหารตามแนวคิดของปราชญ์ตะวันตก (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ปัญญาชน, ๒๕๕๑), หน้า ๑๑-๑๒.

ฟ็อกซ์คอนน์เทคโนโลยี กรุ๊ป (Foxconn Technology Group) ซึ่งมีบริษัทแม่คือ หงไห่ พรีซีชัน อินดัสทรี แห่งไต้หวัน (Hon Hai Precision Industry Co) เป็นบริษัทสินค้าตามสัญญารายใหญ่ที่สุดในโลก ผลิตชิ้นส่วนและเป็นผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์กับบริษัทแอปเปิ้ลลูกค้ารายใหญ่ของฟ็อกซ์คอนน์ล้วนเป็นบริษัทข้ามชาติ อาทิ Dell Nokia Hewlett Packard Sony IBM Lenovo ฟ็อกซ์คอนน์มีโรงงานหลายแห่งในมณฑลต่าง ๆ ของแผ่นดินใหญ่ มีคนงานโรงงานฟ็อกซ์คอนน์ไต้หวัน ๗๙,๐๐๐ คน เป็นหนึ่งในโรงงานผลิต iPhone ๕ กลุ่มการติดตามการกดขี่แรงงาน SACOM ที่มีฐานในฮ่องกงทำการสำรวจโดยสัมภาษณ์คนงานของฟ็อกซ์คอนน์กลุ่มหนึ่งในโรงงานภาคใต้และตะวันออกของจีนและได้เผยแพร่รายการเมื่อวันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๕๔ ระบุว่าเงื่อนไขการทำงานที่เลวร้ายมาก คนงานฟ็อกซ์คอนน์ต้องทำงานล่วงเวลา ๘๐ - ๑๐๐ ชั่วโมงต่อเดือน นอกเหนือไปจากเวลาที่ต้องทำงานปกติเดือนละ ๑๓๔ ชั่วโมง ซึ่งสูงกว่าที่กฎหมาย จีนกำหนดไว้ถึง ๓ เท่า ทั้งนี้ แรงงานส่วนมากต้องทำงานล่วงเวลาให้มากที่สุด เพราะว่าเงินเดือนปกติพอประทังชีวิต เงินเดือนของฟ็อกซ์คอนน์อยู่ที่ ๒๐๐ เหรียญหรือประมาณ ๖,๐๐๐ บาท นอกจากนี้โฆษก Geoffrey Crothall ของ China Labour Bulletin ซึ่งมีฐานในฮ่องกงระบุฟ็อกซ์คอนน์เล็งสื่อในด้านการจัดการแบบเผด็จการและใช้นโยบายหนักสุดโต่ง การทำงานในสภาพแวดล้อมแบบนี้คนงานไม่ผิดอะไรกับหน่วยหนึ่งของการผลิตเหมือนหุ่นยนต์ ไม่ใช่มนุษย์

กรณีฟ็อกซ์คอนน์นี้เป็นเพียงตัวอย่างจำนวนมากหมายมหาศาลที่เกิดขึ้นจากการใช้วิทยาศาสตร์การจัดการ การจะแก้ปัญหาเช่นนี้ควรจะอยู่ที่การหาจุดสมดุลระหว่างวิทยาศาสตร์กับความเป็นมนุษย์ให้เจอเพื่อที่คนงานในระบบเช่นนี้จะได้ไม่เพียงเครื่องจักรกลที่มีลมหายใจ แต่วิธีการที่ว่านี้ก็คือจะเป็นเรื่องที่ทำไต่ยากแสนยากภายใต้แนวคิดแบบกำไรสูงสุด

๒.๖.๕ แนวคิดทฤษฎีสองปัจจัยของ เฟรเดอริก เฮิร์ซเบิร์ก (Frederick Herzberg)

เฟรเดอริก เฮิร์ซเบิร์ก (Frederick Herzberg) เป็นนักจิตวิทยาชาวอเมริกันมีชีวิตอยู่ระหว่าง ค.ศ. ๑๙๒๓ - ๒๐๐๐ ตีพิมพ์ผลงานชิ้นสำคัญเรื่อง One More Time How Do You Motivate Employees ? เมื่อ ค.ศ. ๑๙๖๘ ทฤษฎีที่สำคัญที่สุดของเขาและมีอิทธิพลต่อศาสตร์การบริหารอย่างมากก็คือ ทฤษฎีสองปัจจัย (Two factor Theory) ซึ่งทฤษฎีนี้มีหัวใจสำคัญอยู่ที่การอธิบายถึงปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจในการทำงานที่มีผลต่อพฤติกรรมในการทำงานของบุคลากรในองค์กรว่าสิ่งที่เป็แรงจูงใจในการทำงานให้แก่พวกเขานั้นแบ่งออกได้เป็นสองส่วน ซึ่งได้แก่ ๑. ปัจจัยสุขอนามัย (Hygiene Factor) ๒.ปัจจัยจูงใจ (Motivate Factor) มีรายละเอียดดังจะได้อธิบายต่อไปนี้^{๗๓}

๑.ปัจจัยสุขอนามัย (Hygiene Factor) ปัจจัยสุขอนามัยเป็นปัจจัยพื้นฐานขององค์กรที่

^{๗๓} สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์ .รัฐประศาสนศาสตร์ : แนวคิดและทฤษฎี (กรุงเทพมหานคร : เอ็กสเปอร์เน็ท, ๒๕๔๙), หน้า ๔๕.

จะต้องมีให้แก่บุคลากร เพราะหากไม่มีปัจจัยสุขอนามัยนี้แล้วบุคลากรก็ไม่ยินดีที่จะปฏิบัติงานหรือไม่ยินยอมที่จะอยู่กับองค์กรอีกต่อไป กล่าวแบบง่าย ๆ ก็คือ ปัจจัยสุขอนามัยนี้เป็นปัจจัยที่ป้องกันไม่ให้เกิด “ความพึงพอใจ” ขึ้นมาในหมู่บุคลากรนั่นเอง ปัจจัยนี้บางครั้งก็เรียกว่าปัจจัยบำรุงรักษาเพราะเป็นสิ่งที่ช่วยบุคลากรให้อยู่กับองค์กร ปัจจัยดังกล่าวนี้มีความสำคัญยิ่งนัก

๑. ค่าจ้างและผลประโยชน์ตอบแทน
๒. นโยบายและการบริหารงานขององค์กร
๓. ความมั่นคงในการทำงาน
๔. สภาพแวดล้อมในการทำงาน
๕. ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน
๖. การบังคับบัญชาของหัวหน้า

๒. ปัจจัยจูงใจ (Motivate Factor) เป็นปัจจัยสำหรับเสริมแรงหรือจูงใจให้แก่บุคลากร เพื่อให้บุคลากรเกิดความพึงพอใจในการทำงานและกระตุ้นให้ต้องทำงานมากยิ่งขึ้นดังที่กล่าวแล้วว่า ปัจจัยสุขอนามัยเป็นปัจจัยทำได้เพียงป้องกันไม่ให้เกิดความไม่พอใจเท่านั้น แต่หากต้องการให้บุคลากรทำงานได้มากขึ้นเกินกว่ามาตรฐานทั่วไปก็ต้องเพิ่มปัจจัยจูงใจให้แก่บุคลากร ปัจจัยดังกล่าวนี้มีความสำคัญยิ่งนัก คือ

๑. การประสบความสำเร็จในการทำงาน
๒. การได้รับการยกย่อง
๓. การได้มีโอกาสทำงานได้ด้วยตนเอง
๔. การได้รับมอบหมายภาระหน้าที่ การมอบความรับผิดชอบให้
๕. การได้รับความก้าวหน้าในอาชีพ
๖. การได้เลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง

๒.๖.๖ แนวคิดแนวทางรีอับรระบบ (Reengineering) ของไมเคิล แฮมเมอร์ และ เจมส์ แฮมปี (Michale Hammer and James Champy)

ภายหลังจากที่เดวิด ออสบอร์น และเทด เกบเลอร์ ได้เสนอแนวคิด Reengineering Government ขึ้นมาไมเคิล แฮมเบอร์ และเจมส์ แฮมปี ก็ได้เสนอแนวคิด การรีอับรระบบ (Reengineering) หรือบางคนเรียกว่า แนวคิดการยกเครื่องธุรกิจขึ้นมาในผลงานทรงอิทธิพลของพวกเขาที่ชื่อว่า Reengineering the corporation แม้ว่าหนังสือเล่มนี้จะเสนอแนวทางในการแก้ไขวิกฤตบริษัทอเมริกันโดยเฉพาะก็ตามแต่เนื้อหากระบวนการก็ยังจะกล่าวได้ว่าสามารถใช้ได้ทั่วไปเนื่องจากบริษัทต่าง ๆ ทั่วโลก ในปัจจุบันมักจะนำรูปแบบการบริหารของตะวันตกหรืออเมริกันมาใช้อยู่แล้ว สำหรับวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นกับบริษัทองค์กรต่าง ๆ นั้นเมื่อเผชิญกับสภาวะมืดแปดด้านก็ต้องหาทางฝ่าวิกฤตออกไปในด้านที่เก่าหรือต้องเปลี่ยนจากวิธีคิดแบบเดิมๆมาเป็นแบบใหม่ทั้งหมด

แฮมเมอร์และแฮมป์ กล่าวว่ปัญหาทางธุรกิจของอเมริกาคือ มักก้าวเข้าสู่คริสต์ศตวรรษที่ ๒๑ ด้วยบริษัทออกแบบกันในช่วงศตวรรษที่ ๑๙ เพื่อให้ทำงานได้ดีในศตวรรษที่ ๒๐^{๗๔} ดังนั้น แนวคิดใหม่ ๆ จึงหลุดลอยไป อย่างไรก็ตามเมื่อแนวคิดการรื้อปรับระบบเป็นที่นิยมแพร่หลายออกไป จนบริษัทหรือองค์กรต่าง ๆ ก็ล้วนพูดถึงและจัดกิจกรรมรื้อปรับระบบไปตาม ๆ กัน แต่ก็ยังมีผู้คนจำนวนมากที่เข้าใจหลักการรื้อปรับระบบแบบผิด ๆ อยู่ แต่หากดำเนินการเพียงเท่านั้น ภายใต้กระบวนการทำแบบเดิม ๆ แล้วยังไม่นับเป็นการรื้อปรับระบบแต่อย่างใด

สิ่งที่บริษัททั่วไปประสบโดยเฉพาะบริษัทที่ใหญ่และอยู่มานานก็คือระบบราชการในองค์กรพยายามที่จะกำจักระบบราชการต่อไปเปรียบเสมือนการจับตะเกียบผิดข้างเพราะระบบราชการในตัวระบบเองไม่ใช่ปัญหาตรงกันข้าม คือทางออกการแก้ไขปัญหามือสองร้อยปีมาแล้วการพยายามกำจักระบบราชการออกไปจากองค์กร ผลที่ตามมาจะกลายเป็นความยุ่งเหยิงแทน เพราะมันเป็นการที่เชื่อมผืนบริษัทแบบเก่าเอาไว้ด้วยกันระบบราชการหรือระบบการแบ่งงานเป็นชั้น ๆ ลงมานั้นคือทางออกในการแก้ไขปัญหาระบบการทำงานที่แยกส่วนย่อย ๆ ออกไป ตราบใดที่กระบวนการทำงานยังเป็นแบบเดิมระบบงานเป็นชั้น ๆ ก็ยังคงเป็นทางออกหากจะขจัดระบบราชการอำไมีแต่ต้องยกเครื่องกระบวนการทำงานใหม่หมด

หัวใจสำคัญของแนวคิดรื้อปรับระบบก็คือการ ถอนรากถอนโคน หมายถึง ต้องเปลี่ยนวิธีปฏิบัติเสียใหม่ไปให้ถึงระดับกระบวนการเลยทีเดียว อาจสรุปขั้นตอนในการรื้อปรับระบบได้เป็น ๕ ขั้นตอน ได้แก่

๑. บริษัทตระหนักว่ถึงเวลาที่จะต้องเปลี่ยนแปลงแล้ว อย่างไรรื้อปรับปรุงตามบริษัทระบบแบ่งได้เป็น ๓ ประเภท คือ

๑. บริษัทที่ตั้งอยู่ในสภาวะล้มเหลว ไม่สามารถที่จะแข่งขันกับคู่แข่งได้แล้ว
๒. บริษัทที่ตั้งอยู่ไม่ได้ประสบปัญหาในปัจจุบัน เห็นถึงวิกฤตในอนาคต
๓. บริษัทที่เป็นผู้นำในธุรกิจอยู่แล้ว แต่ต้องทิ้งผู้เข้าแข่งขันอย่างก้าวกระโดด

๒. คิดถึงสิ่งที่บริษัทต้องทำและวิธีการที่จะทำโดยไม่ต้องสนใจสิ่งที่เป็นอยู่ให้คิดสิ่งทีควรจะเป็นไม่ต้องคำนึงถึงสิ่งที่เป็นอยู่

๓. กำหนดโครงสร้างและกระบวนการทำงานสำหรับการดำเนินการสิ่งทีคิดขึ้นมาตามการสร้างขึ้นมาใหม่ ไม่ใช่เอาของเดิมมาปรับปรุง อย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตสำหรับการสร้างกระบวนการใหม่ดังนี้

๑. ไม่จำเป็นต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญก็สามารถออกแบบกระบวนการใหม่ได้
๒. คนนอกบริษัทสามารถให้มุมมองใหม่ ๆ กับบริษัทได้
๓. ต้องขจัดความคิดเก่า ๆ ออกไปก่อน

^{๗๔} ศิริพงษ์ วิทย์วิโรจน์ รีเอ็นจิเนียริง. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๓๗), หน้า ๒๒.

๔. จมมองสิ่งต่าง ๆ จากมุมมองของลูกค้า
๕. ต้องทำงานกันเป็นทีม
๖. ไม่ต้องรู้ถึงกระบวนการที่ใช้อยู่ในปัจจุบันได้
๗. ทำให้การออกแบบกระบวนการเป็นเรื่องสนุกสนาน

๔. นำกระบวนการใหม่ที่คิดขึ้นได้มาลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง ขั้นตอนนี้เป็นเรื่องที่ยากมาก เนื่องจากต้องอาศัยการโน้มน้าวบุคลากรให้เห็นดีเห็นงามด้วยนำกระบวนการใหม่มาปฏิบัติ มีข้อสังเกตคือการบังคับขู่เข็ญให้นำกระบวนการไปใช้ใหม่ โดยที่บุคลากรยินยอมพร้อมใจมักไม่ประสบผลสำเร็จ ดังนั้น การทำความเข้าใจแจ่มชัดว่าสถานะของบริษัทในปัจจุบันเป็นอย่างไร จึงจะสามารถยืนอยู่จุดเดิมได้อีกต่อไปและอะไรคือสิ่งที่บริษัทต้องการจะเป็น

๕. ติดตามประเมินรายงานผลดำเนินการภายหลังจากปฏิบัติงานตามกระบวนการที่คิดขึ้นใหม่แล้ว อย่างไรก็ดีในช่วงที่กระแสรื้อปรับระบบกำลังได้รับความนิยมอย่างสูงและมีบริษัทจำนวนมากศาลดำเนินการรื้อปรับระบบ แต่ก็ยังมีบริษัทจำนวนมากที่ประสบความล้มเหลวกับการปรับรื้อระบบซึ่งสาเหตุของความล้มเหลวที่มักเกิดขึ้นได้แก่

๑. ผู้ดำเนินการพยายามที่จะ “แก้ไข” กระบวนการแทนที่จะ “เปลี่ยนแปลง” กระบวนการ
๒. ข้อเสนอเพื่อรื้อปรับระบบเป็นไปอย่างสะเปะสะปะ ไม่มีทิศทางไม่มีขอบเขต
๓. ข้อเสนอจำนวนมากกลับไม่ได้มุ่งไปที่เรื่องของกระบวนการ
๔. บริษัทกลัวกับความเปลี่ยนแปลง จึงพยายามหลีกเลี่ยงโดยอ้างว่าจะกระทำแบบค่อยเป็นค่อยไป ซึ่งนั้นไม่ใช่การรื้อปรับระบบและจะเป็นการเสียเวลาเปล่า
๕. ฝ่ายบริหารจำกัดขอบเขตของปัญหาที่จะแก้ไขคับแคบเกินไป
๖. ไม่ได้ได้รับความสำคัญจากผู้บริหารระดับสูง หรือเมื่อผู้บริหารระดับสูงมอบหมายการรื้อปรับระบบให้แก่ผู้บริหารระดับกลางหรือบุคลากรระดับล่างไปแล้วก็ไม่สนใจอีกเลย
๗. มอบหมายให้ผู้ที่มือคดต่อการรื้อปรับระบบเป็นงานหนึ่งที่ต้องทำแต่ไม่ได้เป็นงานที่สำคัญเป็นลำดับแรก

๘. ออกแบบกระบวนการใหม่ได้แล้ว แต่ไม่ยอมนำไปดำเนินการอย่างจริงจัง หรือเมื่อเจอกับการต่อต้านก็ถอยอย่างง่าย ๆ

๙. บริษัทกลัวต่อความเปลี่ยนแปลง

จากสาเหตุของความล้มเหลวในการรื้อปรับระบบที่กล่าวมานี้ ปัญหาส่วนใหญ่มักขึ้นอยู่กับ “ผู้บริหาร” เป็นสำคัญ แต่ในทางกลับกันความสำเร็จของการปรับรื้อระบบก็ขึ้นอยู่กับ “ผู้บริหาร เช่นเดียวกัน” ดังนั้น ความสำเร็จและความล้มเหลวของการรื้อปรับระบบแล้ว ต้องมีความเป็นผู้นำที่สูง

อีกด้วย แต่เมื่อที่สุดแล้ว แม้ว่าการรื้อปรับระบบจะประสบกับความล้มเหลวก็ควรจะคิดว่าการได้ลองลงมือทำก็ยังคุ้มค่ากว่าการนิ่งเฉย เข้าทำนองว่า “หกล้มไปข้างหน้า ก็ยังดีกว่ายืนตะเทาอยู่กับที่”

๒.๖.๗ แนวคิดทางรัฐประศาสนศาสตร์ตามแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

แนวคิดการบริหารจัดการที่เรียกว่า การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีเกิดขึ้นตาม ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๒ และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖ ที่กำหนดให้หน่วยงานของรัฐต้องบริหารราชการโดยยึดหลัก ๖ ประการ ได้แก่ หลักนิติธรรม (Rule of Laws) หลักคุณธรรม (Ethics) หลักความโปร่งใส (Transparency) หลักความมีส่วนร่วม (Participation) หลักความรับผิดชอบ (Accountability) และหลักความคุ้มค่า (Value for Money) ทั้งนี้ เพื่อให้การบริหารราชการของหน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐบรรลุเป้าหมาย ดังต่อไปนี้

๑. เกิดประโยชน์สุขต่อประชาชน
๒. ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ
๓. ไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติงานราชการที่เกินความจำเป็น
๔. เกิดประสิทธิภาพ
๕. เกิดความคุ้มค่า
๖. มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อสถานการณ์
๗. มีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ

๒.๗ ทฤษฎีเกี่ยวกับการถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวเกี่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ทฤษฎีเกี่ยวกับการถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวเกี่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เพราะการถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวนั้น เมื่อไม่มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ในด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแล้ว ก็จะทำให้การท่องเที่ยวที่มีอยู่ไม่ได้รับการสานงานต่อ เนื่องจากการเรียนรู้ทำให้มีการส่งต่อวิธีการที่จะส่งเสริมให้การบริหารจัดการต่อเนื่องและเป็นธรรมชาติกับสิ่งแวดล้อมที่เป็นหัวใจของการจัดการท่องเที่ยว

๒.๗.๑ แนวคิดและทฤษฎีองค์ประกอบทางการท่องเที่ยว

๑. สิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว (Attraction) เป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้อยากเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวแล้วเกิดความประทับใจอาจเป็นสิ่งที่ทำให้ความรู้และความเพลิดเพลินแก่นักท่องเที่ยว สิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวย่อมมีความแตกต่างกันไปตามความต้องการและความสนใจของนักท่องเที่ยวแต่ละคนแต่ละกลุ่ม สิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ มี ๖ ประการคือ

๑. ทิวทัศน์หรือทัศนียภาพที่สวยงามตามธรรมชาติเช่น ป่าไม้ภูเขาแม่น้ำ ลำคลอง ทะเล น้ำตก หน้าผา บ่อน้ำพุร้อน เกาะแก่งอุทยาน ทะเลสาบ ถ้ำ ถ้ำน้ำ ชายหาด แหลม เป็นต้น

๒. ความประทับใจจากลมฟ้าอากาศเช่น อากาศบริสุทธิ์สดชื่น อากาศเย็นสบายปลอดโปร่ง หรือไม่หนาวจัดหรือร้อนจัดจนเกินไป เป็นต้น

๓. คุณค่าทางวัฒนธรรม เช่น มีสิ่งที่น่าสนใจด้านประวัติศาสตร์หรือมรดก ทางประวัติศาสตร์โบราณคดีอนุสาวรีย์พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สถานบันทางการเมือง วัด หรือศาสนสถาน คู่มือเมือง กำแพงเมือง อนุสรณ์สถาน ชุมชนโบราณ เป็นต้น

๔. วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชุมชน เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณีศิลปกรรม งานเทศกาลหรืองานประเพณีการเล่นพื้นเมืองหรือพื้นบ้าน พิพิธภัณฑสถานพื้นบ้าน การประกอบอาชีพ ศูนย์วัฒนธรรม การทำนา ทำไร่ เป็นต้น

๕. สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ เช่น สวนสนุก สวนสัตว์ โรงละคร ชีวิตยามราตรี โรงมหรสพ สนามกีฬา สถานเริงรมย์ การแสดงต่างๆ ศูนย์การค้า สนามกอล์ฟ สนามเทนนิส โบว์ลิ่ง สวนพฤกษศาสตร์ สวนหย่อม ศูนย์สุขภาพพอนามัยสวนสาธารณะ เป็นต้น

๖. กิจกรรมทางการท่องเที่ยวเช่น การเดินป่า การขี่ช้าง การดูนก การปีนเขา การเที่ยวถ้ำ การเที่ยวน้ำตก การล่องแพ การพายเรือ การขี่จักรยาน การชมสวนดอกไม้ สวนผลไม้ การชมพื้นที่ปลูกพืชไร่ เป็นต้น

๒. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวได้โดยมีเส้นทางหรือเครือข่ายการคมนาคมที่สามารถเดินทางเข้าไปยังแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกและปลอดภัย ซึ่งการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวจะต้องพิจารณาใน ๖ ด้านด้วยกัน

๑. ประเภทของการคมนาคมขนส่งที่จะให้บริการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวโดย พิจารณาว่าการใช้การขนส่งประเภทใดเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวนั้นจึงจะเหมาะสม หรือจะใช้การขนส่งหลายประเภทร่วมกันไป เช่น การขนส่งทางรถยนต์การขนส่งทางรถไฟ การขนส่งทางเรือ การขนส่งทางเครื่องบิน เป็นต้น

๒. เส้นทางคมนาคมขนส่งสู่แหล่งท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงสภาพการเดินทาง ความสะดวกสบาย ความรวดเร็ว ความปลอดภัย และความมีมาตรฐานที่ดีในระดับสากลของเส้นทางที่จะเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

๓. การคมนาคมขนส่งภายในแหล่งท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงจำนวนที่เพียงพอ คุณภาพ และมาตรฐาน ตลอดจนความสะดวกสบาย รวดเร็วและความปลอดภัยของรถสาธารณะ และรถนำเที่ยวที่จะให้บริการภายในแหล่งท่องเที่ยว

๔. แบบแผนการเดินทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวโดยพิจารณาถึง ยานพาหนะที่ใช้ในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาพักแรมเป็นหมู่คณะทั้งกลุ่มเล็ก และกลุ่มใหญ่ทั้งการเดินทางของนักท่องเที่ยวแบบส่วนตัวและครอบครัว

๕. บริเวณที่อำนวยความสะดวกให้แก่ยานพาหนะ เช่น สถานีขนส่ง ที่จอดรถ ที่ล้างรถ ที่ซ่อมแซมบำรุงรถ เป็นต้น

๖. ปัญหาการจราจรที่อาจขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงปัญหาการจราจร ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว เช่นปัญหาอากาศเป็นพิษ เป็นต้น

๓. สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว (Amenity) เป็นสิ่งอำนวยความสะดวก ที่ให้บริการนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนั้นอย่างประทับใจเพื่อให้ นักท่องเที่ยวอยากจะทำท่องเที่ยวมาวันขึ้น หรือกลับมาเที่ยวซ้ำ ในโอกาสหน้า ซึ่งสิ่งอำนวยความสะดวกที่สำคัญในแหล่งท่องเที่ยวมี ๔ ด้าน คือ

๑. สิ่งอำนวยความสะดวกด้านอาคารและสิ่งก่อสร้างในแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย ที่จำหน่ายบัตรเข้าชมแหล่งท่องเที่ยว สำนักงานที่ทำการของแหล่งท่องเที่ยว ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ที่พักนักท่องเที่ยว ห้องน้ำสาธารณะ ศาลาหรือซุ้มนั่งคอย ร้านค้า ร้านอาหาร บ้านพักพนักงาน เป็นต้น

๒. สิ่งอำนวยความสะดวกด้านบริการในแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย ซุ้มเข้า ป้าย เครื่องหมายลานกิจกรรม สวนหย่อม กระถางและที่ปลูกต้นไม้ ม้านั่ง โต๊ะ เก้าอี้แสงสว่าง ระบบน้ำใช้ระบบกำจัดของเสีย และน้ำเสีย ระบบกำจัดขยะมูลฝอย รั้ว กำแพง สะพาน ขั้วบันได เป็นต้น

๓. สิ่งอำนวยความสะดวกด้านความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย ความปลอดภัยจากโจรผู้ร้ายในแหล่งท่องเที่ยวความปลอดภัยจากอุบัติเหตุในแหล่งท่องเที่ยวความปลอดภัยจากพืชและสัตว์ในแหล่งท่องเที่ยวความปลอดภัยจากการหลงทางภายในแหล่งท่องเที่ยว และความปลอดภัยจากภัยธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยว

๔. สิ่งอำนวยความสะดวกด้านป้ายในแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วยป้ายต้อนรับ นักท่องเที่ยวเข้าสู่พื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ป้ายแผนที่แสดงที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว ป้ายแผนที่แสดงจุดที่น่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยว ป้ายชี้ทางภายในแหล่งท่องเที่ยว ป้ายสื่อความหมาย ป้ายเตือนอันตราย นักท่องเที่ยว ป้ายประกาศอื่นๆ ที่ต้องการให้นักท่องเที่ยวทราบ เป็นต้น

สมบัติ กาญจนกิจ^{๗๕} กล่าวว่า องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเป็นกระบวนการทางสังคม และเศรษฐกิจที่มีองค์ประกอบหลักสามด้าน คือ ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว (Tourism Resource) บริการการท่องเที่ยว (Tourism Service) และตลาดการท่องเที่ยว (Tourism Market of Tourist) แต่ละองค์ประกอบย่อยที่มีความสัมพันธ์กันเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน ความแตกต่างของแต่ละรูปแบบ

^{๗๕} สมบัติ กาญจนกิจ, *นันทนาการและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๕.

การท่องเที่ยว จึงอยู่ที่องค์ประกอบย่อยและความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นนั่นเองหลักการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

บุญเลิศ ตั้งจิตวัฒนา^{๗๖} ได้อธิบายหลักการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน มี ๓ มิติดังต่อไปนี้ คือ

๑. มิติด้านการสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวและ สิ่งแวดล้อมให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องมีแนวคิดที่จะให้ความรู้ ความเข้าใจและสร้างจิตสำนึกแก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทุกฝ่ายในการปกป้องรักษา ทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมเป็นอันดับแรก เพื่อคงไว้ซึ่งความสวยงามและคุณค่าทรัพยากร การท่องเที่ยวซึ่งวิธีการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวมีหลายรูปแบบ

๒. มิติการสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว ในการพัฒนาการท่องเที่ยว แบบยั่งยืน ต้องมีแนวคิดให้นักท่องเที่ยวปรารถนาหรือสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติและ วัฒนธรรม

๓. มิติด้านการสร้างมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น ในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องมีแนวคิดในการมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของชุมชนท้องถิ่น ด้วยการเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว แบบยั่งยืนและช่วยให้ชุมชนท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม

การเสริมสร้างเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดและชุมชนในล้านนามีวัตถุประสงค์ คือ

๑. เพื่อศึกษานโยบายและการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของภาครัฐและองค์กรท้องถิ่นในล้านนา

๒. เพื่อพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดและชุมชนในล้านนา

๓. เพื่อเสริมสร้างเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดและชุมชนในล้านนา และ

๔. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดและชุมชนในล้านนา ลักษณะการวิจัยเป็นการวิจัยในแบบผสม โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพคือ การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) และการจัดสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) การวิจัยเชิงปริมาณใช้การตอบแบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวหรือผู้ที่ได้ฝึกปฏิบัติตามหลักการทางพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นผู้ที่เดินทางท่องเที่ยวภายในวัดดังกล่าว เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยจำนวน ๓๐๐ คน และนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศจำนวน ๑๐๐ คน รวมจำนวน ๔๐๐ คน โดยกำหนดจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนแต่ละวัด/องค์กรในพื้นที่ ๕ จังหวัด

^{๗๖} บุญเลิศ ตั้งจิตวัฒนา, *อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว*, (กรุงเทพมหานคร : เพรส แอนด์ ดีไซน์, ๒๕๔๘), หน้า ๓๕.

ประกอบด้วยจังหวัดเชียงราย จังหวัดน่าน จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดแพร่ จังหวัดลำพูนและจังหวัดพะเยา ผลการวิจัยพบว่า

๑. นโยบายและการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของภาครัฐและองค์กรท้องถิ่นในล้านนาพบว่า ภาครัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวของประเทศโดยได้กำหนดกรอบการทำงานอยู่ ๓ เรื่องที่สำคัญของประเทศ คือ เป็นไปตามกลไกของนโยบายการพัฒนาสามพลังของภาครัฐซึ่งรัฐบาลได้น้อมนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาโดยเน้นภาคเศรษฐกิจ อาชีพ รายได้ ความร่วมมือและชุมชนเข้มแข็ง

๒. การพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวของวัดและชุมชนในล้านนาพบว่า การพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวของวัดและชุมชนในล้านนาเป็นการให้ความรู้ความเข้าใจ สืบสานวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการสร้างรายได้/วิถีชีวิตชุมชนดีขึ้น และเป็นการตอบสนองความต้องการชุมชนในการฟื้นฟูความรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชนและการมีส่วนร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๓. เสริมสร้างเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดและชุมชนในล้านนาพบว่าแนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายการจัดการวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น แบ่งเป็นเครือข่ายภายในชุมชน โดยใช้แนวทางของคำว่า “บวร” หมายถึง ความร่วมมือ ระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน

๔. ความสัมพันธ์ในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดและชุมชนในล้านนาพบว่ามีความสัมพันธ์ในการท่องเที่ยวในรูปแบบของการมีส่วนร่วมของชุมชน เครือข่ายการท่องเที่ยวในการจัดการสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทั้งวัด ชุมชน ผู้ประกอบการ ภาครัฐและเอกชน ให้ความสำคัญต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดและชุมชน^{๗๗}

ความสำคัญที่กล่าวมาส่งผลให้มีการกำหนดนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวไทย โดยมี เป้าหมายเพื่อสร้างรายได้ทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศเป็นหลัก ทำให้เกิดการเร่งรัดพัฒนาการท่องเที่ยว โดยแรงผลักดันจากทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อผลประโยชน์ตรงกันคือ รายได้จากธุรกิจ กิจกรรมท่องเที่ยว ที่แม้จะเติบโตขึ้นทุกปีแต่เป็นการเติบโตบนฐานความเสื่อมโทรมทางสิ่งแวดล้อมใน แหล่งท่องเที่ยว และการกระจายรายได้ไม่เป็นธรรมต่อคนในแหล่งท่องเที่ยว ทำให้ความสัมพันธ์ ระหว่างการท่องเที่ยว สิ่งแวดล้อม และการพัฒนาต้องถูกทบทวน เกิดการปรับตัวจัดสมดุลใหม่ เห็นได้จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบการส่งเสริมการท่องเที่ยวได้มีการปรับตัว เรื่องนโยบายการท่องเที่ยวของประเทศ เช่น จัดทำแผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวไทย โดยสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (Thailand Development Research Institute : TDRI)

^{๗๗} ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๗).

และทำให้สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วท.) จัดทำ นโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) แห่งชาติขึ้น

ด้วยเหตุผลดังกล่าวรัฐบาลไทย จึงพยายามส่งเสริมให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยว เห็นได้ อย่างเด่นชัดเริ่มจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ ๘ เน้นบทบาทการพัฒนาชุมชนและการที่ รัฐบาล ออกกฎหมายการกระจายอานาจสู่ท้องถิ่น เป็นแรงผลักดันให้องค์กรท้องถิ่นและหน่วยงาน ต่างๆ ให้ ความสำคัญกับการสร้างรายได้ให้กับชุมชนโดยใช้การท่องเที่ยวเป็นจุดขาย จนถึงแผนพัฒนา เศรษฐกิจ และสังคมฉบับที่ ๑๐ ยังคงเน้นการส่งเสริมบทบาทชุมชนและองค์กรชุมชนในท้องถิ่น ให้มีส่วนร่วมใน การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ทำให้เกิดกิจกรรมท่องเที่ยวหลายรูปแบบในชุมชน ซึ่งการท่องเที่ยว ในแหล่งวัฒนธรรม (Cultural Tourism) เป็นการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งที่อยู่ภายใต้ กรอบของการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ก ลังได้รับความนิยมในปัจจุบัน เป็นการท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์ ที่จะเรียนรู้ วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวพื้นเมืองที่มีวัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ ประจำถิ่น กิจกรรมการ ท่องเที่ยว ในแหล่งวัฒนธรรมจะอยู่ในรูปแบบที่ได้รับความรู้หรือประสบการณ์ด้านวัฒนธรรมจากแหล่ง ท่องเที่ยว ในขณะเดียวกันก็มีความเพลิดเพลินรวมอยู่ภายใต้กรอบของการมีจิตสำนึกในการรักษาแหล่ง ท่องเที่ยวนั้น ๆ

วัฒนธรรมเป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่สำคัญ สามารถดึงดูดให้กลุ่มคนต่างถิ่น เดินทาง มาเยือนเพื่อสัมผัสและชื่นชมกับสิ่งที่ไม่มีในท้องถิ่นของตน จะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมของคน ท้องถิ่นกับ การท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์และเกี่ยวพันซึ่งกันและกัน การท่องเที่ยวได้ใช้วัฒนธรรมของ ท้องถิ่นเป็น ทรัพยากรในการด าเนินกิจการ ในขณะเดียวกันชุมชนท้องถิ่นผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมก็ได้ ประโยชน์ จากการท่องเที่ยวในด้านการสร้างรายได้ การจ้างงาน นำมาซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจ และ สังคม ซึ่งวัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคม กลุ่มชาติพันธุ์ใด ชาติพันธุ์หนึ่ง ที่ประกอบด้วย ความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ วัฒนธรรม กฎหมาย ประเพณี พิธีกรรม วิทยาการและทุกสิ่งทุกอย่างที่คิดขึ้น ทำขึ้น ในสังคมนั้นๆ วัฒนธรรมที่นำมาใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยวนั้นเป็นวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุหรือมี ลักษณะเป็นรูปธรรมที่จะนำมาพัฒนาให้เป็นจุดสนใจของนักท่องเที่ยวนั้น ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยว โบราณวัตถุสถาน แหล่งประวัติศาสตร์ ศาสนสถาน งานศิลปกรรม สถาปัตยกรรม นาฏศิลป์ และ การละเล่นพื้นบ้าน เทศกาลงานประเพณี งานศิลปหัตถกรรมสินค้าท้องถิ่น ตลอดจนวิถี ชีวิตความเป็นอยู่ และอัธยาศัยไมตรีของคนไทย^{๗๘}

เศรษฐกิจสร้างสรรค์อย่างเป็นทางการขึ้นอยู่กับการนำไปปรับใช้ให้เข้ากับระบบเศรษฐกิจ กระแสใหม่ การสร้างมูลค่าความคิดของมนุษย์ กลุ่มเศรษฐกิจที่พึ่งพาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เป็น

^{๗๘} สามพร มณีไมตรีจิต, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๙), หน้า ๑๔.

วัตถุดิบที่สำคัญแนวคิดเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ของนักจิตวิทยาของความคิดสร้างสรรค์ โดยแบ่งเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ได้ ๔ กลุ่ม^{๗๔}

๑. ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์เชิงจิตวิเคราะห์ นักจิตวิทยาทางจิตวิเคราะห์หลายคน เช่น ฟรอยด์ และคริส ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเกิดความคิดสร้างสรรค์ว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นผลมาจากความขัดแย้งภายในจิตใต้สำนึกระหว่างแรงขับทางเพศ (Libido) กับความรู้สึกรับผิดชอบทางสังคม (Social conscience) ส่วน คูโบ และรัค ซึ่งเป็นนักจิตวิทยาแนวใหม่ กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์นั้นเกิดขึ้นระหว่างการเรียนรู้สติกับจิตใต้สำนึก ซึ่งอยู่ในขอบเขตของจิตส่วนที่เรียกว่า จิตก่อนสำนึก

๒. ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์เชิงพฤติกรรมนิยม นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้มีแนวความคิดเกี่ยวกับเรื่องความคิดสร้างสรรค์ว่า เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ โดยเน้นที่ความสำคัญของการเสริมแรง การตอบสนองที่ถูกต้องกับสิ่งเร้าเฉพาะหรือสถานการณ์ นอกจากนี้ยังเน้นความสัมพันธ์ทางปัญญา คือ การโยงความสัมพันธ์จากสิ่งเร้าหนึ่งไปยังสิ่งเร้าต่าง ๆ ทำให้เกิดความคิดใหม่ หรือสิ่งใหม่เกิดขึ้น

๓. ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์เชิงมานุษยนิยม นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้มีแนวคิดว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่มนุษย์มีติดตัวมาตั้งแต่เกิด ผู้ที่สามารถนำความคิดสร้างสรรค์ออกมาใช้ได้คือผู้ที่มีสัจการแห่งตน คือ รู้จักตนเอง พอใจตนเอง และใช้ตนเองเต็มตามศักยภาพของตนมนุษย์จะสามารถแสดงความคิดสร้างสรรค์ของตนเองมาได้อย่างเต็มที่นั้นขึ้นอยู่กับ การสร้างสภาวะหรือบรรยากาศที่เอื้ออำนวย ได้กล่าวถึงบรรยากาศที่สำคัญในการสร้างสรรค์ว่า ประกอบด้วยความปลอดภัยในเชิงจิตวิทยา ความมั่นคงของจิตใจ ความปรารถนาที่จะเล่นความคิดและการเปิดกว้างที่จะรับประสบการณ์ใหม่

๔. ทฤษฎีอุต้า (AUTA) ทฤษฎีนี้เป็นรูปแบบของการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นในตัวบุคคล โดยมีแนวคิดว่าความคิดสร้างสรรค์นั้นมีอยู่ในมนุษย์ทุกคนและสามารถพัฒนาให้สูงขึ้นได้ การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ตามรูปแบบอุต้า ประกอบด้วย

๔.๑ การตระหนัก (Awareness) คือ ตระหนักถึงความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์ที่มีต่อตนเอง สังคม ทั้งในปัจจุบันและอนาคต และตระหนักถึงความคิดสร้างสรรค์ที่มีอยู่ในตนเองด้วย

๔.๒ ความเข้าใจ (Understanding) คือ มีความรู้ ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในเรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์

๔.๓ เทคนิควิธี (Techniques) คือ การรู้เทคนิคในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทั้งที่เป็นเทคนิคส่วนบุคคล และเทคนิคที่เป็นมาตรฐาน

๔.๔ การตระหนักในความจริงของสิ่งต่างๆ (Actualization) คือ การรู้จักหรือตระหนักในตนเอง พอใจในตนเอง และพยายามใช้ตนเองและพยายามใช้ตนเองเต็มศักยภาพ รวมทั้งการเปิดกว้าง

^{๗๔} กรมวิชาการ. การฝึกทักษะการคิดเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์, (เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, ๒๕๔๔), หน้า ๑๔.

รับประสบการณ์ต่างๆ โดยมีการปรับตัวได้อย่างเหมาะสม การตระหนักถึงเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน การผลิตผลงานด้วยตนเอง และมีความคิดที่ยืดหยุ่นเข้ากับทุกรูปแบบของชีวิต

๒.๗.๒ แนวคิดและองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ผลจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและเชิงนิเวศนั้น ได้พัฒนาต่อเนื่องมาจากความยั่งยืนของชุมชน ทำให้เกิดการพึ่งพาตนเอง และประสบการณ์จากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมาก่อน โดยเน้นที่การพัฒนาด้านการตลาดและการท่องเที่ยว รวมทั้งการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนจะสามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ จะต้องอาศัยกลยุทธ์ทางการตลาดและการพัฒนา แหล่งท่องเที่ยว เพื่อสนองความต้องการระหว่างนักท่องเที่ยวกับผู้ให้บริการหรือผู้ประกอบการ

ทั้งนี้ การทำการตลาดการท่องเที่ยวในแต่ละแหล่งนั้นมีความแตกต่างด้านบริการที่นักท่องเที่ยวได้รับ ซึ่งอาจจะเป็นสิ่งที่สามารถจับต้องได้ หรือไม่สามารถจับต้องได้ ซึ่งโดยขั้นตอนการตลาดและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวนั้นจึงมีปัจจัย ดังต่อไปนี้

๑. ผลิตภัณฑ์ที่จะสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ก่อนการพัฒนาการตลาดทางด้านการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการหรือ ผู้จัดการแหล่งท่องเที่ยวควรทราบถึงความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น นักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมส่วนมากเน้นที่ความรู้ ความประทับใจ ความสุนทรีย์ ประสบการณ์ ฯลฯ ดังนั้น แหล่งท่องเที่ยวควรมีความโดดเด่นและมีเอกลักษณ์เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวได้รับประโยชน์ และสนองความต้องการสูงสุด ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวจะผลักดันการตลาดของแหล่งท่องเที่ยว ทั้งจากการโฆษณาปากต่อปากและการกลับมาเยือนอีกครั้ง นอกจากนี้ การสร้างตราสินค้าแหล่งท่องเที่ยว (Destination Branding) เพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เป็นกลยุทธ์ทางการตลาดที่สำคัญในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เนื่องด้วยแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแต่ละพื้นที่ของประเทศไทยมีความแตกต่างกัน มีอัตลักษณ์และมีศักยภาพที่จะสามารถดึงดูดความสนใจและชวนให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติมาเยี่ยมชม

๒. การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การส่งเสริมการตลาดเป็นกลยุทธ์ที่จะทำให้ นักท่องเที่ยวรับรู้และสนใจเยือน แหล่งท่องเที่ยว ดังนั้นการส่งเสริมการตลาดอาจ เช่น การให้ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อ การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ หรือการพูดแบบ ปากต่อปากเพื่อกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวสนใจและต้องการท่องเที่ยว การนำเสนอที่น่าสนใจและสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้สนใจ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืน อาจเป็นการประชาสัมพันธ์ การจัดตั้งศูนย์บริการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหรือการจัดนิทรรศการภาพถ่าย การใช้สื่อมัลติมีเดียปฏิสัมพันธ์เพื่อการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและแนวคิดการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมให้คง

อยู่สืบเนื่องต่อไป^{๘๐} ซึ่งการเลือกใช้สื่อประชาสัมพันธ์จะนำจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนวิธีในการดำเนินชีวิตเป็นจุดขาย (Brand Idea) และสื่อสารไปยังนักท่องเที่ยว (Brand Communication) เพื่อสร้างการรับรู้ (Brand Awareness) และสัมผัสประสบการณ์ (Brand Experience) จนเกิดเป็นกระบวนการท่องเที่ยว

๒.๗.๒.๑ ที่มาของแนวคิด

การส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม (Maintain diversity) ต้องวางแผนขยายฐานการท่องเที่ยวโดยการรักษาและส่งเสริมให้มีความหลากหลายเพิ่มขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยการเพิ่มคุณค่าและมาตรฐานการบริการ เพื่อให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาท่องเที่ยวในสถานที่นั้นนานขึ้นหรือกลับไปเที่ยวซ้ำอีก เพราะการส่งเสริมการตลาดเป็นกลยุทธ์ที่จะทำให้นักท่องเที่ยวรับรู้และสนใจเยือน แหล่งท่องเที่ยว ดังนั้นการส่งเสริมการตลาดอาจ เช่น การให้ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อ การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ หรือการพูดแบบ ปากต่อปากเพื่อกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวสนใจและต้องการท่องเที่ยว การนำเสนอที่น่าสนใจ และสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้สนใจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืน อาจเป็นการประชาสัมพันธ์ การจัดตั้งศูนย์บริการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหรือการจัดนิทรรศการภาพถ่าย การใช้สื่อมัลติมีเดียปฏิสัมพันธ์เพื่อการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและแนวคิดการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่สืบเนื่องต่อไป ซึ่งการเลือกใช้สื่อประชาสัมพันธ์จะนำจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนวิธีในการดำเนินชีวิตเป็นจุดขาย (Brand Idea) และสื่อสารไปยังนักท่องเที่ยว (Brand Communication) เพื่อสร้างการรับรู้ (Brand Awareness) และสัมผัสประสบการณ์ (Brand Experience) จนเกิดเป็นกระบวนการท่องเที่ยว

๒.๗.๒.๒ ความหมาย

สิ่งแวดล้อมทาง หมายถึง สภาพของปัจจัยต่างๆ ที่อยู่ภายในและภายนอกองค์การของรัฐ และเอกชนซึ่งสามารถส่งอิทธิพลมายังภายในของระบบการบริหารองค์การ อันมีผลต่อประสิทธิภาพและความสำเร็จของการบริหารงานในองค์การ

สิ่งแวดล้อม ถือเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญยิ่งในการกำหนดนโยบายการบริหารงาน นอกจากนี้ยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยชี้วัดความสำเร็จของการบริหาร และถือเป็นทรัพยากรหรือวัตถุดิบสำหรับป้อนให้กับระบบการบริหารเพื่อทำการแปรรูปให้เป็นสินค้าหรือบริการตามนโยบายขององค์การ

ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมกับขบวนการบริหาร กล่าวได้ว่า ทรัพยากรในการบริหารจัดการเป็นสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องโดยตรง และเป็นสภาพแวดล้อมที่จำเป็นในการบริหารงานของ

^{๘๐} Gowdy, J. Economic concepts of sustainability: relocating economic activity within society & environment. In E. Becker, & T. Jahn (Eds.), Sustainability & the Social Sciences. Germany: Hamburger. ๑๙๙๙. pp. ๑๖๒-๑๘๑.

องค์การ สินค้าและบริการเป็นสิ่งที่องค์การได้มอบให้กับสภาพแวดล้อม และจะกลายเป็นปัจจัยหนึ่งของระบบสภาพแวดล้อม ซึ่งสภาพแวดล้อมสามารถแบ่งออกได้เป็นสภาพแวดล้อมภายใน และสภาพแวดล้อมภายนอก

สภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของการบริหารงานของรัฐ เป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระบบการบริหารงานของรัฐในทุก ๆ ส่วนหรือกล่าวได้ว่า ปัจจัยดังกล่าวมีอิทธิพลต่อองค์การของรัฐทุก ๆ องค์การ ระดับของความสัมพันธ์ต่อองค์การอาจแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับ “ขอบเขต” ของแต่ละองค์การ เนื่องจากปัจจัยประเภทนี้เป็นปัจจัยที่เกิดจากลักษณะร่วมกันของสังคม ดังนั้นองค์การทุก ๆ ประเภทที่ดำรงอยู่ในสังคมดังกล่าวจะต้องเผชิญและได้รับผลกระทบจากสภาพแวดล้อมประเภทนี้เสมอ หรืออาจเรียกว่า “ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก”

สภาพแวดล้อมเฉพาะสำหรับองค์การต่าง ๆ ของรัฐ เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับระบบการบริหารงานในแต่ละองค์การ เรียกได้ว่าเป็นปัจจัยที่มีผลกระทบโดยตรงต่อระบบการบริหารขององค์การ อาจพิจารณาระบบสภาพแวดล้อมประเภทนี้ว่าเป็นระบบของทรัพยากรในการบริหาร สภาพแวดล้อมประเภทนี้มีลักษณะเฉพาะที่จำเป็นในการดำเนินการสำหรับองค์การหนึ่งๆแต่อาจจะเป็นสิ่งที่ไม่มีความจำเป็นสำหรับองค์การอื่น ๆ เลยก็ได้ หรือที่เรียกว่า “ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายใน”

๒.๗.๒.๓ หลักการสำคัญ

จากคำกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า สภาพแวดล้อมมีความสำคัญต่อการบริหารจัดการและการวางแผนงานในอนาคตเป็นอย่างยิ่ง หากพิจารณาสภาพแวดล้อมจากความสัมพันธ์ปัจจัยกับระบบการบริหารจัดการ จะเห็นได้ว่า สามารถที่จะแบ่งปัจจัยสภาพแวดล้อมออกได้เป็น ๒ ประเภท คือ สภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องหรืออยู่ภายในองค์การ และสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องหรืออยู่ภายนอกองค์การ ในการวางแผนการดำเนินงานนั้นปัจจัยสภาพแวดล้อมที่สามารถนำมาใช้ในการวางแผนต้องเป็นปัจจัยที่สามารถควบคุมได้ด้วยผู้บริหารหรือองค์การ ซึ่งก็คือ ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในหรือสภาพแวดล้อมเฉพาะสำหรับองค์การต่าง ๆ ของรัฐนั่นเอง ตัวอย่างเช่น งบประมาณมีความสำคัญต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของโครงการต่าง ๆ ของรัฐบาลเป็นอย่างยิ่งและเป็นส่วนหนึ่งของแผนการดำเนินงานที่ต้องมีการกล่าวถึงงบประมาณในการดำเนินงาน ซึ่งรัฐสามารถที่จะควบคุมการใช้จ่ายของงบประมาณได้เต็มที่ ดังนั้น ในการวางแผนงบประมาณถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถนำมาพิจารณาเป็นส่วนหนึ่งของแผนงานได้ เป็นต้น

๒.๗.๒.๔ ประเภท/องค์ประกอบ

องค์ประกอบของสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยว ได้รวมถึงสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมีดังต่อไปนี้

๑. ปัจจัยทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี และค่านิยม เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อระบบการบริหารงานของรัฐ ซึ่งมีความแตกต่างกันไปตามภูมิภาค เชื้อชาติ ศาสนา ฯลฯ ซึ่งมีบทบาทอย่างมากใน

การกำหนดนโยบายและประสิทธิภาพของการบริหารงาน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐจะต้องสรรหาผู้ที่เหมาะสมเข้าไปทำหน้าที่ให้เหมาะสมกับสังคมนั้น ๆ

๒. ระบบชนชั้นทางสังคม

การศึกษาถึงโครงสร้างทางชนชั้นของสังคม จะทำให้ผู้บริหารได้เข้าใจถึงบทบาทและหน้าที่ตลอดจนสถานภาพที่สังคมเป็นผู้กำหนดให้กับบุคคลต่าง ๆ

สถาบันทางสังคม เช่น สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันกษัตริย์ ฯลฯ ทำหน้าที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชนในชาติที่มีอิทธิพลต่อวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชน

การบริหารงานใด ๆ ก็ตามที่น่าไปสู่ความขัดแย้งกับสถาบันทางสังคม ก็จะถูกต่อต้านอย่างรุนแรงและก่อให้เกิดปัญหาตามมา เช่น การเดินขบวน การก่อการร้าย เป็นต้น

๓. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

ปัจจัยทางเศรษฐกิจมีอิทธิพลต่อการบริหารงานของรัฐ ทั้งในทางตรงและทางอ้อม การปฏิบัติงานของหน่วยงานใด ๆ จำเป็นต้องอาศัยงบประมาณเป็นเครื่องมือในการจัดสรรทรัพยากร ดังนั้น หากประเทศมีสภาพเศรษฐกิจที่ย่ำแย่ย่อมเป็นผลให้รัฐบาลเก็บภาษีได้น้อย หน่วยงานต่างๆ ของรัฐย่อมได้รับงบประมาณในการดำเนินงานน้อยตามไปด้วย และสภาพเศรษฐกิจยังมีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในสังคมอีกด้วย

๔. ปัจจัยทางประชากร

ในการกำหนดนโยบายตลอดจนวิธีการบริหารงานขององค์กรใดๆ ของรัฐ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการศึกษาถึงปัจจัยทางด้านประชากรที่องค์กรนั้นๆ จะเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย ข้อมูลดังกล่าวเป็นเครื่องชี้ให้เห็นสภาพแรงงานของท้องถิ่นนั้น ๆ นอกจากนี้ผู้บริหารยังต้องการข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนผู้บริโภคในสินค้าและบริการของตน เพราะกิจกรรมใด ๆ ของรัฐ ย่อมเป็นไปเพื่อบำบัดความต้องการของสังคม หรือเพื่อให้บริการของรัฐต่อประชาชน

๕. ทรัพยากรธรรมชาติ

ทรัพยากรธรรมชาติเป็นสิ่งแวดล้อมที่มีความสำคัญยิ่ง และเป็นตัวชี้ให้เห็นถึงศักยภาพของประเทสนั้น ๆ ในการที่จะพัฒนาต่อไป นอกจากรัฐบาลจะต้องพยายามบริหารประเทศให้สอดคล้องกับทรัพยากรของชาติที่มีอยู่แล้ว รัฐบาลจะต้องตระหนักอยู่เสมอว่า ทรัพยากรธรรมชาตินั้นเป็นสิ่งที่สามารถควบคุมจัดสรรให้เกิดประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นได้โดยอาศัยเทคโนโลยีและการจัดการที่ดี หากรัฐบาลละเลยก็จะทำให้ประเทศต้องสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติไปโดยเปล่าประโยชน์

๖. ระดับการศึกษาของประชากร

ระดับการศึกษาของประชาชนเป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงระดับความเจริญของสังคมและมีอิทธิพลต่อการกำหนดรูปแบบของการบริหาร ถ้าประชาชนส่วนใหญ่ยังคงอ่านหนังสือไม่ออก การ

กระจายอำนาจในการบริหารก็จะประสบปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการติดต่อสื่อสาร นอกจากนี้การที่รัฐจะนำเอาเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้อย่างไรก็ได้ลำบากยิ่งขึ้น

๗. ปัจจัยทางการเมือง

การเมืองเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาอำนาจเพื่อการปกครองประเทศ ในการดำเนินการดังกล่าวจำเป็นต้องคำนึงถึงความต้องการของประชาชน กรอบกติกาที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ และกฎหมายต่าง ๆ ตลอดจนประเพณีและวัฒนธรรมทางการเมืองของชาติด้วย ในทัศนะของนักการเมืองจะมองว่าระบบการบริหารเป็นระบบหนึ่งของการเมืองการปกครอง แต่ในทัศนะของนักบริหารจะมองว่าการเมืองเป็นระบบย่อยที่จัดอยู่ในระบบสภาพแวดล้อมทางการเมืองการบริหาร

๘. ปัจจัยทางกฎหมาย

กฎหมายเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารราชการโดยทางตรงและทางอ้อม กฎหมายจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการบริหารงานของรัฐ และเป็นปัจจัยที่สามารถส่งอิทธิพลทำให้ปัจจัยแวดล้อมอื่นๆ ของการบริหารเปลี่ยนแปลงได้ อันจะนำมาซึ่งผลกระทบต่อการบริหารในระยะยาว การเปลี่ยนแปลงแก้ไขกฎหมายจึงเป็นสิ่งที่ควรกระทำด้วยความระมัดระวังและต้องคำนึงถึงผลกระทบทั้งโดยทางตรงและทางอ้อมต่อการบริหารงานของรัฐ

๙. ปัจจัยทางเทคโนโลยี

เทคโนโลยีเป็นระบบของความรู้ที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ในอันที่จะสร้างความสะดวกสบายในการดำเนินชีวิต เช่น ยานพาหนะ เครื่องมือสื่อสาร อุปกรณ์สำนักงาน เป็นต้น เทคโนโลยีเมื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการบริหาร จัดว่าเป็นเงื่อนไขประการหนึ่งของการเกิดระบบการบริหารจัดการ และการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ

๑๐. ปัญหาและวิกฤตสังคม

ปัญหาและวิกฤตการณ์ทางสังคมเป็นปัจจัยแวดล้อมที่มักมีที่มาจากปัจจัยเบื้องต้นดังที่กล่าวมาข้างต้น และเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อระบบการบริหารงานของรัฐ มีลักษณะเป็นปัญหาเฉพาะหน้า ที่รัฐบาลจะต้องเผชิญและแก้ไข เช่น ปัญหาการว่างงาน ปัญหาพลังงานและมลภาวะ เป็นต้น

๒.๗.๒.๕ กระบวนการ/วิธีการ

กระบวนการในการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมขึ้นอยู่กับปัจจัยทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี และค่านิยม เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีความแตกต่างกันไปตามภูมิภาค เชื้อชาติ ศาสนา ฯลฯ ซึ่งมีบทบาทอย่างมากในการกำหนดนโยบายและประสิทธิภาพของการบริหารงาน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐจะต้องสรรหาผู้ที่เหมาะสมเข้าไปทำหน้าที่ให้เหมาะสมกับสังคมนั้น ๆ โดยคำนึงถึงกระบวนการ และวิธีการในการ สิ่งแวดล้อม ถือเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญยิ่งในการกำหนดนโยบายการบริหารงาน นอกจากนี้ยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยชี้วัดความสำเร็จของหน่วยงาน

นั้น ๆ และถือเป็นทรัพยากรหรือวัตถุดิบสำหรับป้อนให้กับระบบการบริหารเพื่อทำการแปรรูปให้เป็นสินค้าหรือบริการตามนโยบายขององค์กร ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม จึงมีวิธีการที่เป็นผลดีต่อสิ่งแวดล้อมที่ได้รับการผลกระทบให้ดำเนินการไปตามแนวนโยบายเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พร้อมสอดคล้องกับปัจจัยภายในและภายนอก ซึ่งยังประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ร่วมโครงการหรือมีส่วนร่วมในการรับมือกับผลกระทบที่จะตามมาในระยะยาว

๒.๗.๒.๖ การประยุกต์ใช้

ปัญหาและวิกฤติการณ์ของสังคม เป็นสิ่งที่นักการเมืองชอบนำมากล่าวถึงและใช้เป็นนโยบายในการทำงานของตน ตลอดจนเป็นข้ออ้างในการแต่งตั้ง โยกย้ายข้าราชการ อยู่เสมอ จะเห็นได้ว่า จากรายละเอียดของสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของการบริหารงานของรัฐที่ได้กล่าวมาทั้ง ๑๐ ประการ นั้นเป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้นซึ่งในทางปฏิบัติแล้วยังมีสภาพแวดล้อมอื่นที่เกี่ยวข้องกับการบริหารอีกมาก ซึ่งสภาพแวดล้อมดังกล่าวเป็นสภาพแวดล้อมที่อยู่ภายนอกองค์กร ซึ่งผู้บริหารและองค์กรไม่สามารถที่จะควบคุมได้ เป็นสภาพแวดล้อมที่อยู่นอกเหนือการควบคุม ดังนั้นไม่สามารถนำมาใช้ในการวางแผนหรือกำหนดกลยุทธ์ในการดำเนินงานได้ เพียงแต่สามารถนำมาเป็นข้อมูลประกอบในการวางแผนเท่านั้น

สภาพแวดล้อมประเภทนี้ได้แก่ ทรัพยากรทางการบริหารจัดการ (๔M) ซึ่งจัดเป็นวัตถุดิบที่จำเป็นและเกี่ยวข้องโดยตรงในการดำเนินงานขององค์กรต่างๆของรัฐ ได้แก่ บุคลากรงบประมาณ วัตถุดิบ ระบบการบริหารงาน ตลอดจนกฎหมายหรือกฎระเบียบต่างๆที่เกี่ยวข้อง สภาพแวดล้อมในลักษณะนี้เป็นสภาพแวดล้อมที่ผู้บริหาร หรือองค์กรสามารถที่จะควบคุมได้ สามารถนำมาใช้ในการวางแผนและกำหนดนโยบาย รวมทั้งเป้าหมายในการทำงานในองค์กรของตนได้

พจน์ พจนพานิชย์กุล กล่าวว่า “ผู้บริหารที่ดีต้องรู้จักปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ประยุกต์ ทฤษฎีบริหารต่างๆ ให้เหมาะสมกับ เหตุการณ์ และสถานการณ์ในการนำไปใช้ ทั้งนี้ในการบริหาร องค์กรนั้นไม่ควรยึดติด แนวทางหรือทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งมากเกินไป แต่ควรยึดหลักการปรับตัว เปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับเหตุการณ์และภาวะแวดล้อมในขณะนั้น หากเป็นการคาดการณ์อนาคตก็ควรอาศัยข้อมูล และองค์ประกอบทางภาวะแวดล้อมในการตัดสินใจ”

จากคำกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า สภาพแวดล้อมมีความสำคัญต่อการบริหารจัดการและการวางแผนงานในอนาคตเป็นอย่างยิ่ง หากพิจารณาสภาพแวดล้อมจากความสัมพันธ์ของปัจจัยกับระบบการบริหารจัดการ จะเห็นได้ว่า สามารถที่จะแบ่งปัจจัยสภาพแวดล้อมออกได้เป็น ๒ ประเภท คือ สภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องหรืออยู่ภายในองค์กร และสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องหรืออยู่ภายนอกองค์กร ในการวางแผนการดำเนินงานนั้นปัจจัยสภาพแวดล้อมที่สามารถนำมาใช้ในการวางแผนต้องเป็นปัจจัยที่สามารถควบคุมได้ด้วยผู้บริหารหรือองค์กร ซึ่งก็คือ ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในหรือสภาพแวดล้อมเฉพาะสำหรับองค์กรต่างๆของรัฐนั่นเอง ตัวอย่างเช่น งบประมาณมีความสำคัญต่อ

ความสำเร็จหรือล้มเหลวของโครงการต่างๆ ของรัฐบาลเป็นอย่างยิ่งและเป็นส่วนหนึ่งของแผนการดำเนินงานที่ต้องมีการกล่าวถึงงบประมาณในการดำเนินงาน ซึ่งรัฐสามารถที่จะควบคุมการใช้จ่ายของงบประมาณได้เต็มที่ ดังนั้นในการวางแผนงบประมาณถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถนำมาพิจารณาเป็นส่วนหนึ่งของแผนงานได้ เป็นต้น

๒.๘ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สมเกียรติ ชัยพิบูลย์ ได้ทำการวิจัยการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีการนำเสนอให้นักท่องเที่ยวได้เห็นถึงศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์ หรือการประกอบอาชีพ รวมถึงการนำเสนอโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศาสนสถาน ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของชุมชน^{๘๑}

กาญจนา ศรีนยา แสงลี้มสุวรรณ ได้ทำการวิจัยทางวัฒนธรรม พบว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นมีความพิเศษตรงที่นักท่องเที่ยวจะเน้นการศึกษาหาความรู้ในพื้นที่หรือบริเวณที่มีคุณลักษณะที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม สถานที่ดังกล่าวจะมีการบอกเล่าเรื่องราวในการพัฒนาทางสังคมและมนุษย์ผ่านทางประวัติศาสตร์อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรม องค์ความรู้ และการให้คุณค่าของสังคม โดยสามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม หรือขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งนอกเหนือจากสถานที่แล้ว เทศกาลและงานฉลอง รวมไปถึงสินค้าพื้นเมืองในพื้นที่ต่าง ๆ^{๘๒}

รานี อีสัยกุล และวรรณิ ศิลปอาษา ได้สำรวจผลผลิตทางการเกษตรของประเทศไทย^{๘๓} พบว่า ประเทศไทยมีความโดดเด่นของผลผลิตทางการเกษตร ภูมิปัญญาท้องถิ่นและองค์ความรู้ด้านการเกษตร เทคโนโลยีการเกษตร รวมทั้งความงามของทรัพยากรธรรมชาติและภูมิอากาศที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยว แม้สถานที่ทางการเกษตรจะตั้งขึ้นเพื่อพัฒนาและผลิตผลทางการเกษตรเพื่อจำหน่ายและเป็นการสร้างรายได้หลักของเกษตรกร โดยการจัดนำเที่ยวในไร่นา สวนเกษตร สวนดอกไม้ หรือสวนผลไม้ รวมทั้งแหล่งประมง ล้วนช่วยนำมาซึ่งรายได้เสริมแก่เกษตรกรและผู้ประกอบการ อีกทั้งผลผลิตทางการเกษตรได้ตลอดปีแตกต่างกันไป เช่น ช่วงเดือนธันวาคม - กุมภาพันธ์ มีผลผลิต ผัก

^{๘๑} สมเกียรติ ชัยพิบูลย์. การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : กรณีศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร, รายงานวิจัย, กำแพงเพชร : มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, ๒๕๕๑, หน้า ๔.

^{๘๒} กาญจนา ศรีนยา แสงลี้มสุวรรณ. การท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน, รายงานวิจัย, ปทุมธานี : มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, ๒๕๕๑, หน้า ๑๔๐.

^{๘๓} รานี อีสัยกุล และวรรณิ ศิลปอาษา.สำรวจผลผลิตทางการเกษตรของประเทศไทย, รายงานวิจัย . (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๘), หน้า ๒๙.

ผลไม้ และดอกไม้เมืองหนาวในภาคเหนือ เดือนมีนาคม-เมษายน มีไม้ดอกและไม้ผลในภาคกลางและภาคตะวันตก เดือนพฤษภาคม-มิถุนายน มีผักผลไม้ในภาคตะวันออก เดือนกันยายน-ตุลาคม มีผลไม้ในภาคใต้ เป็นต้น ขณะที่กิจกรรมและผลผลิตทางด้านปศุสัตว์ก็ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในภาคเอกชน นอกจากนี้ ยังพบว่าส่วนมากแหล่งท่องเที่ยวขนาดใหญ่ของทั้งภาครัฐและเอกชนรายใหญ่มีศักยภาพในการพัฒนาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรสูง แหล่งท่องเที่ยวขนาดเล็กของเกษตรกรรายย่อยและชุมชน ส่วนใหญ่ยังขาดการนำเสนอผลผลิตที่น่าสนใจและขาดการส่งเสริมที่ครบวงจร

ขวัญกมล ดอนขวาและจิตตานันท์ ติกุล ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ^{๘๔} มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเศรษฐศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงเกษตร ศึกษาความสัมพันธ์ทางด้านประชากรศาสตร์กับระดับบริการที่คาดหวัง และระดับการรับรู้ต่อคุณภาพบริการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อคุณภาพบริการของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร จากการศึกษาความแตกต่างระหว่างระดับที่คาดหวังกับระดับการรับรู้ต่อคุณภาพบริการในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพและด้านการให้ความเชื่อมั่นกับนักท่องเที่ยวสูงที่สุด โดยภาพรวมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสามารถส่งมอบคุณภาพบริการถึงเกณฑ์ที่นักท่องเที่ยวคาดหวัง

ศิริรัตน์ หอมนาน ได้ศึกษาศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรหมู่บ้านรอบบริเวณศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ^{๘๕} พบว่า หมู่บ้านรอบบริเวณศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีความพร้อมในระดับมากด้านการเข้าถึงมีความพร้อมในระดับปานกลาง ในด้านสิ่งดึงดูดใจ ความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวและพื้นที่ในการบริหารจัดการนักท่องเที่ยว และมีความพร้อมในระดับน้อยในด้าน สิ่งอำนวยความสะดวกและการมีส่วนร่วมของชุมชนในแนวทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

สมักร ณะเกิงสุข ได้ศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัญหาและแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวธรรมชาติทางทะเลเกาะเสม็ด ตำบลเพ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง^{๘๖} พบว่า หน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวยังขาดการประสานและขาดประสบการณ์การมี

^{๘๔} ขวัญกมล ดอนขวาและจิตตานันท์ ติกุล. การพัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, รายงานวิจัย . (นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, ๒๕๕๗), หน้า ๓๘.

^{๘๕} ศิริรัตน์ หอมนาน. ศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรหมู่บ้านรอบบริเวณศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ, วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต . (เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๗), หน้า ๑๘๓.

^{๘๖} สมักร ณะเกิงสุข. ศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัญหาและแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวธรรมชาติทางทะเลเกาะเสม็ด ตำบลเพ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, รายงานการวิจัย. (ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๕), หน้า บทคัดย่อ.

ส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ร่วมกัน ซึ่งมีผลกระทบต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรแวดล้อมบนพื้นที่การพัฒนาการท่องเที่ยวทางด้านการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกความปลอดภัย การสร้างความเข้าใจแก่ผู้ประกอบการที่มีผลต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและทำให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในการปฏิบัติตนในขณะท่องเที่ยว จากปัญหาที่พบจากการศึกษา หน่วยงานที่รับผิดชอบควรกำหนดแผนที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวให้ชัดเจน ควรสร้างความร่วมมือระหว่างรัฐและเอกชน สร้างมาตรฐานกฎระเบียบ เพื่อกำกับดูแลควบคุมปัญหาที่เกิดขึ้น สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีจิตสำนึกในการให้บริการที่ดีมีมาตรฐานมีความรับผิดชอบต่อนักท่องเที่ยว เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป

นนุช รุจิรังสีมันต์กุล ได้ศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อคุณภาพในการบริการด้านการท่องเที่ยว กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาชะเมา-เขาวง^{๘๗} ผลการศึกษา พบว่า ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว สถานที่พักและเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการมีความคิดเห็นในระดับเหมาะสมมาก ทั้งสามด้านเนื่องจากมีความเพียงพอของที่จอดรถและโดยรอบของสถานที่ท่องเที่ยว ความสะดวกรวดเร็วในการจองบ้านพัก หรือเต็นท์ ที่พัก และความเหมาะสมของอัตราค่าบริการบ้านพักหรือเต็นท์อุทยาน และมีข้อเสนอแนะคือ การปรับปรุงพัฒนาคุณภาพในการให้บริการด้านการท่องเที่ยว เช่น อยากให้จัดเจ้าหน้าที่เพิ่มในวันหยุด บริเวณทางเดินควรมีการบริการโทรศัพท์ฯ ตู้เย็นภายในห้องพักเป็นมาตรฐานเดียวกัน และอยากให้รัฐบาลสนับสนุนเงินงบประมาณเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

ประภาส อธิณปสาธน์ ได้ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวแบบชุมชนมีส่วนร่วม กรณีหมู่บ้านโคกโก่ง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์^{๘๘} พบว่า การจัดองค์กรชาวบ้าน ๖ ด้าน ได้แก่ ด้านโครงสร้าง ด้านผู้นำ ด้านเป้าหมาย ด้านกิจกรรมร่วมกัน การประสานและการสื่อสาร และการติดตามประเมินผล พบว่าในภาพรวม ๖ ด้าน ระดับ ค่าเฉลี่ยของสมาชิกอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเรียกจากมากไปหาน้อย คือ ด้านกิจกรรมร่วมกัน ด้านการประสานงานและการสื่อสาร ด้านโครงสร้างด้านเป้าหมายร่วมกัน ด้านผู้นำ และด้านการติดตามประเมินผล การมีส่วนร่วมของชาวบ้านโคกโก่งใน ๔ ด้าน พบว่า ๓๐ ค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมีส่วนร่วมมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเรียกจากมากไปหาน้อย คือ ร่วมรับประโยชน์ ร่วมดำเนินการร่วมตัดสินใจ และร่วมวางแผนความพึง

^{๘๗} นนนุช รุจิรังสีมันต์กุล. ศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อคุณภาพในการบริการด้านการท่องเที่ยว กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาชะเมา-เขาวง, รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารทั่วไป. (ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๙), หน้าบทคัดย่อ.

^{๘๘} ประภาส อธิณปสาธน์. ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวแบบชุมชนมีส่วนร่วม กรณีหมู่บ้านโคกโก่ง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์, วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. (เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๖), หน้าบทคัดย่อ.

พอใจของนักท่องเที่ยวใน ๖ ด้าน พบว่า ภาพรวมความพึงพอใจมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ความพึงพอใจ โดยรวม ๓ ด้านที่เหลืออยู่ในระดับพอใจปานกลาง คือ การต้อนรับ การบริการ ด้านความปลอดภัย และด้านสถานที่ สำหรับปัญหาอุปสรรค ด้านความปลอดภัยที่รู้สึกจากนักท่องเที่ยว เรื่อง แสงสว่าง การจัดเวรยามในการดูแลความเรียบร้อย สำหรับแนวทางพัฒนาในด้านจัดองค์กรชาวบ้านในเรื่องการพัฒนาความเข้าใจให้เห็นความสำคัญ การติดตามประเมินผล ขณะที่ด้านการมีส่วนร่วมควรพัฒนาและให้ความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการวางแผน และจากนักท่องเที่ยวควรมีการพัฒนาเพิ่มความพึงพอใจด้านสถานที่พักและหมู่บ้าน ด้านการต้อนรับและการบริการและด้านความปลอดภัยในการท่องเที่ยวแบบสัมผัสวัฒนธรรมชนบทกับภาคเกษตรในชนบท การท่องเที่ยวสามารถเสริมรายได้ภาคเกษตรนำผลผลิตการเกษตรที่มีอยู่หรือสินค้าท้องถิ่นเป็นเอกลักษณ์เด่นในชุมชนมาเชื่อมกับการท่องเที่ยวได้ร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับเกษตรที่มีในท้องถิ่นหรือเชื่อมโยงผลิตผลการเกษตรจากท้องถิ่นไปสู่เมืองโดยอาศัยการท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาภาคเกษตรของชาวชนบทในการท่องเที่ยว

ปรมินทร์ อริเดช และคณะ ได้ศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนจังหวัดเชียงราย^{๔๔} ผลการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนในจังหวัดเชียงรายอยู่ในระดับปานกลาง โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ และดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวและของชุมชนในระดับมาก วิธีการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนในจังหวัดเชียงราย ส่วนใหญ่ เริ่มจากการที่หน่วยงานภาครัฐบาลได้มีการให้ทุนในการทำวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และด้วยการร่วมมือขององค์กรพัฒนาเอกชนต่าง ๆ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชนจึงได้รับการสนับสนุน พัฒนา และช่วยเหลือให้เกิดการจัดการอย่างเป็นระบบ ซึ่งรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนในจังหวัดเชียงรายประกอบไปด้วยองค์ประกอบใหญ่ ๆ ๒ ส่วน คือ ส่วนที่หนึ่งเป็นการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ซึ่งประกอบด้วยหน่วยงานภาครัฐ และองค์กรพัฒนา ส่วนที่สอง เป็นหน่วยงานภายในชุมชน ประกอบด้วยคณะกรรมการการท่องเที่ยวซึ่งบุคคลภายในหมู่บ้านและคณะกรรมการท่องเที่ยวจะมีเลขานุการของคณะกรรมการจะมีผู้นำทางวัฒนธรรมเป็นเสมือนกลุ่มที่ปรึกษาของคณะกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน

ขวัญกมล ดอนขวา และคณะ ได้ศึกษาการท่องเที่ยวเกษตรและเชิงวัฒนธรรมพบว่า ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประกอบด้วย ๑. ด้านศักยภาพในการดึงดูดใจในการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวมีความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้ในงานประเพณีส่วนใหญ่เป็นทางพุทธศาสนา การประกอบพิธีกรรมสืบทอดกันมาจากอดีตถึงปัจจุบัน และมีกิจกรรมเสริมเพื่อให้เกิดความสนุกสนานและน่าสนใจ และความงามทางศิลปวัฒนธรรม เช่น การแต่งกาย ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร ความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่น การแสดงและการละเล่น ๒. ศักยภาพในการรองรับด้าน

^{๔๔} ปรมินทร์ อริเดช และคณะ. ศึกษาารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนจังหวัดเชียงราย, รายงานการวิจัย. (เชียงราย : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๙), หน้า ๓๐.

การท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน แหล่งท่องเที่ยวบางแห่งมีข้อจำกัดบางประการในการพัฒนาต่อไปในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นลักษณะภูมิประเทศ การวางผังเมือง และสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ที่ไม่สามารถขยายได้ เป็นต้น โดยหน่วยงานต่าง ๆ รวมกันให้การสนับสนุน และจัดการด้านนโยบาย งบประมาณ และบุคลากร เพื่อนำมาพัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว ๓. การบริหารจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว การรักษาฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวและปรับปรุงสภาพแวดล้อมเป็นอย่างดี และมีหน่วยงานในการประเมินผลการดำเนินงาน แต่เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ส่งผลให้การจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวอาจเปลี่ยนวิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่น ดังนั้น จึงมีการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับกิจกรรมและการดำเนินงานต่าง ๆ ในรูปของการให้ความรู้และเผยแพร่ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และชุมชนที่อยู่^{๙๐}

ทับทิม สุวรรณประภา^{๙๑} ทำการศึกษาเกี่ยวกับการคาดหวังและความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวถ้ำเชียงดาว พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ยังมีความเห็นว่าสภาพของแหล่งท่องเที่ยวยังประสบปัญหาที่ไม่รุนแรง จึงยังไม่ต้องการให้มีการพัฒนา ฟื้นฟูสภาพถ้ำเชียงดาว ซึ่งอาจเป็นเพราะแหล่งท่องเที่ยวได้รับการพัฒนาแล้วจะส่งผลให้ตนไม่มีงานทำ แต่ถ้าหากจะมีการพัฒนาประชาชนก็มีความต้องการเข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

วีระชัย มงคลพันธ์^{๙๒} ได้ศึกษาความต้องการและความพร้อมของประชาชน ท้องถิ่นในการเข้าร่วมพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ปิง อำเภอเถิน จังหวัดลำพูน พบว่า ประชาชนท้องถิ่นส่วนใหญ่มีความต้องการเป็นภาคีคู่เทศก์นำเที่ยวธรรมชาติ มีความรู้ ด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ไม่ต้องการให้บริการด้านพาหนะรับ-ส่ง ไม่ต้องการให้บริการที่พัก ไม่ต้องการจัดบริการขายอาหารและเครื่องดื่ม ขาดความรู้ด้านสถานที่ท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ปิง ขาดความพร้อม

^{๙๐} ขวัญกมล ดอนขวา และคณะ.การพัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. รายงานการวิจัย, (นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, ๒๕๕๕), หน้าบทคัดย่อ.

^{๙๑} ทับทิม สุวรรณประภา, “การคาดหวังและความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวถ้ำเชียงดาว”, วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยทักษิณ, สาขาพัฒนาชุมชน, ๒๕๔๑, บทคัดย่อ.

^{๙๒} วีระชัย มงคลพันธ์, “ความต้องการและความพร้อมของประชาชน ท้องถิ่นในการเข้าร่วมพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ปิง อำเภอเถิน จังหวัดลำพูน”, วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๒, บทคัดย่อ.

ด้านเงินทุนและทรัพยากรที่ใช้ประกอบการให้บริการด้านการท่องเที่ยวและไม่มีใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยว

อุดมศักดิ์ วงศ์พันธุ์^{๙๓} ได้ศึกษาศักยภาพของชุมชนชนบทในการพึ่งพาตนเองด้านเศรษฐกิจ พบว่าเกิดจากกลไกและเงื่อนไขการพึ่งตนเองทางสังคม ได้แก่ เครือญาติ กลุ่มของเพื่อนบ้านและผู้นำ ทางวัฒนธรรมได้แก่ระบบความเชื่อ ภูมิปัญญาของชุมชนและกลไกด้านการศึกษา ได้แก่ พ่อแม่ ผู้อาวุโส ครูและเพื่อนที่ทำหน้าที่ทำให้เกิดการสืบทอดและการแลกเปลี่ยนความรู้ คุณค่าและความเชื่อ เงื่อนไขได้แก่ ความเป็นเครือญาติ เพื่อนบ้าน ความเชื่อและภูมิปัญญา การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชนเป็นการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมชุมชนและวัฒนธรรมทุนนิยม

เดชา ไต้งสูงเนิน^{๙๔} ได้ทำการศึกษาเรื่องการบริหารจัดการท่องเที่ยวเกษตร กรณีศึกษาบ้านม่วงคำ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า มีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นใน ๓ พื้นที่คือ บริเวณศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรม่วงคำ บริเวณถนนเชื่อมต่อระหว่าง ม่วงคำกับบ้านโป่งแยงในและบริเวณบ้านผานกกก ปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัดในการบริหาร การจัดการการท่องเที่ยว มีสาเหตุมาจาก การมอบหมายอำนาจหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารงาน ด้านการท่องเที่ยวไม่ชัดเจน เจ้าหน้าที่และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวเกษตรบ้านม่วงคำ ยังขาดความรู้ ความเข้าใจในการบริหารงาน ด้านการท่องเที่ยว ขาดงบประมาณ ขาดบุคลากร ขาดการประสานงานและความร่วมมือระหว่างองค์กร และเกิดความขัดแย้งภายในและภายนอก ชุมชน ดังนั้น สิ่งที่จะต้องดำเนินการโดยเร่งด่วน คือ การประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนใน ท้องถิ่นและองค์กรภายนอกอย่างต่อเนื่อง ลดความขัดแย้งที่เกิดขึ้น แต่ต้องเร่งสร้างความสามัคคี เพื่อเพิ่มการต่อรองทางการตลาดในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเกษตรให้มากยิ่งขึ้น

^{๙๓} อุดมศักดิ์ วงศ์พันธุ์, “ศักยภาพของชุมชนชนบทในการพึ่งพาตนเองด้าน เศรษฐกิจ”, วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชามานุษยวิทยา, ๒๕๔๑, บทคัดย่อ.

^{๙๔} เดชา ไต้งสูงเนิน, “การบริหารจัดการท่องเที่ยวเกษตร กรณีศึกษาบ้านม่วงคำ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, บัณฑิตวิทยาลัยมานุษยวิทยา, ๒๕๔๓, บทคัดย่อ

บทที่ ๓

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง “การถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวเกี่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม” ในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับผู้ประกอบการ พนักงาน ผู้บริหารส่วนท้องถิ่นและประชาชน เชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ลงพื้นที่สังเกตการณ์ต่าง ๆ จากสภาพจริง การถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวเกี่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยการมีส่วนร่วมของประชากรกลุ่มวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามระเบียบการวิจัย ดังนี้

๑. รูปแบบการวิจัยและขั้นตอนการดำเนินการวิจัย
๒. พื้นที่การวิจัย และประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
๓. เครื่องมือการวิจัย
๔. การเก็บรวบรวมข้อมูล
๕. การวิเคราะห์ข้อมูล
๖. สรุปกระบวนการวิจัย

๓.๑ รูปแบบการวิจัยและขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การกำหนดระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ของการดำเนินงานรูปแบบการจัดการที่เป็นแนวทางการวิจัยในการจัดเก็บข้อมูลอันประกอบด้วย

๑. การสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) เป็นข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพจากการเก็บจากข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ที่จัดเก็บข้อมูลในการรวมกลุ่มสมาชิก จากการทำงานร่วมกันจากการสัมภาษณ์กลุ่มประชาชน จำนวน ๓๐ คน กลุ่มเป้าหมายใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง กำหนดเกณฑ์ในการเลือก ดังนี้ เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน ๕ คน ผู้ประกอบการท่องเที่ยว จำนวน ๕ คน นักท่องเที่ยว จำนวน ๑๐ คน และตัวแทนคณะสงฆ์ ๑๐ จำนวน ๓๐ คน

๒. การสนทนากลุ่มย่อย (Focus group) เป็นการสนทนากลุ่มสมาชิกที่รับผิดชอบในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเชื่อมโยงกับประเทศอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย แขวงบ่อแก้ว ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทำขึ้นที่หลัก สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ในพื้นที่การนำเสนอระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิจัยผู้วิจัยได้กำหนดกรอบและขอบเขตของระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิจัยที่สำคัญ

มาใช้ในการดำเนินการวิจัย และอธิบายเพิ่มเติม สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร สำนวน การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์ นำมาวิเคราะห์ข้อความปลายเปิด ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) หลังจากนั้นทำการสังเคราะห์ สรุปจากแบบสำรวจ การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์ แล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

๓.๒. พื้นที่วิจัย

๑. **พื้นที่การวิจัย** จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย แขวงบ่อแก้ว ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ท่าขี้เหล็ก สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา สิบสองปันนา สาธารณรัฐประชาชนจีน

๒. **ผลการวิเคราะห์บริบทและศักยภาพของพื้นที่** การวิเคราะห์ศักยภาพพื้นที่เพื่อรองรับการพัฒนาการเชื่อมโยงกับประเทศอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย แขวงบ่อแก้ว ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ท่าขี้เหล็ก สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ที่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ศักยภาพพัฒนาการท่องเที่ยวของพื้นที่ร่วมกับระบบสารสนเทศเพื่อประมวลค่าปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้ได้ผลการวิเคราะห์ถูกต้อง จากการวิเคราะห์รูปแบบการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพ ด้านส่งเสริม และด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อพื้นที่การท่องเที่ยวกลุ่มน้ำโขง

๓. **หน่วยงานสนับสนุน/ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย/ผู้ขับเคลื่อนชุมชน** เทศบาลตำบลเวียงเชียงของ เทศบาลตำบลเวียง องค์การบริหารส่วนตำบลริมโขง วัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงราย

๔. **พื้นที่ถ่ายทอด ขยายผล/นำไปใช้ประโยชน์** เทศบาลตำบลเวียงเชียงของ เทศบาลตำบลเวียง องค์การบริหารส่วนตำบลริมโขง

๕. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

โดยใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง กลุ่มเป้าหมาย คือ ๑. ประชาชน รวม ๗๐ คน ๒. ผู้นำชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้อง รวม ๓๐ คน โดยคัดเลือกตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ตารางที่ ๑ รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม
เรื่อง การถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	ที่อยู่ปัจจุบัน/ทำงาน
๑	พระพุทธิญาณมุนี	เจ้าคณะจังหวัดเชียงราย	วัดพระธาตุผาเงา
๒	พระครูพิศาลธรรมาทร	เจ้าคณะอำเภอเชียงแสน	วัดป่าสักน้อย
๓	พระครูจิโรนโทภาส	รองเจ้าคณะอำเภอเชียงแสน	วัดศรีบุญยืน
๔	พระครูวิจารณ์ธรรมสุนทร	เจ้าอาวาสวัดเจดีย์หลวง	วัดเจดีย์หลวง
๕	พระครูสุจินเจติยานุการ	รองเจ้าอาวาสวัดพระธาตุผาเงา	วัดพระธาตุผาเงา
๖	พระครูสังฆรักษ์ไพบุลย์ แสงกล้า	พระธรรมทูต	วัดพระธาตุผาเงา
๗	พระอธิการอภิชาติ รติโก	เจ้าอาวาสวัดสบกก	วัดสบกก
๘	พระธงชัย ธมมเตโช	เจ้าอาวาสวัดวังลาว	วัดวังลาว
๙	พระครูบรรรัตนธรรม	เจ้าคณะอำเภอเชียงของ	วัดสบสม
๑๐	พระครูสุวัฒน์สิกขการ	รองเจ้าคณะอำเภอเชียงของ	วัดศรีดอนชัย
๑๑	พระครูสุจินวรคุณ	เจ้าคณะตำบลศรีดอนชัย	วัดศรีดอนชัยท่าข้าม
๑๒	เจ้าอธิการสมภพ สีลเตโช	เจ้าคณะตำบลศรี	วัดบ้านตอง
๑๓	พระครูวิโรจน์ภัทรคุณ	เจ้าอาวาสวัดหาดไคร้	วัดหาดไคร้
๑๔	พระเอกพงษ์ มานิตโต	เจ้าอาวาสวัดม่วงชุม	วัดม่วงชุม
๑๕	พระอธิการณัฐภัทร ฐิตสทโท	เจ้าอาวาสวัดทุ่งช้าง	วัดทุ่งช้าง
๑๖	พระอธิการเดช สุภทโท	เจ้าอาวาสวัดทุ่งดุก	วัดทุ่งดุก
๑๗	นายคทาสิทธิ์ เนื่องหล้า	นายอำเภอเชียงแสน	อำเภอเชียงแสน
๑๘	นายชยกฤษณ์ นิสสัยสุข	นายกเทศมนตรี ทต.เวียงเชียงแสน	อำเภอเชียงแสน
๑๙	นายยรรยง ไชยลังกา	รองนายกเทศมนตรี ทต.เวียงเชียงแสน	อำเภอเชียงแสน
๒๐	นายวารินทร์ สุตะวงศ์	รองนายกเทศมนตรี ทต.เวียงเชียงแสน	อำเภอเชียงแสน
๒๑	นายวีระพล กัทลี	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน	อำเภอเชียงแสน
๒๒	นายพนัส พยุยงค์	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน	อำเภอเชียงแสน
๒๓	นายวิชาญ พันใจ	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน	อำเภอเชียงแสน
๒๔	นายนิมิตร สุวรรณชัย	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน	อำเภอเชียงแสน
๒๕	นายสมพร ยานะ	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน	อำเภอเชียงแสน
๒๖	นายสิทธิเกียรติ วันตานาม	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน	อำเภอเชียงแสน

ที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	ที่อยู่ปัจจุบัน/ ทำงาน
๒๗	ร้อยโท กิตติชัย เจริญยิ่ง	ปลัดเทศบาลตำบลเวียง	อำเภอเชียงแสน
๒๘	นายธีรพงษ์ ศรีพรม	รองปลัดเทศบาลตำบลเวียง	อำเภอเชียงแสน
๒๙	นายพิสันต์ จันทร์ศิลป์	วัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย	อำเภอเมือง
๓๐	นายประเสริฐ ไชยานันตา	ท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย	อำเภอเมือง
๓๑	นายบุญส่ง เชื้อเจ็ดตน	วัฒนธรรมเชียงแสน	อำเภอเชียงแสน
๓๒	นายนิวัฒน์ ร้อยแก้ว	นักอนุรักษ์ลุ่มน้ำโขง	อำเภอเชียงแสน
๓๓	นายชยกฤษณ์ นิสสัยสุข	นายกเทศมนตรี ทต.เวียงเชียงแสน	อำเภอเชียงแสน
๓๔	นายยรรยง ไชยลังกา	รองนายกเทศมนตรี ทต.เวียงเชียงแสน	อำเภอเชียงแสน
๓๕	นายศุภชัย เชื้อนเพชร	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านสบคำ	อำเภอเชียงแสน
๓๖	นายนิวัฒน์ ร้อยแก้ว	ประธานกลุ่มอนุรักษ์ลุ่มน้ำโขง	ประชาชน
๓๗	นายวิรุฬห์ สิทธิวงศ์	นายอำเภอเชียงของ	อำเภอเชียงของ
๓๘	นายธนกร วิภาคกิจ	ปลัดอำเภอเชียงของ	อำเภอเชียงของ
๓๙	นางสาวสุกัญญา ทิปรักษา	นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลเวียงเชียงของ	อำเภอเชียงของ
๔๐	ดร.กษิตศ พชรเศรษฐี	รองนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลเวียงเชียงของ	อำเภอเชียงของ
๔๑	นางสาวจิตติภา เอี่ยมศรี	ประชาสัมพันธ์เทศบาลตำบลเวียงเชียงของ	อำเภอเชียงของ
๔๒	นางสมศรี ปะมาครั้ง	ผู้นำชุมชน	ประชาชน
๔๓	นางอุสา ยอดผ่านเมือง	ผู้นำชุมชน	ประชาชน
๔๔	นางมล ยอดผ่านเมือง	ผู้นำชุมชน	ประชาชน
๔๕	นางชนะกานต์ สุวรรณ	ผู้นำชุมชน	ประชาชน
๔๖	นางสาวขวัญใจ เชื้อเจ็ดตน	ผู้นำชุมชน	ประชาชน
๔๗	นายนพรัตน์ ละมูล	โรงเรียนแม่น้ำของ	ประชาชน
๔๘	นายนิรันดร์ กุณะ	ผู้ใหญ่บ้านสบกก หมู่ ๗	ประชาชน
๔๙	นายจักร กินีสี่	โรงเรียนแม่น้ำของ	ประชาชน
๕๐	นายทองใบ อ่อมใจกาศ	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ม.๑ ต.แม่เงิน	ประชาชน
๕๑	นายภิรมย์ จันทรงษ์	ผู้ใหญ่บ้าน ม.๖ เกาะผาคำ	ประชาชน
๕๒	นางสุรรัตน์ อินทรพรหมมา	ผู้ใหญ่บ้าน ม.๓	ประชาชน
๕๓	นางชฎาทิพย์ บุญพันธ์	ผู้ใหญ่บ้าน ม.๕	ประชาชน

ที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	ที่อยู่ปัจจุบัน/ทำงาน
๕๔	นายบุญธรรม ตานอาจ	คณะกรรมการหมู่บ้าน	ประชาชน
๕๕	นางยชรินทร์ วงศ์เรือน	ผู้ใหญ่บ้านสวนดอก	ประชาชน
๕๖	นายธงชัย ไหม่นวล	โรงเรียนวัดตา	ประชาชน
๕๗	นางกรรณิกา นาระตะ	โรงเรียนผู้สูงวัย	ประชาชน
๕๘	นางนงเยาว์ ปงลังกา	ประธานสภาวัฒนธรรม ต.เวียง	ประชาชน
๕๙	นายภานุวัฒน์ ศรีสุข	รองประธานสภาวัฒนธรรม ต.เวียง	ประชาชน
๖๐	นายสุขวัฒน์ แก้วคำ	คณะกรรมการหมู่บ้าน	ประชาชน
๖๑	นางสมศรี ปะมาครั้ง	คณะกรรมการหมู่บ้าน	ประชาชน
๖๒	นายสมสนธิ ปัญญาสัก	สาธารณรัฐประชาชนลาว	ประชาชน
๖๓	นายสมศักดิ์ มะไลเดช	สาธารณรัฐประชาชนลาว	ประชาชน
๖๔	นายบุญปัน นามแปง	สาธารณรัฐประชาชนลาว	ประชาชน
๖๕	นายสีไล จันแสง	สาธารณรัฐประชาชนลาว	ประชาชน
๖๖	Phra SengOulay	สาธารณรัฐประชาชนลาว	ประชาชน
๖๗	พระไชยพอน สัจจิตโต	สาธารณรัฐประชาชนลาว	ประชาชน
๖๘	Ven Jiradhammo	ประเทศเมียนมาร์	ประชาชน
๖๙	Ven Sangvara	ประเทศเมียนมาร์	ประชาชน
๗๐	Ven Thusatetaw	ประเทศเมียนมาร์	ประชาชน
๗๑	Ven Sudhammo	ประเทศเมียนมาร์	ประชาชน
๗๒	Ven Jotidhammo	ประเทศเมียนมาร์	ประชาชน
๗๓	Ven Thanavara	ประเทศเมียนมาร์	ประชาชน
๗๔	นানা เปียร์แซร์	ประเทศเมียนมาร์	ประชาชน
๗๕	อาหย่ง เปียวแล	ประเทศเมียนมาร์	ประชาชน

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสัมภาษณ์ ชุดความรู้และสนทนากลุ่ม ใช้วัดหรือหาคำตอบ วัตถุประสงค์ศึกษาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนลุ่มน้ำโขง พัฒนามาจากการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพที่ผ่านมา พัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว แนวทางเพิ่มศักยภาพของชุมชน แนวคิด ๓ ข้อ และเขียนแบบความเรียง

๓.๔. การเก็บรวบรวมข้อมูล/ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

๑. ข้อมูลจากเอกสาร เป็นการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎี และผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาจากหนังสือ บทความในวารสาร เอกสารวิชาการ วิทยานิพนธ์ และแผนพัฒนาตำบล ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวเกษตร

๒. ข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลในพื้นที่ โดยวิธีการสนทนากลุ่ม กับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นบ้าน ศึกษาแนวคิด วิธีดำเนินการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานในเขตพื้นที่ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของกลุ่มหรือประชาชนในพื้นที่

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

สถิติพรรณนา (Descriptive statistics) ค่าเฉลี่ย (Mean) เป็นการคำนวณจากการรวมข้อมูลทุกตัว แล้วหารด้วยจำนวนข้อมูลทั้งหมด ๑. กรณีข้อมูลไม่มีการจัดกลุ่ม ๒. กรณีข้อมูลมีการแจกแจงความถี่ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

๑. ข้อมูลเชิงปริมาณ ศูนย์แลกเปลี่ยนเรียนรู้แลกเปลี่ยนเรียนรู้มาตรฐานการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย แขวงบ่อแก้ว ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ท่าซี้เหล็ก สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา แผนการบริหารต้นทุนวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น และนโยบายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๒. ข้อมูลเชิงคุณภาพ แผนบริหารจัดการคุณภาพเป็นที่ยอมรับของภาครัฐและเอกชน ลดความเสี่ยงต่อชุมชนท้องถิ่น สามารถวางแผนการพัฒนาการสื่อสารตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

๓. วิธีการดำเนินการวิจัย

๑. ขั้นตอนที่ ๑ การศึกษาเอกสาร (Documentary Research) ได้ศึกษาข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิ (Primary Source) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) เป็นการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎี และผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาจากหนังสือ บทความในวารสาร เอกสารวิชาการ วิทยานิพนธ์ แผนพัฒนาตำบลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และฐานข้อมูลที่เป็นแหล่งสืบค้นงานวิจัย (Data sources) เพื่อใช้ในการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามโครงการวิจัยย่อยที่ ๑ การป้องกันผลกระทบอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวลุ่มน้ำโขง กลุ่มตัวอย่างประชาชน จำนวน ๓๐ คน กลุ่มเป้าหมายใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง กำหนดเกณฑ์ในการเลือก ดังนี้ เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน ๕ คน ผู้ประกอบการท่องเที่ยว จำนวน ๕ คน นักท่องเที่ยว จำนวน ๑๐ คน และตัวแทนคณะสงฆ์ ๑๐ รูป เครื่องมือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์

และการสนทนากลุ่มย่อย ลักษณะของเครื่องมือ คุณภาพของเครื่องมือแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง การเก็บรวบรวมข้อมูล ๑. ข้อมูลจากเอกสาร เป็นการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎี และผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาจากหนังสือ บทความในวารสาร เอกสารวิชาการ วิทยานิพนธ์ และแผนพัฒนาตำบลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวชุมชน วัฒนธรรม ๒. ข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลในพื้นที่ โดยวิธีการสนทนากลุ่ม กับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นบ้าน ศึกษาแนวคิด วิธีดำเนินการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานในเขตพื้นที่ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของกลุ่มหรือประชาชนในพื้นที่

การวิเคราะห์ข้อมูล ๑. ข้อมูลเชิงปริมาณ ศูนย์แลกเปลี่ยนเรียนรู้แลกเปลี่ยนเรียนรู้การพัฒนาการเชื่อมโยงกับประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย แขวงบ่อแก้ว ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทำชี้ให้หลัก สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา แผนการบริหารจัดการนวัตวิถีชุมชนท้องถิ่น และนโยบายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ๒. ข้อมูลเชิงคุณภาพ แผนบริหารจัดการคุณภาพเป็นที่ยอมรับของภาครัฐและเอกชน ลดความเสี่ยงต่อชุมชนท้องถิ่น สามารถวางกระบวนการพัฒนาการเชื่อมโยงกับประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย แขวงบ่อแก้ว ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทำชี้ให้หลัก สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา สถิติที่ใช้ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

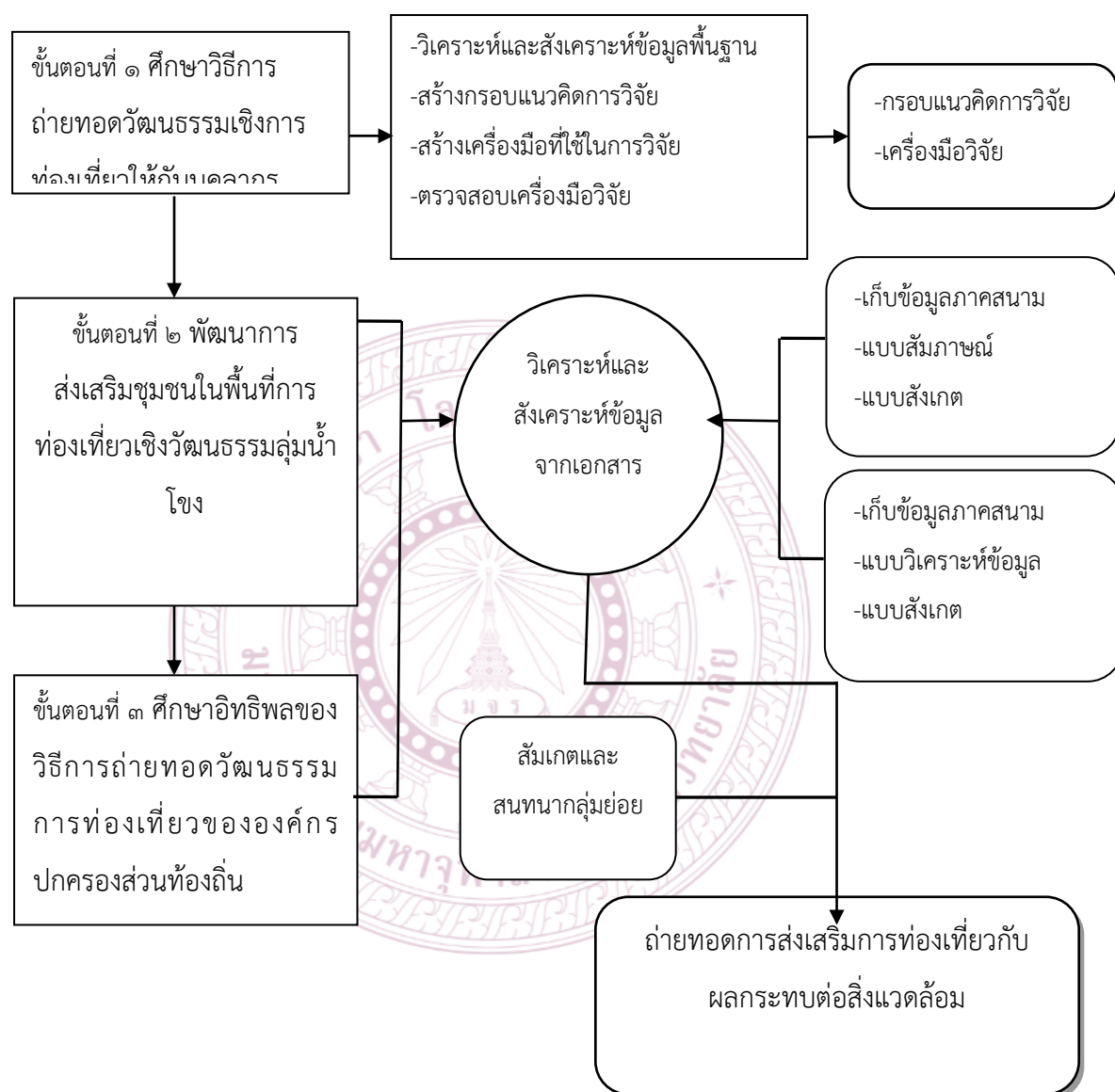
๒. ขั้นตอนที่ ๒ ศึกษาภาคสนาม ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลในพื้นที่ โดยวิธีการสนทนากลุ่มกับประชาชน กลุ่มผู้นำ และผู้ที่เกี่ยวข้อง

การเก็บรวบรวมข้อมูล ๑. ข้อมูลจากเอกสาร เป็นการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎี และผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาจากหนังสือ บทความในวารสาร เอกสารวิชาการ วิทยานิพนธ์ และแผนพัฒนาตำบลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวชุมชน วัฒนธรรม ๒. ข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลในพื้นที่ โดยวิธีการสนทนากลุ่ม กับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นบ้าน ศึกษาแนวคิด วิธีดำเนินการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานในเขตพื้นที่ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของกลุ่มหรือประชาชนในพื้นที่ การวิเคราะห์ข้อมูล ๑) ข้อมูลเชิงปริมาณ ศูนย์แลกเปลี่ยนเรียนรู้แลกเปลี่ยนเรียนรู้การพัฒนาการเชื่อมโยงกับประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย แขวงบ่อแก้ว ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทำชี้ให้หลัก สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา แผนการบริหารจัดการนวัตวิถีชุมชนท้องถิ่น และนโยบายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ๒) ข้อมูลเชิงคุณภาพ แผนบริหารจัดการคุณภาพเป็นที่ยอมรับของภาครัฐและเอกชน ลดความเสี่ยงต่อชุมชนท้องถิ่น สามารถวางกระบวนการพัฒนาการเชื่อมโยงกับ

ประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย แขวง บ่อแก้ว ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทำชี้หลัก สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา

๓. ขั้นตอนที่ ๓ การศึกษาในพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้คณะผู้วิจัยจัดให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นโดยเรียนเชิญผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการท่องเที่ยว และประสบการณ์ท้องถิ่น จากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดในการศึกษาทั้งหมด ตามโครงการวิจัยย่อยที่ ๑ ถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมกลุ่มตัวอย่าง ประชาชน จำนวน ๓๐ คน กลุ่มเป้าหมายใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง กำหนดเกณฑ์ในการเลือก ดังนี้ เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน ๕ คน ผู้ประกอบการท่องเที่ยว จำนวน ๕ คน นักท่องเที่ยว จำนวน ๑๐ คน และตัวแทนคณะสงฆ์ ๑๐ รูป เครื่องมือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มย่อย ลักษณะของเครื่องมือ คุณภาพของเครื่องมือแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง การเก็บรวบรวมข้อมูล ๑) **ข้อมูลจากเอกสาร** เป็นการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎี และผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาจากหนังสือ บทความในวารสาร เอกสารวิชาการ วิทยานิพนธ์ และแผนพัฒนาตำบลทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวชุมชนวัฒนธรรม ๒) **ข้อมูลภาคสนาม** ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลในพื้นที่ โดยวิธีการสนทนากลุ่ม กับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นบ้านศึกษาแนวคิด วิธีดำเนินการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานในเขตพื้นที่ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของกลุ่มหรือประชาชนในพื้นที่ การวิเคราะห์ข้อมูล ๑) **ข้อมูลเชิงปริมาณ** ศูนย์แลกเปลี่ยนเรียนรู้แลกเปลี่ยนเรียนรู้การพัฒนาการเชื่อมโยงกับประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย แขวงบ่อแก้ว ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทำชี้หลัก สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา แผนการบริหารจัดการนวัตวิถีชุมชนท้องถิ่น และนโยบายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ๒) **ข้อมูลเชิงคุณภาพ** แผนบริหารจัดการคุณภาพเป็นที่ยอมรับของภาครัฐและเอกชน ลดความเสี่ยงต่อชุมชนท้องถิ่น สามารถวางกระบวนการพัฒนาการเชื่อมโยงกับประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย แขวงบ่อแก้ว ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทำชี้หลัก สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา

๓.๖ สรุปขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ภาพที่ ๕ สรุปภาพรวมวิธีดำเนินการวิจัย

แนวทางการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของโครงการวิจัย

ชุดโครงการวิจัยนี้ มุ่งเน้นการวิจัยโดยยึดพันธกิจของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่เน้นพัฒนาเป็นมหาวิทยาลัย “การให้ความสำคัญกับการควบคุณภาพ” แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๑ และแผนพัฒนาจังหวัดเชียงราย ด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ตอบสนองยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไทย ๒๐ ปีด้านคนไทย ๔.๐ กรอบวิจัยของ กระทรวง

อุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมที่เน้น “สร้างคน สร้างองค์ความรู้ และสร้างนวัตกรรม” ทั้งนี้ชุดโครงการวิจัยนี้มีการบูรณาการระหว่างศาสตร์ของนักวิจัย และบูรณาการทำงานเชิงพื้นที่แบบพหุภาคีจากหน่วยงานของรัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคการศึกษาในจังหวัดเชียงราย โดยมีรายละเอียดดังนี้

๑. กลยุทธ์การบริหารจัดการโครงการวิจัย

แผนการบริหารแผนชุดโครงการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น ๔ ขั้นตอน คือขั้นวางแผน ขั้นปฏิบัติตามแผน ขั้นตรวจสอบประเมินผล และขั้นปรับปรุงการดำเนินการอย่างเหมาะสม (PDCA) มีรายละเอียดดังนี้

๑. ขั้นวางแผน (Plan) คณะผู้วิจัยทบทวนแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมุ่งพัฒนาและสร้างนวัตกรรมการพัฒนาและสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจฐานทุนทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์พื้นที่ตั้งเสาหลักเมืองในประเทศไทย สร้างเครื่องมือในการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบพื้นฐานที่สำคัญ ด้วยแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง แนวทางสนทนากลุ่ม แบบบันทึกข้อมูลและแนวทางการสังเกต สร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย วิธีดำเนินการ กำหนดเป้าหมายหลัก สร้างความเข้าใจของคณะผู้วิจัย

๒. ขั้นการปฏิบัติตามแผน (Do) คณะผู้วิจัยศึกษาสภาพการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่กลุ่มเป้าหมายที่ทำวิจัยทั้ง ๓ กลุ่ม ดังนี้ ๑. ศึกษาสภาพการณ์เกี่ยวกับบริบทของชุมชน เป็นการทำความเข้าใจบริบทของชุมชนและบริบทของหน่วยงานที่รับผิดชอบ โดยศึกษาองค์ความรู้ เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง การวิจัยในระยะนี้เป็นการวิจัยเพื่อให้เข้าใจสภาพการณ์และบทบาทของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมุ่งพัฒนาและสร้างนวัตกรรมการพัฒนาและสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจฐานทุนทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ผ่านพื้นที่ตั้งเสาหลักเมืองในประเทศไทย โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธี ๒. การพัฒนาเครือข่ายนักวิจัย ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนการวางแผนการเพื่อพัฒนานวัตกรรมการท่องเที่ยวพระพุทธศาสนาเชิงสร้างสรรค์พื้นที่ตั้งเสาหลักเมืองในประเทศไทย โดยมีวิธีการดังนี้ ๑. คืบคลานข้อมูลสู่หน่วยงาน และหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างมีส่วนร่วม คณะผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดการทำงานแบบมีส่วนร่วม (Participation) และแนวคิดการทำงานแบบเป็นหุ้นส่วน (Partnership Model) ในขั้นตอนของการประชุมระดมสมองเพื่อหาวิธีและแนวทางการพัฒนานวัตกรรมการท่องเที่ยวเสาหลักเมืองในประเทศไทย คณะผู้วิจัยนำผลสรุปความต้องการ รวมถึงปัญหาและอุปสรรคนำเสนอในที่ประชุม โดยขอให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับมุ่งพัฒนาและสร้างนวัตกรรมการพัฒนาและสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจฐานทุนทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ผ่านเสาหลักเมืองในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อระดมสมองและให้ข้อคิดเห็นในการร่วมกันพัฒนาเมื่อได้ข้อมูลที่สรุปชัดเจนแล้ว คณะผู้วิจัยจะนำเข้าสู่ที่ประชุมของคณะแผนงานวิจัยและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อไป ๒. แสวงหาความร่วมมือจากทีมสหสาขาวิชาชีพคณะผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดแนวคิดการ

ทำงานแบบมีส่วนร่วม และแนวคิดการทำงานแบบเป็นหุ้นส่วน โดยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลและผล การประชุมตัวแทนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไปนำเสนอและหารือกับทีมสหสาขาวิชาชีพเพื่อขอความ ร่วมมือในการกำหนดยุทธศาสตร์การเพิ่มศักยภาพนวัตกรรมการท่องเที่ยวพระพุทธศาสนาเชิง สร้างสรรค์ผ่านเสาหลักเมืองในประเทศไทย และ ๓. นำข้อสรุปจากการจัดประชุมระดมสมองมา ดำเนินการพัฒนาประกอบด้วย การนำเสนอความต้องการของผู้นำชุมชน เสนอต่อหน่วยงานราชการที่ เกี่ยวข้องอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อขอรับการสนับสนุนและพิจารณาให้ความช่วยเหลือตามความ เหมาะสม และจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนานวัตกรรมการท่องเที่ยวพระพุทธศาสนาเชิง สร้างสรรค์ในพื้นที่ตั้งเสาหลักเมืองของประเทศไทย

๓. ขั้นตรวจสอบประเมินผล (Check) คณะผู้วิจัยได้แบ่งการประเมินผลออกเป็น ๒ ส่วน ดังนี้ ๑.การติดตามข้อเสนอที่นำเสนอต่อหน่วยราชการที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ๒.การจัดอบรมเชิง ปฏิบัติการ มีการกำหนดตัวชี้วัด คือ วัดความรู้ของผู้เข้าอบรมและวัดความสนใจโดยการสังเกตแบบมี ส่วนร่วม สังเกตพฤติกรรมการฝึกปฏิบัติและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์

๔. ขั้นการปรับปรุงการดำเนินงานอย่างเหมาะสม (Act) คณะผู้วิจัยจะการวางแผนการ ในการดำเนินการปรับปรุงพัฒนาระบบกลไกในการดำเนินการวิจัย เพื่อเอื้อให้เกิดการพัฒนาที่ดีขึ้น ทั้งนี้มาตรการดังกล่าว จะเป็นข้อมูลที่ใช้ในการวางแผนการดำเนินการขั้นตอนต่อไป

๒. แผนการบริหารความเสี่ยง

คณะผู้วิจัยได้กำหนดแผนการดำเนินการวิจัยอย่างเป็นขั้นตอน (PDCA) ประชุมระดม ความคิดเพื่อแก้ปัญหาและสรุปผลการดำเนินงานทุกหนึ่งเดือน นำเสนอปัญหา อุปสรรค และการ ปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายโดยมีการมอบหมายหน้าที่ การตรวจสอบภาระงานประจำ และความก้าวหน้าของโครงการเป็นประจำทุกเดือน

๓. แผนการสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่

ชุดโครงการวิจัยนี้ คณะผู้วิจัยมาจากสหสาขาวิชาชีพและวิทยาการต่าง ๆ และหน่วยงาน ต่าง ๆ ได้มาร่วมกันดำเนินงานแผนงานวิจัยครั้งนี้ จะสามารถสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่ จำนวน ๑๐ คน และนักวิจัยชาวบ้าน จำนวน ๒๕ ท่านและผลการวิจัยนี้นักวิจัยรุ่นใหม่สามารถนำไปต่อยอดและถอด บทเรียนจากการจัดทำเวทีประชาคม และนำเสนอต่อวงการวิชาการได้ การบริหารงานวิจัยเพื่อให้ เป็นไปตามแผนและมีผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ผู้วิจัยได้ใช้หลัก PDCA คือการวางแผน การ ปฏิบัติ การตรวจสอบ และการดำเนินการให้เหมาะสมในการดำเนินการวิจัย โดยจัดประชุมนักวิจัย เป็นประจำ เพื่อเป็นการติดตามการดำเนินงานของนักวิจัย พร้อมทั้งอบรมระเบียบวิธีการวิจัย การ วิเคราะห์ข้อมูล การประมวลผล เรียนรู้องค์ความรู้ใหม่ด้านจากที่ปรึกษาโครงการวิจัยผู้มี ประสบการณ์ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ปัญหาในการดำเนินการวิจัย

๔) จริยธรรมการวิจัย

ผู้วิจัยได้ขอรับรองการวิจัยจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากหน่วยงานต้นสังกัด หนังสือยินยอมเข้าร่วมกิจกรรมการอบรมจากกลุ่มตัวอย่าง โดยมีหลักฐานเชิงประจักษ์

ความเชื่อมโยงของวัตถุประสงค์โครงการวิจัย

ชุดโครงการวิจัยนี้ จะเกิดผลผลิตที่เป็นองค์ความรู้ คือ วัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง ที่เป็นนวัตกรรม คือ เส้นทางการท่องเที่ยว ผลกระทบเชิงวิชาการจะได้บทความวิชาการที่เผยแพร่ในวารสารวิชาการระดับชาติและนานาชาติ จำนวน ๓ บทความ ส่วนประโยชน์เชิงชุมชนและสังคมนั้น จะทำให้ชุมชนพื้นที่ได้รับผลประโยชน์การท่องเที่ยววัฒนธรรม สำหรับประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ จะสามารถสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับชุมชน นอกจากนี้ ในเชิงนโยบาย ข้อมูลและแนวทางที่ได้จากโครงการวิจัยนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำมาใช้กำหนดเป็นนโยบายในการพัฒนาการท่องเที่ยวในกลุ่มภูมิภาคอาเซียน โดยสามารถสรุปความเชื่อมโยงของผลผลิต ผลลัพธ์ ผลกระทบตามวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยได้ ดังนี้

ถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

โจทย์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
จังหวัดเชียงราย

ปัญหา

๑. ด้านสังคมและการท่องเที่ยวชุมชน
๒. ด้านเศรษฐกิจชุมชน

๑. วิธีการถ่ายทอดการท่องเที่ยว
๒. การส่งเสริมชุมชน
๓. อิทธิพลวิธีการถ่ายทอด

การท่องเที่ยวชุมชน

ท่องเที่ยวชุมชน

ท่องเที่ยววิถี

เทศบาลตำบลเวียงเชียงของ เทศบาลตำบลเวียง อังค์การ
บริหารส่วนตำบลริมโขง อำเภอเชียงของ จังหวัด
เชียงราย

- เส้นทางท่องเที่ยวใหม่

- สินค้า

- การบริการ

- กิจกรรม

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบเดิม

เลือกจุดท่องเที่ยวชุมชน

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบใหม่

ประตูเศรษฐกิจสู่อินโดจีน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง การถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวเกี่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ดำเนินการวิจัยโดยวิธีวิเคราะห์เอกสารดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ลงพื้นที่ สัมภาษณ์ต่าง ๆ การจัดสัมมนากลุ่มย่อยเพื่อนำความคิดเห็นและแนวทางในการถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยว เพื่อศึกษาวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมเชิงการท่องเที่ยวให้กับบุคลากร เพื่อพัฒนาการส่งเสริมชุมชนในพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง เพื่อศึกษาอิทธิพลของวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แบ่งออกเป็น ๕ ส่วน ดังนี้

๔.๑ บริบทการท่องเที่ยวอำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

๔.๒ กระบวนการการถ่ายทอดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

๔.๓ การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

๔.๔ วิเคราะห์อิทธิพลการถ่ายทอดความรู้

๔.๕ องค์ความรู้ที่สรุปเป็นโมเดลการเรียนรู้เพื่อการถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยว
ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

๔.๑ บริบทการท่องเที่ยวอำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของ จังหวัด

เชียงราย ประเทศไทย

การท่องเที่ยวทั้งอำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ดังจะเห็นคำขวัญของจังหวัดที่ว่า “เหนือสุดยอดในสยาม ชายแดนสามแผ่นดิน ถิ่นวัฒนธรรมล้านนา ล้ำค่าพระธาตุดอยตุง” ถือว่าเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษและเป็นเมืองท่องเที่ยว ในพื้นที่นี้จะกล่าวถึงบริบทการท่องเที่ยวของทั้ง ๒ แห่ง ดังนี้

๔.๑.๑ บริบทการท่องเที่ยวอำเภอเชียงแสน

บริบทการท่องเที่ยวอำเภอเชียงแสน ในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ดังจะเห็นได้ว่าแม่น้ำโขงเป็นแม่น้ำสายใหญ่ที่ยาวที่สุดในเขตอาเซียน หล่อเลี้ยงชีวิตของผู้คนในพื้นที่อนุภูมิภาคแห่งนี้มาอย่างยาวนาน พื้นที่อนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบนบริเวณเมืองโบราณเชียงแสนนี้มีลักษณะเป็นที่ราบรูปสามเหลี่ยม มีแม่น้ำสาขาไหลลงสู่แม่น้ำโขงหลายสาขา เช่น น้ำสาย น้ำคำ น้ำกก ซึ่งเป็นภูมิประเทศและแหล่งน้ำที่อุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การทำเกษตร และมีภูมิอากาศเหมาะแก่การอยู่อาศัย จึงถือได้ว่าบริเวณดังกล่าวเป็นพื้นที่เหมาะสมแก่การตั้งถิ่นฐานของมนุษย์เป็นอย่างยิ่ง สิ่งที่ยืนยันได้ว่าพื้นที่นี้มี

ความเหมาะสม เนื่องจากพบหลักฐานการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ เรื่อยมา จนกระทั่งช่วงเวลาก่อนที่พญามังรายจะสถาปนาอาณาจักรล้านนา ดังปรากฏหลักฐานว่ามีชุมชนมากมายเกิดในบริเวณนี้ ดังตำนาน เช่น ตำนานสุวรรณโคมคำ พงศาวดารการเมืองเงินยางเชียงแสน และตำนานสิงหนวัติกุมาร เป็นต้น เมื่อพิจารณาร่วมกับหลักฐานร่วมกับหลักฐานทางโบราณคดีที่ยังคงหลงเหลือให้ศึกษาก็เป็นหลักฐานยืนยันได้อีกทางหนึ่ง^๑

ชุมชนเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสนเป็นพื้นที่ที่ประชาชนเรียกว่า “ในเวียง” เขตกำแพงเมืองเชียงแสน เพราะอำเภอเชียงแสนเป็นเขตอำเภอที่มีความสำคัญ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบ มีซากโบราณสถานของเมืองเชียงแสนเก่าอยู่ในบริเวณตัวเวียง หรือในพื้นที่เทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน ปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวและท่าเรือขนส่งสินค้าที่สำคัญในภาคเหนือ นอกจากนี้อำเภอเชียงแสนมีพื้นที่เรียกว่าสามเหลี่ยมทองคำ ในพื้นที่บ้านสบรวก ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย อันเป็นบริเวณที่บรรจบกันของชายแดนสามประเทศ คือ ไทย ลาว และเมียนมา

การท่องเที่ยวในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย มีหลายด้าน เช่น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เริ่มจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สืบเนื่องจากอำเภอเชียงแสนเป็นเมืองเก่ามีวัดต่าง ๆ ที่สำคัญในปัจจุบัน เช่น วัดพระธาตุจอมกิตติ ซึ่งเป็นวัดหนึ่งในเก้าจอมของแหล่งท่องเที่ยว ๙ วัดในจังหวัดเชียงราย วัดพระธาตุปูเ้า วัดเจดีย์หลวงและวัดพระธาตุผาเงา เป็นต้น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ก็เป็นการท่องเที่ยวที่คงเป็นธรรมชาติไว้ เช่น ดอยชะงัหรือดอยช้างสูง สามเหลี่ยมทองคำ พิพิธภัณฑสถานธรรมชาติวิทยา บ้านท่าคันโท ตำบลบ้านแซว เป็นต้น การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เริ่มต้นจากพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงแสน วัดเก่าแก่ในประวัติศาสตร์เขตเทศบาลเวียงเชียงแสน โดยร่วมกันระหว่างพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เทศบาลตำบลเวียงเชียงแสนและการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เช่น การทำเรือเชียงแสน สามเหลี่ยมทองคำ กลุ่มประมงพื้นบ้าน กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพประมงบ้านสบกก ตำบลบ้านแซว

การท่องเที่ยวอำเภอเชียงแสนจะเน้นเป็นการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เป็นส่วนมาก เพราะเชียงแสนเป็นเมืองเก่าตั้งแต่สมัยอาณาจักรโยนกนาคนาคพันธ์ ซึ่งเป็นปฐมประวัติศาสตร์แห่งประเทศไทย จึงมีการจัดการท่องเที่ยวตามวัดต่าง ๆ ในเขตเทศบาลเวียงเชียงแสน ซึ่งร่วมกับพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงแสน โดยเริ่มต้นจากพิพิธภัณฑสถานแล้วนั่งรถรางไปแหล่งประวัติศาสตร์มีวัดต่าง ๆ ในเขตเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน หลังจากนั้นก็จะไปวัดไหว้พระธาตุจอมกิตติ ไปสามเหลี่ยมทองคำและย้อนกลับมาวัดพระธาตุผาเงา ซึ่งปัจจุบันมีสกายวอล์คหรือที่คนเรียกว่า

^๑ จันจิรา วิชัยและคณะ. อัตลักษณ์และแนวทางการพัฒนาเมืองโบราณเชียงแสนสู่พื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. รายงานการวิจัย, (เชียงราย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, ๒๕๕๘), หน้า ๑๐๖.

“สกายวอล์คสามแผ่นดิน” เป็นไฮไลน์ของการท่องเที่ยว มองเห็นวิทัศนระหว่างไทย ลาวและเมียนมา เป็นที่ติดตามตรึงใจนักท่องเที่ยวให้กลับมาเยี่ยมเยือนเชียงแสนในอนาคตอีก

๔.๑.๒ บริบทการท่องเที่ยวอำเภอเชียงของ

บริบทการท่องเที่ยวอำเภอเชียงของ ตามพรศนะของนายทัศนัย สุธาพจน์ อดีต นายอำเภอเชียงของจังหวัดเชียงราย^๒ แม้ว่า อ.เชียงของ จ.เชียงราย จะเป็นเมืองที่ตั้งอยู่ในจุดยุทธศาสตร์ที่เชื่อมการค้าถึง ๓ ประเทศ “ไทย-จีน-ลาว” รวมทั้งยังเป็นเมืองที่รัฐบาลปักธงให้เป็น ๑ ในเมืองเขตเศรษฐกิจพิเศษ แต่เมืองแห่งนี้ก็ยังคงเป็นเพียงแค่ “ทางผ่าน” ด้านการค้าเท่านั้น ทว่า แนวทางการพัฒนาเมืองเชียงของในวันนี้เริ่มมียุทธศาสตร์อย่างชัดเจน แลยังเป็นเมืองที่มีความพร้อมในด้านโครงสร้างพื้นฐานในการรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การค้า และการท่องเที่ยวที่ครบวงจร “ประชาชาติธุรกิจ” ได้มีโอกาสร่วมทริปเดินทางในทริป “เที่ยวข้ามภาคเชิงวัฒนธรรม ศาสนา และ วัฒนธรรม” กับโรงแรมฟอร์จูน ริเวอร์วิว เชียงของ จังหวัดเชียงราย พร้อมสัมภาษณ์ “ทัศนัย สุธาพจน์” นายอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ถึงแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของเมืองเชียงของไว้ ดังนี้ นายอำเภอทัศนัยบอกว่า หลังจากที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ถูกประกาศให้เป็นเมืองเขตเศรษฐกิจพิเศษ ทำให้เชียงของมีความสำคัญในด้านเศรษฐกิจ การค้าและการท่องเที่ยว ปัจจุบันมีการเชื่อมโยงระบบการขนส่งด้านคมนาคมครบทั้ง ๔ มิติ ได้แก่ ๑.ทางบก ที่มีถนนเส้นทางสาย RmA เชื่อมการขนส่งกับทางจีนและ สปป.ลาว ๒.ทางน้ำ โดยเชียงของเป็น ๑ ในเมืองที่มีท่าเรือสากล สามารถรองรับเรือสากลได้ ๓.ทางราง โดยมีเส้นทางรถไฟสายใหม่ เด่นชัย-เชียงราย-เชียงของ รองรับการขยายตัวของเศรษฐกิจอาเซียนและการเติบโตของจีน ซึ่งขณะนี้อยู่ระหว่างการก่อสร้างศูนย์ขนส่งสินค้ามูลค่ากว่า ๒,๐๐๐ ล้านบาท สำหรับรองรับระบบรางในอนาคตอีกด้วย และ ๔.ทางอากาศ โดยขณะนี้ทางอำเภอมีแผนพัฒนาและปรับปรุงพื้นที่สนามบินเก่า ที่เคยใช้ในสมัยสงครามคอมมิวนิสต์ ให้กลับมาใช้งานได้ ซึ่งหากทุกอย่างเป็นไปตามแผนก็จะทำให้อำเภอเชียงของมีมิติของการเดินทางและการคมนาคมที่ครบทุกมิติ

สำหรับการพัฒนาทางด้านการท่องเที่ยว นั้น นายทัศนัย สุธาพจน์ บอกว่า ขณะนี้อำเภอเชียงของ ได้วางยุทธศาสตร์พร้อมวางโพสิชันนิงของเชียงของให้เป็น “สปอร์ตซิตี” โดยดูการพัฒนาเมืองของจังหวัดบุรีรัมย์เป็นต้นแบบ และใช้ต้นทุนเรื่องการมีวัฒนธรรม ธรรมชาติและวิวทิวทัศน์ที่สวยงามของเชียงของมาเป็นจุดขายหลักโดยได้วางกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาไว้อย่างหลากหลาย อาทิ จัดให้มีเส้นทางท่องเที่ยวโดยจักรยาน ในพื้นที่บริเวณริมแม่น้ำโขง การจัดให้มีกิจกรรมและการท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มบิกไบค์ กิจกรรมการวิ่งมาราธอน ฯลฯ “ที่ทำไปแล้วคือ ปั่นจักรยานสปอร์ต ๔ ซีซั่น ๔ เส้นทาง ๔ บรรยากาศ บริเวณริมโขง และมีกิจกรรมวิ่งมาราธอน ซึ่งได้รับ

^๒ <https://www.prachachat.net/tourism/news>. ค้นคว้าเมื่อ วันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

การตอบรับที่ดีมาก เป็นรองแค่ที่บุรีรัมย์และที่เชียงคาน หนองคายเท่านั้น ส่วนกลุ่มบักไบค์นั้น ปีนี้เราจะมีการจัดงานบักไบค์วิค แล้วมีคาราวานบักไบค์ต่อไปที่จีนด้วย”

นายอำเภอทศนัย สุธาพนธ์ บอกด้วยว่า ในปี ๒๕๖๑ นี้ อำเภอเชียงของได้รับงบประมาณสำหรับพัฒนาภูมิทัศน์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของเมืองมาแล้วประมาณ ๓๐๐-๔๐๐ ล้านบาท โดยเชื่อว่าหลังจากนี้จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ และมีการยกระดับให้ “เชียงของ” ขยับเป็นเมืองท่องเที่ยวของภูมิภาคนี้ได้อย่างโดดเด่นและชัดเจน และสวยไม่แพ้นครพนมและหนองคายที่ได้พัฒนาภูมิทัศน์ไปก่อนหน้านี้แล้วยกตัวอย่าง เช่น โครงการพัฒนาเส้นทางจักรยานเลียบริมน้ำโขงบ้านหัวเวียง โครงการสร้างถนนปั่นจักรยานสายทางเลียบริมน้ำโขงบ้านโง้งบ้านโง้งโก้ โครงการศูนย์แสดงสินค้าวัฒนธรรมไทยลื้อ โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและสุขภาพห้วยน้ำช้าง โครงการสร้างลานสาธารณะปลาบึกยักษ์ ๗ สี เป็นต้น

นอกจากนี้อำเภอเชียงของยังมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอีกจำนวนมาก อาทิ วัดใหม่ศรีร่มเย็น วัดพระธาตุ ๕ เจดีย์ วัดศรีดอนชัย วัดพระแก้ว วัดหลวง ฯลฯ รวมถึงต่อยอดท่องเที่ยวชุมชนให้ตอบโจทย์เรื่องการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน เพื่อกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นอย่างทั่วถึง ซึ่งขณะนี้ได้จัดให้มีถนนคนเดินที่หลากหลายแนว เรียกว่านักท่องเที่ยวสามารถเลือกเส้นทางการท่องเที่ยวในแบบที่ตัวเองชื่นชอบได้ “เรามีแผนทำสกายวอล์ค ซึ่งเป็นระเบียงแก้ว สำหรับเป็นจุดเดินชมวิวและความสวยงามของแม่น้ำโขงที่เป็นโค้งหักศอก ซึ่งเรียกว่าจุดชมวิวยุทธยาيمان และจะเป็นอีกหนึ่งจุดเด่นขึ้นที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวเชียงของในอนาคต”

นายอำเภอเชียงของ ย้ำว่าจากแนวทางยุทธศาสตร์ใหม่ทางการท่องเที่ยว พร้อมทั้งการสร้างแลนด์มาร์คใหม่ ๆ ให้เชียงของในช่วงปี ๒ ปีนี้ จะทำให้ตัวเลขนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นทันตาเห็นอย่างแน่นอน โดยทางอำเภอเชียงของได้ตั้งเป้าว่า จากจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาจังหวัดเชียงรายทั้งหมดประมาณ ๓ ล้านคนต่อปีจะต้องเดินทางเข้าไปที่อำเภอเชียงของไม่ต่ำกว่า ๒ ล้านคนต่อปี โดยคาดหวังให้เชียงของ เป็น the best destination และเป็นเมืองปลายทางแห่งความสุขของนักท่องเที่ยวจากทั่วทุกมุมโลก

นายวิรุฬห์ สิทธิวงศ์^๓ นายอำเภอเชียงของ คนปัจจุบัน ได้กล่าวถึงบริบทการท่องเที่ยว อำเภอเชียงของว่าการท่องเที่ยวเชียงของเป็นการท่องเที่ยวแบบธรรมชาติ เช่น หมู่บ้านไทลื้อบ้านท่าข้ามศรีดอนชัย ถนนคนเดินและเยี่ยมชมวัดในเขตเทศบาลอย่างเช่น วัดพระแก้ว วัดศรีดอนชัย วัดหลวง เป็นต้น อีกกิจกรรมที่ไม่พลาดเลยคือการตักบาตรริมโขงในช่วงเช้าวันเสาร์-อาทิตย์ ปกติมีพระมาบิณฑบาตทุกเช้าอยู่แล้ว แต่วันเสาร์-อาทิตย์จะมีคนเยอะกว่าวันปกติ นักท่องเที่ยวจะประทับใจในการมาพักผ่อนที่อำเภอเชียงของ ซึ่งเป็นอำเภอติดแม่น้ำโขงและข้ามพากไปยังสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว แล้วกลับมาพักค้างคืนในฝั่งประเทศไทย

^๓ สัมภาษณ์ นายวิรุฬห์ สิทธิวงศ์, นายอำเภอเชียงของ (คนปัจจุบัน) เมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๖๑.

มีอีกกิจกรรมที่ไม่ควรพลาดคือการจัดจุลกฐิน ซึ่งมีวัดที่จัดจุลกฐินเป็นประจำต่อเนื่องกันมาหลายปีแล้ว เช่น วัดท่าข้ามศรีดอนชัย วัดหาดบ้าย และวัดเทพนิมิตสุดเขต ทำให้เจ้าภาพและผู้มาร่วมทำบุญจุลกฐินแล้ว ทำให้อยากมาเป็นเจ้าภาพร่วมในปีถัดไปและชวนญาติ เพื่อนพ้องมาร่วมเป็นเจ้าภาพทุกปี ทำให้เศรษฐกิจการค้า กิจกรรมที่พักโรงแรม การตลาด การท่องเที่ยวในอำเภอเชียงของเติบโตมากขึ้น

๔.๒ กระบวนการการถ่ายทอดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

กระบวนการการถ่ายทอดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมเชิงการท่องเที่ยวให้กับบุคลากร โดยการสัมภาษณ์ลงพื้นที่สังเกตการณ์ต่าง ๆ จากสภาพจริง โดยมีชุดกิจกรรม จัดสัมมนากลุ่มย่อยเพื่อนำความคิดเห็นและแนวทางในการ มีกลุ่มประชากรที่เกี่ยวข้องในการให้ข้อมูลในการวิจัย รวมทั้งหมด จำนวน ๖๐ คน ณ พื้นที่บ้านสบกก ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย และพื้นที่บ้านหาดไคร้ ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ซึ่งทั้งอำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของ ถือเป็นพื้นที่การจัดการท่องเที่ยวที่รองรับนักท่องเที่ยวที่จะมาเที่ยวในอนาคต

เริ่มต้นจากบ้านสบกก ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน ได้มีการจัดกิจกรรมกลุ่มระดมความคิดเรื่องการถ่ายทอดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพราะกระบวนการหรือผลกระทบต่อการท่องเที่ยวซึ่งมีกระบวนการของการท่องเที่ยวอยู่หลายประการ ในการประชุมกลุ่มสามารถวิเคราะห์ประเด็นออกมา ดังนี้ ๑. การพัฒนาคนและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยมุ่งเน้นการพัฒนาคนในชุมชนและท้องถิ่นเพื่อให้สามารถบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของตนเองได้ ๒. การเพิ่มมูลค่าทรัพยากรท้องถิ่นโดยมุ่งเน้นให้ชุมชนเข้าใจตัวเองว่ามีดีอะไรและต่อยอด นำเสนอจากทรัพยากรที่มี ไม่จำเป็นต้องสร้างสิ่งใหม่ ๆ ที่อาจจะไม่ใช่เอกลักษณ์ของท้องถิ่น ๓. การตลาดที่เหมาะสมกับชุมชน เพื่อแสวงหาตลาดนักท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับแต่ละชุมชน และสร้างความสามารถในการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวโดยไม่เสียเอกลักษณ์ของชุมชน นอกจากนั้น เพื่อเชื่อมโยงผู้ประกอบการนำเที่ยวให้นำเสนอกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เหมาะสมเพื่อช่วยเพิ่มมูลค่าเส้นทางการท่องเที่ยว ๔. การสร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่ายมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพชุมชนให้สามารถเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนทรัพยากร ความรู้และประสบการณ์ร่วมกันเพื่อทำงานเป็นเครือข่ายภาคประชาชนที่เข้มแข็งได้ในระยะยาว โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพาการสนับสนุนของภาครัฐหรือภาคเอกชนเสมอไป ๕. การประเมินผลด้วยตัวชี้วัดความสุขของชุมชนและนักท่องเที่ยวเนื่องจากวัตถุประสงค์หลักในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาให้คนในชุมชนได้รับประโยชน์ ดังนั้น ตัวชี้วัดความสำเร็จจึงไม่ใช่เพียงรายได้ที่เพิ่มขึ้นหรือนักท่องเที่ยวที่มากขึ้น แต่เป็นความอยู่ดีมีสุขในมิติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการ

ท่องเที่ยว ในขณะที่เดียวกันก็ต้องคำนึงถึงประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับเป็นการแลกเปลี่ยนของเจ้าบ้านและผู้มาเยือนที่เท่าเทียม มีความสุขร่วมกัน

วิธีการถ่ายทอดความรู้ที่มีประสิทธิผลที่สุดและง่ายที่สุดคือการพูดคุยเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างพนักงาน มีการกล่าวกันด้วยว่าวิธีการในการถ่ายทอดความรู้ที่ดีที่สุดได้แก่จ้างคนที่ฉลาดที่สุดแล้วให้บุคคลคนนั้นได้มีโอกาสคุยกับทุกคนให้มากที่สุด อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติแล้วเมื่อองค์กรได้จ้างพนักงานที่เก่งหรือฉลาดเข้ามาทำงาน องค์กรก็มักจะมอบหมายที่ยากและเยาะที่สุดให้กับบุคคลผู้นั้น จนเขาเองไม่มีเวลาที่จะคุยกับใคร จะสังเกตเห็นได้ว่าการพูดคุยระหว่างพนักงานนั้นก่อให้เกิดการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้ การสร้างบรรยากาศและเปิดโอกาสให้พนักงานได้มีโอกาสได้เจอกัน และมีการพูดคุยที่แลกเปลี่ยนความรู้ถือเป็นวิธีการหนึ่งในการสนับสนุนให้เกิดการถ่ายทอดความรู้ภายในองค์กร บางองค์กรแทนที่จะสนับสนุนให้พนักงานได้มีโอกาสพูดคุยกันกลับคอยห้ามและดูพนักงานได้มีการพูดกัน ทำให้เมื่อเข้าไปที่องค์กรนั้นเหมือนกับเข้าไปในป่าช้า ไม่มีพนักงานคนไหนอยากจะพูดคุยกัน ทำให้การถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้ไม่สามารถเกิดขึ้นได้

จากการระดมความคิดพบว่าปัจจัยความสำเร็จในการถ่ายทอดความรู้ ประกอบด้วยภาวะผู้นำและกลยุทธ์ เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้การถ่ายทอดความรู้ประสบความสำเร็จ เนื่องจากผู้บริหารต้องเข้าใจแนวคิดและตระหนักถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ตลอดจนผลักดันสร้างบรรยากาศให้เกิดการทำงานเป็นทีมทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ของผู้ปฏิบัติงาน ประเด็นที่ ๒ วัฒนธรรมองค์กร เพราะวัฒนธรรมการแลกเปลี่ยนและแบ่งปันความรู้ระหว่างบุคคล ซึ่งบางครั้งอาจเกิดปัญหาไม่ยอมแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน เพราะกลัวความสำคัญของตนเองจะหมดไป ซึ่งเป็นหนึ่งในสิ่งที่กีดกันไม่ให้เกิดการถ่ายทอดความรู้ จึงต้องมีการจัดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สำคัญมากสำหรับองค์กร เพราะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคนและเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ยาก การจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพต้องเริ่มต้นจากการที่คนในองค์กรเปลี่ยนแปลงได้ยาก การจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพต้องเริ่มต้นจากการที่คนในองค์กรมีการแลกเปลี่ยนแบ่งปัน และถ่ายทอดความรู้ซึ่งกันและกัน การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ต้องทำ อย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความเชื่อและพฤติกรรมที่องค์กรต้องการปรับเปลี่ยนเพื่อเป็นบรรทัดฐานและค่านิยมจนก่อให้เกิดเป็นวัฒนธรรมขึ้นมาได้ โดยกระบวนการนี้ต้องเน้นไปที่เรื่องการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนในองค์กรให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยการส่งเสริมและสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ประเด็นที่ ๓ การสื่อสาร ถือเป็นหัวใจหลักที่ทำให้คนเข้าใจถึงสิ่งที่กำลังจะเกิดขึ้น สิ่งที่ต้องสื่อสารให้ทุกคนเข้าใจคือ เป้าหมายคืออะไร สิ่งที่กำลังทำคืออะไร และมีแนวทางการไปถึงเป้าหมายอย่างไร ซึ่งองค์กรจะต้องมีการวางแผนการสื่อสารอย่างเป็นระบบและทำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอราบเท่าที่องค์กรต้องการให้การจัดการความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้เกิดขึ้นจนกลายเป็นวัฒนธรรมโดยต้องคำนึงถึงองค์ประกอบหลัก ๓ อย่างด้วยกัน คือ เนื้อหาที่ต้องการสื่อสาร กลุ่มเป้าหมาย และช่องทางใน

การสื่อสาร เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้การแลกเปลี่ยนและถ่ายทอดความรู้ทำได้ง่ายขึ้นสามารถค้นหาความรู้และดึงองค์ความรู้ไปปรับใช้เพื่อพัฒนาการทำงานหรือต่อยอดสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้ง่ายยิ่งขึ้น ประเด็นที่ ๔ กระบวนการและเครื่องมือ เปรียบเสมือนแกนหลักที่จะช่วยให้พฤติกรรมของการแลกเปลี่ยนความรู้ในองค์กรสามารถเกิดขึ้นได้รวดเร็วและสะดวกยิ่งขึ้นซึ่งการเลือกใช้เครื่องมือและกระบวนการต้องให้ความสำคัญกับความรู้ทั้ง ๒ ประเภท คือ Tacit คือ ความรู้ที่อยู่ในตัวคนจะสามารถสื่อสารได้ดีที่สุดผ่านการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างผู้ให้ความรู้และผู้รับความรู้ และเทคโนโลยีสารสนเทศจะช่วยให้สามารถแลกเปลี่ยนความรู้ประเภทนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้เครื่องมือยังสนับสนุนให้เกิดการถ่ายทอดข้อมูลระหว่างบุคคลหรือหน่วยงานรวมถึงอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ประเด็นที่ ๕ การวัดผล เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยบ่งบอกถึงสถานะของกระบวนการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งผลจากการวัดจะสะท้อนถึงประสิทธิภาพประสิทธิผลที่จะช่วยให้องค์กรสามารถทบทวนแก้ไขปัญหาคือข้อบกพร่องในกระบวนการต่าง ๆ ได้ ทั้งนี้จุดประสงค์ของการวัดผลแท้จริงแล้วไม่ใช่เชิงควบคุมแต่เป็นเชิงการจัดการและการเรียนรู้พัฒนา ประเด็นที่ ๖ โครงสร้างขององค์กร ต้องเอื้อต่อการถ่ายทอดและเปลี่ยนเรียนรู้และ ประเด็นที่ ๗ การเรียนรู้ ซึ่งเป็นองค์ประกอบเพื่อเตรียมความพร้อมของบุคลากรทุกระดับในการสร้างความเข้าใจ และสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการแลกเปลี่ยน ส่งต่อความรู้ระหว่างกัน

จากการสัมภาษณ์ ดร.กษิตศ พพระเสริณี รองนายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลเวียงเชียงของ^๔ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เมื่อวันที่ ๑๑ เมษายน ๒๕๖๖ รองนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลเวียงเชียงของ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย พูดว่า อำเภอเชียงของนั้นมี ๕ ดี อาหารดี อากาศดี คนดี สินค้าดี และสถานที่ท่องเที่ยวดี โดยเริ่มต้นจาก **อาหารดี** เพราะแม่น้ำโขงเป็นแหล่งที่มีแร่ธาตุมาก เช่น ปลาแม่น้ำ สหราย (ไก) สัตว์ป่าที่ชาวบ้านนำมาขายตามฤดูกาล ข้าวซึ่งเป็นผลผลิตของชาวนาเป็นข้าวที่ผ่านการผลิตโดยใช้ปุ๋ยเกษตรอินทรีย์ พืชผักผลไม้ซึ่งเป็นผลไม้ตามฤดูกาล และผลไม้ที่ส่งมาจากประเทศจีนเพราะการขนส่งมาทางเรือแม่น้ำโขง รวมถึงขนส่งมาทางประเทศลาว ปัจจุบันมีเทคโนโลยีการเกษตรมาช่วยทำให้อาหารมีคุณภาพมากกว่าเดิม **อากาศดี** ที่ด้วยน้ำโขงไหลมาจากประเทศจีน ผ่านสภาพเมียนมาร์ ลาวและประเทศไทย ในน้ำจะเย็นสบาย เป็นที่อาศัยของสัตว์น้ำ และสัตว์น้ำมีกุ้ง หอย ปูปลาที่ประชาชนจับมาแล้วนำมาขายก็จะอุดมด้วยสารอาหารที่มีคุณค่าทางอาหารดีเพราะทั้งในน้ำและอากาศทั่วไปก็เอื้อต่อการมีชีวิตของสัตว์ต่าง ๆ มีสารอาหารที่ดี ประกอบกับอากาศที่อำเภอเชียงของไม่ร้อนมากเกินไป เพราะมีน้ำโขงหล่อเลี้ยงจึงทำให้อากาศดีตลอดปี **คนดี** ประชาชนในอำเภอเชียงของมีหลายชาติพันธุ์ เพราะมีประวัติความเป็นมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แต่มีกลุ่มหนึ่งที่อพยพมาจากสิบสองปันนา ไตลื้อ และอีกส่วนหนึ่งเป็นคนพื้นเมืองที่อยู่มาก่อน มีพี่น้องชน

^๔ สัมภาษณ์ ดร.กษิตศ พพระเสริณี รองนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลเวียงเชียงของ อำเภอเชียงของ เมื่อวันที่ ๑๑ เมษายน ๒๕๖๖.

เผ่าถึง ๙ ชนเผ่า ที่บอกว่าเป็นคนดีเพราะคนเชียงของเป็นคนอ่อนหวาน มีการศึกษาดี มีแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น **สินค้าดี** เพราะสินค้าที่เชียงของเป็นสินค้าที่ผลิตจากกลุ่มเกษตรกรพื้นบ้านซึ่งรวมตัวกันผลิตสินค้าที่มีคุณภาพดี เช่น ข้าวก็เป็นข้าวไรซ์เบอร์รี่หรือข้าวที่ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพในการปลูก และดูแลธรรมชาติไม่ใช้สารเคมี อีกประการในเชียงของยังมีพี่น้องชนเผ่าอีก ๙ ชนเผ่าก็มีสินค้าที่ผลิตโดยชาวบ้านหรือกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหรือที่เรียกว่ากลุ่มโอท็อป ที่ขาดไม่ได้เลยคือกลุ่มไต้ลื้อ ไตยวนที่มีการผลิตผ้าทอไต้ลื้อซึ่งเป็นรู้จักของคนทั่วไป รวมทั้งเป็นสินค้าที่มีคนสั่งซื้อจนกลุ่มชาวบ้านที่เป็นสมาชิกผลิตไม่ทัน มีสินค้าอีกหลายชนิดที่ประชาชนในพื้นที่นำมาขายในช่วงตลาดถนนคนเดินลั้วแต่เป็นสินค้าที่มีคุณภาพและผ่านมาตรฐานการผลิตที่น่าเชื่อถือ **สถานที่ท่องเที่ยวดี** อำเภอเชียงของเป็นเมืองท่องเที่ยวเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษแนวชายแดน มีสถานที่ท่องเที่ยวที่ลือชื่อกันมากมาย เช่น หมู่บ้านไต้ลื้อบ้านท่าข้ามศรีดอนชัย วัดพระธาตุศรีร่มเย็น วัดเทพนิมิตสุดเขต ถนนคนเดินและเยี่ยมชมวัดในเขตเทศบาลอย่างเช่น วัดพระแก้ว วัดศรีดอนชัย วัดหลวง เป็นต้น อีกกิจกรรมที่ไม่พลาดเลยคือการตกบาตรริมโขงในช่วงเช้าวันเสาร์-อาทิตย์ ในส่วนของเทศบาลตำบลเวียงเชียงของ มีสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ พิพิธภัณฑ์ปลาบึก กาดกองเก่า ฝายถ่าน กาดกองแก้ว วัดแก้ว วัดหลวง วัดหาดไคร้ เป็นต้น

๔.๓ การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จะเห็นได้ว่าการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดและชุมชนในอำเภอเชียงแสนหรืออำเภอเชียงของ มีวัตถุประสงค์ คือ ๑. เพื่อศึกษานโยบายและการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของภาครัฐและองค์กรท้องถิ่น ๒. เพื่อพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของทั้งสองอำเภอ ๓. เพื่อเสริมสร้างเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดและชุมชน ๔. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดและชุมชน

ผลจากการลงพื้นที่พบว่า นโยบายและการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของภาครัฐและองค์กรท้องถิ่น ภาครัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวของอำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของ โดยได้กำหนดกรอบการทำงานอยู่ ๓ เรื่องที่สำคัญของประเทศ คือ เป็นไปตามกลไกของนโยบายรัฐซึ่งรัฐบาลได้น้อมนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาโดยเน้นภาคเศรษฐกิจ อาชีพ รายได้ ความร่วมมือและชุมชนเข้มแข็ง ประเด็นที่ ๒ การพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พบว่าการพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวเป็นการให้ความรู้ความเข้าใจ สืบสานวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการสร้างรายได้/วิถีชีวิตชุมชนดีขึ้น และเป็นการตอบสนองความต้องการชุมชนในการฟื้นฟูความรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชนและการมีส่วนร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประเด็นที่ ๓ ต้องมีการเสริมสร้างเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เป็นแนวทางการจัดการวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น แบ่งเป็นเครือข่ายภายในชุมชน โดยใช้แนวทางของคำว่า “บวร” หมายถึง ความร่วมมือ ระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของชาลยู

วิทย์ เกษตรศิริ ประเด็นที่ ๔ ความสัมพันธ์ในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเห็นว่า การท่องเที่ยวในรูปแบบของการมีส่วนร่วมของชุมชน เครือข่ายการท่องเที่ยวในการจัดการสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทั้งวัด ชุมชน ผู้ประกอบการ ภาครัฐและเอกชน ให้ความสำคัญต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดและชุมชน^๕

ความสำคัญที่กล่าวมาส่งผลให้มีการกำหนดนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวไทย โดยมี เป้าหมายเพื่อสร้างรายได้ทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศเป็นหลัก ทำให้เกิดการเร่งรัดพัฒนาการท่องเที่ยว โดยแรงผลักดันจากทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อผลประโยชน์ตรงกันคือ รายได้จากธุรกิจกิจการท่องเที่ยวที่แม้จะเติบโตขึ้นทุกปีแต่เป็นการเติบโตบนฐานความสัมพันธ์ทางสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว และการกระจายรายได้ไม่เป็นธรรมต่อคนในแหล่งท่องเที่ยว ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างการท่องเที่ยว สิ่งแวดล้อม และการพัฒนาต้องถูกทบทวน เกิดการปรับตัวจัดสมดุลใหม่ เห็นได้จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบการส่งเสริมการท่องเที่ยวได้มีการปรับตัว เรื่องนโยบายการท่องเที่ยวของประเทศ

การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของอำเภอเชียงแสนและเชียงของ การส่งเสริมการตลาดเป็นกลยุทธ์ที่จะทำให้นักท่องเที่ยวรับรู้และสนใจเยือน แหล่งท่องเที่ยว ดังนั้น การส่งเสริมการตลาดอาจ เช่น การให้ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อ การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ หรือการพูดปากต่อปากเพื่อกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวสนใจและต้องการท่องเที่ยว การนำเสนอที่น่าสนใจและสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้สนใจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืน อาจเป็นการประชาสัมพันธ์ การจัดตั้งศูนย์บริการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหรือการจัดนิทรรศการภาพถ่าย การใช้สื่อมัลติมีเดีย ปฏิสัมพันธ์เพื่อการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและแนวคิดการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่สืบเนื่องต่อไป ซึ่งการเลือกใช้สื่อประชาสัมพันธ์จะนำจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวตลอดจนวิถีในการดำเนินชีวิตเป็นจุดขาย และสื่อสารไปยังนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างการรับรู้และสัมผัสประสบการณ์ จนเกิดเป็นกระบวนการท่องเที่ยว

การส่งเสริมการท่องเที่ยวในระดับอำเภอ เริ่มจากอำเภอเชียงแสน จากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมงานเทศกาลสงกรานต์ปีใหม่เมืองล้านนา โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน อำเภอเชียงแสนและหน่วยงานบริหารส่วนท้องถิ่น จัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว “ป่าเวณี ปีใหม่เมืองสงกรานต์นี้ ดีเจียงแสน ๒๕๖๖” ระหว่างวันที่ ๑๖ - ๑๘ เมษายน ๒๕๖๖ มีกิจกรรมตามกำหนดการ วันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๖๖ มีขบวนแห่พระพุทธรูปคู่บ้านคูเมืองเชียงแสน ขบวนแห่เทพีสงกรานต์เชียงแสน พิธีเปิดงานประเพณีสงกรานต์เชียงแสนและการเดินแบบการกุศล วันที่ ๑๗ เมษายน ๒๕๖๖ มีกิจกรรมการแข่งขันเรือยาวประเพณี การประกวดเทพบุตรสง

^๕ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๗).

การเมืองเชียงใหม่ ประจำปี ๒๕๖๖ วันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๖๖ การแข่งขันประเพณี (รอบตัดสิน)
การประกวดเทพีสงกรานต์เมืองเชียงใหม่ ประจำปี ๒๕๖๖

นอกจากนี้ได้ร่วมกับอำเภอเชียงใหม่จัดกิจกรรมเส้นทางสักการะพระบรมธาตุ จังหวัด
เชียงราย และกิจกรรมศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์สัมพันธ์จังหวัดเชียงราย ประจำปี
งบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ ตามรอยเส้นทางธรรมแห่งศรัทธา วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๖

การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของอำเภอเชียงของ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากการ
ท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย อำเภอเชียงของ เทศบาลตำบลเวียงเชียงของและองค์การบริหารส่วน
ท้องถิ่นแต่ละแห่ง จากการลงพื้นที่สังเกตการณ์สถานการณ์การท่องเที่ยวอำเภอเชียงของเริ่มต้นจาก
เยี่ยมชมความสวยงามวัฒนธรรมไทยลื้อ วัดท่าข้ามศรีดอนชัย ซึ่งมีมูมจำลองครีวไฟ ประวัติไทลื้อบ้านศรี
ดอนชัยและผ้าทอไทลื้อ ณ วัดท่าข้ามศรีดอนชัย ตำบลศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ บางส่วนไปเยี่ยมชม
ยังวัดพระธาตุศรีร่มเย็น ในเขตตำบลเดียวกัน บางส่วนที่ไม่ย้อนไปยังวัดพระธาตุศรีร่มเย็นก็ไปไหว้พระ
ต่อยังวัดศรีดอนชัย ตำบลเวียง ซึ่งเป็นที่ตั้งหลวงพ่อบุญรอด แล้วไปนมัสการเจ้าคณะอำเภอเชียงของ วัด
สบสม และวัดต่าง ๆ ตามเส้นทางบุญตามลำดับ คือ วัดหาดไคร้ วัดหลวง วัดพระแก้วและวัดเทพนิมิต
สุดเขต ในระหว่างเส้นทางได้เยี่ยมชมธรรมชาติพิพิธภัณฑ์ปลาบึก กาดกองเก่า ผาถ่าน กาดกองแก้ว
และสถานที่ท่องเที่ยวเหล่านี้ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานดังกล่าวข้างต้น มีกิจกรรมเด่น ๆ ดังนี้

๑. การจัดขบวนสงฆ์พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ในพื้นที่อำเภอเชียงของ ที่ยาวที่สุดในโลก ใช้
รถแท็กซี่กว่า ๑๐๐ คัน ประดิษฐานพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์จากวัดต่าง ๆ องค์ภคภาครัฐภาคเอกชน องค์กร
สาธารณกุศล จำนวน ๑๐๐ องค์ ออกขบวนแห่จากโรงเรียนเชียงของวิทยาคม ไปรอบอำเภอเชียงของ
ให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวได้สงฆ์พระเพื่อเป็นสิริมงคลเนื่องในวันสงกรานต์ รวมทั้งประเพณีรด
น้ำดำหัวผู้สูงอายุ

๒. การแสดงพ็อนต้อนรับเทศกาลปีใหม่เมืองและการเต้นบาร์สโลบของกลุ่มพัฒนาสตรี
เชียงของในชุด “Chiang Khong Best Destination-เชียงของเมืองปลายทางความสุขที่หลากหลาย”
จำนวนช่างพ็อน ๑,๕๐๐ คน

๓. การจัดประเพณีสงกรานต์ร่วมกับเมืองห้วยทราย ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตย
ประชาชนลาว ที่เกาะดอนโป่ง กลางลำแม่น้ำโขง มีการแสดงทางวัฒนธรรม การก่อเจดีย์ทราย การ
เล่นน้ำสงกรานต์ การจำหน่ายสินค้าท้องถิ่นของทั้ง ๒ ประเทศ ซึ่งมีเรือคอยรับส่งนักท่องเที่ยว (ไป-
กลับ) ในราคาเพียง ๓๐ บาท

๔. งานประเพณีสงกรานต์ม้ง มีชนเผ่าชาติพันธุ์ม้งจากทั่วประเทศมาร่วมงาน นอกจากนี้ยัง
มีกิจกรรมประเพณีในช่วงสงกรานต์ของอำเภอเชียงของ ที่น่าสนใจ ได้แก่ วันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๖๖
งานประเพณีบวงสรวงเจ้าพ่อปลาบึก, วันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๖๖ พิธีบวงสรวงสักการะพระยาจิต
ตวงษ์ (เจ้าน้อย) เจ้าเมืองเชียงของ คนสุดท้าย

๔.๔ การวิเคราะห์อิทธิพลการถ่ายทอดความรู้

จากบริบทการท่องเที่ยวอำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ผ่านกระบวนการ การถ่ายทอดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สามารถวิเคราะห์อิทธิพลการถ่ายทอดความรู้ คือ ปัญหาความไม่เข้าใจบทบาทในการถ่ายทอดความรู้ ปัญหาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วิเคราะห์ด้านผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสภาพแวดล้อม การถ่ายทอดความรู้และการถ่ายทอดการท่องเที่ยว นับว่าผู้ที่มีองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการและผู้ที่มีประสบการณ์ทางด้านวัฒนธรรมควรตระหนักถึงการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวที่ได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐและเอกชน ทำให้การท่องเที่ยวในปัจจุบันเกิดการพัฒนาด้านต่าง ๆ ทั้งทางด้านกายภาพและในภาพรวมของภาคธุรกิจที่ต้องพึ่งพาตนเองและเครือข่ายการท่องเที่ยว เพราะการประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวในปัจจุบันได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคและช่องทางการตลาดที่หลากหลายและอิงเทคโนโลยี อีกประการหนึ่งการถ่ายทอดคือการแบ่งปันความรู้ภายในองค์กรที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลและกลุ่มต่าง ๆ การจัดการวัฒนธรรมทางองค์การสำหรับการถ่ายทอดความรู้จะเริ่มจากการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและค่านิยม ที่นำและสนับสนุนการสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่มีการสร้างความรู้ แบ่งปันความรู้ และสะสมความรู้ในทุกระดับ สภาพแวดล้อมการทำงานที่สะท้อนถึงวิสัยทัศน์ของการจัดการความรู้ขององค์การ จะเห็นจากอิทธิพลของการถ่ายทอดความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผ่านพฤติกรรมการถ่ายทอดความรู้แบบการทำงานร่วมกันในทุกระดับของสมาชิกองค์การ ซึ่งผู้ปฏิบัติต่างทำงานร่วมกันเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารการปฏิบัติงานในลักษณะนี้คือ การเติมข้อมูลการปฏิบัติงานที่ประสบผลสำเร็จมากที่สุดลงในฐานข้อมูลความรู้ขององค์การ การทำแบบประเมินและตรวจสอบประสบการณ์และข่าวสารความรู้ที่ไม่ถูกต้องของผู้ปฏิบัติ การสอน การติวเข้ม การเป็นพี่เลี้ยงให้เพื่อนร่วมงาน การอภิปราย และการพูดคุยอย่างเปิดเผยกับเพื่อนร่วมงาน การเขียนรายงาน และการเตรียมรายงานวิเคราะห์งานเขียน การจัดเตรียมบันทึกเดือนความจำส่วนตัว และรายงานให้กับเพื่อนร่วมงาน การให้ข้อเสนอแนะและข้อสังเกตอย่างเปิดเผย การให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ และการให้คำตอบสำหรับปัญหาการปฏิบัติงานแก่เพื่อนร่วมงานอย่างแข็งขัน การจัดทำเอกสารเกี่ยวกับความเข้าใจในประโยชน์ สถานการณ์ที่ซับซ้อน การเขียนลำดับขั้นตอนของการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน และหนังสือคู่มือการปฏิบัติงานในระหว่างที่กำลังทำงานในกระบวนการพัฒนาและปรับปรุงงาน การใช้ฐานข้อมูลความรู้ที่มีอยู่ในการทำกิจกรรมหรือภารกิจต่าง ๆ ล้วนมาจากอิทธิพลของการถ่ายทอดทั้งสิ้น

วิเคราะห์ข้อมูลภาคสนามจากการสนทนากลุ่มผ่านชุดกิจกรรมและการสัมภาษณ์ซึ่งมีฐานข้อมูลจากส่วนงานท้องถิ่นปัญหาส่วนใหญ่ซึ่งเป็นพื้นที่ประชากรส่วนใหญ่จะประกอบด้วยหลาย

ชาติพันธุ์ที่มีประเพณี วัฒนธรรมที่แตกต่างกันทำให้การพัฒนาจะต้องนำเข้าสู่ส่วนกลางของ ภาครัฐบาล รูปแบบการถ่ายทอดความรู้ การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการภาคประชาชนยังมีน้อย การวางแผนจัดการยังไม่เป็นรูปธรรมมากนัก ในส่วนของภาครัฐและเอกชน การกำหนดทิศทางและ เหมาะสมกับคนในพื้นที่ การที่จะนำนโยบายการบริหารมาจัดการคนในพื้นที่นั้นยังไม่สามารถใช้ได้ อย่างเต็มที่ เจ้าหน้าที่การท่องเที่ยวองค์การส่วนท้องถิ่นที่รับผิดชอบก็ไม่สามารถดูแลส่งเสริมได้อย่าง ทัวถึง เพราะพื้นที่การท่องเที่ยวทั้งสองอำเภอกว้างขวาง บุคลากรภาครัฐไม่สามารถนำข้อมูลของ ประชาชนที่แสดงความคิดเห็นในการถ่ายทอดความรู้ไม่สอดคล้องกับความต้องการของคนพื้นที่ ทำให้ การมีส่วนร่วมน้อย ประกอบกับการประชาสัมพันธ์ไม่ต่อเนื่องในการส่งเสริม สนับสนุนการถ่ายทอด การท่องเที่ยวได้อย่างทั่วถึง การศึกษาที่เข้าไปบริการให้กับชุมชนยังถือว่าไม่ประสบความสำเร็จ เท่าที่ควร กลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหรือผู้ให้ข้อมูลได้แสดงความคิดเห็นความจริงใจ ในการแก้ไขปัญหาของอำเภอเชียงแสน อำเภอเชียงของ และองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นแบบค่อยเป็น ค่อยไป องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นก็ได้จัดสรรงบประมาณสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวที่ผ่านมายังไม่ เพียงพอดต่อกลุ่มที่เป็นแกนนำในการถ่ายทอดองค์ความรู้แก่บุคลากรในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ เกิดขึ้นใหม่เท่าที่ควร

ปัญหาที่เกิดขึ้นในการสนับสนุนการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของทั้งสองอำเภอรวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ทั่วถึงตามประเด็นปัญหา ดังนี้

๔.๔.๑ ปัญหาความไม่เข้าใจบทบาทในการถ่ายทอดความรู้

ด้านปัญหาความไม่เข้าใจบทบาทในการถ่ายทอดความรู้ ดังนี้

๑.๑ ปัญหาการไม่เข้าใจบทบาทของผู้ถ่ายทอดความรู้ไปสู่ผู้รับการถ่ายทอดจะเป็น ผู้ประกอบการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ รวมถึงสมาชิกเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่ประกอบ ธุรกิจการเที่ยวว่าถ้าเข้าไปร่วมกิจกรรมในการถ่ายทอดความรู้แล้วจะได้ประโยชน์หรือมีสิทธิอย่างไร ประกอบกับขาดความเข้าใจระเบียบ กฎเกณฑ์ในการทำงาน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและการแลกเปลี่ยน เรียนรู้สมาชิกในกลุ่มผู้ประกอบการ ผู้มีส่วนได้เสีย อีกทั้งส่วนราชการก็ไม่สามารถเข้าใจถึงความ ต้องการของผู้ถ่ายทอดและผู้รับการถ่ายทอด ขาดความกระตือรือร้นในด้านการขอรับการสนับสนุน แหล่งทุนจากส่วนราชการ

๑.๒ ด้านความต่อเนื่องและประสพการณ์ในการถ่ายทอดความรู้ เพราะบุคลากรที่มี ประสพการณ์ เช่น ปราชญ์พื้นบ้าน ผู้ประกอบอาชีพประมง ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้ประกอบการในชุมชน ต่อมาเมื่อไม่มีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นก็ทำให้องค์ความรู้ทางด้านการประกอบอาชีพนั้น ๆ ไม่ยั่งยืน ไม่ มีคนสืบต่อ ก็ทำให้ปราชญ์พื้นบ้าน ผู้ประกอบอาชีพต่าง ๆ ไม่ได้ให้ความสนใจกับการถ่ายทอดความรู้ ให้กับบุตรหลานหรือผู้ที่รับช่วงต่อ ทำให้กิจการเกิดความต่อเนื่อง ดังนั้น ผู้ที่มีความเข้าใจบทบาทใน การถ่ายทอดความรู้จะทำให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน

๔.๔.๒ ปัญหาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ภัยธรรมชาติ เช่น อัคคีภัย วาตภัยและอุทกภัย เป็นต้น รวมถึงปัญหาหมอกควัน ฝุ่นพิษ PM ๒.๕ ทำให้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สาเหตุมาจากการเผาป่าของเกษตรกรที่ไม่เข้าใจธรรมชาติทางภาครัฐก็ควรณรงค์ไม่ให้มีการเผา หรือไม่ให้มีการทำไร่เลื่อนลอย ประกอบกับประชาชนยังเข้าไม่ถึงสื่อสารข้อมูลเทคโนโลยี ดังนั้น การรวมตัวกันของผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวเพื่อคงมาตรฐานการผลิตและแหล่งทุนจากภาครัฐมาสนับสนุนให้ธุรกิจการท่องเที่ยวได้ และคงคุณภาพการผลิตให้เป็นกลุ่มที่มีความเข้มแข็ง และสร้างความแข็งแกร่งให้กับชุมชน เพราะสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ต้องให้คนในพื้นที่อนุรักษ์หวงแหน ไม่ได้ผู้อื่นหรือคนในนอกพื้นที่มาทำลายประเพณีวัฒนธรรมซึ่งเป็นของดั้งเดิมให้อนุชนคนรุ่นหลังอนุรักษ์รักษาไว้ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ ปัญหาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ธุรกิจการท่องเที่ยวไม่ยั่งยืน ประชาชนหรือประชากรในพื้นที่ประกอบด้วยชนหลายเชื้อชาติ หลายศาสนา การส่งเสริมของภาครัฐขึ้นอยู่กับแต่ละกระทรวงที่รับผิดชอบเข้าส่งเสริมอาชีพเป็นรายกลุ่มซึ่งเป็นการส่งเสริมที่ยังขาดการสร้างจิตสำนึกการมีส่วนร่วมรูปแบบของถ่ายทอดความรู้จึงขึ้นอยู่กับผู้ที่เป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมและมีการถ่ายทอดจากรุ่นพ่อรุ่นแม่ไปยังรุ่นลูกหลาน ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วยเช่นกัน

สภาพแวดล้อมมีความสำคัญต่อการบริหารจัดการและการวางแผนงานในอนาคตเป็นอย่างยิ่ง หากพิจารณาสภาพแวดล้อมจากความสัมพันธ์ปัจจัยกับระบบการบริหารจัดการ จะเห็นได้ว่าสามารถที่จะแบ่งปัจจัยสภาพแวดล้อมออกได้เป็น ๒ ประเภท คือ สภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องหรืออยู่ภายในองค์กร และสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องหรืออยู่นอกองค์กร ในการวางแผนการดำเนินงานนั้นปัจจัยสภาพแวดล้อมที่สามารถนำมาใช้ในการวางแผนต้องเป็นปัจจัยที่สามารถควบคุมได้ด้วยผู้บริหารหรือองค์กร ซึ่งก็คือ ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในหรือสภาพแวดล้อมเฉพาะสำหรับองค์กรต่าง ๆ ของรัฐนั่นเอง ตัวอย่างเช่น งบประมาณมีความสำคัญต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของโครงการต่าง ๆ ของรัฐบาลเป็นอย่างยิ่งและเป็นส่วนหนึ่งของแผนการดำเนินงานที่ต้องมีการกล่าวถึงงบประมาณในการดำเนินงาน ซึ่งรัฐสามารถที่จะควบคุมการใช้จ่ายของงบประมาณได้เต็มที่ ดังนั้น ในการวางแผนงบประมาณถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถนำมาพิจารณาเป็นส่วนหนึ่งของแผนงานได้

๔.๔.๓ วิเคราะห์ด้านผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสภาพแวดล้อม

ผลกระทบจากความเสี่ยงของการระบาดของโรคโควิด-๑๙ หรือโรคระบาดใหม่ทำให้เป็นปัญหาอุปสรรคต่อการส่งเสริมการถ่ายทอดความรู้ด้านการท่องเที่ยว เพราะการท่องเที่ยวที่ผ่านมากำลังเป็นไปด้วยดี พอมีการระบาดของโควิดก็ทำให้ธุรกิจการท่องเที่ยวซบเซาลง การติดต่อสื่อสารหรือ

การพัฒนาฝึกอบรมก็ลดลง ทำให้เป็นปัญหาการถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

สรุปได้ว่า ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสภาพแวดล้อมนั้น แม้ว่าโดยรวมจะมีค่อนข้างมาก แต่ไม่อาจหักล้างผลที่ดีที่สุดที่เกิดขึ้นกับเศรษฐกิจของประเทศได้หมด โรคไวรัสโคโรนาหรือโควิด-๑๙ ยังไม่หยุดระบาดก็ทำให้ผลกระทบกับธุรกิจการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ซึ่งยังไม่บรรลุตตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงานภาครัฐที่ทำการส่งเสริม แต่ทั้งนี้ ภาครัฐรวมทั้งประชาชนทุกคน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรร่วมมือกัน ลดปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นให้น้อยลง ส่งผลประโยชน์กับประเทศไทยสูงสุดและก่อให้เกิดผลกระทบกับความมั่นคงเศรษฐกิจและสังคมในทางลบน้อยที่สุด

๔.๕. สรุปเป็นโมเดลหรือองค์ความรู้การวิจัยการเรียนรู้เพื่อการถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมเชิงการท่องเที่ยวให้กับบุคลากร เพื่อพัฒนาการส่งเสริมชุมชนในพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง เพื่อศึกษาอิทธิพลของวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลจากการศึกษาวิจัยทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

๑. วิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมเชิงการท่องเที่ยวให้กับบุคลากร
๒. การพัฒนาและการส่งเสริมชุมชนในพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง
๓. วิเคราะห์อิทธิพลของวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
๔. สรุปเป็นโมเดล

ด้านที่ ๑ วิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมเชิงการท่องเที่ยวให้กับบุคลากร ดังนี้

กระบวนการการถ่ายทอดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมเชิงการท่องเที่ยวให้กับบุคลากร ณ บ้านสบกก ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ได้มีการจัดกิจกรรมกลุ่มระดมความคิดเรื่องการถ่ายทอดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพราะกระบวนการหรือผลกระทบต่อการท่องเที่ยวซึ่งมีกระบวนการของการท่องเที่ยวอยู่หลายประการ ในการประชุมกลุ่มสามารถวิเคราะห์ประเด็นออกมา ดังนี้ ๑. การพัฒนาคนและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยมุ่งเน้นการพัฒนาคนในชุมชนและท้องถิ่นเพื่อให้สามารถบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของตนเองได้ ๒. การเพิ่มมูลค่าทรัพยากรท้องถิ่นโดยมุ่งเน้นให้ชุมชนเข้าใจตัวเองว่ามีคืออะไรและต่อยอด นำเสนอจากทรัพยากรที่มี ไม่จำเป็นต้องสร้างสิ่งใหม่ ๆ ที่อาจจะไม่ใช่อัตลักษณ์ของท้องถิ่น ๓. การตลาดที่เหมาะสมกับชุมชน เพื่อแสวงหาตลาดนักท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับแต่ละ

ชุมชน และสร้างความสามารถในการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวโดยไม่เสียอัตลักษณ์ของชุมชน นอกจากนี้ เพื่อเชื่อมโยงผู้ประกอบการนำเที่ยวให้นำเสนอกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เหมาะสมเพื่อช่วยเพิ่มมูลค่าเส้นทางการท่องเที่ยว ๔. การสร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่าย มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพชุมชนให้สามารถเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนทรัพยากร ความรู้และประสบการณ์ ร่วมกันเพื่อทำงานเป็นเครือข่ายภาคประชาชนที่เข้มแข็งได้ในระยะยาว โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพาการสนับสนุนของภาครัฐหรือภาคเอกชนเสมอไป ๕. การประเมินผลด้วยตัวชี้วัดความสุขของชุมชนและนักท่องเที่ยวเนื่องจากวัตถุประสงค์หลักในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาให้คนในชุมชนได้รับประโยชน์ ดังนั้น ตัวชี้วัดความสำเร็จจึงไม่ใช่เพียงรายได้ที่เพิ่มขึ้นหรือนักท่องเที่ยวที่มากขึ้น แต่เป็นความอยู่ดีมีสุขในมิติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว ในขณะที่เดียวกันก็ต้องคำนึงถึงประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับเป็นการแลกเปลี่ยนของเจ้าบ้านและผู้มาเยือนที่เท่าเทียม มีความสุขร่วมกัน

จากการเข้าร่วมกิจกรรม ณ วัดหาดไคร้ ตำบลศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๖๖ ร่วมกับเทศบาลตำบลเวียงเชียงของ ส่วนภาครัฐและเอกชน สังเกตการณ์สถานการณ์การท่องเที่ยวอำเภอเชียงของเริ่มต้นจากเยี่ยมชมความสวยงามวัฒนธรรมไทยลื้อ วัดท่าข้ามศรีดอนชัย ซึ่งมีมุมจำลองครัวไฟ ประวัติที่ลื้อบ้านศรีดอนชัยและผ้าทอไทลื้อ ณ วัดท่าข้ามศรีดอนชัย ตำบลศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ บางส่วนไปเยี่ยมชมยังวัดพระธาตุศรีร่มเย็น ในเขตตำบลเดียวกัน บางส่วนที่ไม่ย้อนไปยังวัดพระธาตุศรีร่มเย็นก็ไปไหว้พระต่อยังวัดศรีดอนชัย ตำบลเวียง ซึ่งเป็นที่ตั้งหลวงพ่อเพชร แล้วไปนมัสการเจ้าคณะอำเภอเชียงของ วัดสบสม และวัดต่าง ๆ ตามเส้นทางบุญตามลำดับ คือ วัดหาดไคร้ วัดหลวง วัดพระแก้วและวัดเทพนิมิตสุดเขต ในระหว่างเส้นทางได้เยี่ยมชมธรรมชาติพิพิธภัณฑ์ปลาบึก กาดกองเก่า ผาถ่าน กาดกองแก้ว และสถานที่ท่องเที่ยวเหล่านี้ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานดังกล่าวข้างต้น พบว่าการถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวยังไม่เป็นที่พึงพอใจของประชาชนในพื้นที่มากนัก

ได้สัมภาษณ์ พระครูวิโรจน์ภทรคุณ เจ้าอาวาสวัดหาดไคร้^๖ กล่าวว่า ได้มีการจัดกิจกรรมบวงสรวงเจ้าพ่อปลาบึกมาทุกปี ตั้งแต่อดีตมาอยู่ที่นี่ บางปีก็ได้รับงบประมาณ บางปีก็ไม่ได้รับงบประมาณ แต่วัดได้ร่วมกับประชาชนในหมู่บ้านนี้มาตลอดทุกปี ในปีนี้ก็เช่นกันได้รับการสนับสนุนจากเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน จัดกิจกรรมบวงสรวงเจ้าพ่อปลาบึก ประกอบกับจัดผ้าป่าเพื่อสมทบทุนสร้างวิหารเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอนาคต ในรอบหลายปีมาแล้วได้พูดคุยกับพระสังฆาธิการในเขตเทศบาลด้วยกันว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมควรเริ่มจากวัดต่าง ๆ แล้วมีการจัดกิจกรรมของแต่ละวัดให้สอดคล้องกัน โดยเริ่มต้นจากท่องเที่ยววัดใดวัดหนึ่งแล้วไปตามวัดต่าง ๆ และสุดท้ายจะมาพักรับประทานอาหารกลางวันที่วัดหาดไคร้ รวมถึง

^๖ สัมภาษณ์ พระครูวิโรจน์ภทรคุณ เจ้าอาวาสวัดหาดไคร้ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๖๖.

คณะศรัทธาประชาชน คณะกรรมการหมู่บ้าน ชุมชน ก็จะมีรายได้ มีการสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมที่เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย และจะมีนักท่องเที่ยวได้มาท่องเที่ยวซ้ำอีก

วิธีการถ่ายทอดความรู้ที่มีประสิทธิผลที่สุดและง่ายที่สุดคือการพูดคุยเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างพนักงาน มีการกล่าวกันด้วยว่าวิธีการในการถ่ายทอดความรู้ที่ดีที่สุดได้แก่จ้างคนที่ฉลาดที่สุดแล้วให้บุคคลคนนั้นได้มีโอกาสคุยกับทุกคนให้มากที่สุด อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติแล้วเมื่อองค์กรได้จ้างพนักงานที่เก่งหรือฉลาดเข้ามาทำงาน องค์กรก็มักจะมอบหมายงานที่ยากและเยาะเย้ยที่สุดให้กับบุคคลผู้นั้น จนเขาเองไม่มีเวลาที่จะคุยกับใคร จะสังเกตเห็นได้ว่าการพูดคุยระหว่างพนักงานนั้นก่อให้เกิดการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้ การสร้างบรรยากาศและเปิดโอกาสให้พนักงานได้มีโอกาสได้เจอกัน และมีการพูดคุยที่แลกเปลี่ยนความรู้ถือเป็นวิธีการหนึ่งในการสนับสนุนให้เกิดการถ่ายทอดความรู้ภายในองค์กร

จากการระดมความคิดพบว่าปัจจัยความสำเร็จในการถ่ายทอดความรู้ ประกอบด้วยภาวะผู้นำและกลยุทธ์ เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้การถ่ายทอดความรู้ประสบความสำเร็จ เนื่องจากผู้บริหารต้องเข้าใจแนวคิดและตระหนักถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ตลอดจนผลักดันสร้างบรรยากาศให้เกิดการทำงานเป็นทีมทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ของผู้ปฏิบัติงาน ประเด็นที่ ๒ วัฒนธรรมองค์กร เพราะวัฒนธรรมการแลกเปลี่ยนและแบ่งปันความรู้ระหว่างบุคคล ซึ่งบางครั้งอาจเกิดปัญหาไม่ยอมแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน เพราะกลัวความสำคัญของตนเองจะหมดไป ซึ่งเป็นหนึ่งในสิ่งที่กีดกันไม่ให้เกิดการถ่ายทอดความรู้ จึงต้องมีการจัดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สำคัญมากสำหรับองค์กร เพราะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคนและเป็นที่เปลี่ยนแปลงได้ยาก การจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพต้องเริ่มต้นจากการที่คนในองค์กรเปลี่ยนแปลงได้ยาก การจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพต้องเริ่มต้นจากการที่คนในองค์กรมีการแลกเปลี่ยนแบ่งปันและถ่ายทอดความรู้ซึ่งกันและกัน การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ต้องทำ อย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความเชื่อและพฤติกรรมที่องค์กรต้องการปรับเปลี่ยนเพื่อเป็นบรรทัดฐานและค่านิยมจนก่อให้เกิดเป็นวัฒนธรรมขึ้นมาได้ โดยกระบวนการนี้ต้องเน้นไปที่เรื่องการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนในองค์กรให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยการส่งเสริมและสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ประเด็นที่ ๓ การสื่อสาร ถือเป็นหัวใจหลักที่ทำให้คนเข้าใจถึงสิ่งที่กำลังจะเกิดขึ้น สิ่งที่ต้องรู้คือต้องสื่อสารให้ทุกคนเข้าใจคือเป้าหมายคืออะไร สิ่งที่กำลังทำคืออะไร และมีแนวทางการไปถึงเป้าหมายอย่างไร ซึ่งองค์กรจะต้องมีการวางแผนการสื่อสารอย่างเป็นระบบและทำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอราบเท่าที่องค์กรต้องการให้การจัดการความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้เกิดขึ้นจนกลายเป็นวัฒนธรรมโดยต้องคำนึงถึงองค์ประกอบหลัก ๓ อย่างด้วยกัน คือ เนื้อหาที่ต้องการสื่อสาร กลุ่มเป้าหมาย และช่องทางในการสื่อสาร เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้การแลกเปลี่ยนและถ่ายทอดความรู้ทำได้ง่ายขึ้นสามารถค้นหาความรู้และดึงองค์ความรู้ไปปรับใช้เพื่อพัฒนาการทำงานหรือต่อยอดสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้ง่ายยิ่งขึ้น

ประเด็นที่ ๔ กระบวนการและเครื่องมือ เปรียบเสมือนแกนหลักที่จะช่วยให้พฤติกรรมของการแลกเปลี่ยนความรู้ในองค์กรสามารถเกิดขึ้นได้รวดเร็วและสะดวกยิ่งขึ้นซึ่งการเลือกใช้เครื่องมือและกระบวนการต้องให้ความสำคัญกับความรู้ทั้ง ๒ ประเภท คือ Tacit คือ ความรู้ที่อยู่ในตัวคนจะสามารถสื่อสารได้ดีที่สุดผ่านการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างผู้ให้ความรู้และผู้รับความรู้ และเทคโนโลยีสารสนเทศจะช่วยให้สามารถแลกเปลี่ยนความรู้ประเภทนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้เครื่องมือยังสนับสนุนให้เกิดการถ่ายทอดข้อมูลระหว่างบุคคลหรือหน่วยงานรวมถึงอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ประเด็นที่ ๕ การวัดผล เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยบ่งบอกถึงสถานะของกระบวนการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งผลจากการวัดจะสะท้อนถึงประสิทธิภาพประสิทธิผลที่จะช่วยให้องค์กรสามารถทบทวนแก้ไขปัญหาคอขวดในกระบวนการต่าง ๆ ได้ ทั้งนี้จุดประสงค์ของการวัดผลแท้จริงแล้วไม่ใช่เชิงควบคุมแต่เป็นเชิงการจัดการและการเรียนรู้พัฒนา ประเด็นที่ ๖ โครงสร้างขององค์กร ต้องเอื้อต่อการถ่ายทอดและเปลี่ยนเรียนรู้และ ประเด็นที่ ๗ การเรียนรู้ ซึ่งเป็นองค์ประกอบเพื่อเตรียมความพร้อมของบุคลากรทุกระดับในการสร้างความเข้าใจ และสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการแลกเปลี่ยน ส่งต่อความรู้ระหว่างกัน

ด้านที่ ๒ การพัฒนาและการส่งเสริมชุมชนในพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง ดังนี้

การพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง ในที่นี้จะกล่าวถึงสองอำเภอคืออำเภอเชียงแสนและเชียงของ การส่งเสริมการตลาดเป็นกลยุทธ์ที่จะทำให้นักท่องเที่ยวรับรู้และสนใจเยือน แหล่งท่องเที่ยว ดังนั้น การส่งเสริมการตลาด เช่น การให้ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อ การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ หรือการพูดแบบ ปากต่อปากเพื่อกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวสนใจและต้องการท่องเที่ยว การนำเสนอที่น่าสนใจและสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้สนใจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืน อาจเป็นการประชาสัมพันธ์ การจัดตั้งศูนย์บริการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหรือการจัดนิทรรศการภาพถ่าย การใช้สื่อมัลติมีเดียปฏิสัมพันธ์เพื่อการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและแนวความคิดอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่สืบเนื่องต่อไป ซึ่งการเลือกใช้สื่อประชาสัมพันธ์จะนำจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนวิถีในการดำเนินชีวิตเป็นจุดขาย และสื่อสารไปยังนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างการรับรู้และสัมผัสประสบการณ์ จนเกิดเป็นกระบวนการท่องเที่ยว

การส่งเสริมการท่องเที่ยวในระดับอำเภอ อำเภอเชียงแสน จากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมงานเทศกาลสงกรานต์ปีใหม่เมืองล้านนา โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน อำเภอเชียงแสนและหน่วยงานบริหารส่วนท้องถิ่น จัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว “ป่าเวณี ปีใหม่เมืองสงกรานต์นี้ ดีเจียงแสน ๒๕๖๖” ระหว่างวันที่ ๑๖ - ๑๘ เมษายน ๒๕๖๖ มีกิจกรรมตามกำหนดการ วันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๖๖ มีขบวนแห่พระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองเชียงแสน

ขบวนแห่เทพีสงกรานต์เชียงใหม่ พิธีเปิดงานประเพณีสงกรานต์เชียงใหม่และการเดินแบบการกุศล วันที่ ๑๗ เมษายน ๒๕๖๖ มีกิจกรรมการแข่งขันเรือยาวประเพณี การประกวดเทพบุตรสงกรานต์เมืองเชียงใหม่ ประจำปี ๒๕๖๖ วันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๖๖ การแข่งขันประเพณี (รอบตัดสิน) การประกวดเทพีสงกรานต์เมืองเชียงใหม่ ประจำปี ๒๕๖๖

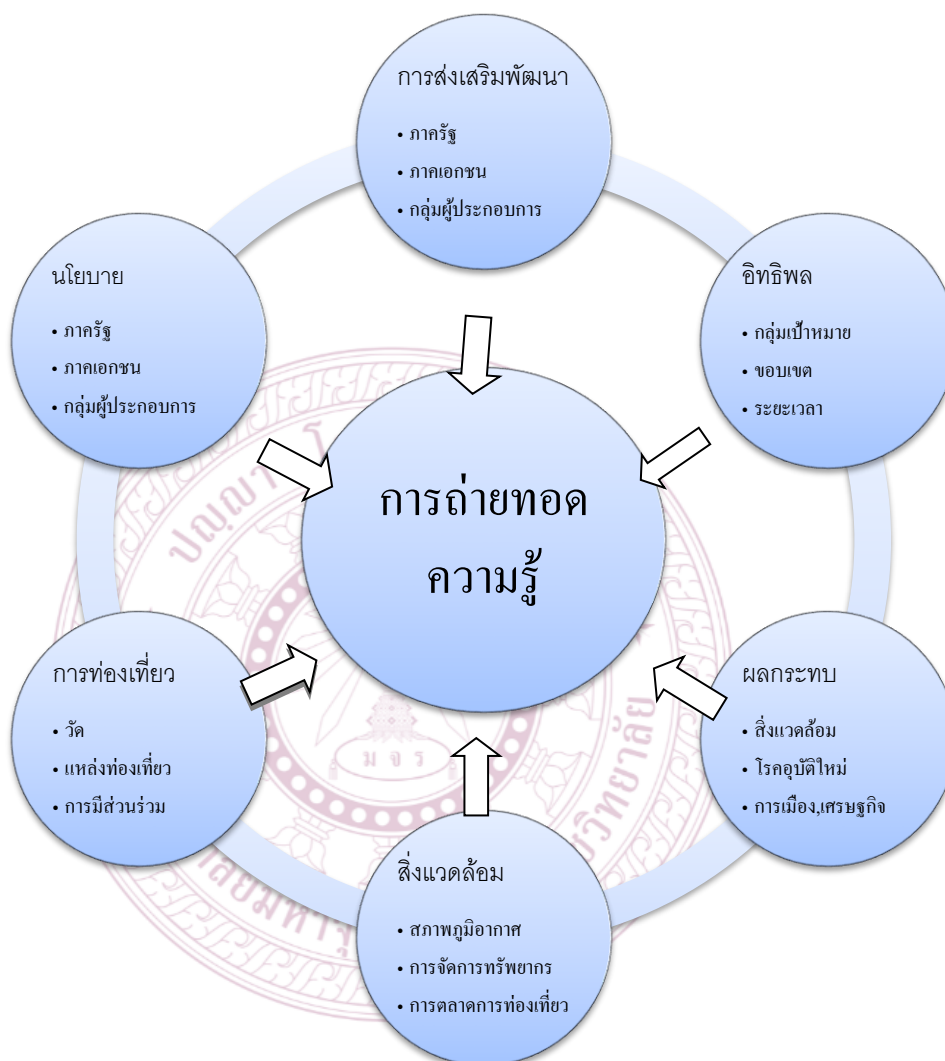
ส่วนอำเภอเชียงของก็ได้รับการสนับสนุนจากการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย ที่ว่าการอำเภอเชียงของ มีการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอเชียงของ มีกิจกรรมเด่น ๆ ดังนี้ ๑. การจัดขบวนสงฆ์พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ในพื้นที่อำเภอเชียงของ ที่ยาวที่สุดในโลก ใช้รถแห่กว่า ๑๐๐ คัน ประดิษฐานพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์จากวัดต่าง ๆ องค์ภคภาครัฐภาคเอกชน องค์การสาธารณกุศล จำนวน ๑๐๐ องค์ ออกขบวนแห่จากโรงเรียนเชียงของวิทยาคม ไปรอบอำเภอเชียงของ ให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวได้สงฆ์พระพุทธรูปเพื่อเป็นสิริมงคลเนื่องในวันสงกรานต์ รวมทั้งประเพณีรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ ๒. การแสดงฟ้อนต้อนรับเทศกาลปีใหม่เมืองและการเต้นบาร์สโลบของกลุ่มพัฒนาสตรีเชียงของในชุด “Chiang Khong Best Destination-เชียงของเมืองปลายทางความสุขที่หลากหลาย” จำนวนช่างฟ้อน ๑,๕๐๐ คน ๓. การจัดประเพณีสงกรานต์ร่วมกับเมืองห้วยทราย ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่เกาะดอนโป่ง กลางลำแม่น้ำโขง มีการแสดงทางวัฒนธรรม การก่อเจดีย์ทราย การเล่นน้ำสงกรานต์ การจำหน่ายสินค้าท้องถิ่นของทั้ง ๒ ประเทศ ๔. งานประเพณีสงกรานต์ม้ง มีชนเผ่าชาติพันธุ์ม้งจากทั่วประเทศมาร่วมงาน นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมประเพณีในช่วงสงกรานต์ของอำเภอเชียงของ ที่น่าสนใจ ได้แก่ วันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๖๖ งานประเพณีบวงสรวงเจ้าพ่อปลาบึก, วันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๖๖ พิธีบวงสรวงสักการะพระยาจิตตวงษ์ (เจ้าน้อย) เจ้าเมืองเชียงของ คนสุดท้าย

ด้านที่ ๓ คือ วิเคราะห์อิทธิพลของวิถีการถ่ายทอดวัฒนธรรมการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

อิทธิพลของวิถีการถ่ายทอดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการส่งเสริมการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถวิเคราะห์อิทธิพลการถ่ายทอดความรู้ คือ ปัญหาความไม่เข้าใจบทบาทในการถ่ายทอดความรู้ ปัญหาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วิเคราะห์ด้านผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสภาพแวดล้อม การถ่ายทอดความรู้และการถ่ายทอดการท่องเที่ยว นับว่าผู้ที่มั่งคั่งความรู้ด้านการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการและผู้ที่มีประสบการณ์ทางด้านวัฒนธรรมควรตระหนักถึงการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวที่ได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐและเอกชน ทำให้การท่องเที่ยวในปัจจุบันเกิดการพัฒนาด้านต่าง ๆ ทั้งทางด้านกายภาพและในภาพรวมของภาคธุรกิจที่ต้องพึ่งพาตนเองและเครือข่ายการท่องเที่ยว เพราะการประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวในปัจจุบันได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคและช่องทางการตลาดที่หลากหลายและอิงเทคโนโลยี อีกประการหนึ่งการถ่ายทอดคือการแบ่งปันความรู้ภายในองค์กรที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลและกลุ่มต่าง ๆ การจัดการ

วัฒนธรรมทางองค์การสำหรับการถ่ายทอดความรู้จะเริ่มจากการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและค่านิยม ที่นำและสนับสนุนการสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่มีการสร้างความรู้ แบ่งปันความรู้ และสะสมความรู้ในทุกระดับ สภาพแวดล้อมการทำงานที่สะท้อนถึงวิสัยทัศน์ของการจัดการความรู้ขององค์การ จะเห็นจากอิทธิพลของการถ่ายทอดความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผ่านพฤติกรรม การถ่ายทอดความรู้แบบการทำงานร่วมกันในทุกระดับของสมาชิกองค์การ ซึ่งผู้ปฏิบัติต่างทำงานร่วมกัน เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารการปฏิบัติงานในลักษณะนี้คือ การเติมข้อมูลการปฏิบัติงานที่ประสบผลสำเร็จ มากที่สุดลงในฐานข้อมูลความรู้ขององค์การ การทำแบบประเมินและตรวจสอบประสิทธิผลและ ข่าวสารความรู้ที่ไม่ถูกต้องของผู้ปฏิบัติ การสอน การติวเข้ม การเป็นพี่เลี้ยงให้เพื่อนร่วมงาน การ อภิปราย และการพูดคุยอย่างเปิดเผยกับเพื่อนร่วมงาน การเขียนรายงาน และการเตรียมรายงาน วิเคราะห์งานเขียน การจัดเตรียมบันทึกเดือนความจำส่วนตัว และรายงานให้กับเพื่อนร่วมงาน การให้ ข้อเสนอแนะและข้อสังเกตอย่างเปิดเผย การให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ และการให้คำตอบ สำหรับปัญหาการปฏิบัติงานแก่เพื่อนร่วมงานอย่างแข็งขัน การจัดทำเอกสารเกี่ยวกับความเข้าใจใน ประโยชน์ สถานการณ์ที่ซับซ้อน การเขียนลำดับขั้นตอนของการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน และหนังสือคู่มือการปฏิบัติงานในระหว่างที่กำลังทำงานในกระบวนการพัฒนาและปรับปรุงงาน การใช้ ฐานข้อมูลความรู้ที่มีอยู่ในการทำกิจกรรมหรือภารกิจต่าง ๆ ล้วนมาจากอิทธิพลของการถ่ายทอด ที่ เป็นหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ

ด้านที่ ๔ สรุปเป็นโมเดล ดังนี้

การถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สามารถถ่ายทอดประสบการณ์ผ่านโมเดลการถ่ายทอดความรู้ ดังนี้

๑. ด้านนโยบาย คือนโยบายของภาครัฐควรสนับสนุนหรือแนะนำแหล่งทุนให้กับกลุ่มภาคเอกชนและผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยว ซึ่งที่ผ่านมาไม่มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่มีหรือได้ผ่านการอบรมหรือรับนโยบายมาจากภาครัฐ ภาคเอกชนและผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวแล้วมีการขยายผลต่อไปยังผู้ประกอบการรายอื่น ๆ ตลอดถึงผู้ที่มีส่วนได้เสียในการสืบต่องานด้านการท่องเที่ยวของผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยว ประกอบกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย การท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย

๒. การส่งเสริมพัฒนา คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ควรส่งเสริมพัฒนา สนับสนุนให้มีการถ่ายทอดความรู้ด้านการท่องเที่ยวแก่ผู้ประกอบการธุรกิจและประชาชนในพื้นที่หรือเขตปกครองให้เห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยร่วมกับชุมชน ให้ตระหนักถึงการถ่ายทอดความรู้ที่ได้รับการส่งเสริมพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

๓. อิทธิพล คือ กลุ่มเป้าหมายมี ๒ กลุ่มคือ กลุ่มประชากรที่เข้าร่วมกิจกรรม ณ วัดสภกก กลุ่มที่สองคือ กลุ่มประชากรที่อำเภอเชียงของ ณ วัดหาดไคร้ ส่วนขอบเขตของการให้ความรู้ระหว่าง กลุ่มที่อยู่อำเภอเชียงแสนและกลุ่มอำเภอเชียงของ ระยะเวลาในการให้ความรู้แต่ละแห่งใช้เวลา ๑ วัน

๔. ผลกระทบ คือ สิ่งที่เป็นผลมาจากสิ่งแวดล้อม โรคอุบัติใหม่ การเมือง เศรษฐกิจ เพราะ สิ่งแวดล้อมเป็นสภาพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวถ้าสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ เช่น การจุดไฟเผาป่าหรือทำไร่ เลื่อนลอยก็เป็นควันพิษ โรคอุบัติใหม่หรือโรคไวรัสโคโรนา โควิด-๑๙ ก็เป็นผลกระทบทำให้เกิดโรค ต่าง ๆ ตามมา การเมืองก็เช่นกันถ้าไม่นิ่งก็จะทำให้ไม่ได้รับการยอมรับจากอารยประเทศที่จะมาติดต่อค้าขายและเศรษฐกิจก็เป็นผลต่อเนื่องจากการเมืองนั่นเองทำให้ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ปกติสุขของมวลมนุษย

๕. สิ่งแวดล้อม คือ สภาพภูมิอากาศ การจัดการทรัพยากรและการตลาดการท่องเที่ยว สภาพภูมิอากาศปัจจุบันร้อนกว่าที่เป็นอยู่เนื่องจากภาวะเรือนกระจกและการปลูกพืชบางชนิดทำให้อากาศเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ฝนฟ้าอากาศไม่ตกต้องตามฤดูกาล ด้านการจัดการทรัพยากรซึ่งเป็น ส่วนหนึ่งของการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการท่องเที่ยว รวมถึงตลาดการท่องเที่ยวซึ่งควบคู่มากับการจัดการสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

๖. การท่องเที่ยว คือ การเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว แต่ไม่ใช่ ไปตั้งหลักแหล่งเป็นการถาวร การเดินทางนั้นเป็นไปด้วยความสมัครใจ หรือความพึงพอใจของผู้เดินทางเอง ไม่ใช่เป็นการถูกบังคับไม่ใช่เพื่อทำสงครามและเป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ ตามที่ไม่ใช่ประกอบอาชีพหรือหารายได้แต่เดินทางมาเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อเยี่ยมเยียนญาติ มิตร เพื่อความเบิกบาน บันเทิงเรีงรมย์เพื่อเล่นกีฬาต่าง ๆ เพื่อการประชุมสัมมนา เพื่อศึกษาหาความรู้ และเพื่อติดต่อธุรกิจกระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา ซึ่งรวมถึงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมรวมถึงวัด แหล่งท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ

พอสรุปได้ว่า วิธีการถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้กับบุคลากรเป็น หลักการในการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน โดยมีกระบวนการการพัฒนาและการส่งเสริมชุมชนในพื้นที่ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขงทั้งในอำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของ รวมถึงการวิเคราะห์ อิทธิพลของวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งต้องสนับสนุน วิธีการถ่ายทอดความรู้ผ่านกลไกทั้งส่วนของภาครัฐ ภาคเอกชนและผู้ประกอบการท่องเที่ยวด้วยกันเองผ่านตัวแทนที่ได้รับการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องและถูกต้องตามหลักวิชาการ

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

องค์ความรู้งานวิจัยจากการสังเคราะห์วิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมเชิงการท่องเที่ยวให้กับบุคลากร การพัฒนาและการส่งเสริมชุมชนในพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขงและการวิเคราะห์อิทธิพลของวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

พอสรุปเป็นองค์ความรู้ตามกรอบแนวคิด ดังนี้

๑. การถ่ายทอดวัฒนธรรมเชิงการท่องเที่ยวให้กับบุคลากร คือ การถ่ายทอดความรู้ในเรื่องการบริหารจัดการทรัพยากรทั้งทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรธรรมชาติผ่านบุคลากรการท่องเที่ยวที่ได้รับการฝึกฝนอบรมทั้งภาครัฐ เอกชนและผู้ประกอบการธุรกิจด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน โดยจัดฝึกอบรม ณ วัดสบกก ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน และวัดหาดไคร้ ได้มีตัวแทนทั้งภาครัฐและเอกชนที่เข้าร่วมโครงการถ่ายทอดความรู้เพื่อจะเผยแพร่ความรู้กับผู้สนใจในด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

๒. การพัฒนาและการส่งเสริมชุมชนในพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง คือ กลุ่มคนที่เป็นตัวแทนหรือผ่านการอบรมได้รับการพัฒนาหรือฝึกอบรมให้เป็นมืออาชีพในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวร่วมกัน โดยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐมีการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงราย จังหวัด อำเภอและหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ร่วมกันบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขงผ่านตัวแทนที่ได้รับการฝึกอบรม

๓. อิทธิพลของวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ อิทธิพลของวิธีการถ่ายทอดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการส่งเสริมการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถวิเคราะห์อิทธิพลการถ่ายทอดความรู้ คือ ปัญหาความไม่เข้าใจบทบาทในการถ่ายทอดความรู้ ปัญหาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วิเคราะห์ด้านผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสภาพแวดล้อม การถ่ายทอดความรู้และการถ่ายทอดการท่องเที่ยว นับว่าผู้ที่มีองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการและผู้ที่มีประสบการณ์ทางด้านวัฒนธรรมควรตระหนักถึงการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวที่ได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐและเอกชน ทำให้การท่องเที่ยวในปัจจุบันเกิดการพัฒนาด้านต่าง ๆ ทั้งทางด้านกายภาพและในภาพรวมของภาคธุรกิจที่ต้องพึ่งพาตนเองและเครือข่ายการท่องเที่ยว เพราะการประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวในปัจจุบันได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคและช่องทางการตลาดที่หลากหลายและอิงเทคโนโลยี

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมเชิงการท่องเที่ยวให้กับบุคลากร เพื่อพัฒนาการส่งเสริมชุมชนในพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง เพื่อศึกษาอิทธิพลของวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เรื่อง “การถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม” ดำเนินการวิจัยโดยวิธีวิเคราะห์เอกสารดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ลงพื้นที่ที่สังเกตการณ์ต่าง ๆ จากสภาพจริงและจัดสัมมนากลุ่มย่อยเพื่อนำความคิดเห็นและแนวทางในการศึกษาวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมเชิงการท่องเที่ยวให้กับบุคลากร การพัฒนาและส่งเสริมชุมชนในพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง และศึกษาอิทธิพลของวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีกลุ่มประชากรที่เกี่ยวข้องในการให้ข้อมูลในการวิจัย ได้แก่ภาครัฐ คือ นายอำเภอเชียงแสน นายอำเภอเชียงของ การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงราย วัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลเวียงเชียงของ ผู้บริหารส่วนปกครองและท้องถิ่น ประชาชนและนักท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน รวมทั้งหมด จำนวน ๕๐ คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

การศึกษานี้ เพื่อศึกษาวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมเชิงการท่องเที่ยวให้กับบุคลากร เพื่อพัฒนาการส่งเสริมชุมชนในพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง เพื่อศึกษาอิทธิพลของวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นการศึกษาในภาคสนาม ทำการศึกษาเฉพาะโดยเน้นการสัมภาษณ์และสังเกต เกิดการเรียนรู้และเป็นแนวทางในการศึกษาบริบทการท่องเที่ยวอำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ผ่านกระบวนการการถ่ายทอดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สามารถวิเคราะห์อิทธิพลการถ่ายทอดความรู้ จนได้องค์ความรู้ที่สรุปเป็นโมเดลการเรียนรู้เพื่อการถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งสรุปการศึกษาได้ ดังนี้

๕.๑ สรุปผลศึกษาบริบทการท่องเที่ยวอำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

จากการวิจัยครั้งนี้ โดยใช้วิธีการเจาะจงตามการศึกษาวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน บริบทการท่องเที่ยวอำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย โดยการสัมภาษณ์ การสังเกต การมีส่วนร่วมในการลงพื้นที่และวิเคราะห์จากสภาพจริง จัดสัมมนากลุ่มย่อยเพื่อนำความคิดเห็นและแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การพัฒนามีความหลากหลายอย่างเหมาะสมกับสภาพของชุมชนในพื้นที่เป็นปัญหาของชุมชนอย่างมีระบบ ดังนี้ พบว่า บริบทการท่องเที่ยวอำเภอเชียงแสน มีหลายด้าน เช่น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เริ่มจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สืบเนื่องจากอำเภอเชียงแสนเป็นเมืองเก่ามีวัดต่าง ๆ ที่สำคัญในปัจจุบัน เช่น วัดพระธาตุจอมกิตติ ซึ่งเป็นวัดหนึ่งในเก้าจอมของแหล่งท่องเที่ยว ๙ วัดในจังหวัดเชียงราย วัดพระธาตุปูเข้า วัดเจดีย์หลวงและวัดพระธาตุผาเงา เป็นต้น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ก็เป็นการท่องเที่ยวที่คงเป็นธรรมชาติไว้ เช่น ดอยชะงัหรือดอยช้างงู สามเหลี่ยมทองคำ พิพิธภัณฑสถาน รวมถึงโฮมสเตย์บ้านท่าคันโท ตำบลบ้านแซว เป็นต้น การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เริ่มต้นจากพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงแสน วัดเก่าแกในประวัติศาสตร์เขตเทศบาลเวียงเชียงแสน โดยร่วมกันระหว่างพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เทศบาลตำบลเวียงเชียงแสนและการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เช่น การทำเรือเชียงแสน สามเหลี่ยมทองคำ กลุ่มประมงพื้นบ้าน กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพประมงบ้านสบกก ตำบลบ้านแซว

นอกจากนี้อำเภอเชียงแสนจะเน้นเป็นการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เป็นส่วนมาก เพราะเชียงแสนเป็นเมืองเก่าตั้งแต่สมัยอาณาจักรโยนกนาคนพันธ์ ซึ่งเป็นปฐมประวัติศาสตร์แห่งประเทศไทย จึงมีการจัดการท่องเที่ยวตามวัดต่าง ๆ ในเขตเทศบาลเวียงเชียงแสน ซึ่งร่วมกับพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงแสน โดยเริ่มต้นจากพิพิธภัณฑสถานแล้วนั่งรถรางไปแหล่งประวัติศาสตร์มีวัดต่าง ๆ ในเขตเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน หลังจากนั้นก็จะไปวัดไหว้พระธาตุจอมกิตติ ไปสามเหลี่ยมทองคำและย้อนกลับมาวัดพระธาตุผาเงา ซึ่งปัจจุบันมีสกายวอล์คหรือที่คนเรียกว่า “สกายวอล์คสามแผ่นดิน” เป็นไฮไลน์ของการท่องเที่ยว มองเห็นวิวทัศนระหว่างไทย ลาวและเมียนมาเป็นที่ติดตามตึงใจนักท่องเที่ยวให้กลับมาเยี่ยมเยือนเชียงแสนอีก

บริบทการท่องเที่ยวอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เป็นเมืองที่ตั้งอยู่ในจุดยุทธศาสตร์ที่เชื่อมการค้าถึง ๓ ประเทศ “ไทย-จีน-ลาว” รวมทั้งยังเป็นเมืองที่รัฐบาลปักธงให้เป็น ๑ ในเมืองเขตเศรษฐกิจพิเศษ แต่เมืองแห่งนี้ก็ยังคงเป็นเพียงแค่ “ทางผ่าน” ด้านการค้าเท่านั้น แนวทางการพัฒนาเมืองเชียงของในวันนี้เริ่มมียุทธศาสตร์อย่างชัดเจน แถมยังเป็นเมืองที่มีความพร้อมในด้านโครงสร้างพื้นฐานในการรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การค้าและการท่องเที่ยวที่ครบวงจร

นอกจากนี้อำเภอเชียงของยังมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอีกจำนวนมาก อาทิ วัดใหม่ศรีร่มเย็น วัดพระธาตุ ๕ เจดีย์ วัดศรีดอนไชย วัดพระแก้ว วัดหลวง ฯลฯ รวมถึงต่อยอดท่องเที่ยวชุมชนให้ตอบโจทย์เรื่องการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน เพื่อกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นอย่างทั่วถึง ซึ่งขณะนี้ได้จัดให้มีถนนคนเดินที่หลากหลายแนว เรียกว่านักท่องเที่ยวสามารถเลือกเส้นทางการท่องเที่ยวในแบบที่ตัวเองชื่นชอบได้ “เรามีแผนทำสกายวอล์ค ซึ่งเป็นระเบียงแก้ว สำหรับเป็นจุดเดินชมวิວและความสวยงามของแม่น้ำโขงที่เป็นโค้งหักศอก ซึ่งเรียกว่าจุดชมวิວห้วยทรายฆาน และจะเป็นอีกหนึ่งเดสทินชันที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวเชียงของในอนาคต”

จากการสัมภาษณ์นายวิรุฬห์ สิทธิวงษ์ นายอำเภอเชียงของคนปัจจุบัน พบว่าบริบทการท่องเที่ยวอำเภอเชียงของว่าการท่องเที่ยวเชียงของเป็นการท่องเที่ยวแบบธรรมชาติ เช่น หมู่บ้านไทลื้อ บ้านท่าข้ามศรีดอนชัย ถนนคนเดินและเยี่ยมชมวัดในเขตเทศบาลอย่างเช่น วัดพระแก้ว วัดศรีดอนชัย วัดหลวง เป็นต้น อีกกิจกรรมที่ไม่พลาดเลยคือการตักบาตรริมโขงในช่วงเช้าวันเสาร์-อาทิตย์ ปกติมีพระมาบิณฑบาตทุกเช้าอยู่แล้ว แต่วันเสาร์-อาทิตย์จะมีคนเยอะกว่าวันปกติ นักท่องเที่ยวจะประทับใจในการมาพักผ่อนที่อำเภอเชียงของ ซึ่งเป็นอำเภอติดแม่น้ำโขงและข้ามฟากไปยังสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว แล้วกลับมาพักค้างคืนในฝั่งประเทศไทย มีอีกกิจกรรมที่ไม่ควรพลาดคือการจัดจุลลภิน ซึ่งมีวัดที่จัดจุลลภินเป็นประจำต่อเนื่องกันมาหลายปีแล้ว เช่น วัดท่าข้ามศรีดอนชัย วัดหาดบ้าย และวัดเทพนิมิตสุดเขต ทำให้เจ้าภาพและผู้มาร่วมทำบุญจุลลภินแล้ว ทำให้อยากมาเป็นเจ้าภาพร่วมในปีถัดไปและชวนญาติ เพื่อนพ้องมาร่วมเป็นเจ้าภาพทุกปี ทำให้เศรษฐกิจการค้า กิจกรรมที่พักโรงแรม การตลาด การท่องเที่ยวในอำเภอเชียงของเติบโตมากขึ้น

บริบทการท่องเที่ยวทั้งสองอำเภอนี้ ซึ่งถือว่าเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษตามประกาศของทางราชการและเป็นอำเภอที่ติดชายแดน ทั้งประเทศเมียนมาร์และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ส่วนมากเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพราะเป็นเมืองเก่ามีอารยธรรมอันยาวนาน ดังจะเห็นได้ว่ามีวัดวาอารามมากมายที่เป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติอยากมาสัมผัสบรรยากาศที่อบอุ่นและผู้คนในท้องถิ่นที่มีอัธยาศัยไมตรีต้อนรับนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชม นอกจากนี้ยังเป็นเมืองผ่านที่จะเดินทางไปยังประเทศเพื่อนบ้าน เช่น จีน เวียดนาม เป็นต้น ที่สังเกตอีกทางหนึ่งคือทั้งสองอำเภอจะมีธนาคารพาณิชย์หลายธนาคารซึ่งบ่งบอกถึงการจับจ่ายใช้สอยในด้านต่าง ๆ ของทั้งสองอำเภอ ซึ่งเป็นการหมุนเวียนค่าใช้จ่ายในจังหวัดเป็นการกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติมาพักค้างคืนที่อำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของ รวมทั้งได้เยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวดังที่กล่าวมาข้างต้น

๕.๑.๑ ศึกษากระบวนการการถ่ายทอดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

กระบวนการการถ่ายทอดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมเชิงการท่องเที่ยวให้กับบุคลากร โดยการสัมภาษณ์ลงพื้นที่สังเกตการณ์ต่าง ๆ จากสภาพจริง โดยมีชุดกิจกรรม จัดสัมมนากลุ่มย่อยเพื่อนำความคิดเห็นและแนวทางในการมีกลุ่มประชากรที่เกี่ยวข้องในการให้ข้อมูลในการวิจัย รวมทั้งหมด จำนวน ๖๐ คน ณ พื้นที่บ้านสบกก ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย และพื้นที่บ้านหาดไคร้ ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ซึ่งทั้งอำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของ ถือเป็นพื้นที่การจัดการท่องเที่ยวที่รองรับนักท่องเที่ยวที่จะมาเที่ยวในอนาคต

เริ่มต้นจากบ้านสบกก ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน ได้มีการจัดกิจกรรมกลุ่มระดมความคิดเรื่องการถ่ายทอดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพราะกระบวนการหรือผลกระทบต่อการท่องเที่ยวซึ่งมีกระบวนการของการท่องเที่ยวอยู่หลายประการ ในการประชุมกลุ่มสามารถวิเคราะห์ประเด็นออกมา ดังนี้ ๑. การพัฒนาคนและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยมุ่งเน้นการพัฒนาคนในชุมชนและท้องถิ่นเพื่อให้สามารถบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของตนเองได้ ๒. การเพิ่มมูลค่าทรัพยากรท้องถิ่นโดยมุ่งเน้นให้ชุมชนเข้าใจตัวเองว่ามีดีอะไรและต่อยอด นำเสนอจากทรัพยากรที่มี ไม่จำเป็นต้องสร้างสิ่งใหม่ ๆ ที่อาจจะไม่ใช่อัตลักษณ์ของท้องถิ่น ๓. การตลาดที่เหมาะสมกับชุมชน เพื่อแสวงหาตลาด นักท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับแต่ละชุมชน และสร้างความสามารถในการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวโดยไม่เสียอัตลักษณ์ของชุมชน นอกจากนั้น เพื่อเชื่อมโยงผู้ประกอบการนำเที่ยวให้นำเสนอกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เหมาะสมเพื่อช่วยเพิ่มมูลค่าเส้นทางท่องเที่ยว ๔. การสร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่ายมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพชุมชนให้สามารถเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนทรัพยากร ความรู้และประสบการณ์ร่วมกันเพื่อทำงานเป็นเครือข่ายภาคประชาชนที่เข้มแข็งได้ในระยะยาว โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพาการสนับสนุนของภาครัฐหรือภาคเอกชนเสมอไป ๕. การประเมินผลด้วยตัวชี้วัดความสุขของชุมชนและนักท่องเที่ยวเนื่องจากวัตถุประสงค์หลักในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาให้คนในชุมชนได้รับประโยชน์ ดังนั้น ตัวชี้วัดความสำเร็จจึงไม่ใช่เพียงรายได้ที่เพิ่มขึ้นหรือนักท่องเที่ยวที่มากขึ้น แต่เป็นความอยู่ดีมีสุขในมิติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว ในขณะที่เดียวกันก็ต้องคำนึงถึงประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับเป็นการแลกเปลี่ยนของเจ้าบ้านและผู้มาเยือนที่เท่าเทียม มีความสุขร่วมกัน

วิธีการถ่ายทอดความรู้ที่มีประสิทธิผลที่สุดและง่ายที่สุดคือการพูดคุยเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างพนักงาน มีการกล่าวกันด้วยว่าวิธีการในการถ่ายทอดความรู้ที่ดีที่สุดได้แก่จ้างคนที่ฉลาดที่สุดแล้วให้บุคคลคนนั้นได้มีโอกาสคุยกับทุกคนให้มากที่สุด อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติแล้วเมื่อองค์กรได้

จ้างพนักงานที่เก่งหรือฉลาดเข้ามาทำงาน องค์กรก็มักจะมอบหมายที่ยากและเยาะที่สุดให้กับบุคคลผู้นั้น จนเขาเองไม่มีเวลาที่จะคุยกับใคร จะสังเกตเห็นได้ว่าการพูดคุยระหว่างพนักงานนั้นก่อให้เกิดการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้ การสร้างบรรยากาศและเปิดโอกาสให้พนักงานได้มีโอกาสได้เจอกัน และมีการพูดคุยที่แลกเปลี่ยนความรู้ถือเป็นวิธีการหนึ่งในการสนับสนุนให้เกิดการถ่ายทอดความรู้ภายในองค์กร บางองค์กรแทนที่จะสนับสนุนให้พนักงานได้มีโอกาสพูดคุยกันกลับคอยห้ามและดุพนักงานได้มีการพูดกัน ทำให้เมื่อเข้าไปที่องค์กรนั้นเหมือนกับเข้าไปในป่าช้า ไม่มีพนักงานคนไหนอยากจะพูดคุยกัน ทำให้การถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้ไม่สามารถเกิดขึ้นได้

จากการระดมความคิด พบว่าปัจจัยความสำเร็จในการถ่ายทอดความรู้ ประกอบด้วย ภาวะผู้นำและกลยุทธ์ เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้การถ่ายทอดความรู้ประสบความสำเร็จ เนื่องจากผู้บริหารต้องเข้าใจแนวคิดและตระหนักถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ตลอดจนผลักดันสร้างบรรยากาศให้เกิดการทำงานเป็นทีมทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ของผู้ปฏิบัติงาน ประเด็นที่ ๒ วัฒนธรรมองค์กร เพราะวัฒนธรรมการแลกเปลี่ยนและแบ่งปันความรู้ระหว่างบุคคล ซึ่งบางครั้งอาจเกิดปัญหาไม่ยอมแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน เพราะกลัวความสำคัญของตนเองจะหมดไป ซึ่งเป็นหนึ่งในสิ่งที่กีดกันไม่ให้เกิดการถ่ายทอดความรู้ จึงต้องมีการจัดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเนื่องจากวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สำคัญมากสำหรับองค์กร เพราะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคนและเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ยาก การจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพต้องเริ่มต้นจากการที่คนในองค์กรเปลี่ยนแปลงได้ยาก การจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพต้องเริ่มต้นจากการที่คนในองค์กรมีการแลกเปลี่ยนแบ่งปันและถ่ายทอดความรู้ซึ่งกันและกัน การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ต้องทำอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความเชื่อและพฤติกรรมที่องค์กรต้องการปรับเปลี่ยนเพื่อเป็นบรรทัดฐานและค่านิยมจนก่อให้เกิดเป็นวัฒนธรรมขึ้นมาได้ โดยกระบวนการนี้ต้องเน้นไปที่เรื่องการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนในองค์กรให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยการส่งเสริมและสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ประเด็นที่ ๓ การสื่อสาร ถือเป็นหัวใจหลักที่ทำให้คนเข้าใจถึงสิ่งที่กำลังจะเกิดขึ้น สิ่งที่ต้องกระตุ้นสื่อสารให้ทุกคนเข้าใจคือเป้าหมายคืออะไร สิ่งที่กำลังทำคืออะไร และมีแนวทางการไปถึงเป้าหมายอย่างไร ซึ่งองค์กรจะต้องมีการวางแผนการสื่อสารอย่างเป็นระบบและทำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ トラバที่องค์กรต้องการให้การจัดการความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้เกิดขึ้นจนกลายเป็นวัฒนธรรมโดยต้องคำนึงถึงองค์ประกอบหลัก ๓ อย่างด้วยกัน คือ เนื้อหาที่ต้องการสื่อสาร กลุ่มเป้าหมาย และช่องทางในการสื่อสาร เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้การแลกเปลี่ยนและถ่ายทอดความรู้ทำได้ง่ายขึ้นสามารถค้นหาความรู้และดึงองค์ความรู้ไปปรับใช้เพื่อพัฒนาการทำงานหรือต่อยอดสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้ง่ายยิ่งขึ้น ประเด็นที่ ๔ กระบวนการและเครื่องมือ เปรียบเสมือนแกนหลักที่จะช่วยให้พฤติกรรมของการแลกเปลี่ยนความรู้ในองค์กรสามารถเกิดขึ้นได้รวดเร็วและสะดวกยิ่งขึ้นซึ่งการเลือกใช้เครื่องมือและกระบวนการต้องให้ความสำคัญกับความรู้ทั้ง ๒ ประเภท คือ Tacit

คือ ความรู้ที่อยู่ในตัวคนจะสามารถสื่อสารได้ดีที่สุดผ่านการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างผู้ให้ความรู้และผู้รับความรู้ และ เทคโนโลยีสารสนเทศจะช่วยให้สามารถแลกเปลี่ยนความรู้ประเภทนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้เครื่องมือยังสนับสนุนให้เกิดการถ่ายทอดข้อมูลระหว่างบุคคลหรือหน่วยงานรวมถึงอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ประเด็นที่ ๕ การวัดผล เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยบ่งบอกถึงสถานะของกระบวนการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งผลจากการวัดจะสะท้อนถึงประสิทธิภาพประสิทธิผลที่จะช่วยให้องค์กรสามารถทบทวนแก้ไขปัญหาคือข้อบกพร่องในกระบวนการต่าง ๆ ได้ ทั้งนี้จุดประสงค์ของการวัดผลแท้จริงแล้วไม่ใช่เชิงควบคุมแต่เป็นเชิงการจัดการและการเรียนรู้พัฒนา ประเด็นที่ ๖ โครงสร้างขององค์กร ต้องเอื้อต่อการถ่ายทอดและเปลี่ยนเรียนรู้และประเด็นที่ ๗ การเรียนรู้ ซึ่งเป็นองค์ประกอบเพื่อเตรียมความพร้อมของบุคลากรทุกระดับในการสร้างความเข้าใจ และสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการแลกเปลี่ยน ส่งต่อความรู้ระหว่างกัน

ส่วนของเชียงของ ได้กล่าวถึงวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมเชิงการท่องเที่ยวให้กับบุคลากรมีกระบวนการ จากการสัมภาษณ์ ดร.กษิตศ พงษ์เศรษฐี รองนายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลเวียงเชียงของ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย พบว่า อำเภอเชียงของนั้น มี ๕ ดี อาหารดี อากาศดี คนดี สินค้าดี และสถานที่ท่องเที่ยวดี โดยเริ่มต้นจาก **อาหารดี** เพราะแม่น้ำโขงเป็นแหล่งที่มีแร่ธาตุมาก เช่น ปลาแม่น้ำ สาหร่าย (ไก) สัตว์ป่าที่ชาวบ้านนำมาขายตามฤดูกาล ข้าวซึ่งเป็นผลผลิตของชาวนาเป็นข้าวที่ผ่านการผลิตโดยใช้ปุ๋ยเกษตรอินทรีย์ พืชผักผลไม้ซึ่งเป็นผลไม้ตามฤดูกาลและผลไม้ที่ส่งมาจากประเทศจีนเพราะการขนส่งมาทางเรือแม่น้ำโขง รวมถึงขนส่งมาทางประเทศลาว ปัจจุบันมีเทคโนโลยีการเกษตรมาช่วยทำให้อาหารมีคุณภาพมากกว่าเดิม **อากาศดี** ที่ด้วยน้ำโขงไหลมาจากประเทศจีน ผ่านสภาพเมียนมาร์ ลาวและประเทศไทย ในน้ำจะเย็นสบาย เป็นที่อาศัยของสัตว์น้ำและสัตว์น้ำมีกุ้ง หอย ปูปลาที่ประชาชนจับมาแล้วนำมาขายก็จะอุดมด้วยสารอาหารที่มีคุณค่าทางอาหารดีเพราะทั้งในน้ำและอากาศทั่วไปก็เอื้อต่อการมีชีวิตของสัตว์ต่าง ๆ มีสารอาหารที่ดี ประกอบกับอากาศที่อำเภอเชียงของไม่ร้อนมากเกินไป เพราะมีน้ำโขงหล่อเลี้ยงจึงทำให้อากาศดีตลอดปี **คนดี** ประชาชนในอำเภอเชียงของมีหลายชาติพันธุ์ เพราะมีประวัติความเป็นมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แต่มีกลุ่มหนึ่งที่อพยพมาจากสิบสองปันนา ไตลื้อ และอีกส่วนหนึ่งเป็นคนพื้นเมืองที่อยู่มาก่อน มีพี่น้องชนเผ่าถึง ๙ ชนเผ่า ที่บอกว่าเป็นคนดีเพราะคนเชียงของเป็นคนอ่อนหวาน มีการศึกษาดี มีแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น **สินค้าดี** เพราะสินค้าที่เชียงของเป็นสินค้าที่ผลิตจากกลุ่มเกษตรกรพื้นบ้านซึ่งรวมตัวกันผลิตสินค้าที่มีคุณภาพดี เช่น ข้าวก็เป็นข้าวไรซ์เบอร์รี่หรือข้าวที่ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพในการปลูกและดูแลธรรมชาติไม่ใช่สารเคมี อีกประการในเชียงของยังมีพี่น้องชนเผ่าอีก ๙ ชนเผ่าก็มีสินค้าที่ผลิตโดยชาวบ้านหรือกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหรือที่เรียกว่ากลุ่มโอท็อป ที่ขาดไม่ได้เลยคือกลุ่มไตลื้อ ไตยวนที่มีการผลิตผ้าทอไตลื้อซึ่งเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป รวมทั้งเป็นสินค้าที่มีคนสั่งซื้อจนกลุ่มชาวบ้านที่เป็น

สมาชิกผลิตไม้ทัน มีสินค้าอีกหลายชนิดที่ประชาชนในพื้นที่นำมาขายในช่วงตลาดถนนคนเดินล้วนแต่เป็นสินค้าที่มีคุณภาพและผ่านมาตรฐานการผลิตที่น่าเชื่อถือ **สถานที่ท่องเที่ยวดี** อำเภอเชียงของเป็นเมืองท่องเที่ยวเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษแนวชายแดน มีสถานที่ท่องเที่ยวที่ลือชื่อกว้างไกล เช่น หมู่บ้านไทลื้อบ้านท่าข้ามศรีดอนชัย วัดพระธาตุศรีร่มเย็น วัดเทพนิมิตสุดเขต ถนนคนเดินและเยี่ยมชมวัดในเขตเทศบาลอย่างเช่น วัดพระแก้ว วัดศรีดอนชัย วัดหลวง เป็นต้น อีกกิจกรรมที่ไม่พลาดเลยคือการตักบาตรริมโขงในช่วงเช้าวันเสาร์-อาทิตย์ ในส่วนของเทศบาลตำบลเวียงเชียงของ มีสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ พิพิธภัณฑ์ปลาบึก กาดกองเก่า ผาถ่าน กาดกองแก้ว วัดแก้ว วัดหลวง วัดหาดไคร้ เป็นต้น

การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จะเห็นได้ว่าการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดและชุมชนในอำเภอเชียงแสนหรืออำเภอเชียงของ มีวัตถุประสงค์ คือ ๑. เพื่อศึกษานโยบายและการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของภาครัฐและองค์กรท้องถิ่น ๒. เพื่อพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของทั้งสองอำเภอ ๓. เพื่อเสริมสร้างเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดและชุมชน ๔. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดและชุมชน ผลจากการลงพื้นที่พบว่า นโยบายและการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของภาครัฐและองค์กรท้องถิ่น ภาครัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวของอำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของ โดยได้กำหนดกรอบการทำงานอยู่ ๓ เรื่องที่สำคัญของประเทศ คือ เป็นไปตามกลไกของนโยบายรัฐซึ่งรัฐบาลได้น้อมนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาโดยเน้นภาคเศรษฐกิจ อาชีพ รายได้ความร่วมมือและชุมชนเข้มแข็ง ประเด็นที่ ๒ การพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พบว่าการพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวเป็นการให้ความรู้ความเข้าใจ สืบสานวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการสร้างรายได้/วิถีชีวิตชุมชนดีขึ้น และเป็นการตอบสนองความต้องการชุมชนในการฟื้นฟูความรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชนและการมีส่วนร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประเด็นที่ ๓ ต้องมีการเสริมสร้างเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เป็นแนวทางการจัดการวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น แบ่งเป็นเครือข่ายภายในชุมชน โดยใช้แนวทางของคำว่า “บวร” หมายถึง ความร่วมมือ ระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของชาญวิทย์ เกษตรศิริ ประเด็นที่ ๔ ความสัมพันธ์ในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเห็นว่า การท่องเที่ยวในรูปแบบของการมีส่วนร่วมของชุมชน เครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวในการจัดการสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทั้งวัด ชุมชน ผู้ประกอบการ ภาครัฐและเอกชน ให้ความสำคัญต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดและชุมชน

การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของอำเภอเชียงแสนและเชียงของ การส่งเสริมการตลาดเป็นกลยุทธ์ที่จะทำให้นักท่องเที่ยวรับรู้และสนใจเยือนแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้น การส่งเสริมการตลาดอาจ เช่น การให้ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อ การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ หรือการพูดแบบ

ปากต่อปากเพื่อกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวสนใจและต้องการท่องเที่ยว การนำเสนอที่น่าสนใจและสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้สนใจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืน อาจเป็นการประชาสัมพันธ์การจัดตั้งศูนย์บริการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหรือการจัดนิทรรศการภาพถ่าย การใช้สื่อมัลติมีเดีย ปฏิสัมพันธ์เพื่อการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและแนวคิดการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่สืบเนื่องต่อไป ซึ่งการเลือกใช้สื่อประชาสัมพันธ์จะนำจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนวิถีในการดำเนินชีวิตเป็นจุดขาย และสื่อสารไปยังนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างการรับรู้และสัมผัสประสบการณ์ จนเกิดเป็นกระบวนถ่ายทอดการท่องเที่ยว นับได้ว่ากระบวนการการถ่ายทอดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่สามารถวิเคราะห์กระบวนการถ่ายทอดและการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และมีปัญหาในการถ่ายทอดและส่งเสริม ดังนี้

๑. ปัญหาการถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ปัญหาผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อม ทำให้ผู้ประกอบการไม่มีรูปแบบการถ่ายทอดที่ชัดเจน ทำให้ยากต่อการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวและอาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

๒. การสัมภาษณ์กลุ่มหรือผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาการถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอนาคตที่อาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ไม่ได้รับข้อมูลที่ชัดเจน

๓. ปัญหาที่เกิดขึ้นในองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ยังจะต้องมีการให้ความรู้ด้านการถ่ายทอดส่งเสริมการท่องเที่ยวแก่ประชาชนในพื้นที่ รวมถึงผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวและประสานงานทั้งภาครัฐและเอกชนให้มีความต่อเนื่อง

๕.๑.๒ วิเคราะห์อิทธิพลการถ่ายทอดความรู้ จนได้องค์ความรู้ที่สรุปเป็นโมเดลการเรียนรู้เพื่อการถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

จากบริบทการท่องเที่ยวอำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ผ่านกระบวนการ การถ่ายทอดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สามารถวิเคราะห์อิทธิพลการถ่ายทอดความรู้ คือ ปัญหาความไม่เข้าใจบทบาทในการถ่ายทอดความรู้ ปัญหาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วิเคราะห์ด้านผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสภาพแวดล้อม การถ่ายทอดความรู้และการถ่ายทอดการท่องเที่ยว นับว่าผู้ที่มีองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการและผู้ที่มีประสบการณ์ทางด้านวัฒนธรรมควรตระหนักถึงการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวที่ได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐและเอกชน ทำให้การท่องเที่ยวในปัจจุบันเกิดการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ทั้งทางด้านกายภาพและในภาพรวมของภาคธุรกิจที่ต้องพึ่งพาตนเองและเครือข่ายการท่องเที่ยว เพราะการประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวในปัจจุบันได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคและช่องทางการตลาดที่หลากหลายและอิงเทคโนโลยี อีกประการหนึ่งการถ่ายทอดคือการแบ่งปัน

ความรู้ภายในองค์การที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลและกลุ่มต่าง ๆ การจัดการวัฒนธรรมทางองค์การ สำหรับการถ่ายทอดความรู้จะเริ่มจากการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและค่านิยม ที่นำและสนับสนุน การสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่มีการสร้างความรู้ แบ่งปันความรู้ และสะสมความรู้ในทุกระดับ สภาพแวดล้อมการทำงานที่สะท้อนถึงวิสัยทัศน์ของการจัดการความรู้ขององค์การ จะเห็นจากอิทธิพลของการถ่ายทอดความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผ่านพฤติกรรมการถ่ายทอดความรู้แบบการทำงานร่วมกันในทุกระดับของสมาชิกองค์การ ซึ่งผู้ปฏิบัติต่างทำงานร่วมกันเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารการปฏิบัติงานในลักษณะนี้คือ การเติมข้อมูลการปฏิบัติงานที่ประสบผลสำเร็จมากที่สุดลงในฐานข้อมูลความรู้ขององค์การ การทำแบบประเมินและตรวจสอบประสบการณ์และข่าวสารความรู้ที่ไม่ถูกต้องของผู้ปฏิบัติ การสอน การติวเข้ม การเป็นพี่เลี้ยงให้เพื่อนร่วมงาน การอภิปราย และการพูดคุยอย่างเปิดเผยกับเพื่อนร่วมงาน การเขียนรายงาน และการเตรียมรายงานวิเคราะห์งานเขียน การจัดเตรียมบันทึกเดือนความจำส่วนตัว และรายงานให้กับเพื่อนร่วมงาน การให้ข้อเสนอแนะและข้อสังเกตอย่างเปิดเผย การให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ และการให้คำตอบสำหรับปัญหาการปฏิบัติงานแก่เพื่อนร่วมงานอย่างแข็งขัน การจัดทำเอกสารเกี่ยวกับความเข้าใจในประโยชน์ สถานการณ์ที่ซับซ้อน การเขียนลำดับขั้นตอนของการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน และหนังสือคู่มือการปฏิบัติงานในระหว่างที่กำลังทำงานในกระบวนการพัฒนาและปรับปรุงงาน การใช้ฐานข้อมูลความรู้ที่มีอยู่ในการทำกิจกรรมหรือภารกิจต่าง ๆ ล้วนมาจากอิทธิพลของการถ่ายทอดทั้งสิ้น

วิเคราะห์ข้อมูลภาคสนามจากการสนทนากลุ่มผ่านชุดกิจกรรมและการสัมภาษณ์ซึ่งมีฐานข้อมูลจากส่วนงานท้องถิ่นปัญหาส่วนใหญ่ซึ่งเป็นพื้นที่ประชากรส่วนใหญ่จะประกอบด้วยหลายชาติพันธุ์ที่มีประเพณี วัฒนธรรมที่แตกต่างกันทำให้การพัฒนาจะต้องนำเข้าสู่ส่วนกลางของภาครัฐบาล รูปแบบการถ่ายทอดความรู้ การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการภาคประชาชนยังมีน้อย การวางแผนจัดการยังไม่เป็นรูปธรรมมากนัก ในส่วนของภาครัฐและเอกชน การกำหนดทิศทางและเหมาะสมกับคนในพื้นที่ การที่จะนำนโยบายการบริหารจัดการคนในพื้นที่นั้นยังไม่สามารถใช้ได้อย่างเต็มที่ เจ้าหน้าที่การท่องเที่ยวองค์การส่วนท้องถิ่นที่รับผิดชอบก็ไม่สามารถดูแลส่งเสริมได้อย่างทั่วถึง เพราะพื้นที่การท่องเที่ยวทั้งสองอำเภอกว้างขวาง บุคลากรภาครัฐไม่สามารถนำข้อมูลของประชาชนที่แสดงความคิดเห็นในการถ่ายทอดความรู้ไม่สอดคล้องกับความต้องการของคนพื้นที่ ทำให้การมีส่วนร่วมน้อย ประกอบกับการประชาสัมพันธ์ไม่ต่อเนื่องในการส่งเสริม สนับสนุนการถ่ายทอดการท่องเที่ยวได้อย่างทั่วถึง การศึกษาที่เข้าไปบริการให้กับชุมชนยังถือว่าไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร กลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหรือผู้ให้ข้อมูลได้แสดงความคิดเห็นความจริงใจในการแก้ไขปัญหาของอำเภอเชียงแสน อำเภอเชียงของ และองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นแบบค่อยเป็นค่อยไป องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นก็ได้จัดสรรงบประมาณสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวที่ผ่านมายังไม่

เพียงพอต่อกลุ่มที่เป็นแกนนำในการถ่ายทอดองค์ความรู้แก่บุคลากรในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นใหม่เท่าที่ควร

๕.๑.๓ วิเคราะห์อิทธิพลของวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

อิทธิพลของวิธีการถ่ายทอดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการส่งเสริมการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถวิเคราะห์อิทธิพลการถ่ายทอดความรู้ คือ ปัญหาความไม่เข้าใจบทบาทในการถ่ายทอดความรู้ ปัญหาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วิเคราะห์ด้านผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสภาพแวดล้อม การถ่ายทอดความรู้และการถ่ายทอดการท่องเที่ยว นับว่าผู้ที่มีองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการและผู้ที่มีประสบการณ์ทางด้านวัฒนธรรมควรตระหนักถึงการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวที่ได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐและเอกชน ทำให้การท่องเที่ยวในปัจจุบันเกิดการพัฒนาด้านต่าง ๆ ทั้งทางด้านกายภาพและในภาพรวมของภาคธุรกิจที่ต้องพึ่งพาตนเองและเครือข่ายการท่องเที่ยว เพราะการประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวในปัจจุบันได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคและช่องทางการตลาดที่หลากหลายและอิงเทคโนโลยี อีกประการหนึ่งการถ่ายทอดคือการแบ่งปันความรู้ภายในองค์กรที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลและกลุ่มต่าง ๆ การจัดการวัฒนธรรมทางองค์กรสำหรับการถ่ายทอดความรู้จะเริ่มจากการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและค่านิยมที่นำและสนับสนุนการสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่มีการสร้างความรู้ แบ่งปันความรู้ และสะสมความรู้ในทุกระดับ สภาพแวดล้อมการทำงานที่สะท้อนถึงวิสัยทัศน์ของการจัดการความรู้ขององค์กรจะเห็นจากอิทธิพลของการถ่ายทอดความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผ่านพฤติกรรมกรถ่ายทอดความรู้แบบการทำงานร่วมกันในทุกระดับของสมาชิกองค์กร ซึ่งผู้ปฏิบัติต่างทำงานร่วมกันเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารการปฏิบัติงานในลักษณะนี้คือ การเติมข้อมูลการปฏิบัติงานที่ประสบผลสำเร็จมากที่สุดลงในฐานข้อมูลความรู้ขององค์กร การทำแบบประเมินและตรวจสอบประสบการณ์และข่าวสารความรู้ที่ไม่ถูกต้องของผู้ปฏิบัติ การสอน การติวเข้ม การเป็นพี่เลี้ยงให้เพื่อนร่วมงาน การอภิปราย และการพูดคุยอย่างเปิดเผยกับเพื่อนร่วมงาน การเขียนรายงาน และการเตรียมรายงานวิเคราะห์งานเขียน การจัดเตรียมบันทึกเตือนความจำส่วนตัว และรายงานให้กับเพื่อนร่วมงาน การให้ข้อเสนอแนะและข้อสังเกตอย่างเปิดเผย การให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ และการให้คำตอบสำหรับปัญหาการปฏิบัติงานแก่เพื่อนร่วมงานอย่างแข็งขัน การจัดทำเอกสารเกี่ยวกับความเข้าใจในประโยชน์ สถานการณ์ที่ซับซ้อน การเขียนลำดับขั้นตอนของการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน และหนังสือคู่มือการปฏิบัติงานในระหว่างที่กำลังทำงานในกระบวนการพัฒนาและปรับปรุงงาน การใช้ฐานข้อมูลความรู้ที่มีอยู่ในการทำกิจกรรมหรือภารกิจต่าง ๆ ล้วนมาจากอิทธิพลของการถ่ายทอด ที่เป็นหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ

๕.๒ อภิปรายผล

การถ่ายทอดความรู้ที่มีประสิทธิผลและง่ายที่สุดคือการพูดคุยเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน มีการกล่าวกันว่าวิธีการในการถ่ายทอดความรู้ที่ดีที่สุด ได้แก่จ้างคนที่ฉลาดที่สุดแล้วให้บุคคลคนนั้นได้มีโอกาสคุยกับทุกคนให้มากที่สุด อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติแล้วเมื่อองค์กรได้จ้างพนักงานที่เก่งหรือฉลาดเข้ามาทำงาน องค์กรก็มักจะมอบหมายที่ยากและเยอะที่สุดให้กับบุคคลผู้นั้น จนเขาเองไม่มีเวลาที่จะคุยกับใคร จะสังเกตเห็นได้ว่าการพูดคุยระหว่างพนักงานนั้นก่อให้เกิดการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้ การสร้างบรรยากาศและเปิดโอกาสให้พนักงานได้มีโอกาสได้เจอกันและมีการพูดคุยที่แลกเปลี่ยนความรู้ถือเป็นวิธีการหนึ่งในการสนับสนุนให้เกิดการถ่ายทอดความรู้ภายในองค์กร บางองค์กรแทนที่จะสนับสนุนให้พนักงานได้มีโอกาสพูดคุยกันกลับคอยห้ามและดุพนักงานได้มีการพูดคุยกัน ทำให้เมื่อเข้าไปที่องค์กรนั้นเหมือนกับเข้าไปในป่าช้า ไม่มีพนักงานคนไหนอยากจะพูดคุยกัน ทำให้การถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้ไม่สามารถเกิดขึ้นได้

ส่งเสริมการท่องเที่ยวไทย โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างรายได้ทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศเป็นหลัก ทำให้เกิดการเร่งรัดพัฒนาการท่องเที่ยว โดยแรงผลักดันจากทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อผลประโยชน์ตรงกันคือ รายได้จากธุรกิจ กิจกรรมท่องเที่ยวที่แม้จะเติบโตขึ้นทุกปีแต่เป็นการเติบโตบนฐานความเสื่อมโทรมทางสิ่งแวดล้อมใน แหล่งท่องเที่ยวและการกระจายรายได้ไม่เป็นธรรมต่อคนในแหล่งท่องเที่ยว ทำให้ความสัมพันธ์ ระหว่างการท่องเที่ยว สิ่งแวดล้อม และการพัฒนาต้องถูกทบทวน เกิดการปรับตัวจัดสมดุลใหม่ เห็นได้จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบการส่งเสริมการท่องเที่ยวได้มีการปรับตัว เรื่องนโยบายการท่องเที่ยวของประเทศ

การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของอำเภอเชียงแสนและเชียงของ ถือว่าเป็นการส่งเสริมการตลาดเป็นกลยุทธ์ที่จะทำให้นักท่องเที่ยวรับรู้และสนใจมาเยือนแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้น การส่งเสริมการตลาดอาจ เช่น การให้ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อ การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ หรือการพูดแบบ ปากต่อปากเพื่อกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวสนใจและต้องการท่องเที่ยว การนำเสนอที่น่าสนใจและสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้สนใจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืน อาจเป็นการประชาสัมพันธ์การจัดตั้งศูนย์บริการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหรือการจัดนิทรรศการภาพถ่าย การใช้สื่อมัลติมีเดีย ปฏิสัมพันธ์เพื่อการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและแนวความคิดการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่สืบเนื่องต่อไป ซึ่งการเลือกใช้สื่อประชาสัมพันธ์จะนำจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนวิธีในการดำเนินชีวิตเป็นจุดขาย และสื่อสารไปยังนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างการรับรู้และสัมผัสประสบการณ์ จนเกิดเป็นกระบวนการท่องเที่ยว

อิทธิพลของวิธีการถ่ายทอดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการส่งเสริมการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถวิเคราะห์อิทธิพลการถ่ายทอดความรู้ คือ ปัญหาความไม่เข้าใจบทบาทในการถ่ายทอดความรู้ ปัญหาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วิเคราะห์ด้านผลกระทบที่เกิด

ขึ้นกับสภาพแวดล้อม การถ่ายทอดความความรู้และการถ่ายทอดการทอ่งเทียะ นับว่าผู้ที่ม้องค์ความรู้ด้านการทอ่งเทียะ ผู้ประกอบการและผู้ที่มีประสพการณ์ทางด้านวัฒนธรรมควรตระหนักถึงการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการทอ่งเทียะที่ได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐและเอกชน ทำให้การทอ่งเทียะในปัจจุบันเกิดการพัฒนาด้านต่าง ๆ ทั้งทางด้านกายภาพและในภาพรวมของภาคธุรกิจที่ต้องพึ่งพาตนเองและเครือข่ายการทอ่งเทียะ เพราะการประกอบธุรกิจการทอ่งเทียะในปัจจุบันได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคและช่องทางการตลาดที่หลากหลายและอิงเทคโนโลยี อีกประการหนึ่งการถ่ายทอดคือการแบ่งปันความรู้ภายในองค์กรที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลและกลุ่มต่าง ๆ การจัดการวัฒนธรรมทางองค์กรสำหรับการถ่ายทอดความรู้จะเริ่มจากการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและค่านิยมที่นำและสนับสนุนการสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่มีการสร้างความรู้ แบ่งปันความรู้ และสะสมความรู้ในทุกกระดับ สภาพแวดล้อมการทำงานที่สะท้อนถึงวิสัยทัศน์ของการจัดการความรู้ขององค์กรจะเห็นจากอิทธิพลของการถ่ายทอดความรู้ด้านการทอ่งเทียะเชิงวัฒนธรรมผ่านพฤติกรรมการถ่ายทอดความรู้แบบการทำงานร่วมกันในทุกระดับของสมาชิกองค์กร ซึ่งผู้ปฏิบัติต่างทำงานร่วมกันเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารการปฏิบัติงานในลักษณะนี้คือ การเติมข้อมูลการปฏิบัติงานที่ประสบผลสำเร็จมากที่สุดลงในฐานข้อมูลความรู้ขององค์กร การทำแบบประเมินและตรวจสอบประสพการณ์และข่าวสารความรู้ที่ไม่ถูกต้องของผู้ปฏิบัติ การสอน การติวเข้ม การเป็นพี่เลี้ยงให้เพื่อนร่วมงาน การอภิปราย และการพูดคุยอย่างเปิดเผยกับเพื่อนร่วมงาน การเขียนรายงาน และการเตรียมรายงานวิเคราะห์งานเขียน การจัดเตรียมบันทึกเตือนความจำส่วนตัว และรายงานให้กับเพื่อนร่วมงาน การให้ข้อเสนอแนะและข้อสังเกตอย่างเปิดเผย การให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ และการให้คำตอบสำหรับปัญหาการปฏิบัติงานแก่เพื่อนร่วมงานอย่างแข็งขัน การจัดทำเอกสารเกี่ยวกับความเข้าใจในประโยชน์ สถานการณ์ที่ซับซ้อน การเขียนลำดับขั้นตอนของการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน และหนังสือคู่มือการปฏิบัติงานในระหว่างที่กำลังทำงานในกระบวนการพัฒนาและปรับปรุงงาน การใช้ฐานข้อมูลความรู้ที่มีอยู่ในการทำกิจกรรมหรือภารกิจต่าง ๆ ล้วนมาจากอิทธิพลของการถ่ายทอด ที่เป็นหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ

๕.๓ ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ ๑ พบว่า การถ่ายทอดความรู้ในเรื่องการบริหารจัดการทรัพยากร ทั้งทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรธรรมชาติผ่านบุคลากรการทอ่งเทียะที่ได้รับการฝึกฝนอบรมทั้งภาครัฐ เอกชนและผู้ประกอบการธุรกิจด้านการทอ่งเทียะเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน โดยจัดฝึกอบรม ณ วัดสกก ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสนและวัดหาดไคร้ ตำบลศรีดอนชัย อำเภอเชียง

ของ ได้มีตัวแทนทั้งภาครัฐและเอกชนที่เข้าร่วมโครงการถ่ายทอดความรู้เพื่อจะให้เผยแพร่ความรู้กับผู้สนใจในด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ ๒ พบว่า การพัฒนาและการส่งเสริมชุมชนในพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง คือ กลุ่มคนที่เป็นตัวแทนหรือผ่านการอบรมได้รับการพัฒนาหรือฝึกอบรมให้เป็นมืออาชีพในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวร่วมกัน โดยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐมีการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงราย จังหวัด อำเภอลำปางและหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนร่วมกันบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขงผ่านตัวแทนที่ได้รับการฝึกอบรม

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ ๓ พบว่า อิทธิพลของวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคือ อิทธิพลของวิธีการถ่ายทอดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการส่งเสริมการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถวิเคราะห์อิทธิพลการถ่ายทอดความรู้ คือ ปัญหาความไม่เข้าใจบทบาทในการถ่ายทอดความรู้ ปัญหาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วิเคราะห์ด้านผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสภาพแวดล้อม การถ่ายทอดความรู้และการถ่ายทอดการท่องเที่ยว นับว่าผู้ที่มีองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการและผู้ที่มีประสบการณ์ทางด้านวัฒนธรรมควรตระหนักถึงการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวที่ได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐและเอกชน ทำให้การท่องเที่ยวในปัจจุบันเกิดการพัฒนาด้านต่าง ๆ ทั้งทางด้านกายภาพและในภาพรวมของภาคธุรกิจที่ต้องพึ่งพาตนเองและเครือข่ายการท่องเที่ยว เพราะการประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวในปัจจุบันได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคและช่องทางการตลาดที่หลากหลายและอิงเทคโนโลยี

๕.๓.๒ การถ่ายทอดความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

๑. การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงราย อำเภอ จังหวัดและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้นำชุมชนควรให้ความตระหนักในการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อให้คนในท้องถิ่นหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมของตนเองอย่างมีระบบ พัฒนาดำเนินการตามวัตถุประสงค์ที่ได้วางแผนไว้ในแผนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือองค์กรภาครัฐและเอกชน

๒. การส่งเสริม การประชาสัมพันธ์ด้านการถ่ายทอดความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อย่างแพร่หลาย และมีการจัดกิจกรรมนำเสนอต่อเนื่องทุกปีงบประมาณ

๓. รวบรวมองค์กร เครือข่ายและผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในเขตบริการ พร้อมจัดกิจกรรมร่วมกันในระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด

๕.๓.๓ การส่งเสริมการถ่ายทอดความรู้ด้านการท่องเที่ยว

๑. ภาครัฐควรจัดกิจกรรมร่วมกันเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

๒. จัดสรรงบประมาณสนับสนุนให้มีการถ่ายทอดองค์ความรู้จากผู้ที่ประสบการณ์ไปยังผู้ที่ไม่มีความรู้ในการจัดการองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยว

๓. ประชุมร่วมกันเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ตลอดจนการวางแผนการจัดองค์ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

๔. จัดประชุมเพื่อมอบรางวัลหรือยกย่องผู้ที่ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

๕.๓.๔ การป้องกันผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่ส่งผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม

๑. ให้โอกาสในการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการความรู้ร่วมกัน

๒. จัดโครงการหรือกิจกรรมโดยเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมทั้งทางตรงและทางอ้อม

๓. เปิดเวทีการแสดงความคิดเห็นการดำเนินกิจกรรม และการตัดสินใจ

๕.๔ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบการถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เป็นการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง จัดเป็นแหล่งเรียนรู้ทางวิชาการ กระบวนการเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ความรู้กับการพัฒนาการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ และองค์ความรู้เกี่ยวกับการเตรียมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีจำนวนมากขึ้นในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชน การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยว การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยว การสร้างนวัตกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการศึกษาการส่งเสริมการท่องเที่ยวเกษตรที่สำคัญ คือ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับวัฒนธรรมชุมชน โดยควรให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปจะทบทวนวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากผลการศึกษาวิจัยพบว่ามีปัญหาด้านการถ่ายทอดความรู้แก่บุคลากรในพื้นที่ โดยเริ่มจากบริบทการท่องเที่ยวของทั้งสองอำเภอคืออำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของ ผ่านการส่งเสริมการท่องเที่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในระดับประเทศ จังหวัดและอำเภอ จนถึงระดับท้องถิ่น เพราะการถ่ายทอดความรู้ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ควรเริ่มต้นจากข้างล่างไปสู่ระดับบน จากผลการศึกษาครั้งนี้ จึงมีข้อเสนอแนะในระดับต่าง ๆ ดังนี้

๕.๔.๑ ข้อเสนอแนะในระดับนโยบาย

๑. จากการศึกษาพบว่า การกำหนดนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเน้นการส่งเสริมให้มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวแก่บุคลากรและประชาชนที่เข้าร่วมโครงการอย่างต่อเนื่อง

๒. จากผลการวิจัย พบว่าฝ่ายปกครองส่วนภูมิภาคมีอำเภอและภาคเอกชนเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการในชุมชนเข้ามาบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนของตนเองอย่างเต็มที่ภายใต้การร่วมมือจากหลายภาคส่วนที่ให้การสนับสนุน โดยไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อม

๓. ควรมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่เน้นเป็นมิตรกับสภาพแวดล้อมและส่งเสริมให้ผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมโครงการตระหนักถึงการเรียนรู้ในชุมชนและแบ่งปันประสบการณ์ในการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ตนเองมีอยู่ผ่านเทคโนโลยีที่ได้รับการสนับสนุนจากทุกฝ่าย

๔. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเช่น การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงราย วัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย ควรเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการร่วมกันเพื่อให้การท่องเที่ยวสถานที่แหล่งนั้นเกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน

๕.๔.๒ ข้อเสนอแนะในระดับองค์กรและชุมชน

๑. จากการศึกษาพบว่าอำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของ มีวิธีการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวที่มีอยู่ได้รับการส่งเสริม สนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน จนได้วิธีการที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากที่สุด

๒. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีศักยภาพในการสนับสนุน ส่งเสริมวิธีการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เป็นมิตรกับสภาพแวดล้อมโดยความร่วมมือกับอำเภอและจังหวัดผ่านการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดและวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย

๓. การปกครองส่วนภูมิภาคจะต้องมีการวางแผน การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

๔. องค์กรส่วนท้องถิ่นและชุมชนควมวางแผนระยะยาวในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พัฒนาสู่ระดับภูมิภาคอาเซียน

๕.๔.๓ ข้อเสนอแนะในเชิงวิชาการ

๑. ควรมีการปรับปรุงวิธีการถ่ายทอดส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยอิงเทคโนโลยีให้มากขึ้น โดยเริ่มต้นจากการจัดการความรู้และลงมือปฏิบัติการอย่างต่อเนื่อง

๒. ควรศึกษาการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับบริบทชุมชนผ่านกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้โดยอาศัยทั้งภาครัฐและเอกชน

๓. ควรมีการศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เป็นต้นแบบ หรือมีโมเดลการเรียนรู้ที่สามารถนำไปบูรณาการใช้ได้กับพื้นที่ที่ต้องการและมีบริบทที่ใกล้เคียงกัน

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

๑.๑ หนังสือ

กรมวิชาการ. การฝึกทักษะการคิดเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัย
ราชภัฏเชียงใหม่, ๒๕๔๔.

กวี รัชชน . การบริการการพัฒนา, กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๕.
เกศณีย์ สัตตัตนขจร, คำจำกัดความการท่องเที่ยวเชิงเกษตร, ลำปาง : จิตวัฒนาการพิมพ์,
๒๕๕๐.

คณะกรรมการราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒,
กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖.

ชาญชัย อาจินสมาจาร .ทฤษฎีการบริหารตามแนวคิดของปราชญ์ตะวันตก ,
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ปัญญาชน, ๒๕๕๑.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๔๗.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม.กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๔๗.

ติน ปรัชญพฤทธิ. รัฐประศาสนศาสตร์เปรียบเทียบ : เครื่องมือในการบริหารงานประเทศ ,
กรุงเทพมหานคร : แสงรุ่งการพิมพ์, ๒๕๓๕.

ทวิวงศ์ ศรีบุรี. การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร : บริษัท มายด์ พับลิชชิ่ง
จำกัด, ๒๕๓๙.

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๗.

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณี ตัวอย่าง ,
กรุงเทพมหานคร : ๕๙๘ Print, ๒๕๔๖.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. วิธีวิทยาการถ่ายทอดความรู้ : ธุรกิจนำเที่ยว. กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์ธรรมสาร, ๒๕๕๕.

บุญดี บุญญาภิจ. การจัดการความรู้ จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร : สถาบันเพิ่ม

ผลผลิตแห่งชาติ, ๒๕๔๗.

บุญเลิศ ตั้งจิตวัฒนา, อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว, กรุงเทพมหานคร : เพรส แอนด์ ดีไซน์,

๒๕๔๘.

เปลื้อง ณ นคร. พจนานุกรมฉบับ แปล ไทย-ไทย. กรุงเทพมหานคร, ๒๕๕๕.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). ธรรมะกับการพัฒนาชีวิต. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา,

๒๕๕๙.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). วัฒนธรรมไทยสู่ยุคเป็นผู้นำและเป็นผู้ให้, กรุงเทพมหานคร :

สหธรรมิก, ๒๕๓๘.

ไพรัตน์ เตชะรินทร์. นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนา

ชนบท. กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภณการพิมพ์, ๒๕๒๗.

ไพรวลัย เคนพรม. หลักรัฐประศาสนศาสตร์, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

ไพฑูรย์ ลินลารัตน์. วิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

พสุ เตชะรินทร์. เอกสารอัดสำเนา. เมื่อวันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

พิทยา บวรพัฒนา. รัฐประศาสนศาสตร์ ทฤษฎีและแนวการศึกษา (ค.ศ. ๑๘๘๗ - ๑๙๗๐)

กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐศาสตร์, โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑.

มนัส สุวรรณ และคณะ. การจัดการการท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนา

พานิช, ๒๕๔๑.

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. การพัฒนาชุมชนจากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร : บางกอกบล็อก,

๒๕๒๖.

รำไพพรรณ แก้วสุริยะ, การจัดการท่องเที่ยวชุมชนยั่งยืน, เชียงใหม่ : นพบุรีการพิมพ์, ๒๕๔๔.

วุฒินันท์ กันทะเตียน. พระสงฆ์กับการเมือง : แนวคิดและบทบาทในสังคมไทย,

รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๑.

วาลิกา แสนคำ, การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบ้านเปียงหลวง, กรุงเทพมหานคร :

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, ๒๕๔๕.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. หลักการรัฐประศาสนศาสตร์ แนวคิดและกระบวนการ.

กรุงเทพมหานคร : ธรรมกมลการพิมพ์, ๒๕๕๑.

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. การพัฒนาชนบทไทย ,กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
๒๕๓๑.

ศิริพงษ์ วิทย์วิโรจน์ .รีเอ็นจิเนียริ่ง. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๓๗.

สร้อยตระกูล อรรถมานะ. สาธารณบริหารศาสตร์, กรุงเทพมหานคร :
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๐.

สมบัติ กุสุมาวลี. โครงการบัณฑิตศึกษา การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ๒๕๕๗.

สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์ .รัฐประศาสนศาสตร์ : แนวคิดและทฤษฎี. กรุงเทพมหานคร :
เอ็กซ์เพอร์เน็ท, ๒๕๔๙.

สามพร มณีไมตรีจิต, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, กรุงเทพมหานคร :
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๙.

สมบัติ กาญจนกิจ, นันทนาการและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

สร้อยตระกูล อรรถมานะ. ทฤษฎีการบริหาร. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สามเจริญพานิช,
๒๕๔๐.

สมพงศ์ เกษมสิน. การบริหาร. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๗.

ฤทธิกร ศิริประเสริฐโชค. เอกสารประกอบการสอนวิชาช่วยและวิธีการศึกษาทางรัฐ
ประศาสนศาสตร์,ชลบุรี : วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๖.

Gowdy, J. Economic concepts of sustainability: relocating economic activity
within society& environment. In E. Becker,&T. Jahn (Eds.), Sustainability
& the Social Sciences. Germany: Hamburger. ๑๙๙๙.

Herbert A. Simon. **Administration Behavior**. New York : Macmillan Co,๑๙๔๗.

Kotler, P.& Armstrong, G. (2006). Principles of marketing. (11th ed.). New Jersey :
Pearson education.

Paresh V, Joshi and Milind B, Bhujbal, **Agro-Tourism A Specialized Rural
Tourism: Innovative Product Of Rural Market**. International Journal
of Business and Management Tomorrow, ๒๐๑๒.

Szentendre.Homepage. **Awakening Participatory : Principles of Participation**.
Retrieved, ๑๙๙๖.

๑.๒ รายงานการวิจัย

ขวัญกมล ดอนขวาและจิตตานันท์ ตีกุล. การพัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, รายงานวิจัย . นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, ๒๕๕๗.

จันจิรา วิชัยและคณะ. อัตลักษณ์และแนวทางการพัฒนาเมืองโบราณเชียงแสนสู่พื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. รายงานการวิจัย, เชียงราย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, ๒๕๕๘.

ฉลองศรี พิมลสมพงศ์. การวางแผนและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๒.

ชินรัตน์ สมสืบ. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๙.

เดชา ไต้งสูงเนิน, “การบริหารจัดการท่องเที่ยวเกษตร กรณีศึกษาบ้านม่วงคำ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, บัณฑิตวิทยาลัยมานุษยวิทยา, ๒๕๔๓, บทคัดย่อ.

ทับทิม สุวรรณประภา, “การคาดหวังและความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวถ้ำเชียงดาว”, วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยทักษิณ, สาขาพัฒนาชุมชน, ๒๕๔๑.

ณัฐ อรินไฟบูลย์, ความพึงพอใจของผู้รับเหมาต่อส่วนประสมทางการตลาดผลิตภัณฑ์คอนกรีตผสมเสร็จของโรงงานซีแพคแฟรนไชส์ สาขาจอมทอง, บัณฑิตวิทยาลัย. เชียงใหม่, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. บริหารธุรกิจการตลาด, ๒๕๕๔.

นงนุช รุจิรังสีมันต์กุล. ศึกษาเกี่ยวกับกับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อคุณภาพในการบริการด้านการท่องเที่ยว กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาชะเมา-เขาวง, รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารทั่วไป. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๙.

ปวีณา ขำพัด, แนวทางเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนของจังหวัดพิษณุโลก ประเทศไทย, รายงานการวิจัย, พะเยา : มหาวิทยาลัยพะเยา, ๒๕๕๓.

- ประภาส อธิทปสาธน์. ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวแบบชุมชนมีส่วนร่วม
กรณีหมู่บ้านโคกโก่ง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์, วิทยานิพนธ์ปริญญาโท.
เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๖.
- ปรมินทร์ อริเดช และคณะ. ศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนจังหวัด
เชียงราย, รายงานการวิจัย. เชียงราย : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๙.
- ปรัชญา เวสารัชช์. การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท.
กรุงเทพมหานคร : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๘.
- พัฒนา ศิริโชติบัณฑิต. การตลาดวิวัฒนาการท่องเที่ยวไทย. รายงานการวิจัย, กำแพงเพชร :
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, ๒๕๓๔.
- พระมหาสุนทร ปุญญา. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น
ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางขนุน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี,
วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสยาม, ๒๕๒๖.
- พงษ์ธร จันทรสวัสดิ์. การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับท้องถิ่น ศึกษาเปรียบเทียบ
กระบวนการจัดตั้งธนาคารหมู่บ้าน จังหวัดพิษณุโลกและจังหวัดอุบลราชธานี,
รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐.
- ยุพากร รุบงาม . การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงานประมาณในการปฏิรูประบบราชการ.
รายงานการวิจัย, กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๕.
- รานี อีสัยกุล และวรรณฯ ศิลปอาษา. สสำรวจผลผลิตทางการเกษตรของประเทศไทย,
รายงานวิจัย . นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๘.
- วีระชัย มงคลพันธ์, “ความต้องการและความพร้อมของประชาชน ท้องถิ่นในการเข้าร่วม
พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ปิง อำเภอลี่ จังหวัด
ลำพูน”, วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,
๒๕๔๒.๐คิน รพีพัฒน์. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพ
สังคมและวัฒนธรรมไทย, กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภารการพิมพ์, ๒๕๒๕.
- ศิริรัตน์ หอมาน. ศึกษาศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรหมู่บ้านรอบบริเวณ
ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ, วิทยานิพนธ์วิทยา
ศาสตรมหาบัณฑิต . เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๗.
- สฤชดี ธัญกิจจานุกิจ. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม,
ภาคินพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์,
กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์, ๒๕๔๗.

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. การดำเนินการกำหนดนโยบาย

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, รายงานชิ้นสุดท้าย. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์บริการวิชาการ, ๒๕๔๒.

สมักร ณะเกิงสุข. **ศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัญหาและแนวทางการจัดการการท่องเที่ยว**

ธรรมชาติทางทะเลเกาะเสม็ด ตำบลเพ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, รายงานการวิจัย. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๕.

สุภา พรจุรังศักดิ์. **แนวทางการพัฒนาการตลาดเพื่อการท่องเที่ยวตลาดน้ำบางน้อย จังหวัด**

สมุทรสงคราม. งานปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการโรงแรม และการท่องเที่ยว, มหาวิทยาลัยนเรศวร (พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๕๔).

เสถียร รุจิรวนิชและคณะ . **องค์ประกอบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ได้รับผลกระทบใน**

โครงการก่อสร้างท่าอากาศยาน. รายงานการวิจัย, วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม ปีที่ ๖ เล่มที่ ๒ กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๕๓. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์, ๒๕๕๓.

อารณีย์ วิวัฒนาภรณ์. **กาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวใน**

จังหวัดราชบุรี, การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๖.

อนุชา เล็กสกุลติก. **แนวความคิด นโยบายและแผนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ**,

รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, ๒๕๔๑.

อุดมศักดิ์ วงศ์พันธุ์. **“ศักยภาพของชุมชนชนบทในการพึ่งพาตนเองด้าน เศรษฐกิจ”**,

วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชามานุษยวิทยา, ๒๕๔๑, บทคัดย่อ.

๑.๓ วารสาร/ จุลสาร

เยาวภา ปิ่นทุพันธ์. **การจัดการวัฒนธรรมทางองค์การสำหรับการถ่ายทอดความรู้**. จุลสาร

สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ, ฉบับที่ ๑ ปี ๒๕๕๒. มหาวิทยาลัยสุโขทัย

ธรรมาธิราช. นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๒.

ศิริพร ถาวรวิสิทธิ์และเสรี วงษ์มณฑา. **แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ**

จังหวัดน่าน. วารสารสมาคมนักวิจัย ปีที่ ๒๖ ฉบับที่ ๑ มกราคม-มีนาคม ๒๕๖๔.

สถาบันพระปกเกล้า. **การมีส่วนร่วมของประชาชน**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๕.

๑.๔ เอกสารประกอบ/ประชาสัมพันธ์

กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร,สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข . การมีส่วนร่วมของประชาชน.

เอกสารประกอบการประชาสัมพันธ์, วันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๔๙.

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ . แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ฉบับที่ ๑๒ (๒๕๖๐-๒๕๖๔). กรุงเทพมหานคร : สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม,
๒๕๖๔.

๑.๕ เอกสารอัดสำเนา

กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร,สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข . การมีส่วนร่วมของประชาชน.

เอกสารประกอบการประชาสัมพันธ์, วันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๔๙.

๑.๖ สื่ออิเล็กทรอนิกส์

<https://www.bltbangkok.com/News>, ค้นคว้าเมื่อวันที่ ๘ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

saranukromthai.or.th/sub/book/ ค้นคว้าเมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๖๖.

<https://www.tatreviewmagazine.com/article/cbt-thailand/> วันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๖๕

<https://www.tatreviewmagazine.com/article/tourism-direction-๒๐๒๐/>. ค้นคว้าเมื่อ
วันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๖๕.

<https://pasuonline.com/2018/07/26/> ค้นคว้าเมื่อวันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๖๖.

<https://www.tatreviewmagazine.com/article/cbt-thailand/> วันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๖๕.

www.infocenter.nationalhealth.or.th/node/27829 ค้นคว้าเมื่อวันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๕.

<https://www.prachachat.net/tourism/news>. ค้นคว้าเมื่อ วันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

๑.๗ การสัมภาษณ์

สัมภาษณ์ นายวิรุฬห์ สีทิวังค์, นายอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน
๒๕๖๖.

สัมภาษณ์ ดร.กษิตศิ พพระเศรณี รองนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลเวียงเชียงของ
อำเภอเชียงของ เมื่อวันที่ ๑๑ เมษายน ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์ พระครูวิโรจน์ภักทรคุณ เจ้าอาวาสวัดหาดไคร้ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เมื่อ
วันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๖๖.

ภาคผนวก ก

หนังสือนำ บทความการวิจัย

ที่ พิเศษ/๒๕๖๕

วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

โทร. ๐๕๓-๗๑๗๐๕๕, ๐๕๒-๐๒๐๔๒๐

๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขออนุญาตเข้าพื้นที่เก็บข้อมูลงานวิจัย

เรียน นายอำเภอเชียงแสน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วยกระผม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดำเนิน ปัญญาผ่องใส ตำแหน่ง อาจารย์ประจำ วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและนักวิจัย พร้อมคณะ ได้ทำวิจัย เรื่อง “ถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวเกี่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา วิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมเชิงการท่องเที่ยวให้กับบุคลากร เพื่อพัฒนาการส่งเสริมชุมชนในพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง เพื่อศึกษาอิทธิพลของวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลในเขตตำบลเวียงเชียงแสน ตำบลบ้านแซว อำเภอ เชียงแสน ในวันที่ ๖-๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

ในการนี้ จึงขออนุญาตนำแบบสัมภาษณ์ ชุดความรู้ แจกผู้เข้าร่วมกลุ่มระดมความคิดเห็น วัดสบกก ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน ดังรายการที่แนบมา

จึงเรียนมาเพื่อทราบและพิจารณาอนุญาตตามแต่จะเห็นสมควร

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดำเนิน ปัญญาผ่องใส)

อาจารย์ประจำและนักวิจัย

ผู้ประสานงาน ๐๘๘-๔๐๔๓๕๖๗

ที่ พิเศษ/๒๕๖๕

วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

โทร. ๐๕๓-๗๑๗๐๕๕, ๐๕๒-๐๒๐๔๒๐

๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขออนุญาตเข้าพื้นที่เก็บข้อมูลงานวิจัย

เรียน ท่านตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วยกระผม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดำเนิน ปัญญาผ่องใส ตำแหน่ง อาจารย์ประจำ วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและนักวิจัย พร้อมคณะ ได้ทำวิจัย เรื่อง “ถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวเกี่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา วิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมเชิงการท่องเที่ยวให้กับบุคลากร เพื่อพัฒนาการส่งเสริมชุมชนในพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง เพื่อศึกษาอิทธิพลของวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลในเขตตำบลเวียงเชียงแสน ตำบลบ้านแซว อำเภอ เชียงแสน ในวันที่ ๖-๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

ในการนี้ จึงขออนุญาตนำแบบสัมภาษณ์ ชุดความรู้ แจกผู้เข้าร่วมกลุ่มระดมความคิดเห็น วัดสบกก ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน ดังรายการที่แนบมา

จึงเรียนมาเพื่อทราบและพิจารณาอนุญาตตามแต่จะเห็นสมควร

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดำเนิน ปัญญาผ่องใส)

อาจารย์ประจำและนักวิจัย

ผู้ประสานงาน ๐๘๘-๔๐๔๓๕๖๗

ที่ พิเศษ/๒๕๖๕

วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

โทร. ๐๕๓-๗๑๗๐๕๕, ๐๕๒-๐๒๐๔๒๐

๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขออนุญาตเข้าพื้นที่เก็บข้อมูลงานวิจัย

เรียน นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วยกระผม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดำเนิน ปัญญาผ่องใส ตำแหน่ง อาจารย์ประจำ วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและนักวิจัย พร้อมคณะ ได้ทำวิจัย เรื่อง “ถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวเกี่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา วิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมเชิงการท่องเที่ยวให้กับบุคลากร เพื่อพัฒนาการส่งเสริมชุมชนในพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง เพื่อศึกษาอิทธิพลของวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลในเขตตำบลเวียงเชียงแสน ตำบลบ้านแซว อำเภอ เชียงแสน ในวันที่ ๖-๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

ในการนี้ จึงขออนุญาตนำแบบสัมภาษณ์ ชุดความรู้ แจกผู้เข้าร่วมกลุ่มระดมความคิดเห็น วัดสบกก ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน ดังรายการที่แนบมา

จึงเรียนมาเพื่อทราบและพิจารณาอนุญาตตามแต่จะเห็นสมควร

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดำเนิน ปัญญาผ่องใส)

อาจารย์ประจำและนักวิจัย

ผู้ประสานงาน ๐๘๘-๔๐๔๓๕๖๗

ที่ พิเศษ/๒๕๖๕

วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

โทร. ๐๕๓-๗๑๗๐๕๕, ๐๕๒-๐๒๐๔๒๐

๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขออนุญาตเข้าพื้นที่เก็บข้อมูลงานวิจัย

เรียน นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วยกระผม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดำเนิน ปัญญาผ่องใส ตำแหน่ง อาจารย์ประจำ วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและนักวิจัย พร้อมคณะ ได้ทำวิจัย เรื่อง “ถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวเกี่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา วิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมเชิงการท่องเที่ยวให้กับบุคลากร เพื่อพัฒนาการส่งเสริมชุมชนในพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง เพื่อศึกษาอิทธิพลของวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลในเขตตำบลเวียงเชียงแสน ตำบลบ้านแซว อำเภอ เชียงแสน ในวันที่ ๖-๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

ในการนี้ จึงขออนุญาตนำแบบสัมภาษณ์ ชุดความรู้ แจกผู้เข้าร่วมกลุ่มระดมความคิดเห็น วัดพระธาตุผาเงา ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน ดังรายการที่แนบมา

จึงเรียนมาเพื่อทราบและพิจารณาอนุญาตตามแต่จะเห็นสมควร

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดำเนิน ปัญญาผ่องใส)

อาจารย์ประจำและนักวิจัย

ผู้ประสานงาน ๐๘๘-๔๐๔๓๕๖๗

ที่ พิเศษ/๒๕๖๖

วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

โทร. ๐๕๓-๗๑๗๐๕๕, ๐๕๒-๐๒๐๔๒๐

๑๐ เมษายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขออนุญาตเข้าพื้นที่เก็บข้อมูลงานวิจัย

เรียน นายอำเภอเชียงของ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วยกระผม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดำเนิน ปัญญาผ่องใส ตำแหน่ง อาจารย์ประจำ วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและนักวิจัย พร้อมคณะ ได้ทำวิจัย เรื่อง “ถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวเกี่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา วิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมเชิงการท่องเที่ยวให้กับบุคลากร เพื่อพัฒนาการส่งเสริมชุมชนในพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง เพื่อศึกษาอิทธิพลของวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลในเขตอำเภอเชียงของ ในวันที่ ๑๑ - ๓๐ เมษายน ๒๕๖๖

ในการนี้ จึงขออนุญาตนำแบบสัมภาษณ์ ชุดความรู้ แจกผู้เข้าร่วมกลุ่มระดมความคิดเห็น วัดหาดไคร้ ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ดังรายการที่แนบมา

จึงเรียนมาเพื่อทราบและพิจารณาอนุญาตตามแต่จะเห็นสมควร

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดำเนิน ปัญญาผ่องใส)

อาจารย์ประจำและนักวิจัย

ผู้ประสานงาน ๐๘๘-๔๐๔๓๕๖๗

ที่ พิเศษ/๒๕๖๖

วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

โทร. ๐๕๓-๗๑๗๐๕๕, ๐๕๒-๐๒๐๔๒๐

๑๐ เมษายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขออนุญาตเข้าพื้นที่เก็บข้อมูลงานวิจัย

เรียน นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลเวียงเชียงของ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วยกระผม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดำเนิน ปัญญาผ่องใส ตำแหน่ง อาจารย์ประจำ วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและนักวิจัย พร้อมคณะ ได้ทำวิจัย เรื่อง “ถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวเกี่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา วิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมเชิงการท่องเที่ยวให้กับบุคลากร เพื่อพัฒนาการส่งเสริมชุมชนในพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง เพื่อศึกษาอิทธิพลของวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมการท่องเที่ยวของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลในเขตอำเภอเชียงของ ในวันที่ ๑๑ - ๓๐ เมษายน ๒๕๖๖

ในการนี้ จึงขออนุญาตนำแบบสัมภาษณ์ ชุดความรู้ แจกผู้เข้าร่วมกลุ่มระดมความคิดเห็น วัดหาดไคร้ ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ดังรายการที่แนบมา

จึงเรียนมาเพื่อทราบและพิจารณาอนุญาตตามแต่จะเห็นสมควร

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดำเนิน ปัญญาผ่องใส)

อาจารย์ประจำและนักวิจัย

ผู้ประสานงาน ๐๘๘-๔๐๔๓๕๖๗

ที่ พิเศษ/๒๕๖๖

วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

โทร. ๐๕๓-๗๑๗๐๕๕, ๐๕๒-๐๒๐๔๒๐

๑๐ เมษายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขออนุญาตเข้าพื้นที่เก็บข้อมูลงานวิจัย

นมัสการ เจ้าคณะอำเภอเชียงของ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วยกระผม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดำเนิน ปัญญาผ่องใส ตำแหน่ง อาจารย์ประจำ วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและนักวิจัย พร้อมคณะ ได้ทำวิจัย เรื่อง “ถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา วิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมเชิงการท่องเที่ยวให้กับบุคลากร เพื่อพัฒนาการส่งเสริมชุมชนในพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง เพื่อศึกษาอิทธิพลของวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลในเขตอำเภอเชียงของ ในวันที่ ๑๑ - ๓๐ เมษายน ๒๕๖๖

ในการนี้ จึงขออนุญาตนำแบบสัมภาษณ์ ชุดความรู้ แจกผู้เข้าร่วมกลุ่มระดมความคิดเห็น วัดหาดไคร้ ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ดังรายการที่แนบมา

จึงนมัสการมาเพื่อทราบและพิจารณาอนุญาตตามแต่จะเห็นสมควร

นมัสการมาด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดำเนิน ปัญญาผ่องใส)

อาจารย์ประจำและนักวิจัย

ผู้ประสานงาน ๐๘๘-๔๐๔๓๕๖๗

ที่ พิเศษ/๒๕๖๖

วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

โทร. ๐๕๓-๗๑๗๐๕๕, ๐๕๒-๐๒๐๔๒๐

๑๐ เมษายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขออนุญาตเข้าพื้นที่เก็บข้อมูลงานวิจัย

นมัสการ เจ้าอาวาสวัดศรีดอนชัย

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วยกระผม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดำเนิน ปัญญาผ่องใส ตำแหน่ง อาจารย์ประจำ วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและนักวิจัย พร้อมคณะ ได้ทำวิจัย เรื่อง “ถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวเกี่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา วิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมเชิงการท่องเที่ยวให้กับบุคลากร เพื่อพัฒนาการส่งเสริมชุมชนในพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง เพื่อศึกษาอิทธิพลของวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลในเขตอำเภอเชียงของ ในวันที่ ๑๑ - ๓๐ เมษายน ๒๕๖๖

ในการนี้ จึงขออนุญาตนำแบบสัมภาษณ์ ชุดความรู้ แจกผู้เข้าร่วมกลุ่มระดมความคิดเห็น วัดหาดไคร้ ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ดังรายการที่แนบมา

จึงเรียนมาเพื่อทราบและพิจารณาอนุญาตตามแต่จะเห็นสมควร

นมัสการมาด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดำเนิน ปัญญาผ่องใส)

อาจารย์ประจำและนักวิจัย

ผู้ประสานงาน ๐๘๘-๔๐๔๓๕๖๗

ที่ พิเศษ/๒๕๖๖

วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

โทร. ๐๕๓-๗๑๗๐๕๕, ๐๕๒-๐๒๐๔๒๐

๑๐ เมษายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขออนุญาตเข้าพื้นที่เก็บข้อมูลงานวิจัย

นมัสการ เจ้าอาวาสวัดหาดไคร้

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วยกระผม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดำเนิน ปัญญาผ่องใส ตำแหน่ง อาจารย์ประจำ วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและนักวิจัย พร้อมคณะ ได้ทำวิจัย เรื่อง “ถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวเกี่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา วิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมเชิงการท่องเที่ยวให้กับบุคลากร เพื่อพัฒนาการส่งเสริมชุมชนในพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง เพื่อศึกษาอิทธิพลของวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมการท่องเที่ยวของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลในเขตอำเภอเชียงของ ในวันที่ ๑๑ - ๓๐ เมษายน ๒๕๖๖

ในการนี้ จึงขออนุญาตนำแบบสัมภาษณ์ ชุดความรู้ แจกผู้เข้าร่วมกลุ่มระดมความคิดเห็น วัดหาดไคร้ ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ดังรายการที่แนบมา

จึงเรียนมาเพื่อทราบและพิจารณาอนุญาตตามแต่จะเห็นสมควร

นมัสการมาด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดำเนิน ปัญญาผ่องใส)

อาจารย์ประจำและนักวิจัย

ผู้ประสานงาน ๐๘๘-๔๐๔๓๕๖๗

ที่ พิเศษ/๒๕๖๕

วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

โทร. ๐๕๓-๗๑๗๐๕๕

๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม

เรียน นายนิรันดร์ ฤณะ

ด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดำเนิน ปัญญาผ่องใส นักวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ได้วิจัย เรื่อง ถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ได้รับการสนับสนุนให้ดำเนินการร่างการวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงาน ทิศทางและยุทธศาสตร์

ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม เรื่อง ถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ใน ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๕ ตั้งแต่เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๑.๐๐ น. ณ วัดสบกก ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

ทั้งนี้ได้แนบเอกสารสนทนากลุ่ม มาให้ท่านได้พิจารณาก่อน พร้อมกับจดหมายฉบับนี้แล้ว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม ตามวัน และเวลาดังกล่าวด้วยจักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดำเนิน ปัญญาผ่องใส

หัวหน้าโครงการ

ผู้ประสานงาน ๐๘๘-๔๐๔๓๕๖๗

ที่ พิเศษ/๒๕๖๕

วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

โทร. ๐๕๓-๗๑๗๐๕๕

๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม

เรียน นางสาวขวัญใจ เชื้อเจ็ดตน

ด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดำเนิน ปัญญาผ่องใส นักวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ได้วิจัย เรื่อง ถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ได้รับการสนับสนุนให้ดำเนินการรกรางการวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงาน ทิศทางและยุทธศาสตร์

ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม เรื่อง ถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ใน ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๕ ตั้งแต่เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๑.๐๐ น. ณ วัดสบกก ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

ทั้งนี้ได้แนบเอกสารสนทนากลุ่ม มาให้ท่านได้พิจารณาก่อน พร้อมกับจดหมายฉบับนี้แล้ว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม ตามวัน และเวลาดังกล่าวด้วยจักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดำเนิน ปัญญาผ่องใส)

หัวหน้าโครงการ

ผู้ประสานงาน ๐๘๘-๔๐๔๓๕๖๗

ที่ พิเศษ/๒๕๖๕

วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

โทร. ๐๕๓-๗๑๗๐๕๕

๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม

เรียน นายทองใบ อ่อมใจกาศ

ด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดำเนิน ปัญญาผ่องใส นักวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ได้วิจัย เรื่อง ถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ได้รับการสนับสนุนให้ดำเนินการร่างการวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงาน ทิศทางและยุทธศาสตร์

ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม เรื่อง ถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ใน ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๕ ตั้งแต่เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๑.๐๐ น. ณ วัดสบกก ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

ทั้งนี้ได้แนบเอกสารสนทนากลุ่ม มาให้ท่านได้พิจารณาก่อน พร้อมกับจดหมายฉบับนี้แล้ว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม ตามวัน และเวลาดังกล่าวด้วยจักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดำเนิน ปัญญาผ่องใส)

หัวหน้าโครงการ

ผู้ประสานงาน ๐๘๘-๔๐๔๓๕๖๗

ที่ พิเศษ/๒๕๖๕

วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

โทร. ๐๕๓-๗๑๗๐๕๕

๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม

เรียน นางสาวสุรรัตน์ อินทรพรหมมา

ด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดำเนิน ปัญญาผ่องใส นักวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ได้วิจัย เรื่อง ถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ได้รับการสนับสนุนให้ดำเนินการร่างการวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงาน ทิศทางและยุทธศาสตร์

ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม เรื่อง ถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ใน ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๕ ตั้งแต่เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๑.๐๐ น. ณ วัดสบกก ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

ทั้งนี้ได้แนบเอกสารสนทนากลุ่ม มาให้ท่านได้พิจารณาก่อน พร้อมกับจดหมายฉบับนี้แล้ว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม ตามวัน และเวลาดังกล่าวด้วยจักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดำเนิน ปัญญาผ่องใส)

หัวหน้าโครงการ

ผู้ประสานงาน ๐๘๘-๔๐๔๓๕๖๗

ที่ พิเศษ/๒๕๖๕

วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

โทร. ๐๕๓-๗๑๗๐๕๕

๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม

เรียน นายณพรัตน์ ละมูล

ด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดำเนิน ปัญญาผ่องใส นักวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ได้วิจัย เรื่อง ถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ได้รับการสนับสนุนให้ดำเนินการร่างการวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงาน ทิศทางและยุทธศาสตร์

ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม เรื่อง ถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ใน ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๕ ตั้งแต่เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๑.๐๐ น. ณ วัดสบกก ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

ทั้งนี้ได้แนบเอกสารสนทนากลุ่ม มาให้ท่านได้พิจารณาก่อน พร้อมกับจดหมายฉบับนี้แล้ว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม ตามวัน และเวลาดังกล่าวด้วยจักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดำเนิน ปัญญาผ่องใส)

หัวหน้าโครงการ

ผู้ประสานงาน ๐๘๘-๔๐๔๓๕๖๗

ที่ พิเศษ/๒๕๖๕

วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

โทร. ๐๕๓-๗๑๗๐๕๕

๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๕

เรื่อง ขออนุญาตทดลองใช้เครื่องมือในการวิจัย

เรียน นายธงชัย ใหม่่นวล

ด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดำเนิน ปัญญาผ่องใส นักวิจัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ได้วิจัย เรื่อง ถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ทางมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย จึงขอความอนุเคราะห์ให้นักวิจัยดังกล่าว ทดลองใช้เครื่องมือในการทำวิจัยเกี่ยวกับการถ่ายทอดส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมเชิงการท่องเที่ยวให้กับบุคลากรเพื่อพัฒนาการส่งเสริมชุมชนในพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง เพื่อศึกษาอิทธิพลของวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลในเขตตำบลเวียงเชียงแสน ในวันที่ ๑๗-๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

ในการนี้ จึงขออนุญาตนำแบบสัมภาษณ์ และชุดความรู้ แจกผู้เข้าประชุมกลุ่มการถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดำเนิน ปัญญาผ่องใส)

หัวหน้าโครงการ

ผู้ประสานงาน ๐๘๘-๔๐๔๓๕๖๗

ที่ พิเศษ/๒๕๖๕

วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

โทร. ๐๕๓-๗๑๗๐๕๕

๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขออนุญาตทดลองใช้เครื่องมือในการวิจัย

เรียน นางนงเยาว์ ปงลังกา

ด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดำเนิน ปัญญาผ่องใส นักวิจัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ได้วิจัย เรื่อง ถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ทางมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย จึงขอความอนุเคราะห์ให้นักวิจัยดังกล่าว ทดลองใช้เครื่องมือในการทำวิจัยเกี่ยวกับการถ่ายทอดส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมเชิงการท่องเที่ยวให้กับบุคลากรเพื่อพัฒนาการส่งเสริมชุมชนในพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง เพื่อศึกษาอิทธิพลของวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลในเขตตำบลเวียงเชียงแสน ในวันที่ ๑๗-๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

ในการนี้ จึงขออนุญาตนำแบบสัมภาษณ์ และชุดความรู้ แจกผู้เข้าประชุมกลุ่มการถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดำเนิน ปัญญาผ่องใส)

หัวหน้าโครงการ

ผู้ประสานงาน ๐๘๘-๔๐๔๓๕๖๗

ที่ พิเศษ/๒๕๖๕

วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

โทร. ๐๕๓-๗๑๗๐๕๕

๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

เรื่อง ขออนุญาตทดลองใช้เครื่องมือในการวิจัย

เรียน นายบุญธรรม ตานอาจ

ด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดำเนิน ปัญญาผ่องใส นักวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ได้วิจัย เรื่อง ถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ทางมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย จึงขอความอนุเคราะห์ให้นักวิจัยดังกล่าว ทดลองใช้เครื่องมือในการทำวิจัยเกี่ยวกับการถ่ายทอดส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมเชิงการท่องเที่ยวให้กับบุคลากรเพื่อพัฒนาการส่งเสริมชุมชนในพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง เพื่อศึกษาอิทธิพลของวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลในเขตตำบลเวียงเชียงแสน ในวันที่ ๑๗-๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

ในการนี้ จึงขออนุญาตนำแบบสัมภาษณ์ และชุดความรู้ แจกผู้เข้าประชุมกลุ่มการถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดำเนิน ปัญญาผ่องใส)

หัวหน้าโครงการ

ที่ พิเศษ/๒๕๖๖

วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

โทร. ๐๕๓-๗๑๗๐๕๕

๐๔ เมษายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม

เรียน นางสาวฐิติภา เอี่ยมศรี

ด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดำเนิน ปัญญาผ่องใส นักวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ได้วิจัย เรื่อง ถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ได้รับการสนับสนุนให้ดำเนินการร่างการวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงาน ทิศทางและยุทธศาสตร์

ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม เรื่อง ถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ใน ๑๘ เมษายน ๒๕๖๖ ตั้งแต่เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๑.๐๐ น. ณ วัดหาดไคร้ ตำบลศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

ทั้งนี้ได้แนบเอกสารสนทนากลุ่ม มาให้ท่านได้พิจารณาก่อน พร้อมกับจดหมายฉบับนี้แล้ว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม ตามวัน และเวลาดังกล่าวด้วยจักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดำเนิน ปัญญาผ่องใส)

หัวหน้าโครงการ

ผู้ประสานงาน ๐๘๘-๔๐๔๓๕๖๗

ที่ พิเศษ/๒๕๖๖

วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

โทร. ๐๕๓-๗๑๗๐๕๕

๐๔ เมษายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม

เรียน นายนิวัฒน์ ร้อยแก้ว

ด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดำเนิน ปัญญาผ่องใส นักวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ได้วิจัย เรื่อง ถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ได้รับการสนับสนุนให้ดำเนินการร่างการวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงาน ทิศทางและยุทธศาสตร์

ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม เรื่อง ถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ใน ๑๘ เมษายน ๒๕๖๖ ตั้งแต่เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๑.๐๐ น. ณ วัดหาดไคร้ ตำบลศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

ทั้งนี้ได้แนบเอกสารสนทนากลุ่ม มาให้ท่านได้พิจารณาก่อน พร้อมกับจดหมายฉบับนี้แล้ว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม ตามวัน และเวลาดังกล่าวด้วยจักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดำเนิน ปัญญาผ่องใส)

หัวหน้าโครงการ

ผู้ประสานงาน ๐๘๘-๔๐๔๓๕๖๗

ที่ พิเศษ/๒๕๖๖

วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

โทร. ๐๕๓-๗๑๗๐๕๕

๐๕ เมษายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขออนุญาตทดลองใช้เครื่องมือในการวิจัย

เรียน ดร.กษิดิศ พชรเศรษฐ์

ด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดำเนิน ปัญญาผ่องใส นักวิจัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ได้วิจัย เรื่อง ถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ทางมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย จึงขอความอนุเคราะห์ให้นักวิจัยดังกล่าว ทดลองใช้เครื่องมือในการทำวิจัยเกี่ยวกับการถ่ายทอดส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมเชิงการท่องเที่ยวให้กับบุคลากรเพื่อพัฒนาการส่งเสริมชุมชนในพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง เพื่อศึกษาอิทธิพลของวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลในเขตตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ในวันที่ ๑๑,๑๘ เมษายน ๒๕๖๖

ในการนี้ จึงขออนุญาตนำแบบสัมภาษณ์ และชุดความรู้ แจกผู้เข้าประชุมกลุ่มการถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดำเนิน ปัญญาผ่องใส)

หัวหน้าโครงการ

ผู้ประสานงาน ๐๘๘-๔๐๔๓๕๖๗

ที่ พิเศษ/๒๕๖๖

วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

โทร. ๐๕๓-๗๑๗๐๕๕

๐๕ เมษายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขออนุญาตทดลองใช้เครื่องมือในการวิจัย

เรียน นางสาวสุกัญญา ที่ปรึกษา

ด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดำเนิน ปัญญาผ่องใส นักวิจัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ได้วิจัย เรื่อง ถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ทางมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย จึงขอความอนุเคราะห์ให้นักวิจัยดังกล่าว ทดลองใช้เครื่องมือในการทำวิจัยเกี่ยวกับการถ่ายทอดส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมเชิงการท่องเที่ยวให้กับบุคลากรเพื่อพัฒนาการส่งเสริมชุมชนในพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง เพื่อศึกษาอิทธิพลของวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลในเขตตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ในวันที่ ๑๑,๑๘ เมษายน ๒๕๖๖

ในการนี้ จึงขออนุญาตนำแบบสัมภาษณ์ และชุดความรู้ แจกผู้เข้าประชุมกลุ่มการถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดำเนิน ปัญญาผ่องใส)

หัวหน้าโครงการ

ผู้ประสานงาน ๐๘๘-๔๐๔๓๕๖๗

บทความวิจัย

วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ขอมอบเกียรติบัตรฉบับนี้ไว้เพื่อแสดงว่า

ผศ.ดำเนิน ปัญญาผ่องใส

ได้เข้าร่วม การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๑ (แบบออนไลน์)

The 1st SPMCU National Conference

เรื่อง "สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ : ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม"

ณ วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ขอจงมีความสุขความเจริญ ไพบูลย์ในพระพุทธศาสนาเป็นนิตย์ เทอญ

ให้ไว้ ณ วันที่ ๓๐ เดือน กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๖

พระสุพรรณวชิราภรณ์, ดร.

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ

ภาคผนวก ข

แบบสัมภาษณ์

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลจากโครงการวิจัยไปใช้ประโยชน์

แบบสัมภาษณ์ข้อมูลส่วนบุคคล

ส่วนที่ ๑ แบบสัมภาษณ์ข้อมูลส่วนตัว

คำชี้แจง การสัมภาษณ์ เรื่อง ถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

โปรดเติมคำในช่องว่างและใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องว่างว่า [] หน้าข้อความที่เป็นจริง

๑. ชื่อ นาย/นาง/นางสาว.....สกุล.....

๒. อายุ.....ปี

๓. เพศ [] ชาย [] หญิง

๔. การศึกษา

[] ชั้นประถมศึกษา [] ชั้นมัธยมศึกษา [] ปริญญาตรี [] สูงกว่าปริญญาตรีขึ้นไป

๕. สถานภาพ

[] โสด [] สมรส [] หม้าย [] อื่น ๆ

๖. รายได้(ต่อเดือน)

[] ๑๐,๐๐๐-๒๐,๐๐๐ บาท [] ๒๐,๐๐๐-๓๐,๐๐๐ บาท [] ๓๐,๐๐๐-๔๐,๐๐๐ บาท

[] ๔๐,๐๐๐ บาท ขึ้นไป

๗. ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

.....
.....

๘. วิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมเชิงการท่องเที่ยวให้กับบุคลากร

.....
.....

๙. การส่งเสริมชุมชนในพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง

.....
.....

๑๐. อิทธิพลของวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

.....
.....

๑๑. อื่น ๆ

.....
.....

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๖

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

นมัสการ ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

ข้าพเจ้า นายพิสันต์ จันทร์ศิลป์ ตำแหน่ง วัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย ชื่อ
หน่วยงาน/องค์กร/ชุมชน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย ที่อยู่ อาคารศาลากลางจังหวัด
เชียงราย ชั้นที่ ๑ เลขที่ ๖๓๒ หมู่ที่ ๓ ถนนแม่ฟ้าหลวง ตำบลริมกก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
๕๗๑๐๐ โทรศัพท์/โทรสาร ๐๕๓-๑๕๐๑๖๙ ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์
ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่อง ถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวกับผลกระทบ
ต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดำเนิน ปัญญาผ่องใส
โดยนำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

☒ การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การบรรยาย การสอน การพัฒนารูปแบบการเรียน
การสอน

☒ การใช้ประโยชน์ด้านความรู้ในพระพุทธศาสนา

☐ การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนา

สิ่งประดิษฐ์

☒ การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ

☒ การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาที่น่าไปใช้ประโยชน์ ตั้งแต่ วันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๖๖ จนถึง ๓๐ กันยายน ๒๕๖๖ ซึ่งการ
นำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

๑. ทำให้เห็นแนวทางถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

๒. เป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ที่ได้รับการยอมรับมากขึ้น

๓. เป็นสื่อการสอนในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวกับ
ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ

W. G. S.

(นายพิสันต์ จันทร์ศิลป์)

ตำแหน่ง วัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย

ภาคผนวก ค

ภาพประกอบ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสำรวจสถานที่ในการลงพื้นที่ต่าง ๆ เบื้องต้น ดังนี้

กิจกรรมระดมความคิดวัดสบกก ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน

กิจกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องการท่องเที่ยว

ท่องเที่ยวและกีฬาเป็นวิทยากรบรรยายพิเศษเรื่องการถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยว

สัมภาษณ์วัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย

ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้

วิทยากรบรรยายเกี่ยวกับการสร้างองค์ความรู้

สัมภาษณ์รองนายกฯ ทต.เวียงเชียงของ

ภาคผนวก ง

รายชื่อผู้ให้ข้อมูล

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม
เรื่อง ถ่ายทอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	ที่อยู่ปัจจุบัน/ทำงาน
๑	พระพุทธิญาณมุนี	เจ้าคณะจังหวัดเชียงราย	วัดพระธาตุผาเงา
๒	พระครูพิศาลธรรมาทร	เจ้าคณะอำเภอเชียงแสน	วัดป่าสักน้อย
๓	พระครูจิรอินโทภาส	รองเจ้าคณะอำเภอเชียงแสน	วัดศรีบุญยืน
๔	พระครูวิจารณ์ธรรมสุนทร	เจ้าอาวาสวัดเจติยหลวง	วัดเจติยหลวง
๕	พระครูสุจินเจติยานุการ	รองเจ้าอาวาสวัดพระธาตุผาเงา	วัดพระธาตุผาเงา
๖	พระครูสังฆรักษ์ไพบุลย์ แสงกล้า	พระธรรมทูต	วัดพระธาตุผาเงา
๗	พระอธิการอภิชาติ รติโก	เจ้าอาวาสวัดสบกก	วัดสบกก
๘	พระธงชัย ธมมเตโช	เจ้าอาวาสวัดวังลาว	วัดวังลาว
๙	พระครูบรรรัตนธรรม	เจ้าคณะอำเภอเชียงของ	วัดสบสม
๑๐	พระครูสุวัฒน์สิกขการ	รองเจ้าคณะอำเภอเชียงของ	วัดศรีดอนชัย
๑๑	พระครูสุจินวรคุณ	เจ้าคณะตำบลศรีดอนชัย	วัดศรีดอนชัยท่าข้าม
๑๒	เจ้าอธิการสมภพ สีลเตโช	เจ้าคณะตำบลศรี	วัดบ้านตอง
๑๓	พระครูวิโรจน์ภัทรคุณ	เจ้าอาวาสวัดหาดไคร้	วัดหาดไคร้
๑๔	พระเอกพงษ์ มานิตโต	เจ้าอาวาสวัดม่วงชุม	วัดม่วงชุม
๑๕	พระอธิการณัฐภัทร ฐิตสพโท	เจ้าอาวาสวัดทุ่งช้าง	วัดทุ่งช้าง
๑๖	พระอธิการเดช สุภโท	เจ้าอาวาสวัดทุ่งดุก	วัดทุ่งดุก
๑๗	นายคทาสิทธิ์ เนื่องหล้า	นายอำเภอเชียงแสน	อำเภอเชียงแสน
๑๘	นายชยกฤษณ์ นิสสัยสุข	นายกเทศมนตรี ทต.เวียงเชียงแสน	อำเภอเชียงแสน
๑๙	นายยรรยง ไชยลังกา	รองนายกเทศมนตรี ทต.เวียงเชียงแสน	อำเภอเชียงแสน
๒๐	นายวารินทร์ สุตะวงศ์	รองนายกเทศมนตรี ทต.เวียงเชียงแสน	อำเภอเชียงแสน
๒๑	นายวีระพล กัทลี	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน	อำเภอเชียงแสน
๒๒	นายพนัส พยุยงค์	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน	อำเภอเชียงแสน
๒๓	นายวิชาญ ทั่นใจ	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน	อำเภอเชียงแสน
๒๔	นายนิมิตร สุวรรณชัย	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน	อำเภอเชียงแสน
๒๕	นายสมพร ยานะ	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน	อำเภอเชียงแสน
๒๖	นายสิทธิเกียรติ วันตานาม	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน	อำเภอเชียงแสน

ที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	ที่อยู่ปัจจุบัน/ ทำงาน
๒๗	ร้อยโท กิตติชัย เจริญยิ่ง	ปลัดเทศบาลตำบลเวียง	อำเภอเชียงแสน
๒๘	นายธีรพงษ์ ศรีพรม	รองปลัดเทศบาลตำบลเวียง	อำเภอเชียงแสน
๒๙	นายพิสันต์ จันทร์ศิลป์	วัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย	อำเภอเมือง
๓๐	นายประเสริฐ ไชยนันตา	ท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย	อำเภอเมือง
๓๑	นายบุญส่ง เชื้อเจ็ดตน	วัฒนธรรมเชียงใหม่	อำเภอเชียงแสน
๓๒	นายนิวัฒน์ ร้อยแก้ว	นักอนุรักษ์กลุ่มน้ำโขง	อำเภอเชียงแสน
๓๓	นายชยกฤษณ์ นิสสัยสุข	นายกเทศมนตรี ทต.เวียงเชียงแสน	อำเภอเชียงแสน
๓๔	นายยรรยง ไชยลังกา	รองนายกเทศมนตรี ทต.เวียงเชียงแสน	อำเภอเชียงแสน
๓๕	นายศุภชัย เชื้อนเพชร	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านสบคำ	อำเภอเชียงแสน
๓๖	นายนิวัฒน์ ร้อยแก้ว	ประธานกลุ่มอนุรักษ์กลุ่มน้ำโขง	ประชาชน
๓๗	นายวิรุฬห์ สิทธิวงศ์	นายอำเภอเชียงของ	อำเภอเชียงของ
๓๘	นายธนกร วิภาคกิจ	ปลัดอำเภอเชียงของ	อำเภอเชียงของ
๓๙	นางสาวสุกัญญา ทิปรักษา	นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลเวียงเชียงของ	อำเภอเชียงของ
๔๐	ดร.กษิตศ พชรเศรษฐี	รองนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลเวียงเชียงของ	อำเภอเชียงของ
๔๑	นางสาวฐิติภา เอี่ยมศรี	ประชาสัมพันธ์เทศบาลตำบลเวียงเชียงของ	อำเภอเชียงของ
๔๒	นางสมศรี ปะมาครั้ง	ผู้นำชุมชน	ประชาชน
๔๓	นางอุสา ยอดผ่านเมือง	ผู้นำชุมชน	ประชาชน
๔๔	นางมล ยอดผ่านเมือง	ผู้นำชุมชน	ประชาชน
๔๕	นางชนะกานต์ สุวรรณ	ผู้นำชุมชน	ประชาชน
๔๖	นางสาวขวัญใจ เชื้อเจ็ดตน	ผู้นำชุมชน	ประชาชน
๔๗	นายนพรัตน์ ละมูล	โรงเรียนแม่น้ำของ	ประชาชน
๔๘	นายนิรันดร์ ฤณะ	ผู้ใหญ่บ้านสบกก หมู่ ๗	ประชาชน
๔๙	นายจักร กิณีสี	โรงเรียนแม่น้ำของ	ประชาชน
๕๐	นายทองใบ อ่อมใจกาศ	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ม.๑ ต.แม่เงิน	ประชาชน
๕๑	นายภิรมย์ จันทรงษ์	ผู้ใหญ่บ้าน ม.๖ เกาะผาคำ	ประชาชน
๕๒	นางสุริรัตน์ อินทรพรหมมา	ผู้ใหญ่บ้าน ม.๓	ประชาชน
๕๓	นางชฎาทิพย์ บุญพันธ์	ผู้ใหญ่บ้าน ม.๕	ประชาชน

ที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	ที่อยู่ปัจจุบัน/ทำงาน
๕๔	นายบุญธรรม ตานอาจ	คณะกรรมการหมู่บ้าน	ประชาชน
๕๕	นางยชรินทร์ วงค์เรือน	ผู้ใหญ่บ้านสวนดอก	ประชาชน
๕๖	นายธงชัย ไหม่นวล	โรงเรียนวัดทิศา	ประชาชน
๕๗	นางกรรณิกา นาระต๊ะ	โรงเรียนผู้สูงวัย	ประชาชน
๕๘	นางนงเยาว์ ปงลังกา	ประธานสภาวัฒนธรรม ต.เวียง	ประชาชน
๕๙	นายภาณุวัฒน์ ศรีสุข	รองประธานสภาวัฒนธรรม ต.เวียง	ประชาชน
๖๐	นายสุขวัฒน์ แก้วคำ	คณะกรรมการหมู่บ้าน	ประชาชน
๖๑	นางสมศรี ปะมาครั้ง	คณะกรรมการหมู่บ้าน	ประชาชน
๖๒	นายสมสนิท ปัญญาสัก	สาธารณรัฐประชาชนลาว	ประชาชน
๖๓	นายสมศักดิ์ มะไลเดช	สาธารณรัฐประชาชนลาว	ประชาชน
๖๔	นายบุญปัน นามแปง	สาธารณรัฐประชาชนลาว	ประชาชน
๖๕	นายสีไล จันแสง	สาธารณรัฐประชาชนลาว	ประชาชน
๖๖	Phra SengOulay	สาธารณรัฐประชาชนลาว	ประชาชน
๖๗	พระไชยพอน สุกิตโต	สาธารณรัฐประชาชนลาว	ประชาชน
๖๘	Ven Jiradhammo	ประเทศเมียนมาร์	ประชาชน
๖๙	Ven Sangvara	ประเทศเมียนมาร์	ประชาชน
๗๐	Ven Thusatetaw	ประเทศเมียนมาร์	ประชาชน
๗๑	Ven Sudhammo	ประเทศเมียนมาร์	ประชาชน
๗๒	Ven Jotidhammo	ประเทศเมียนมาร์	ประชาชน
๗๓	Ven Thanavara	ประเทศเมียนมาร์	ประชาชน
๗๔	นানা เปียร์แซร์	ประเทศเมียนมาร์	ประชาชน
๗๕	อาหย่ง เปี้ยวแล	ประเทศเมียนมาร์	ประชาชน

ภาคผนวก จ
ประวัติผู้วิจัยและคณะ

๑. หัวหน้าโครงการวิจัย

ชื่อ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดำเนิน ปัญญาผ่องใส

ตำแหน่งปัจจุบัน

อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

อาจารย์ประจำหลักสูตรการสอนศีลธรรม

หน่วยงาน

วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ถนนฤทธิประสาธน์ ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ๕๗๐๐๐

ที่อยู่ปัจจุบัน

๔๑๒/๕๓ บ้านฟ้าใส ๕ หมู่ ๑ ตำบลริมกก อำเภอเมือง

จังหวัดเชียงราย ๕๗๑๐๐ โทร. ๐๘๘-๔๐๔๓๕๖๗

ประวัติการศึกษา

ระดับการศึกษา	คุณวุฒิ	สาขา	สถาบัน	พ.ศ.
การศึกษามหาบัณฑิต	กศ.ม.	การบริหารการศึกษา	ม.นเรศวร	๒๕๔๓
พุทธศาสตรบัณฑิต	พธ.บ.	รัฐศาสตร์	ม.มจร.	๒๕๓๘
	ป.ธ.๔		กรมการศาสนา	๒๕๓๘

๒: ประวัติผู้ช่วยนักวิจัยร่วมโครงการวิจัย คนที่ ๑

ชื่อ นายไกรวิทย์ กฤตยชญ์

ตำแหน่งปัจจุบัน

นักวิชาการศึกษาคำนาฏการ (ทะเบียนและวัดผล)

หน่วยงาน

วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ถนนฤทธิประสาธน์ ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ๕๗๐๐๐

ที่อยู่ปัจจุบัน

เลขที่ ๓๒๓/๑๑ หมู่ ๕ ซอย ๕ ถนนกาสะลองคำ ตำบลริมกก อำเภอเมือง จังหวัด

เชียงราย รหัสไปรษณีย์ ๕๗๑๐๐ โทรศัพท์ ๐๘๕-๐๓๐๙๐๙๖

ประวัติการศึกษา

ระดับการศึกษา	คุณวุฒิ	สาขา	สถาบัน	พ.ศ.
รัฐประศาสนศาสตร มหาบัณฑิต	รป.ม.	การบริหาร จัดการภาครัฐ	ม.เทคโนโลยีสยาม	๒๕๕๘
พุทธศาสตรบัณฑิต	พธ.บ.	รัฐศาสตร์	มจร.เชียงราย	๒๕๕๔
พุทธศาสตรบัณฑิต	พธ.บ.	พระพุทธศาสนา	มจร.เชียงราย	๒๕๕๒
นักธรรมชั้นเอก	นธ.เอก	แผนกธรรม	คณะสงฆ์จังหวัดเชียงราย	๒๕๔๗